Bibliotek 1800

Washington Irving

Skitser af Geoffrey Crayon

Washington Irving

Skitser, af Geoffrey Crayon

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Washington Irving: *Skitser af Geoffrey Crayon* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Washington Irving: *Skitser af Geoffrey Crayon* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Forfatterens beretning om sig selv

Jeg har altid holdt af at besøge fremmede steder og lægge mærke til besynderlige karakterer og til folks væsen. Selv som et rent barn begyndte jeg mine rejser og gjorde mange opdagelsesture i fremmede dele og ubekendte regioner af min fødeby, til mine forældres hyppige forskrækkelse og til byens udråbers berigelse. Da jeg voksede op, udstrakte jeg grænsen for mine iagttagelser. Mine ledige eftermiddage tilbragte jeg med at sværme om på egnen. Jeg gjorde mig fortrolig med hvert sted, der var bekendt i historien eller i sagnet. Jeg kendte hver plet, hvor der var blevet begået et mord eller røveri, eller hvor der var set et spøgelse. Jeg besøgte de nærliggende landsbyer og forøgede betydeligt forrådet af mine kundskaber ved at lægge mærke til deres beboeres sædvaner og ved at tale med deres vise og store mænd. Ja, jeg rejste endog på en lang sommerdag op til toppen af et af de fjerneste bjerge, hvorfra jeg strakte mit øje ud over mange mile, for mig ubekendt, land og forbavsedes over at se størrelsen af den klode, jeg beboede.

Denne lyst til at strejfe om tiltog med årene. Læsning af rejsebeskrivelser blev efterhånden til en fuldstændig lidenskab hos mig, og for at tilfredsstille denne forsømte jeg mine daglige arbejder til skolen. Hvor længselsfuldt kunne jeg ikke, når vejret var smukt, spadsere på havnekajerne og iagttage de afgående skibe, bestemte til fjerne lande! Hvor higede jeg ikke efter at

følge med, når jeg således stod og så sejlene blive mindre og mindre, mens jeg i fantasien snart var langt borte med dem!

Videre læsen og tænken tjente kun til at styrke min lyst, skønt dog denne min ubestemte higen derved efterhånden antog mere skarpt aftegnede former. Jeg besøgte adskillige dele af mit eget land, og var jeg kun blevet ansporet af ønsket om at se smukke egne, ville jeg næppe have følt synderlig anledning til at søge dets tilfredsstillelse andetsteds; for på intet land har naturen rigeligere ødslet sine gaver. Dets mægtige indsøer som oceaner af flydende sølv; dets bjerge med de klare, æteriske farver; dets dale med den yppigste plantevækst; dets uhyre vandfald, som tordner i deres ensomhed; dets endeløse sletter, hvorpå det lange græs bølger; dets brede, dybe floder, der i højtidelig tavshed ruller imod havet; dets uigennemtrængelige skove, hvor vegetationen viser sig i al sin pragt; dets himmel, der stråler af solens glødende farver; – nej, aldrig behøver amerikanerne at vende sig til et andet land for at finde det storartede og skønne i naturen.

Men Europa frembød alle de goder, der hæfter ved historiske og poetiske forbindelser. Der kunne man finde kunstens mesterværker, det dannede selskabs forfinelser og de besynderlige egenheder ved gamle og ejendommelige skikke. Mit fødeland var fuldt af ungdommelige løfter; Europa var rigt på sammenhobede skatte fra gammel tid. Selv ruinerne der fortalte forbigangne tiders historie; i hver hensmuldrende sten var en krønike. Jeg higede efter at vandre over skuepladsen for berømte bedrifter – så at sige, at træde i oldtidens fodspor – at dvæle ved borgruiner – at gruble over det forfaldne tårn – kort

sagt, at flygte fra hverdagslivet og tabe mig i fortidens storartede skygger.

Desforuden havde jeg en ubetvingelig lyst til at se Jordens store mænd. Vi har, sandt nok, vore store mænd i Amerika; der er ikke en by, uden at den jo har en stor andel af dem. Jeg har i min tid været blandt dem og blev næsten tilintetgjort i den skygge, de kastede på mig; for der er intet så dræbende for en lille mand som en stor mands skygge, i særdeleshed når det er en bys store mand. Men jeg længtes efter at se Europas store; for jeg havde læst hos adskillige filosoffer, at alle dyr udartede i Amerika, og menneskene blandt dem. Derfor tænkte jeg, at en stor mand i Europa måtte være en stor mand i Amerika så overlegen, som Alpernes toppe et bjerg ved Hudsonfloden, og i denne tanke bestyrkedes jeg ved at lægge mærke til den forholdsvis store vigtighed og opblæsthed, som adskillige engelske rejsende påtog sig hos os, mens jeg dog var overbevist om, at de var småfolk hjemme hos sig selv. Jeg vil besøge dette undernes land, tænkte jeg, og se den gigantiske race, hvorfra jeg er udartet.

Det har enten været min gode eller min onde skæbne at få min lidenskab tilfredsstillet. Jeg har gennemrejst adskillige lande og set mange af livets forskellige optrin. Jeg kan ikke just sige, at jeg har betragtet dem med en filosofs øje, men snarere med det flygtige blik, hvormed elskere af det maleriske går fra det ene vindue i en maleributik til det andet; stundom er jeg blevet fængslet ved et billede af skønhed, stundom af en karikatur og stundom af et landskabs ynde. Da det er skik for moderne rejsende at vandre med blyanten i hånden og hjembringe deres porteføljer fyldt med skitser, agter jeg at

fremlægge nogle til mine venners underholdning. Når jeg imidlertid gennemser de vink og bemærkninger, jeg til den ende har nedskrevet, brister næsten modet ved at finde, hvorledes tilfredsstillelsen af mine øjeblikkelige indskydelser har fjernet mig fra de genstande, der studeres af enhver rejsende, når han agter at skrive en bog. Jeg frygter for, at det skal gå mig som en uheldig landskabsmaler, som rejste for at male, men, idet han fulgte sin egen omflakkende lyst, tog han skitser af alle kroge og huller og afsides steder. Hans skitsebog var sørgelig overfyldt med hytter og små landskaber og ubekendte ruiner; men han havde glemt at male Peterskirken, Colosseum og bugten ved Neapel, og i sin hele samling havde han ikke en eneste gletsjer eller vulkan.

Sørejsen

For en amerikaner, som besøger Europa, er den lange sørejse, han har at gøre, en fortræffelig forberedelse. Den midlertidige fjernelse af almindelige scener og beskæftigelser frembringer en åndstilstand, der er særlig skikket til at modtage nye og livlige indtryk. De uhyre vande, der adskiller halvkuglerne, er som et ubeskrevet blad i tilværelsen. Der er ingen gradvis overgang, hvorved det ene lands befolkning næsten umærkeligt blander sig med det andet. Fra det øjeblik, man taber det land af sigte, som man forlader, er alt tomhed, indtil man træder i land på den modsatte strandbred og kastes ind i en anden verdens travlhed.

Ved at rejse til lands er der en vedvarende handling og en vis forbunden følge af personer og begivenheder, der fortsætter livets historie og formindsker virkningerne af fraværelse og adskillelse. Det er sandt nok, at vi drager "en udstrækkelig kæde" efter os til hver station af vor vandring; men kæden er ubrudt, vi kan spore den led for led, og vi føler, at det sidste og fjerneste endnu binder os til hjemmet. En lang sørejse adskiller os derimod pludseligt. Den giver os bevidstheden om at være løsrevet fra det stadige livs sikre ankerplads og kastet i drift ud i den usikre verden. Den lægger en afgrund, der ikke blot er indbildt, men virkelig, imellem os og hjemmet – en afgrund, der er storme, frygt og usikkerhed underkastet, hvilket gør afstanden følelig og tilbagekomsten tvivlsom.

Således var det i det mindste tilfældet med mig selv. Da jeg så den sidste blå linje af mit fødeland svinde i horisonten, var det

mig, som om jeg havde lukket et bind af verden og dens bekymringer, og havde tid til eftertanke, førend jeg åbnede det næste. Og det land, som indeholdt alt, hvad der var mig kærest i livet, forsvandt nu for mit blik; hvilke omskiftelser kunne der ikke foregå! Hvilke forandringer kunne finde sted i mig, førend jeg atter skulle betræde det! Hvem kan sige, når han begiver sig på vandring, hvorhen han kan blive drevet af tilværelsens usikre strømninger, eller hvornår han kan vende tilbage, eller om det nogensinde vil blive hans lod at gense sin barndoms lykkelige steder?

Jeg sagde, at på søen var alt tomhed; jeg må rette udtrykket. For en, der er hengiven til dagdrømme, og som holder af at fortabe sig i granskninger, frembyder en sørejse utallige genstande til betragtning; men så er der dybets og luftens undere, der bidrager til at fjerne tanken fra verdslige sager. Jeg yndede at læne mig ud over rælingen eller at gå til vejrs på en rolig dag, og i hele timer betragte havets rolige flade; jeg holdt af at stirre på de dynger af gyldne skyer, der netop pippede op over horisonten, indbilde mig, at det var eventyr-riger og befolke dem med skabninger, jeg selv skabte mig; jeg morede mig med at iagttage de blide, bølgende søer, der rullede langsomt, som om de skulle dø på hine lykkelige kyster.

Det var en behagelig blandet følelse af sikkerhed og frygt, hvormed jeg fra min svimlende højde skuede ned på dybets uhyrer med deres sælsomme krumspring: Sværme af skildpadder tumlende sig omkring skibets bov; nordkaperen langsomt hævende sin mægtige krop over overfladen, eller den rovgerrige haj, farende som et spøgelse igennem de blålige vande. Min indbildning fremmanede mig da alt, hvad jeg

nogensinde havde hørt eller læst om den våde verden under mig, om den befinnede skare, der sværmer i dens bundløse dale; om de navnløse uhyrer, som lurer dernede, og om de fabelagtige skabninger, der findes i fiskeres og sømænds fortællinger.

Stundom kunne en ensom sejler, der gled hen langs oceanets rand, give stof til nye tanker. Hvor interessant var ikke denne stump af verden, der ilede for at forene sig med den hele tilværelsens masse? Hvilket prangende monument for den menneskelige opfindsomhed, der således har besejret vinde og have, har bragt forening til veje mellem verdens ender, har fremkaldt en udveksling af velsignelser, udgydt i de nordlige golde regioner al sydens overflødighed, udspredt kundskabernes lys og det kultiverede livs goder – og således har sammenbundet de adspredte dele af den menneskelige race, mellem hvilke naturen syntes at have opkastet en uoverstigelig skranke!

En dag øjnede vi en eller anden genstand af en ubestemt form drivende i nogen afstand. Til søs tiltrækker alt, hvad der tjener til at afbryde livets ensformighed, sig opmærksomhed. Det viste sig at være masten af et skib, der må have været totalt forlist; for der fandtes levningerne af tørklæder, med hvilke nogle af besætningen havde surret sig til rundholdtet for ikke at bortskylles af søen. Der var intet spor, hvoraf man kunne komme til kundskab om skibets navn. Masten havde øjensynlig drevet om i mange måneder, for langhalse sad alle vegne på den, og langt søgræs flagrede på dens sider. Men hvor, tænkte jeg, er mandskabet? Deres kamp er for længst forbi – de er gået til grunde under stormens brølen – deres ben ligger i dybets

huler. Tavshed og glemsel har lige som bølgerne lukket sig over dem, og ingen kan sige, hvorledes deres endeligt var. Hvilke suk er ikke fløjet efter det skib, hvilke bønner opsendt fra forladte arner i hjemmet? Hvor ofte har konen, kæresten, moderen gennemspejdet aviserne for at opfange et glimt af deres skæbne! Hvorledes er forventningen gået over til ængstelse – ængstelsen til frygt – og frygten til fortvivlelse! Ak, ikke én erindring skal nogensinde vende hjem og opbevares i kærlighed. Alt, hvad man nogensinde vil få at vide, er, at det afgik fra sin havn, "og man hørte aldrig noget om det siden!"

Som sædvanlig gav synet af dette vrag anledning til mange sørgelige fortællinger. Dette var navnlig tilfældet om aftenen, da vejret, der hidtil havde været smukt, begyndte at se mørkt og truende ud og viste tegn til ankomsten af en af de pludselige storme, der stundom indfinder sig på en sommerrejse. Som vi sad rundt om den døsige lampe i kahytten, havde enhver sin fortælling om skibbrud og ulykker. Særligt gjorde kaptajnens et stærkt indtryk på mig.

"Da jeg engang sejlede" – sagde han – "på et fortræffeligt skib over Newfoundlandsbankerne, umuliggjorde en tæt tåge, som hersker der, det for os at se langt frem om dagen, mens det var så mørkt om natten, at vi ikke kunne se to skibslængder fra os. Jeg havde lanterne på toppen og udkig forude for at passe på og advare de fiskerfartøjer, der i reglen ligger til ankers på bankerne. Det blæste en stiv vind, og skibet havde rask fart. Pludselig varskoedes der – "En sejler forude!" – Næppe var den blevet prajet, førend vi allerede var klods på den. Det var en lille skonnert, der lå til ankers med bredsiden vendt imod os. Hele mandskabet ombord sov og havde forsømt at have lanterne

oppe. Vi stødte på den netop midtskibs. Vort skibs masse i forening med dets fart bar den ned; vi oversejlede den og førtes frem på vor kurs. Da det knuste vrag sank under os, fik jeg et glimt af to eller tre halvnøgne stakler, der fo'r op fra kahytten; de kom netop ud af køjen for at opsluges af bølgerne. Jeg hørte deres dødsskrig blande sig med vindens piben i takkelagen. Men det vindpust, som bar det til vore øren, førte os videre, udenfor lydens rækkevidde. Aldrig skal jeg glemme det skrig! Det varede nogen tid, inden vi kunne få skibet gennem vinden, men da det lykkedes os, styrede vi efter det sted, hvor vi formodede, at fartøjet havde ligget. I flere timer krydsede vi om i den tætte tåge. Vi affyrede signalskud og lyttede efter, om vi kunne høre råb; men alt var tavst – aldrig så eller hørte vi mere til dem."

Jeg bekender, at disse fortællinger standsede for en tid alle mine drømmerier. Stormen tiltog om natten. Søen begyndte at rejse sig. Der var en ængstelig, dæmpet lyd af brølende bølger og brænding. Stundom syntes de mørke skymasser over vore hoveder at sønderrives af lynglimt, der sitrede hen ad de skummende bølger og gjorde det påfølgende mørke dobbelt frygteligt.

Tordenen rullede over det øde hav og gav ligesom genlyd fra den tårnhøje sø. Som jeg så skibet hæve sig og synke i de brølende, hvislende afgrunde, syntes det underfuldt, at det genvandt sin ligevægt eller bevarede sin evne til at flyde. Rånokken berørte vandet; dets bov var næsten begravet i søen. Stundom syntes brådden af en kommende sø at ville knuse det, og intet uden en behændig bevægelse med roret frelste det fra slaget.

Da jeg trak mig tilbage til mit lukaf, forfulgte den frygtelige scene mig endnu. Vindens piben gennem blokkene lød som sørgetoner. Masters, skodders og bjælkers knagen, som skibet væltede sig og arbejdede i søen, var rædsom. Når jeg hørte bølgerne fare hvislende, frådende langs skibets sider, var det, som om døden rasede rundt om det flydende fængsel og søgte efter sit bytte; hvis blot en bolt forskubbede sig, blot et nåd åbnede sig, kunne det give den indpas.

En smuk dag med rolig sø og god vind jagede imidlertid snart alle disse bedrøvelige betragtninger på flugt. Det er umuligt at modstå den glade indflydelse af smukt vejr og god vind på søen. Hvor stolt ser ikke skibet ud, når det med bugnende sejl kløver de blålige bølger og kaster skummet langt til side fra sin bov! Hvor det synes at herske over dybet! Jeg kunne fylde en hel bog med drømmerier over en sørejse, for for mig er den en næsten fuldkommen drømmetilstand – men det er tid at gå i land.

Det var en smuk solskinsmorgen, da råbet "Land!" lød fra udkiggen. Ingen uden dem, som selv har følt det, kan danne sig et begreb om den herlige følelse, der griber en amerikaners bryst, når han første gang får Europa i sigte. Der knytter sig en uendelighed af tankeforbindelser til selve navnet. Det er det forjættede land, som stråler af alt det, han i sin barndom har hørt om, eller over hvilket han i senere år har grublet.

Fra dette øjeblik indtil ankomsten var alt en feberagtig spænding. Krigsskibet, der rugede som en beskyttende kæmpe ved kysten; Irlands forland, der strakte sig ud i kanalen; de walisiske bjerge, der tårnede sig op mod himlen – alt var genstande, rige på interesse. Da vi sejlede op ad Mersey,

betragtede jeg landet gennem en kikkert. Med glæde dvælede mit øje på nette boliger med smukke buskadser og grønne græspletter. Jeg så ruinerne af et kloster, bevokset med vedbend, og det smækre spir af en landsbykirke over toppen af en nærliggende høj; – det hele var karakteristisk for England.

Strøm og vind var så gunstige, at skibet straks kunne komme til molen. Den var fyldt med folk; nogle var ørkesløse dagdrivere, andre ventede ivrigt en ven eller frænde. Jeg kunne kende købmanden, til hvem ladningen var bestemt; jeg kendte ham på den beregnende pande og den urolige mine. Hans hænder var stukket dybt ned i lommen; han fløjtede betænksomt og gik frem og tilbage, idet en lille plet var blevet ham overladt af folkestimlen, som følge af hans daværende vigtighed. Hyppige hurraer udvekslede mellem skibet og land, når venner genkendte hinanden. Navnlig bemærkede jeg en ung pige, tarvelig klædt, men med et interessant ansigt. Hun banede sig frem gennem menneskemassen; hendes blik fo'r over skibet, da det nærmede sig til land, som om hun søgte en eller anden, hun længtes efter. Hun lod til at være skuffet og bevæget, da jeg hørte en svag stemme kalde hende ved navn. Det var en stakkels matros, som havde været syg hele rejsen, og som havde vakt alles medlidenhed om bord. Når vejret var godt, havde hans kammerater lagt en madras ud til ham på dækket i skygge; men i den seneste tid havde hans sygdom taget således overhånd, at han var gået til køjs og kun åndede det ønske at måtte se sin kone, før han døde. Han var blevet hjulpet op på dækket, da vi sejlede ned ad floden, og lænede sig nu imod vanterne med et ansigt, så blegt, så udtæret, at det ikke var noget under, at selv kærlighedens øje ikke kunne genkende

ham. Men ved lyden af hans stemme fo'r hendes øje hen på hans træk; der læste det hans mange lidelser; hun slog hænderne sammen, udstødte et svagt skrig og stod og vred dem i tavs sorg.

Alt var nu tummel og travlhed. Bekendtes møde – venners hilsen – forretningsfolks rådslagninger. Jeg havde ingen ven at møde, ingen velkomst at modtage. Jeg trådte ud på mine forfædres land – men følte, at jeg var en fremmed der.

Roscoe

Et af de første steder, til hvilket en fremmed føres ved sin ankomst til Liverpool, er Athenaeum. Det er indrettet på en smuk og fornuftig måde; det indeholder et godt bibliotek med rummelige læseværelser og er byens litterære tilflugtssted. Gå derhen på hvilken tid, du vil, og du kan altid være vis på at træffe det fuldt af alvorlige folk, fordybet i læsningen af aviser.

Som jeg engang besøgte dette de lærdes tilholdssted, blev min opmærksomhed tiltrukket af en mand, der netop trådte ind i stuen. Han var til års, høj, og havde en figur, der så ud til at have været bydende; men den var lidt bøjet af tiden – måske af kummer. Han havde et ædelt ansigt i romersk stil, et hoved, der ville have glædet en maler, og skønt enkelte furer i panden tydede på, at tanken havde haft travlt derinde, skinnede endnu hans øje af en poetisk sjæls ild. Der var noget i hele hans udseende, hvorved han betegnedes som et væsen af en anden slags end den virksomme race rundt om ham.

Jeg forhørte mig om hans navn og hørte, at det var *Roscoe* [Note 1].

Med en uvilkårlig ærbødighedsfølelse trak jeg mig tilbage. Dette var altså en berømt forfatter; dette var en af de mænd, hvis stemmer har lydt til Jordens ende, med hans ånd jeg havde haft samkvem selv i Amerikas øde egne. Vante, som vi er i mit land, til kun at kende europæiske skribenter gennem deres værker, kunne vi ikke tænke os dem optaget af ubetydelige eller hverdagsagtige genstande, eller blande sig med de almindelige ånder på livets støvede veje. De står for os som overordnede

væsner, der lyser af deres eget genis stråler, og omgives af en litterær hæders glans.

Det sårede derfor i førstningen mine poetiske følelser at se denne Mediciernes berømte historieskriver [Note 2)] blande sig mellem handelens travle sønner; men det er netop de omstændigheder, hvori Roscoe har været, der giver ham fordring på vor største beundring. Det er interessant at se, hvorledes nogle ånder ligesom synes at skabe sig selv, idet de springer frem netop under de største vanskeligheder og baner deres ensomme, men uimodståelige vej gennem tusinde hindringer. Naturen synes at fryde sig ved at skuffe kunstens flid, ved hvilken den ene vil opklække sløvhed til kraft og modenhed, mens en anden derimod sætter en ære i sine tilfældige frembringelsers styrke og godhed. Den spreder geniets frøkorn for vinden, og skønt noget deraf måske falder på verdens stenede grund, og noget kvæles af tidlig modgangs torne, vil dog nu og da noget slå rod selv i kløften, kæmpe sig tappert frem til solskinnet og udbrede alle plantevækstens skønheder over dets golde fødested.

Således har tilfældet været med Roscoe. Født på et sted, der tilsyneladende var uskikket for det litterære talents vækst; i selve handelens marked; uden formue, familieforbindelser eller beskyttelse; stolende udelukkende på sig selv, underholdende sig selv, ja, næsten selvlært, har han overvundet hver hindring, banet sig vej til berømmelse, og, efter at være blevet en prydelse for sit land, har han vendt hele sit mægtige talent og al sin indflydelse til at forskønne sin fødeby.

Og det er navnlig dette sidste træk i hans karakter, som har givet ham den største interesse i mine øjne og ledet mig til at

udpege ham for mine landsmænd. Hæderlige som hans litterære fortjenester er, er han dog kun én blandt dette lands mange fremragende forfattere. Disse lever imidlertid hovedsagelig kun for deres egen berømmelse og deres egen fornøjelse. Deres private livs historie er ikke lærerig for verden, eller måske endog et ydmygende eksempel på menneskelig skrøbelighed og modsigelse. I det højeste er de tilbøjelige til at smutte bort fra tilværelsens travlhed og hverdagsbegivenheder for at nyde livets goder og svælge i åndelig nydelse, fra hvilken de dog udelukker andre.

Roscoe har derimod ikke gjort fordring på nogle af talentets tilståede rettigheder. Han har ikke indesluttet sig i tænkningens have eller i fantasiens elysium, men han har plantet lysthuse på livets alfarvej til forfriskning for pilgrimmen og den rejfende, og åbnet klare kildevæld, hvor arbejderen kan vende sig til fra dagens støv og hede, og drikke af kundskabens levende væld. Der er en daglig skønhed i hans liv, over hvilken menneskeslægten kan grunde, og hvorved den kan forbedre sig. Det fremviser intet ophøjet, udmærket eksempel, som også ville være næsten unyttigt, fordi det var uefterligneligt; det frembyder derimod et billede af virksomme, dog simple og efterlignelige dyder, som enhver kan nå, men som ikke mange udøver, ellers ville denne verden være et paradis.

Men hans private liv er særligt værd at lægge mærke til af vort travle og unge lands borgere; for hos os må litteraturen og de skønne kunster vokse op side om side med de daglige nødvendigheders grove planter, og deres fremtidige dyrkning må afhænge af enkelte kloge mænd, der sørger for at tage tiden fra ønskerne om verdslige interesser; hvorimod den ikke

afhænger af dem, der har tid og rigdom til deres rådighed, ej heller af fornem beskyttelse.

Han har vist, hvor meget en overlegen ånd på få ledige timer kan gøre for et sted, og hvor fuldkomment den kan påtrykke de omliggende genstande sit stempel. Ligesom hans egen Lorenzo de Medici, på hvem han synes at have fæstet sit blik som på en ren model fra oldtiden, har han indvævet sit livs historie med sin fødebys, og har gjort dens berømmelses grundlag til sine dyders monument. Hvor som helst du går i Liverpool, finder du spor af hans fodtrin i alt, hvad der er smukt og liberalt. Han fandt rigdommens strøm kun tilflydende handelens kanaler, men han har afledet oplivende bække fra dem for at forfriske litteraturens have. Ved sit eget eksempel og stadige bestræbelser har han tilvejebragt den forbindelse mellem handelen og åndelig beskæftigelse, som han så veltalende anbefaler i et af sine seneste skrifter, og han har praktisk bevist, hvor smukt de kan bringes i samklang og gensidigt gavne hinanden. Alle Liverpools fortræffelige indretninger i litterære og videnskabelige øjemed, som er så hæderlige for byen og virker kraftigt til den almindelige uddannelse, er for største delen stiftet og virksomt understøttet af Roscoe; og, når vi betragter byens hurtigt tiltagende rigdom og vigtighed, og tager i betragtning, at den synes snart at kappes med hovedstaden i handel, vil man bemærke, at han, ved at vække sansen for åndelig dannelse hos indbyggerne, har indlagt sig stor fortjeneste af den engelske litteratur.

I Amerika kender vi kun Roscoe som forfatter – i Liverpool omtales han som bankier, og der sagdes mig, at han havde været uheldig i forretninger. Jeg kunne ikke beklage ham, hvad

jeg hørte nogle rige folk gøre. Jeg betragtede ham som stående langt over min medynk. De, som kun lever i og for verden, kan nedslås af modgangen; men en mand som Roscoe kan ikke overvindes af lykkens omskiftelser. De kaster ham kun tilbage til hans egen ånds hjælpekilder, til hans egne overlegne tankers selskab, som de bedste mænd stundom er tilbøjelige til at forsømme, mens de strejfer om efter mindre værdige selskabsbrødre. Han er uafhængig af verden omkring sig. Han lever med oldtiden og den kommende slægt; med oldtiden i sine studier, og med den kommende slægt i sine forhåbninger om fremtidig berømmelse. Slig en ånds ensomhed er dens højeste nydelse. Da besøges den af de dybe tanker, som er ædle sjæles egentlige næring, og er lig manna, sendt fra Himlen i denne verdens ørken.

Mens mine følelser endnu var optaget af denne genstand, var jeg heldig nok til at træffe på videre spor af Roscoe. Jeg red ud med en herre for at se Liverpools omegn, og vi drejede af gennem en port til nogle anlæg. Efter at have redet nogen tid, kom vi til et anseligt hus, bygget af kvadersten i græsk stil. Det var just ikke i den reneste smag; dog havde det et elegant udseende, og dets beliggenhed var yndig. En smuk græsplet med trægrupper skrånede ned fra det; denne var lagt således, at den gennemskar en blød, frugtbar egn og gjorde en stor mængde forskellige landskaber deraf. Man så Mersey sno sig gennem et grønt vænge, mens de walisiske bjerge med skydækkede toppe begrænsede horisonten og forsvandt i tåge i det fjerne.

Dette var Roscoes kæreste opholdssted i hans lykkens dage. Det havde været sæde for en smuk gæstfrihed og en litterær

ensomhed. Nu var huset dødt og øde. Jeg så studerekammerets vinduer, der vendte ud imod det yndige landskab, jeg har omtalt. Vinduerne var lukket – biblioteket var borte. To eller tre mennesker af et frastødende udvortes slentrede rundt ved huset; min fantasi forestillede mig dem som lovens tjenere. Det var som at besøge et eller andet klassisk springvand, der engang havde kastet sine mægtige vande op, men nu var tørt og støvet, med firben og tudser hængende over dets brøstfældige ruiner.

Jeg forhørte mig om Roscoes biblioteks skæbne, som havde indeholdt mange sjældne og fremmede bøger, hvoraf han til dels havde hentet stoffet til sine italienske historier. Det havde været under auktionarius' hammer og var nu spredt over hele landet. Naboegnens gode folk strømmede til som bjergningsfolk for at få en lille del af dette stolte skib, der var blevet drevet i land. Hvis sådan en scene tilstedede komiske tankeforbindelser, kunne vi tænke os noget komisk i denne besynderlige indtrængen i lærdommens regioner, hvor dværge ransagede en kæmpes rustkammer og stredes om våben, som de ikke kunne føre! Vi kunne udmale os en klynge spekulanter, der med beregnende pander drøftede en eller anden gammel forfatters løjerlige indbinding og beskrevne margener, og den vise mine, med hvilken en heldig køber forgæves søgte at granske i sit bytte.

Det er et smukt træk i Roscoes historie og et, der ikke vil undlade at interessere den, der elsker bøger og læsning, at skilsmissen fra hans bøger synes at have berørt hans ømmeste følelser og at have været den eneste omstændighed, der kunne ophidse hans muse. Kun den lærde ved, hvor kære disse tavse,

men dog veltalende selskabsbrødre bliver i modgangen. Når alt verdsligt om os bliver forvandlet fra guld til glimmer, beholder kun de deres værdi. Når venner bliver kolde, og kammeratens samtale svinder ind til almindelige, kølige høflighedsytringer, bibeholder kun de de tidligere, lykkelige dages uforandrede åsyn og opmuntrer os med deres sande venskab, der aldrig skuffede håbet eller flygtede for sorgen.

Jeg ønsker ikke at dømme; men, havde Liverpools indbyggere haft et rigtigt begreb om, hvad de skyldte Roscoe og sig selv, var hans bibliotek visselig aldrig blevet solgt. Uden tvivl kan der gives gode verdslige grunde derfor, som det vil være vanskeligt at bekæmpe med andre, der kunne synes overspændte; men mig forekommer det rigtignok, at der sjældent indtræffer så god en lejlighed til at opmuntre en ædel sjæl, som kæmper med ulykke, ved et af de mest delikate, men også mest udtryksfulde tegn på offentlig medfølelse. Vanskeligt er det imidlertid rigtigt at vurdere en genial mand, der stadigt er for ens øjne. Han bliver blandet mellem andre, hans store egenskaber taber deres nyhed, og vi bliver alt for fortrolige med de simple stoffer, der danner grundlaget for selv den mest ophøjede karakter. Nogle af Roscoes medborgere betragter ham måske kun som forretningsmand, andre som politiker; alle finder ham indviklet, som de selv, i beskæftigelser, og måske overgår de ham i mange henseender i verdensvisdom. Selv den elskværdige og bramfrie simpelhed, som giver virkelig udmærkelse en navnløs ynde, kan forårsage, at han undervurderes af de grove sjæle, der ikke ved, at sandt værd ikke glimrer eller er fordringsfuldt. Men den lærde, som taler om Liverpool, taler derom som Roscoes opholdssted. – Den

dannede rejsende, som besøger det, spørger, hvor man kan se Roscoe. – Han er stedets litterære sømærke, der betegner byens tilværelse for den fjerne lærde. – Han står som Pompejus' støtte i Alexandria og knejser alene i klassisk værdighed.

Hustruen

Jeg har ofte haft lejlighed til at bemærke, med hvilken styrke kvinden udholder skæbnens største omskiftelser. De ulykker, som knuser mandens mod og kaster ham i støvet, synes at fremkalde hele det blidere køns sjælsstyrke og give dets karakter så megen uforfærdethed og kraft, at den nærmer sig til at blive ophøjet. Intet kan være mere rørende end at se en blid og øm kvinde, der har været idel svaghed og afhængighed, og følsom for hvert ubetydeligt hårdt ord, mens hun vandrede ad livets lykkelige veje, pludselig hæve sig i åndelig kraft til at blive sin mands trøst og støtte under ulykken, og tåle med en urokkelig fasthed modgangens bitreste stød.

Som vinen, der længe har snoet sine yndige blade om egen og er blevet løftet op i solskinnet, endnu vil klynge sig rundt om den med kærlige ranker og sammenbinde dens splintrede grene, når lynet i sin vælde har ramt den; således er det smukt ordnet af forsynet, at kvinden, der i lykkeligere timer kun er mandens prydelse og er afhængig af ham, bliver hans trøst og støtte, når han pludselig hjemsøges af ulykken, idet hun snor sig ind i hans naturs dybder, ømt understøtter det hængende hoved og sammenbinder det knuste hjerte.

Jeg lykønskede engang en ven, som havde en blomstrende familie om sig, og som alle var forenede med de stærkeste bånd, "Jeg kan ikke ønske dig nogen bedre skæbne," sagde han begejstret, "end at have kone og børn. – Er lykken med dig, finder du dem rede til at dele den med dig, og hvis det er omvendt, vil de trøste dig. Og jeg har gjort den erfaring, at når

en gift mand kommer i uheld, er der mere sandsynlighed for, at han genvinder sin stilling, end hvis han var ugift, til dels fordi han tilskyndes mere til at anstrenge sig på grund af de hjælpeløse og elskede væsner, der er afhængige af ham, men hovedsagelig fordi hans sind mildnes og beroliges ved huslig ømhed, og hans selvagtelse holdes i live derved, at han finder en lille kærlighedsverden hjemme, i hvilken han er fyrste, skønt alt uden om er mørke og ydmygelse. En ugift er derimod tilbøjelig til at miste sin selvagtelse, til at tro sig forstødt og ene og til at lade sit hjerte falde sammen i ruiner, som en øde borg af mangel på en beboer."

Disse bemærkninger fremkalder i min erindring en lille huslig begivenhed, som jeg engang var vidne til. Min fortrolige ven, Leslie, havde ægtet en smuk og fint dannet pige, som var blevet opdraget midt i det moderne selskabelige liv. Hun havde rigtignok ingen formue, men min vens var betydelig, og han frydede sig ved tanken om at kunne tilstå hende alle hendes ønskers opfyldelse og bidrage til tilfredsstillelsen af de små indfald og luner, der udbreder et slags trolddom over kønnet. "Hendes liv" – sagde han – "skal være som et fe-eventyr."

Selve forskellen i deres karakterer frembragte en harmonisk forening: Han var af et romantisk og noget alvorligt gemyt, hun lutter liv og glæde. Jeg har set den stumme henrykkelse, hvormed han har betragtet hende til selskaberne, hvis pryd hendes kække lune gjorde hende til, og jeg har set, hvorledes hendes øje, under den beundring hun opvakte, søgte ham, som om hun kun ville vinde hans gunst. Når hun lænede sig mod hans arm, frembød hendes slanke, spinkle figur en smuk modsætning til hans kraftige, mandige skikkelse. Den kærlige,

tillidsfulde mine, hvormed hun så op til ham, syntes at fremkalde en triumferende stolthed og unævnelig ømhed hos ham, som om han forgudede sin elskværdige ledsagerinde netop for hendes hjælpeløshed. Aldrig begyndte et par den blomstrende vej af et tidligt og passende ægteskab med en rimeligere udsigt til lykke.

Min ven havde sat sin formue i vidtløftige spekulationer, og han havde ikke været mange måneder gift, førend den ved en række af pludselige uheld svandt bort for ham, og han blev næsten bragt til tiggerstaven. I nogen tid skjulte han sin stilling og gik omkring med et fortvivlet ansigt og et bristefærdigt hjerte.

Hans liv var en kval, og hvad der gjorde det endnu mere utåleligt, var nødvendigheden af at vedligeholde smilet i hans kones nærværelse; for han kunne ikke bringe det over sit hjerte at overbringe hende efterretningen. Hun så imidlertid snart med kærlighedens hurtige blik, at alt ikke var i sin orden. Hun lagde mærke til hans forandrede udseende og tilbagetrængte suk, og hun kunne ikke bedrages af hans svage forsøg på munterhed. Hun satte alle sine kræfter i bevægelse for at vinde ham tilbage til lykken; men hun trykkede kun stålet dybere i hans bryst. Jo mere han fandt årsag til at elske hende, desto mere nagende var den tanke ham, at han snart måtte gøre hende ulykkelig. En kort tid, tænkte han, og smilet vil forsvinde fra den kind – sangen vil dø bort på de læber – de øjnes glans vil formørkes af sorgen, og det lykkelige hjerte, som nu banker så let, vil blive nedtynget som mit ved verdens kummer og ulykker.

Omsider kom han til mig en dag og fortalte mig sin stilling med den dybeste fortvivlelse. Da jeg havde hørt ham til ende,

spurgte jeg: "Ved din kone alt dette?" – på dette spørgsmål gøs han. "For Guds skyld!" udbrød han, "dersom du har nogen medlidenhed med mig, så omtal ikke min kone; det er tanken på hende, der næsten gør mig afsindig!"

"Og hvorfor ikke?" sagde jeg. "Hun må før eller siden få det at vide; du kan ikke skjule det længe for hende, og efterretningen kan komme hende for øre på en langt værre måde, end hvis du selv meddeler hende den; for din stemme vil formilde den hårdeste meddelelse for hende. Desforuden berøver du dig selv den trøst, hendes deltagelse ville være for dig, og ikke alene det, men du sætter endog det eneste bånd, der kan binde hjerter sammen, i fare – en uindskrænket meddelelse af tanker og følelser. Hun vil snart opdage, at der hviler en hemmelig byrde på dit sind, og sand kærlighed tåler ikke tilbageholdenhed: Den føler sig underkendt og såret, når selv den elskedes sorger skjules for den."

"Men betænk, min ven, det stød, jeg vil give alle hendes fremtidige udsigter, hvorledes jeg vil kuldkaste alle hendes planer ved at sige hende, at hendes mand er en tigger! At hun må frasige sig alle livets nydelser – alle selskabelige glæder for at trække sig tilbage med mig i forglemmelse! At sige hende, at jeg har draget hende bort fra den sfære, i hvilken hun kunne have vedblevet at bevæge sig i stadig glans, til glæde og beundring for alle! Hvorledes kan hun bære fattigdom? Hun er blevet opdraget i alle rigdommens forfinelser – hvorledes kan hun udholde mere end tarvelighed? Hun har været en afgud i selskaberne – o, det vil knuse hendes hjerte!"

Jeg så, at hans sorg var veltalende, og jeg lod den have frit løb; for sorgen lindrer sig selv ved ord. Da hans paroxysme havde

sat sig, og han atter henfaldt i mørk tavshed, optog jeg forsigtigt samtalens genstand igen og trængte ind på ham for at bringe ham til at underrette sin kone om deres stilling. Han rystede sørgmodigt, men bestemt, på hovedet.

"Men, hvorledes vil du skjule det for hende? Det er nødvendigt, at hun får det at vide, for at du kan tage de fornødne skridt i anledning af dine forandrede omstændigheder. Du må forandre din levemåde – nej," – jeg så et udtryk af smerte fare hen over hans ansigt – "lad det ikke bedrøve dig. Jeg er vis på, at du aldrig har sat din lykke i den ydre glans – du har endnu venner, oprigtige venner, i hvis agtelse du ikke vil falde, fordi du bor mindre prægtigt; og visselig behøver du da intet palads for at være lykkelig med Mary –"

"Jeg kunne være lykkelig med hende" – vedblev han i sit sindsoprør – "i en hule. Jeg kunne gå ned med hende i den dybeste armod! – jeg kunne – jeg kunne – Gud velsigne hende!" – udbrød han og brast i tårer.

"Og tro mig, min ven", sagde jeg, idet jeg trådte hen og greb ham varmt i hånden, "tro mig, hun kan gøre det samme med dig. Og, hvad mere er, det vil være hende en kilde til stolthed og hæder, det vil fremkalde alle hendes naturs slumrende kræfter; for hun vil fryde sig ved at vise, at hun elsker dig for din egen skyld. Der er i hver kvindes bryst en gnist af himmelsk ild, der kun ulmer svagt ved lykkens dagslys, men som blusser op og flammer højt i modgangens mørke time. Ingen mand ved, hvad hans kone er, ingen ved, hvilken trøstende engel han har i hende, førend han har gået ved hendes side gennem verdens hårde kampe."

Der var noget i min oprigtige tone og i min tales figurlige udtryk, som greb Leslies ophidsede fantasi. Jeg vidste, hvem jeg havde at gøre med; derfor benyttede jeg også det indtryk, jeg havde gjort, og endte med at overtale ham til at gå hjem og lette sit hjerte for sin kone.

Dog må jeg tilstå, at uagtet alt, hvad jeg havde sagt, var jeg ikke ganske rolig for udfaldet. Hvem kan regne med fasthed hos en mand, hvis hele liv har været en kæde af fornøjelser? Hans glade sind kunne oprøres ved at se den mørke sti, der pludselig blev hende anvist, og kunne klamre sig til de lysere egne, i hvilke hun hidtil havde levet. Desforuden er tabet af formue, når man bevæger sig i de højere kredse, ledsaget af så mange bitre ydmygelser, som lavere stillinger ikke kender. Kort sagt, jeg kunne ikke møde Leslie den følgende morgen uden ængstelse. Han havde fortalt hende det.

"Og hvorledes optog hun den?"

"Som en engel. Den syntes ligesom at vælte en byrde af hendes sind, for hun slog armene om min hals og spurgte, om dette var alt, hvad der i den sidste tid havde gjort mig ulykkelig. Men, stakkels pige" – tilføjede han – "hun kan endnu ikke fatte den forandring, der forestår os. Hun har ikke nogen ide om, hvad fattigdom i virkelighed vil sige; hun har kun læst derom hos digterne, hvor den er forenet med kærlighed. Endnu føler hun intet savn; hun lider intet skår i sine tilvante bekvemmeligheder og fornødenheder. Når vi i praksis kommer til at erfare de ringe ting, vi må nægte os, de store ydmygelser, vi må bære – så kommer først den egentlige prøvelse."

"Men" – sagde jeg – "da du nu har overstået det værste, at meddele hende det, er det bedre, jo før jo hellere at indvie

verden i hemmeligheden. Åbenbarelsen deraf kan være dig højst ubehagelig, men det er da en enkeltstående ærgrelse, der snart er forbi; hvorimod du ellers i tanken lider den hver time på dagen. Det er netop ikke fattigdommen, der plager den ødelagte mand, men det er kampen mellem et stolt sind og en tom pung, og bevarelsen af den tomme glans, der snart må være forbi. Hav mod til at vise dig som fattig, og du berøver fattigdommen dens bitreste brod."

På dette punkt fandt jeg Leslie fuldkommen forberedt. Selv havde han ingen falsk stolthed, og hvad hans kone angik, da higede hun kun efter at indrette sig efter hans forandrede formueomstændigheder.

Nogle dage efter besøgte han mig om aftenen. Han havde solgt sit hus og lejet en lille bolig på landet, en halv mils vej fra byen. Han havde haft travlt hele dagen med at sende møbler ud. Det nye hus fordrede kun få sager og af det simpleste slags. Hele hans forrige kostbare møblement var blevet solgt med undtagelse af hans kones harpe. Den, sagde han, var alt for nøje sammensmeltet med tanken om hende selv: den hørte til deres kærligheds historie, for nogle af hans forlovelsestids lykkeligste timer var dem, hvor han havde lænet sig over instrumentet og lyttet til hendes stemmes smeltende toner. Jeg måtte smile over dette eksempel på romantisk kærlighed hos en ægtemand.

Nu skulle han ud til huset, hvor hans kone hele dagen havde været for at have opsyn med indretningen. Jeg havde efterhånden fået mere og mere interesse for denne lille familie, og, da aftenen var smuk, tilbød jeg mig at ledsage ham.

Han var træt af dagens anstrengelser, og da vi gik ud, henfaldt han i sørgmodige betragtninger.

"Stakkels Mary!" udbrød han omsider med et dybt suk.

"Og hvorfor det?" spurgte jeg. "Er der tilstødt hende noget?"

"Hvorledes?" svarede han og tilkastede mig et harmfuldt blik; "Er det intet at komme i en sådan ussel stilling – at blive indespærret i en elendig hytte – at blive nødt til at deltage i den ringeste slags arbejde i den jammerlige bolig?"

"Har hun da beklaget sig over forandringen?"

"Beklaget sig? Hun har været lutter elskværdighed, og synes virkelig at være i bedre humør, end jeg nogensinde ved at have set hende. For mig har hun været idel kærlighed, ømhed og trøst."

"Fortræffelige pige!" udbrød jeg. "Du kalder dig fattig, min ven; du har aldrig før været så rig – du har aldrig kendt de endeløse skatte, du besad i denne kvinde."

"Jo, min ven! Hvis blot dette første møde i mit hus var overstået, tror jeg, at jeg vil føle mig lettere til mode. Men, dette er den første dag af hendes virkelige prøvelser; hun er blevet indført i en ringe bolig; hun har hele dagen været beskæftiget med at ordne de tarvelige møbler; hun har, for første gang, lært de huslige besværligheder at kende; for første gang har hun set et hjem, berøvet al elegance, næsten alle bekvemmeligheder, og nu sidder hun alene og grunder på vore fremtidige, sørgelige udsigter."

Der var noget så sandsynligt i dette billede, at jeg ikke kunne modsige det, og vi gik derfor i tavshed videre.

Efter at være gået fra hovedvejen op ad en sti, tæt bevokset med træer på begge sider, fik vi boligen i sigte. Den var ringe nok i sit ydre, dog havde den et vist behageligt, landligt udseende. En vild vin havde beklædt hele den ene side med en

rigdom af blade, enkelte træer kastede deres grene smukt over den, og jeg så flere blomsterpotter net ordnet ved døren og på græspletten foran. En lille gitterlåge førte ind i haven, hvor en sti snoede sig til huset igennem et buskads. Netop da vi nærmede os, hørte vi lyden af musik. – Leslie trykkede min arm heftigt – vi standsede og lyttede. Det var Mary, der med den mest rørende simpelhed sang en lille melodi, som hendes mand særligt yndede.

Jeg følte Leslies hånd skælve på min arm. Han trådte nærmere for tydeligere at høre. Hans trin lavede støj i grusgangen. Et strålende, yndigt ansigt kiggede ud af vinduet og forsvandt – et let fodtrin hørtes – og Mary kom trippende frem for at møde os. Hun var i en nydelig hvid landlig dragt, nogle få markblomster var frit slynget ind i hendes yppige hår, hendes kinder havde en frisk rødme, hele hendes ansigt strålede af smil: Jeg havde aldrig set hende se så elskværdig ud.

"Min kære George!" udbrød hun; "hvor jeg er glad over, at du er kommet! Jeg har ventet og ventet på dig, og jeg er løbet ned ad stien for at se efter dig. Jeg har sat et bord under et dejligt træ bag ved huset, og jeg har plukket nogle mageløse jordbær, for jeg ved, du holder af dem, og vi har så fortræffelig fløde, og alt er så dejligt roligt og fredeligt her. – O!" – sagde hun og lagde sin arm i hans, idet hun glad så op i hans ansigt – "vi skal blive så lykkelige her!"

Leslie blev overvældet. Han greb hende i sine arme, trykkede hende til sit bryst og kyssede hende atter og atter; han kunne ikke tale, men tårerne stod ham i øjnene, og han har ofte forsikret mig, at skønt heldet senere har fulgt ham i verden, og

hans liv har været lykkeligt, har han dog aldrig siden nydt et så fuldkommen lykkeligt øjeblik.

Rip van Winkle

– en fortælling af Diedrich Knickerbocker.

(Den efterfølgende fortælling er fundet blandt den afdøde Diedrich Knickerbockers efterladte papirer. Han var en gammel mand fra New York, der navnlig beskæftigede sig med denne provins' hollandske historie, med dens første kolonister og deres efterkommeres væsen og levemåde. Hans historiske forskninger falder imidlertid ikke så meget blandt bøger som blandt mennesker, for bøgerne er beklageligt fattige med hensyn til hans yndlingsemne, hvorimod han fandt gamle borgere og i særdeleshed deres koner rige på sagn, der er så uundværlige for sand historie. Når som helst han derfor ved et tilfælde fandt en ægte hollandsk familie, hyggeligt gemt bort i det lave bondehus under en mægtig valbirk, betragtede han den som et lille lukket munkeskrift, hvilket han da gav sig til at studere med en bogorms iver.

Resultatet af alle disse efterforskninger var en historie af provinsen under de hollandske guvernører, hvilken han offentliggjorde nogle år senere. Der har været forskellige meninger om hans arbejdes litterære karakter, og, for privat at sige den rene sandhed, er det ikke stort bevendt. Dets hovedfortjeneste er den samvittighedsfulde nøjagtighed; den blev draget lidt i tvivl, da det først udkom, men er senere blevet fuldstændig bevist, og det findes nu i alle historiske samlinger som en bog, der er en autoritet.

Den gamle herre døde kort efter udgivelsen af sit værk, og, da han nu er død og borte, kan det ikke skade hans minde synderligt at sige, at han kunde have anvendt sin tid langt bedre på andre måder. Han havde imidlertid lyst til at ride sin kæphest efter sit eget hoved, og skønt den vel

af og til sparkede lidt støv op i hans naboers øjne og bedrøvede de venner, for hvem han følte den dybeste hengivenhed og ærbødighed, begynder man dog efterhånden at tro, at han aldrig havde til hensigt at såre eller fornærme. Hvorledes imidlertid end hans minde behandles af kritikken, holdes det endnu i ære af mange, hvis gode omdømme vel er værd at eje, navnlig af visse kagebagere, der er gået så vidt, at de trykker hans portræt i deres julekager, og har derved givet ham en mulighed for at blive udødelig, som er næsten lige så stor, som hvis han var blevet præget på en Waterloo medalje eller på en af dronning Annes halve pence.)

Den, der nogensinde har gjort en rejse op ad Hudsonfloden må mindes Kaatskill-bjergene. De er en afsondret gren af den store appalachiske kæde og ses mod vest for floden at svulme op til en betydelig højde og herske over den tilgrænsende egn. Hver skiften af årstid, hvert omslag i vejret, ja, hver time på dagen frembringer en forandring i disse bjerges magiske farver og former, og alle de gode koner fjern og nær betragter dem som fuldstændige barometre. Er vejret smukt og stadigt, er de klædt i blåt og purpur, og de aftegner deres kraftige omrids mod den klare aftenhimmel; men af og til samles der om deres toppe ligesom en grå hætte af dunster, der skinner og stråler som en hæderskrone i den nedgående sols stråler, mens den øvrige himmel er skyfri.

Ved siden af disse åndeagtige bjerge har den rejsende måske set den lette røg opstige fra en landsby, hvis skiferdækkede tage skinner frem blandt træerne, netop der hvor oplandets blå farver smelte ind i det nærmere liggende landskabs friske

grønne. Det er en overordentlig gammel landsby, idet den nemlig er anlagt af nogle af de hollandske indvandrere i de ældste tider, straks i begyndelsen af den gode Peter Stuyvesants regering (han hvile i fred!); og få alen fra bjerget stod nogle af de oprindelige kolonisters huse. De var bygget af små gule mursten, hentet fra Holland; de havde indgitrede vinduer og gavle, hvorpå vejrhaner knejsede.

I denne samme landsby og i et af de selv samme huse (der, for at sige sandheden, var ynkeligt medtaget af tiden) boede der for mange år siden, mens landet endnu var en provins af Storbritannien, en ligefrem, godmodig fyr ved navn Rip van Winkle. Han nedstammede fra de van Winkle'r, der spillede en så tapper rolle i Peter Stuyvesants ridderlige tid og fulgte ham ved Fort Christinas belejring. Han havde imidlertid kun arvet lidt af sine forfædres krigslyst. Jeg har sagt, af han var en ligefrem, godmodig fyr; han var desuden en venlig nabo og en lydig, af sin kone stærkt forkuet ånd. Og denne sidste omstændighed skyldes måske også den blidhed, der vandt ham en så almindelig yndest; for de mænd, som er under en havgasses disciplin hjemme, er som oftest de føjeligste og mest fredsæle ude. Deres sind gøres uden tvivl bøjeligt og smidigt i den huslige trængsels glødende ovn, og en gardinpræken opvejer alle verdens prækener, når det kommer an på at lære tålmodighed og eftergivenhed. En trættekær og støjende kone kan således måske i en henseende betragtes som en velsignelse, i hvilket tilfælde Rip van Winkle var trefold velsignet.

Vist er det, at han var en stor yndling blandt alle landsbyens gode husmødre, som, hvad sædvanligt finder sted hos det elskværdige køn, tog hans parti i alle hans huslige skærmydsler,

og de undlod aldrig, når som helst de afhandlede disse sager i deres aftensamlinger, at lægge hele skylden på madam van Winkle. Også landsbyens børn skreg af glæde, når han kom. Han hjalp med ved deres lege, lavede legetøj til dem, lærte dem at lade drager gå til vejrs og fortalte dem lange historier om spøgelser, hekse og indianere. Når han spadserede i landsbyen, fulgtes han altid af en sværm, som dels trak ham i skøderne, dels klatrede op ad hans ryg og ustraffet gjorde ham tusinde spilopper; og ikke en hund i hele landsbyen gøede af ham.

Den største fejl i Rips karakter var hans ubetvingelige modbydelighed mod al slags nyttigt arbejde. Den kunne ikke hidrøre fra mangel på flid og udholdenhed, for han kunde sidde på en våd klippe med en medestang så lang og tung som en tartars lanse, og fiske hele dagen uden at beklage sig, selv ikke når han ikke blev opmuntret ved et eneste bid. Han kunne bære en fuglebøsse på skulderen i hele timer og trave igennem skove og sumpe, op ad høje og ned i dale, for at skyde nogle få egern eller skovduer. Han nægtede aldrig en nabo at hjælpe ham selv med det sværeste arbejde, og han var første mand ved alle landlige lystigheder som at afskalle majs og bygge gærder; også landsbyens kvinder plejede at bruge ham til at gå ærinder og gøre den slags småting, som deres velvillige ægtemænd nægtede at gøre for dem. Kort sagt, Rip var parat til at gøre alles arbejde undtagen sit eget, og at udføre sine egne pligter og holde sin ejendom i orden fandt han umuligt.

Han erklærede også ligefrem, at det ikke kunde nytte det ringeste, om han passede sit landbrug, for det var det mest forpestede lille stykke jord på hele egnen; alt gik og ville gå galt, uanset hvad han gjorde. Hans gærder faldt altid sammen; enten

løb hans ko bort eller den var i hans kålhave; ukrudt kunne han være vis på voksede bedre i hans marker end noget som helst andet sted; regnen passede altid på at komme, netop når han havde udvendigt arbejde at gøre, så at hans nedarvede gård, skønt den var svunden bort under hans bestyrelse, tønde sand efter tønde sand, indtil der til sidst næppe var andet tilbage end en stump sand med majs og kartofler, dog var den af hele omegnens bøndergårde, som var slettest holdt.

Hans børn var også så pjattede og vilde, som om de ikke tilhørte nogen. Hans søn Rip, der lignede ham på et hår, syntes at ville arve faderens vaner tillige med de aflagte klæder. I almindelighed så man ham trave som et føl i hælene på sin moder, iført et par af faderens gamle benklæder, som han havde megen ulejlighed med at holde oppe med den ene hånd, ligesom en net dame gør ved sine klæder i dårligt føre.

Rip van Winkle var imidlertid en af disse lykkelige dødelige med det lette sind, der tager verden som den er, spiser rugbrød eller franskbrød, efter hvilket de kan få med mindst ulejlighed, og sulter hellere med en penny end arbejder for et pund. Havde han været overladt til sig selv, ville han have drevet livet igennem i fuldkommen tilfredshed, men hans kone prækede bestandig for ham om hans dovenskab, hans ligegyldighed og den ødelæggelse, hvori han bragte sin familie.

Hendes tunge var uafladelig i bevægelse morgen, middag og aften, og alt hvad han sagde eller gjorde fremkaldte ufravigeligt en strøm af hunlig veltalenhed. Rip havde kun én måde at besvare alle den slags forelæsninger på, og denne var ved hyppig brug efterhånden blevet til en vane. Han trak på skuldrene, rystede på hovedet, kastede øjnene op, men sagde

intet. Dette var stedse signalet til en ny salve fra hans kone, hvorfor han også klogeligt lod sine tropper afmarchere og trække dem tilbage udenfor huset, hvilket i det hele taget er det eneste sted, der tilhører en ægtemand, som står under tøffelregimentet.

Rips eneste huslige tilhænger var hans hund "Ulv", der var lige så meget under tøflen som dens herre, for madam Rip van Winkle betragtede dem som kammerater i lediggang og så endog på Ulv med et ondt øje, som den, der var årsag til, at hr. Rip så ofte gik på gale veje. Vist er det, at den var så modig en hund, som nogensinde gennemstrejfede skovene, når det kom an på at vise almindeligt hundemod – men hvilket mod kan udholde en kvindes stedseløbende og altangribende tunge? Så snart Ulv trådte ind i stuen, sank dens hoved ned, dens hale dalede mod jorden eller snoede sig ind imellem dens ben, den sneg sig rundt med en forbryders mine og kastede mangt et sideblik til madam van Winkle; og ved den mindste berøring af et kosteskaft eller en slev fo'r den mod døren i fuld fart.

Tiderne blev værre og værre for Rip van Winkle, efterhånden som ægteskabsårene rullede hen; et bittert sind bliver aldrig blidere med årene, og en skarp tunge er det eneste værktøj, som bliver skarpere ved stadig brug. I lang tid plejede han at trøste sig, når han blev jaget fra hjemmet, ved at besøge en klub, bestående af landsbyens vise, filosoffer og dagdrivere, som holdt sine møder på en bænk foran et lille værtshus, der var prydet med et rødmosset portræt af Hans Majestæt kong George den Tredje. Her sad de så den lange sommerdag, idet de snakkede om landsbyens begivenheder eller fortalte endeløse historier om ingenting. Men enhver statsmand ville kunne have

haft gavn af at høre de lærde diskussioner, der af og til fandt sted, når tilfældigvis en gammel avis faldt i deres hænder. Hvor højtideligt lyttede de da ikke til dens indhold, når Derrick van Bummel, skolemesteren, der ikke lod sig forskrække af et af ordbogens længste ord, snøvlede det frem, og hvor viist afhandlede de da ikke ordningen af offentlige sager, der var ordnet for længe siden.

Denne forsamlings meninger blev aldeles behersket af Nicolas Vedder, en af landsbyens patriarker og vært i værtshuset, ved hvis dør han sad fra morgen til aften og bevægede sig netop tilstrækkeligt til at undgå solen og holde sig i skyggen af et stort træ, så at naboerne kunne se, hvad klokken var på hans bevægelser lige så nøjagtigt som på et solur. Sjældent hørtes han rigtignok at tale, men han røg uafladeligt på sin pibe. Hans tilhængere (for enhver stor mand har sine tilhængere) forstod ham imidlertid fortræffeligt og vidste, hvorledes de kunne komme under vejr med hans mening. Når der oplæstes eller fortaltes noget, som mishagede ham, så man ham ryge sin pibe heftigt og udsende hyppige og store røgpust; men, når det vandt hans bifald, trak han røgen langsomt og roligt til sig og blæste den atter ud i lette og store skyer, og idet han da lod den duftende røg omslynge sin næse, nikkede han højtideligt med hovedet som tegn på fuldkomment samtykke.

Selv fra denne fæstning blev omsider den usalige Rip fordrevet af sin elskelige mage, der af og til pludselig brød ind i den rolige forsamling og splittede den ad; heller ikke var selv hin ophøjede person, Nicolas Vedder, for hellig for denne kvinde, der ligefrem beskyldte ham for at opmuntre hendes mand til lediggang.

Til sidst blev stakkels Rip næsten fortvivlet; og den eneste udvej, han endnu havde til at undfly gårdens arbejde og sin kones tunge, var at tage bøssen i hånden og slentre ud i skoven. Her satte han sig undertiden ved foden af et træ og delte indholdet af sin pose med Ulv, for hvem han havde deltagelse som for en, der også led under forfølgelser. "Stakkels Ulv," sagde han da til den; "din madmoder lader dig føre et hundeliv; men bryd dig ikke om det, så længe jeg lever, skal du ikke savne en ven til at stå dig bi!" Da logrede Ulv med halen, så stift op i sin herres ansigt, og, hvis hunde kunne føle medlidenhed, tror jeg virkelig, at den gengældte denne følelse af sit ganske hjerte.

På en af disse lange strejfture var Rip en smuk efterårsdag klatret op på en af de højeste dele af Kaatskillbjergene. Han var på sin yndlingsjagt efter egern, og de ensomme egne havde atter og atter genlydt af hans bøsses knalden. Forpustet og udmattet kastede han sig sent ud på eftermiddagen ned på en grøn plet, der var dækket med bjergvækster og var tæt ved en afgrund. Gennem en åbning i træerne kunne han overskue hele det lavere land i flere miles omkreds. Langt borte så han den kongelige Hudsonflod dybt begravet under sig; den bevægede sig i sit tavse, men majestætiske løb med billedet af en rød sky på sine vande eller med en lille båd, der omsider svandt i de blå højlande.

På den anden side så han ned i en dyb bjergkløft; den var vild, ensom og sønderrevet; bunden var bestrøet med klippestykker revet af bjergets sider; solens stråler oplyste den kun svagt. I nogen tid grundede Rip over denne scene: Aftenen nærmede sig efterhånden; bjergene begyndte at kaste deres lange skygger over dalene; han så, at det ville blive mørkt, førend han nåede

landsbyen. Og han drog et dybt suk, da han tænkte på mødet med sin kone.

Som han ville til at stige ned, hørte han fra det fjerne en stemme råbe. "Rip van Winkle! Rip van Winkle!" Han så sig om, men opdagede intet bortset fra en krage, der fortsatte sin ensomme flugt over bjergene. Han tænkte, at hans indbildningskraft måtte have spillet ham et puds og vendte sig atter for at stige ned, da han hørte det samme råb i den stille aftenluft; "Rip van Winkle! Rip van Winkle!" På samme tid rejste Ulv børster, luskede hen til sin herres side og så frygtsomt ned i kløften. Rip følte nu en ubestemt frygt komme over sig; han så ligeledes i samme retning og opdagede en besynderlig skikkelse, der langsomt arbejdede sig op ad klippen og bøjede sig under vægten af noget, han bar på ryggen. Det forundrede ham at se et menneskeligt væsen på dette afsides og ubeboede sted, men da han formodede, at det var en af naboerne, der trængte til hans hjælp, skyndte han sig ned for at yde den.

Da han nærmede sig, forbavsedes han endnu mere ved den fremmedes ejendommelige udseende. Det var en lille firskåren gammel mand med tykt busket hår og gråsprængt skæg. Hans dragt var efter gammel hollandsk mode – en klædes spencer spændt fast om livet og adskillige par benklæder, hvoraf det yderste var meget rummeligt og prydet med rækker af knapper ned ad siderne og sløjfer ved knæene. På skuldrene bar han et svært anker, der syntes fuldt af en væske, og han gjorde tegn til Rip, at denne skulle komme nærmere og hjælpe med byrden. Skønt nævnte hr. Rip var noget mistroisk og lidt ængstelig for sit nye bekendtskab, samtykkede han dog med sin vante beredvillighed, og idet de gensidigt hjalp hinanden, klavrede de

op ad en snæver kløft, der tilsyneladende var en bjergstrøms udtørrede seng. Under opstigningen hørte Rip nu og da en lang rullende lyd som fjerne tordenskrald; den syntes at komme ud af en dyb afgrund eller rettere kløft mellem høje klipper, imod hvilke deres ujævne sti førte. Han standsede et øjeblik, men, da han formodede, at det var skraldene af en af de tordenbyger, der ofte forekommer i bjergegne, spadserede han videre. Da de gik igennem kløften kom de til en hule, som et lille amfiteater, der var omgivet af lodrette afgrunde, over hvis rande de overhængende træer skød deres grene og kun lod den blå himmel og den klare aftenluft være synlige imellem deres åbninger. Al denne tid havde Rip og hans ledsager vandret frem i tavshed; for skønt den førstnævnte havde undret sig højlig over, hvad hensigten kunne være med at bære et anker med flydende varer op på dette vilde bjerg, var der dog noget besynderligt og ubegribeligt over den ubekendte, hvilket indgød ærefrygt og lagde bånd på fortrolighed.

Så snart de trådte ind i amfiteatret, fremstillede nye undere sig for dem. På et fladt sted i midten spillede et selskab af et besynderligt udseende kegler. De var klædt efter en ejendommelig udenlandsk mode; nogle bar korte trøjer, andre spencere med lange knive i bælterne, og de fleste havde uhyre benklæder af lignende snit som førerens. Også deres ansigter var særegne; én havde et stort hoved med et bredt ansigt og små svineøjne, en andens ansigt syntes at bestå udelukkende af næse, og oven på det sad der en hvid, sukkertopagtig hat, prydet med en lille rød hanefjer. De bar alle skæg af forskellig form og farve. Én syntes at være anføreren; det var en kraftig gammel herre med et af vind og vejr medtaget ansigt; han var

iført en med kniplinger besat trøje, et bredt bælte med en kort, krum sabel, højpuldet hat og fjer, røde strømper og højhælede sko med rosetter på. Hele selskabet mindede Rip om figurerne i et gammelt flamsk maleri i landsbypræsten van Schaiks dagligstue, som var blevet bragt over fra Holland på den tid, kolonisterne bosatte sig.

Hvad der særligt forekom Rip besynderligt var, at skønt disse folk åbenbart morede sig, vedligeholdt de dog de alvorligste miner og den mest hemmelighedsfulde tavshed, og det var i det hele taget det sørgeligste forlystelsesselskab han endnu havde set. Intet afbrød stilheden uden larmen af kuglerne, som, når de rullede, gav genlyd i bjergene ligesom fjerne tordenskrald.

Da Rip og hans ledsager nærmede sig, standsede de pludselig med spillet og stirrede på ham med så forstenede blikke og med så besynderlige, uhyggelige, glansløse ansigter, at han følte sit hjerte skyde sig op i halsen, og hans knæ slog sammen. Hans ledsager tømte nu ankerets udhold i store flasker og gjorde tegn til ham, at han skulle opvarte selskabet. Med frygt og skælven adlød han; de drak væsken i dyb tavshed og gave sig derpå atter til at spille.

Gradvis aftog imidlertid Rips frygt og gru. Han vovede endog, når ingen så på ham, at smage på væsken, som han fandt lignede forbavsende i smagen udmærket hollandsk genever. Af naturen var han en tørstig sjæl, og han fristedes til at gentage forsøget. Da også dette gik godt, vedblev han således at række til flasken, indtil hans sanser omsider overvældedes, det løb rundt for ham, hans hoved sank efterhånden ned, og han faldt i dyb søvn.

Da han vågnede, befandt han sig på samme grønne plet, hvor han først havde set manden fra kløften. Han gned sine øjne – det var en klar solskinsmorgen. Fuglene sang og kvidrede i buskene, og ørnen svævede mod himlen i sin høje flugt. "Jeg kan da umuligt have sovet her hele natten," tænkte Rip. Han genkaldte sig, hvad der var tilstødt ham, inden han faldt i søvn. Den besynderlige mand med et anker brændevin – bjergkløften – det vilde sted mellem klipperne – det sørgelige selskab ved keglespillet – flasken – "O, den flaske, den fordømte flaske!" tænkte Rip; "Hvad undskyldning skal jeg nu give mutter."

Han så sig om efter sin bøsse; men, i stedet for sin rene, godt vedligeholdte fuglebøsse, fandt han et gammelt gevær ved sin side; løbet var aldeles forrustet, låsen ved at falde af og skæftet ormædt. Nu fattede han mistanke om, at de alvorlige folk i bjergene havde spillet ham et puds, og efter at have bedøvet ham med brændevin, berøvet ham hans bøsse. Også Ulv var forsvundet; men den kunne være løbet efter et egern eller en agerhøne. Han fløjtede efter den og kaldte på den, men alt forgæves; ekkoet gentog hans fløjten og kalden, men ingen hund var at se.

Han besluttede at genopsøge den forrige aftens festplads, og, hvis han traf nogen af selskabet, da at affordre denne sin bøsse og sin hund. Da han rejste sig for at gå, følte han sig stiv i leddene og uden sin sædvanlige bevægelighed. "Disse bjergegne bekommer mig ikke godt!" tænkte Rip, "og hvis denne spas pådrager mig et gigtanfald, vil jeg få en behagelig tid ud af det med madammen." Med noget besvær nåede han ned i kløften, han fandt flodsengen, hvor han og hans følgesvend den foregående aften var gået op igennem, men til hans forbavselse

sprudlede nu en bjergelv gennem den; den sprang fra klippe til klippe og fyldte luften med sin brusen. Med nød og næppe klatrede han imidlertid op ad bjergets sider og arbejdede sig igennem et buskads af birk, sassafrastræ og vild hassel, imedens han fra tid til anden indviklede sig i den vilde vin, der snoede sine ranker fra træ til træ og udbredte ligesom en slags net på hans sti.

Omsider nåede han stedet, hvor kløften havde dannet amfiteatret, men intet spor af en sådan åbning fandtes. Klippen frembød en høj, uigennemtrængelig mur, over hvilken strømmen væltede sig ned i frådende skum og faldt i et dybt bassin, der var sort af den omgivende skovs skygger. Her var altså sat et punktum for stakkels Rips vandring. Ofte kaldte han på og fløjtede efter sin hund, men han blev kun svaret af en flok kragers hæse skrig, da de hvirvlede sig højt i luften og, sikre i deres høje stilling, syntes at se ned på og gøre nar ad den stakkels mands forlegenhed. Hvad skulle han nu gribe til? Tiden gik, og Rip var sulten, for han havde ingen frokost fået. Det smertede ham at måtte opgive sin hund og sit gevær, han frygtede for at møde sin kone, men det kunne ikke gå an at sulte ihjel i bjergene. Han rystede på hovedet, tog sit rustne gevær på nakken og vendte sine skridt hjemad.

Da han nærmede sig landsbyen, mødte han adskillige folk, men ingen, som han kendte, hvilket forbavsede ham noget, eftersom han havde troet sig bekendt med enhver på hele egnen. Men også deres dragt var af et andet snit end det, han havde været vant til. De stirrede ligeledes alle på ham med tydelige tegn på forundring, og hver gang de kastede øjnene på ham, strøg de sig ufravigeligt om hagen. Den bestandige

tilbagevenden af denne gebærde fik Rip til uvilkårligt at gøre det samme, og til sin bestyrtelse fandt han da, at hans skæg var blevet en hel fod langt!

Han var nu kommet til landsbyens grænser. En flok fremmede børn løb i hælene på ham, skreg efter ham og pegede på hans grå skæg. Selv hundene, blandt hvilke han ikke så en eneste bekendt, gøede efter ham, da han gik forbi. Landsbyen var også forandret; den var større og mere folkerig. Der var rækker af huse, som han aldrig før havde set, og de, som havde været hans stadige opholdssteder, var borte; fremmede navne stod over dørene – fremmede ansigter i vinduerne – alt var fremmed. Mørke anelser trængte sig ind på ham nu; han begyndte at tvivle på, om enten han selv eller hele verden omkring ham var forhekset. Dette var jo da hans fødested, som han blot dagen i forvejen havde forladt! Der stod Kaatskill-bjergene – der i det fjerne løb Hudsonfloden – der lå hvert bjerg og hver dal, som de altid havde ligget. Rip var fuldkommen forvirret. "Den flaske i går aftes," tænkte han, "har kørt løjerligt rundt med mit stakkels hoved."

Ikke uden vanskelighed fandt han vej til sit eget hus, som han med tavs skræk nærmede sig, da han hvert øjeblik ventede at høre madam van Winkles gennemtrængende stemme. Han fandt huset i ruiner – taget faldet sammen, vinduerne splintrede og dørene revet af hængslerne. En halvforsulten hund, der lignede Ulv, luskede rundt omkring det. Rip kaldte den ved navn; men hunden knurrede, viste tænder og gik videre. Dette var ham et smerteligt slag. "Selv min hund," sukkede stakkels Rip, "har glemt mig."

Han trådte ind i huset, som madam van Winkle, når sandheden skal frem, altid havde holdt i orden. Det var tomt, øde og, efter udseendet at dømme, forladt. Dette øde betvang alle hans ægteskabelige ængstelser, og han råbte højt på kone og børn – de tomme værelser gav et øjeblik genlyd af hans stemme, og derpå hensank atter alt i tavshed.

Han ilede nu videre til sit gamle tilflugtssted, værtshuset – men det var også borte. Et stort skrummel af en træbygning stod på dets sted; det havde uhyre vinduer, hvor glasset mange steder var ituslået og hullet tilstoppet med klude og gamle skjorter; over døren var malet "Hotel Union, Jonathan Doolittle."

I stedet for det store træ, der plejede i gamle dage at overskygge det rolige lille hollandske værtshus, var der nu rejst en høj, nøgen stang, på hvis top var noget, som lignede en rød nathue, og der vajede ligeledes fra toppen et flag, hvori var en besynderlig forsamling af stjerner og striber – alt dette var fremmed og uforståeligt. På skiltet genkendte han imidlertid kong Georges rødmossede ansigt, under hvilket han havde røget så mange fredelige piber, men selv dette var betydeligt forandret. Den røde kjole var udskiftet med en blå og grågul, han havde et sværd i stedet for et scepter i hånden, hovedet var dækket med en trekantet hat, og neden under var med store bogstaver malet **General Washington**.

Som sædvanlig var der en mængde mennesker udenfor døren, men ingen, som Rip mindedes at have set før. Selv folkenes karakter syntes at have forandret sig. Der var en travl, ivrig tone imellem dem, i stedet for den vante flegma og søvnige ro. Forgæves spejdede han efter den vise Nicholas Vedder med det brede ansigt, den dobbelte hage og den lange

pibe, ham, der i stedet for tåbelig tale ytrede tobaksskyer; eller efter van Bummel, skolemesteren, som fremsnøvlede brudstykker fra en gammel avis. I deres sted talte en mager fyr med lommen fuld af sedler særdeles heftigt om borgerret – valg – medlemmer af kongressen – frihed – helte fra –76 og andre ting, der var aldeles forblommet tale for den forvirrede van Winkle.

Rips fremtræden med det lange grå skæg, den rustne bøsse, den løjerlige dragt og den hær af kvinder og børn, som havde samlet sig om ham, tiltrak sig snart de politiserendes opmærksomhed. De flokkedes om ham og betragtede ham fra top til tå med stor nysgerrighed. Taleren gik ivrigt hen til ham, trak ham lidt til side og spurgte ham *"til hvilken side han stemte?"* Rip stirrede på ham med et intetsigende blik. En anden lille, men travl fyr trak ham i armen, hævede sig på tåspidserne og spurgte i øren, *"om han var føderalist eller demokrat?"* Rip var lige så lidt i stand til at forstå dette spørgsmål, da en vigtig gammel herre, en stor skælm med sin trekantede hat på sned, trængte sig igennem sværmen, idet han stødte folk bort til begge sider med albuerne; han stillede sig lige foran van Winkle, satte den ene hånd i siden og støttede den anden på sin stok, mens hans blinkende øjne og trekantede hat ligesom syntes at gennembore Rip. I denne stilling spurgte han med barsk stemme, hvad der bragte ham til valget med en bøsse på nakken og en folkesværm i hælene, og om han agtede at stifte oprør i landsbyen? – "Ak, mine herrer!" svarede Rip nedslået, "jeg er en stakkels, fredsommelig mand, en indfødt her, og en tro undersåt af kongen, Gud velsigne ham!"

Her udbrød et almindeligt skrig fra de omkringstående. "En tory! En tory! En spion! En flygtning! Prygl ham! Væk med ham!" Det var kun med stor møje, at den vigtige mand med den trekantede hat fik genoprettet ordenen, og efter at have antaget en ti gange så barsk mine som før, spurgte han atter den ubekendte forbryder, hvad han kom der for, og hvem han søgte. Den stakkels Rip forsikrede ham, at han ikke havde ondt i sinde, men at han kun var kommet for at se efter nogle af sine naboer, der plejede at opholde sig ved værtshuset.

"Godt – hvem er det? – Nævn dem!"

Rip tænkte sig et øjeblik om og spurgte så: "Hvor er Nicholas Vedder?"

Der blev tavshed en kort tid, hvorefter en gammel mand med sin pibende stemme svarede; "Nicholas Vedder? Ih, men han er jo død for atten år siden! På kirkegården var der en gravsten af træ, som plejede at fortælle om ham, men den er også rådden og borte!"

"Hvor er Brom Dutcher?"

"Han gik til hæren i begyndelsen af krigen; nogle siger, han blev dræbt ved stormen på Stoney Point, andre, at han druknede i en byge ved Antony's Nose. Jeg ved det ikke – han vendte aldrig tilbage."

"Hvor er van Bummel, skolemesteren?"

"Han gik også i felten, blev en stor general og er nu i Kongressen."

Rips mod faldt ved at høre om alle disse sørgelige forandringer i sit hjem og blandt sine venner og ved således at føle sig ene i verden. Hvert svar forvirrede ham desforuden ved at behandle så uhyre tidsforløb og genstande, som han ikke

kunne forstå; krig – kongres – Stoney Point; han havde ikke mod til at spørge om flere venner, men udbrød fortvivlet: "Er der ingen, som kender Rip van Winkle?"

"Å, Rip van Winkle!" udbrød to eller tre; "å, jo vist; der står Rip van Winkle og læner sig mod træet."

Rip så derhen og opdagede et fuldstændigt billede af sig selv, således som han gik op ad bjerget; tilsyneladende lige så lad, og helt sikkert lige så pjaltet. Den stakkels mand blev aldeles forvirret. Han tvivlede på virkeligheden af sin egen tilværelse, og på, om han var sig selv eller en anden. Midt i hans forvirring spurgte manden med den trekantede hat, hvem han var, og hvad han hed?

"Det må Gud vide," udbrød han, idet hans forstand stod ganske stille. "Jeg er ikke mig selv – jeg er ingen anden – det er mig der henne – nej – det er en anden i mine klæder – i går aftes var jeg mig selv, men jeg faldt i søvn i bjergene, og de har forbyttet min bøsse, og jeg er selv forbyttet, så jeg kan ikke sige, hvad jeg hedder, eller hvem jeg er."

De omkringstående begyndte nu at se på hinanden og blinke betydningsfuldt med øjnene og banke med fingrene på deres pander. Der blev en hvisken om, at man skulle tage bøssen bort for at holde den gamle fyr fra at lave ulykker; men ved den blotte lyd af dette ord trak manden med den trekantede hat sig besynderlig hastigt tilbage. I dette kritiske øjeblik trængte en net ung kone sig igennem sværmen for også at kigge på gråskæggen; hun havde et rødmosset barn på armen, som blev forskrækket over hans udseende og begyndte at græde. "Tys, Rip!" udbrød hun; "tys, din lille nar! Den gamle mand vil ikke gøre dig fortræd." Barnets navn, moderens udseende og hendes

stemme vakte en kæde af erindringer hos ham. "Hvad er dit navn, min gode kone?" spurgte han.

"Judith Gardenier."

"Og din faders navn?"

"Åh, stakkels mand, han hed Rip van Winkle; det er tyve år siden, at han gik bort fra hjemmet med sin bøsse, og man har aldrig siden hørt fra ham. Hans hund kom hjem uden ham; men om han skød sig, eller om indianerne tog ham, kan ingen sige. Da var jeg kun en lille pige."

Rip havde endnu kun ét spørgsmål at stille, men det skete med skælvende stemme:

"Hvor er din moder?"

"Hun døde for ganske kort tid siden; i et anfald af vrede mod en New England bissekræmmer sprang et blodkar i hende."

I denne beretning var der dog i det mindste én dråbe trøst. Den ærlige mand kunne ikke styre sig længere. Han greb sin datter og hendes barn i sine arme. "Jeg er din fader!" udbrød han. "Engang var jeg den unge Rip van Winkle, nu er jeg den gamle! Kender ingen den stakkels Rip van Winkle?"

Alle stod bestyrtede, indtil en gammel kone vaklede frem gennem hoben, satte hånden for øjnene, og, idet hun en kort tid betragtede hans ansigt, sagde hun: "Vist er det Rip van Winkle! – Det er ham selv! – Velkommen hjem igen, gamle nabo! Men hvor har I været henne i disse tyve år?"

Rips historie var snart fortalt, for alle de tyve år havde været for ham som én eneste nat. Naboerne gjorde store øjne, da de hørte det; nogle blinkede til hinanden og stak tungen i kinden; men den vigtige mand med den trekantede hat var vendt tilbage til kampen, da faren var forbi, og han rystede nu

betænksomt og mistroisk på hovedet, hvorpå der blev en almindelig hovedrysten blandt det hele selskab.

Man besluttede imidlertid at høre gamle Peter Vanderdoks mening, da man så ham langsomt komme spadserende hen ad vejen. Han nedstammede fra historieskriveren af samme navn, af hvem en af de første skrevne historier om provinsen er forfattet. Peter var landsbyens ældste beboer, og han var godt inde i alle nabolagets sagn og hændelser. Han mindedes straks Rip og bekræftede hans fortælling på den mest tilfredsstillende måde. Han forsikrede selskabet, det var en kendsgerning, stadfæstet af hans forfader, historieskriveren, at Kaatskill-bjergene var besværede af gådefulde væsener. At det var godtgjort, hvorledes den store Hendrik Hudson, flodens og egnens første opdager, holdt en slags jagt der hvert tyvende år med sit mandskab fra *Halvmånen*, idet han på denne måde fik lov til atter at besøge skuepladsen for sine bedrifter og holde et vågent øje med floden og den store by, som bærer hans navn. At hans fader engang havde set dem i deres gamle hollandske dragter spille kegler i en bjerghule, og at han havde hørt lyden af deres kugler på en sommereftermiddag; det var som fjerne tordenbrag.

Kort sagt, selskabet brød op og vendte tilbage til valgets vigtigere beskæftigelser. Rips datter tog ham med hjem, for at han skulle bo hos hende; hun havde et godt, velforsynet hus og en munter landmand til ægtefælle; ham huskede Rip, det havde været en af de unger, der plejede at klatre op ad hans ryg. Hvad Rips søn og arving angik, som han havde fundet som et billede af sig selv lænende sig mod et træ, da brugtes han til at arbejde

på gården; men han viste nedarvede anlæg til at passe alt andet end hvad han skulle.

Rip antog nu atter sin gamle vane; han fandt snart mange af sine gamle venner, skønt de alle var noget medtagne af tiden, og han foretrak derfor at gøre sig gode venner med den opvoksende slægt, blandt hvilken han snart vandt sig nye.

Da han intet havde at lave hjemme, og da han var kommet til den lykkelige alder, hvor det så herligt går an intet at bestille, tog han atter plads på bænken uden for værtshuset, og han æredes som en af byens patriarker og som en krønike om de gamle tider "fra krigen". Det varede nogen tid før han kunne komme rigtigt i gang med den daglige sladder om, hvad der foregik i landsbyen, og før han kunne bringes til at fatte de besynderlige begivenheder, der havde fundet sted under hans dvale. Hvorledes der havde været en revolution – at landet havde afkastet det gamle Englands åg – og at han, i stedet for at være undersåt af Hans Majestæt kong George den Tredje, nu var fri borger af de Forenede Stater. Rip var ingen politiker; forandringer i stater og riger gjorde ikke synderligt indtryk på ham, men der var én slags despoti, hvorunder han længe havde sukket – og det var tøffelregimentet. Det var lykkeligvis til ende; han havde fået sin nakke ud af ægteskabets åg og kunne nu gå og komme, som han havde lyst til selv, uden at frygte for mutter van Winkles tyranni. Når som helst hendes navn blev nævnt, rystede han på hovedet, trak på skuldrene og så mod himlen, hvilket enten kunne gælde for hengivelse i sin skæbne eller glæde over sin befrielse.

Han plejede at fortælle sin historie til hver fremmed, der kom til mr. Doolittles hotel. I førstningen afveg han af og til på

forskellige punkter fra den oprindelige fortælling, men dette henregnede man til, at han så nylig var vågnet op. Omsider blev den til det, som jeg oven for har gengivet, og der var ingen mand, kvinde eller barn i omegnen, som ikke kunne den udenad. Nogle lod altid, som om de tvivlede på dens sandhed, og påstod, at Rip havde været fra forstanden, og at dette var en fiks idé, som han altid beholdt. Men de gamle hollandske indbyggere nærede næsten alle fuld tiltro til den. Selv den dag i dag høres der aldrig et tordenskrald i Kaatskill-bjergene, uden at de siger, det er Hendrik Hudson og hans mandskab, som spiller kegler; og mangen forknyt ægtemand i nabolaget, hvis liv falder ham besværligt under konens regimente, ønsker sig en beroligende slurk af Rip van Winkles flaske.

Anmærkning.

Ovenstående fortælling kunne man måske tro, er fremkaldt hos mr. Knickerbocker ved en lille tysk legende om kejser Frederik "der Rothbarth" og Kyffhäuser-bjergene; men følgende anmærkning, som han selv har tilføjet fortællingen, viser, at den er sandfærdig og fortalt med hans sædvanlige troskab:

Historien om Rip van Winkle kunne synes mange utrolig, men jeg tror ikke desto mindre fuldt og fast på den; for jeg ved, at vore gamle hollandske koloniers omegn have været skuepladsen for mange mærkværdige begivenheder og syn. Og jeg har hørt langt besynderligere historier end denne langs Hudson-flodens bredder, og alle er de for autentiske til at give plads for nogen som helst tvivl. Jeg har endog selv talt med Rip van Winkle, som, da jeg sidst så ham, var en meget agtværdig gammel mand og så aldeles ved sine sansers fulde brug og så nøjagtig med hensyn til alle punkter i fortællingen, at jeg

mener, ingen samvittighedsfuld mand kan nægte at tage dette med som et vigtigt moment til bedømmelsen af troværdigheden; ja, jeg har set et vidnesbyrd om denne genstand bragt for en øvrighedsperson, som undertegnede det med et kors med egen håndskrift. Derfor er der ikke mulighed for, at der kan rejses skygge af tvivl om fortællingens sandfærdighed.

D.K.

Engelske skribenter om Amerika

Det er med stor beklagelse, at jeg ser den litterære uvilje vokse op imellem England og Amerika. I den senere tid er der blevet vakt megen nysgerrighed med hensyn til de Forenede Stater, og den londonske presse har været opfyldt af rejser igennem republikken; men de synes at have til hensigt at udbrede vildfarelser snarere end kundskab, og så heldige har de været, at uagtet det stadige samkvem imellem de to nationer, er der intet andet folk, om hvilket massen af det engelske publikum har færre rigtige underretninger, eller imod hvilket der næres flere fordomme.

Engelske rejsende er de bedste og de værste i verden. Hvor ikke stolthed eller interesser forblinder dem kan ingen måle sig med dem i dybt og filosofisk blik på samfundet, eller trofast og nøjagtig beskrivelse af ydre genstande; men når enten deres eget lands interesse eller rygte kommer i kollision med et andet lands, går de til den modsatte yderlighed og glemmer deres almindelige oprigtighed og sandhedskærlighed for deres *spleen* og gør alting latterligt.

Derfor er rejsebeskrivelserne desto ærligere og nøjagtigere, jo fjernere det beskrevne land er. Jeg ville fæste ubetinget lid til en englænders beskrivelse over landene på den anden side af Nilen, over ubekendte øer i det store ocean, over det indre af Indien eller over et hvilket som helst andet sted, som mange rejsende kunne være tilbøjelige til at udmale med deres egen

fantasis farver; men med forsigtighed ville jeg modtage beretning om de nærmeste naboer eller om de nationer, som han har mest samkvem med. Hvor meget jeg end kunne overtale mig til at stole på hans sanddruhed, turde jeg dog ikke være rolig formedelst hans fordomme.

Det har også været vort lands særegne skæbne at besøges af den værste slags engelske rejsende. Mens folk med videnskabelig dannelse er blevet udsendt fra England for at undersøge polerne, for at gennemtrænge ørkener og studere barbariske nationers sæder og skikke, med hvilke landet ikke kan have stadigt samkvem enten på interessens eller fornøjelsens vegne, er det blevet overladt til den forarmede handlende, den vandrende mekaniker, lykkeridderen og Manchester- og Birmingham-agenten at være dets orakel med hensyn til Amerika. Det er tilfreds med at få underretninger gennem slige kilder om et land, der er i en ejendommelig moralsk og udviklingsperiode, i hvilket et af verdens største politiske forsøg er prøvet, og som frembyder de dybeste og vigtigste studier for statsmanden og filosoffen.

At slige mænd skulle give fordomsfulde beretninger om Amerika kan ikke forbavse; for det stof, der bydes dem til betragtning, er for udstrakt og ophøjet for deres evner. Nationalkarakteren er endnu i en gæringstilstand; at den kan have både skum og bundfald er vist, men dens bestanddele er sunde; den har allerede givet beviser på kraftige og ædle egenskaber, og det hele giver tegn til at ville blive noget ganske overordentligt. Men de årsager, som dagligt virker til at styrke og forædle den, og de daglige beviser på ypperlige egenskaber, går alle tabt for disse nærsynede iagttagere, der kan anfægtes af

deres nærværende stillings tilfældige ubehageligheder. De er kun i stand til at bedømme tingenes overflade til at have en mening om det, der kommer inden for deres private interessers umiddelbare område. De savner nogle af de hyggelige bekvemmeligheder, der tilhører en gammel, fuldendt og overbefolket samfundstilstand, hvor aspiranterne til nyttigt arbejde er talløse og mange har et livsophold ved at studere selvtilfredsstillelsens og selvnydelsens luner. Disse småbekvemmeligheder er imidlertid af overvejende vigtighed for småånder, der enten ikke kan bemærke eller ikke vil indrømme, at de er mere end opvejede hos os ved store og almindeligt fordelte velsignelser.

Måske er de blevet skuffede i en eller anden urimelig forventning om pludselig vinding. De har måske udmalet sig Amerika som et El Dorado, hvor der var overflødighed af guld og sølv, hvor indbyggerne var tilbagestående, og hvor de skulle blive mærkværdigt og pludseligt rige på en uforudset, men let måde. Den samme åndssvaghed, der skaber tåbelige forventninger. fremkalder også trodsighed under skuffelsen. Slige folk bliver forbitrede på landet ved at finde, at man der som over alt må så, førend man kan høste, at man der må erhverve sig rigdom ved flid og talent og må kæmpe mod de almindelige vanskeligheder i naturen og mod et driftigt og forstandigt folks snuhed.

Måske er de ved fejlagtig eller ilde anvendt gæstfrihed, eller ved den hang til at opmuntre og glæde fremmede, der hersker blandt mine landsmænd, blevet behandlet med ukendt agtelse i Amerika, og, da de hele deres liv igennem har været vant til at betragte sig som stående under og uden for godt selskab,

eftersom de måske er opdraget med en afhængigheds- og ringhedsfølelse, bliver de hovmodige ved almindelige høflighedsbeviser. De tilskriver andres lavhed deres egen ophøjelse, og undervurderer et samfund, hvor ingen kunstige adskillelser findes, og hvor personer som de selv tilfældigvis kunne stige op til vigtige poster.

Man skulle imidlertid antage, at underretninger fra slige kilder om en genstand, hvor sandhed er så vanskelig, ville modtages med forsigtighed af pressen; at disse folks bevæggrunde, deres sanddruhed, de lejligheder til undersøgelser og iagttagelser, de har haft, og deres evner til at dømme rigtigt, ville blive strengt gennemforskede, førend deres vidnesbyrd toges for gyldigt i ubegrænset udstrækning mod en beslægtet nation. Dog er netop det modsatte tilfældet, og det yder et slående eksempel på menneskenes ubestandighed.

Intet kan overgå den omhyggelighed, hvormed engelske kritikere undersøger troværdigheden af den rejsende, der udgiver en beskrivelse af et fjernt og forholdsvis ubekendt land. Hvor forsigtigt sammenligner de ikke målene af en pyramide eller beskrivelsen af en ruin, og hvor strengt fordømmer de ikke en unøjagtighed i disse bidrag til den almindelige interessante kundskab, mens de med ivrig troskyldighed og uden tøven tager imod udannede og ukendte skribenters grundfalske angivelser om et folk, til hvilket de selv er stillet i et vigtigt forhold. Ja, de gør endog disse upålidelige værker til lærebøger og udvikler sig over dem med en iver og duelighed, der var en bedre sag værdig.

Jeg vil imidlertid ikke dvæle længere ved dette ærgerlige og tit omtalte emne. Ej heller skulle jeg have berørt det, hvis det ikke havde været for den alt for store interesse, mine landsmænd tilsyneladende føler derfor, og visse skadelige virkninger, som jeg frygtede deraf kunne fremkomme i den nationale følelse. Vi lægger for megen vægt på disse angreb. De kan ikke gøre os væsentlig skade. Det urigtighedernes væv, man søger at slynge om os, er som spindelvæv spundet om et kæmpebarn. Vort land vokser hele tiden fra det. Den ene usandhed efter den anden falder bort af sig selv. Vi behøver kun at leve videre, og hver dag, vi lever, er et helt bind gendrivelser. Alle Englands skribenter tilsammen kunne ikke – hvis vi et øjeblik kunne antage at deres store ånder nedværdigede sig til en sådan forbindelse – skjule vor hastigt tiltagende vigtighed eller vort uovertrufne held. De kunne ikke skjule, at dette skyldes ikke alene fysiske og lokale, men også moralske årsager, at det skyldes den politiske frihed, den almindelige udbredelse af kundskaber, tilstedeværelsen af sande moralske og religiøse principper, som giver et folks karakter kraft og vedvarende virksomhed, og har været de anerkendte og vidunderlige bærere af dets egen nationale magt og hæder.

Men hvorfor er vi så overordentligt følsomme for Englands bagvaskelser? Hvorfor lader vi os anfægte af den hån, det har bestræbt sig for at kaste over os? Det er ikke alene Englands mening, som afgør, hvad der er ærefuldt. Hele verden er dommer over en nations berømmelse, med dens tusinde øjne betragter den en nations gerninger, og af dens samlede vidnesbyrd bestemmes en nations ære eller vanære.

Hvad os selv angår er det derfor forholdsvis kun af ringe vigtighed, hvorvidt England yder os retfærdighed eller ej, det er måske af langt større vigtighed for det selv. Det indpoder vrede og hævngerrighed i en ung nations bryst for at lade disse egenskaber vokse med den og vinde styrke med den. Dersom det med tiden skal finde en misundelig rival og en kæmpemæssig fjende i Amerika, hvad nogle af dets skribenter søger at overbevise det om, da kan det takke disse selv samme skribenter for at have vakt denne rivaliseren og opirret til fjendtligheder. Enhver kender litteraturens overvejende indflydelse nu til dags, og hvor meget menneskenes meninger og lidenskaber er under dens tvang. Sværdkampen er kun forbigående, de sårer kun i kødet, og det er de ædelmodiges stolthed at tilgive og forglemme dem; men sår, der er tilføjet af pennen, gennemborer ind til hjertet. De smerter længst i det ædleste sind, de er stedse nærværende i tanken og gør folk sygeligt følsomme for den mindste berøring. Det er sjældent, at nogen åbenbar handling fremkalder fjendtlighed imellem to nationer; der er i almindelighed en tidligere uvilje til stede, en skinsyge eller en for fornærmelser let modtagelig tilstand. Forfølg disse virkninger til deres årsag og såre ofte findes den i en vindesyg skribents ondskabsfulde udgydelser, en, der skjult i sin hule, for vanærens brød sammenblander og uddeler den gift, som skal optænde de ædelmodige og de tapre.

Jeg kan ikke lægge for megen vægt på dette punkt; for det vedrører netop vore særegne tilfælde. Pressen udøver ikke en stærkere tvang over noget andet folk end over amerikanerne, for de laveste klassers almindelige opdragelse gør hvert individ til læser. Der udkommer intet i England om vort land, uden at

det jo gennemløber hver del af dette. Der udgår ikke en bagvaskelse fra en engelsk pen eller en uværdig sarkasme fra en statsmand uden at den bidrager til at udrydde den god vilje og forøge den allerede store forbitrelses masse. Da nu England besidder det bassin, fra hvilket sprogets litteratur flyder, hvor aldeles er det da ikke i dets magt, og hvor vist er det ikke dets pligt, til at gøre denne til hjælpemiddel for at udbrede venlige og højmodige følelser – at danne en strøm, hvoraf de to nationer kan drikke sammen og gøre dette i fred og venskabelighed. Vil det imidlertid vedblive at gøre dens vande bitre, kan den tid komme, at det vil fortryde sin dårskab. Amerikas venskab kan for øjeblikket være af ringe vigtighed for det, men vort lands fremtidige skæbne er ikke tvivlsom, mens der over Englands ruger uvishedens skyer. Skulle derfor en mørk dag indtræffe, skulle den modgang nå det, for hvilken ikke de stolteste riger har været forskånet, kan det med beklagelse se tilbage på sin egen forblindelse i at frastøde en nation som den kunne have trykket til sin barm, i stedet for nu at have ødelagt den eneste mulighed for at erhverve sig virkeligt venskab hinsides dets eget lands grænser.

Det er et almindeligt indtryk i England at indbyggerne i de Forenede Stater er fjendske mod deres fædres land. Det er en af de vildfarelser, der omhyggeligt er blevet udbredt af skribenter. Der er uden tvivl betydeligt politisk fjendskab og en almindelig uvilje over den engelske presses uædelmodighed, men i det store og hele er stemningen hos nationen til gunst for England. Ja, på en tid steg den i visse dele af de Forenede Stater til ligefrem forgudelse. Det blotte navn af englænder åbnede adgang til enhver families tillid og gæstfrihed; og åbnede den

kun alt for ofte for utaknemmelige og uværdige. Igennem hele landet var der noget begejstret forbundet med tanken om England. Vi så til det med hellige ømheds- og ærbødighedsfølelser som vore forfædres land – oplagsstedet for vor races mindesmærker og oldtidslevninger – fødestedet og gravstedet for heltene og de vise i vort fædrelands historie. Efter vort eget land var der intet, ved hvis hæder vi frydede os mere, intet, hvis gode mening vi var mere begærlige efter at besidde, intet, imod hvilket vore hjerter higede stærkere. Selv under den sidste krig var der mange blandt os, der satte deres stolthed i at vise, at de midt i fjendtlighederne dog havde vedligeholdt gnister af tidligere venskab. Skal alt dette være forbi? Skal det medfølelsens gyldne bånd, så sjældent at finde mellem nationer, sønderbrydes for stedse? Måske det er det bedste – det kan adsprede et blændværk, som kunne have holdt os i åndeligt slaveri, ofte kunne have lagt hindringer i vejen for vore sande interesser, og forebygget en rigtig national-stolthed fra at vokse op. Men det er hårdt at give slip på slægtskabsbåndet, og der er kærere følelser end interessens, mere dyrebare end stolthedens, hvilke dog ville lade os kaste et vemodigt blik tilbage, når vi fjerner os mere og mere fra det fædrene tag og beklager det egensind, hvormed fædrene bortstødte børnenes kærlighed.

Kortsynet og uretfærdigt som dette Englands hårdhedssystem imidlertid er, ville det være lige så ubesindigt af os, om vi gjorde gengæld. Jeg taler ikke om en rask og kraftig retfærdiggørelse af vort land eller om den skarpeste tugtelse for dets bagvaskere; men jeg hentyder til et anlæg til at hævne sig på alle ved at tage tilflugt til sarkasmer og indgyde fordomme,

hvilket synes at finde udbredelse blandt vore skribenter. Lad os omhyggeligt vogte os for sligt sindelag, for det ville formere det onde i stedet for at udbedre skaden. Intet er lettere og mere indbydende end gengæld med bagvaskelser og sarkasmer, men det er en ussel og unyttig strid. Det er det middel, et saligt sind anvender, når det er ophidset til vrede, men ikke opvarmet til harme. Dersom England er villigt til at tillade uværdige personer at besmitte sin litteratur, så lad os derimod vel tage os i vare for at følge eksemplet. Det kan finde det i sin interesse at udsprede vildfarelser og fremavle fjendskab for at lægge bånd på udvandringen; men vi har ikke sådanne mål for øje. Ej heller har vi nationalåndens skinsyge at tilfredsstille, for endnu er vi det vindende parti i alle vore væddekampe med England. Vi kan altså ikke have anden hensigt end hævnlystens og forbitrelsens tilfredsstillelse – en blot gengældelsens ånd, og selv den er kraftesløs. For vore svar offentliggøres aldrig i England og træffer følgelig aldrig, hvor de sigter, hvorimod de fremkalder et trættekært og pirreligt sind blandt vore skribenter; de gør vor litteraturs første søde strøm syrlig og sår torne og tidsler iblandt dens blomster. Hvad der er endnu værre, de gennemløber vort eget land, og, for så vidt som de virker, opvækker de giftige fordomme. Dette sidste er et onde, der navnlig bør anvendes, for da vi er aldeles beherskede af den offentlige mening, burde der iagttages den største omsorg for at holde folkeånden ren. Kundskab er magt, og sandhed er kundskab, og derfor undergraver hver den, som mod bedre vidende udspreder en fordom, med overlæg grundvolden for sit lands lykke.

Frem for alle andre mennesker skulle medlemmerne af en republik være oprigtige og fri for lidenskaber. De er hver for sig dele af den styrende ånd og styrende vilje, og skulle være i stand til at drøfte alle spørgsmål af national interesse med rolige og fordomsfri sind. På grund af vor ejendommelige stilling til England, må vi hyppigere have spørgsmål af en delikat natur med det end med noget andet land, spørgsmål, der berører de fineste følelser, og da vore forholdsregler endelig må bestemmes ved den offentlige mening, kan vi ikke være for omhyggelige med at rense den fra alle hemmelige lidenskaber og fordomme.

Da vi endvidere åbner fremmede fra alle verdens dele et fristed, skulle vi modtage alle med upartiskhed. Det burde være vor stolthed at fremvise et eksempel på en nation, der var fri for nationalt fjendskab, og som ikke alene udøvede de almindelige gæstfrihedens fordringer, men endog de sjældnere og ædlere, de, som har deres udspring i en uhildet tænkemåde.

Hvad har vi at gøre med nationale fordomme? De er et gammelt lands indgroede sygdomme, fremkommet i rå og uvidende tidsaldre, dengang folkeslag kun kendte lidt til hinanden og kun så udenfor deres egne grænser med mistro og fjendskab. Vi er derimod blevet til i en oplyst og filosofisk tid, da de forskellige dele af den beboelige verden og de forskellige grene af den menneskelige familie omhyggeligt er blevet studerede og kendte, og vi giver afkald på fordelen ved vor fødsel, hvis vi ikke afrystet de nationale fordomme. som vi ville gøre det med overtro fra den gamle verden.

Men, lad os frem for alt ikke påvirkes af vrede følelser, så at vi lukker øjnene for, hvad der virkelig er fortræffeligt og

elskværdigt i den engelske karakter. Vi er et ungt folk og derfor nødes vi til at tage vore modeller og eksempler i stor udstrækning fra de nationer der findes i Europa. Og intet land afgiver et værdigere studium for os end England. Ånden i dets konstitution ligner meget vor; indbyggernes væsen, deres åndelige bevægelighed, deres meningers frihed, deres tænkemåde med hensyn til det, der angår det private livs kæreste interesser, er alle beslægtede med den amerikanske karakter og er i det væsentlige fortræffelige, for det er i folkets moralske følelse, at den dybe grundvold for Englands lykke er lagt. Og, skønt den øvre bygning kan have lidt under tidens tand, må der dog være noget solidt i grunden, noget fortrinligt i materialerne, og noget i bygningen, hvoraf den får ualmindelig styrke, når den så længe har knejset uden at ryste i verdens storme.

Lad det derfor være vore skribenters stolthed at forkaste alle pirrelige følelser og forsmå at gengælde den engelske presses uværdighed, idet de omtaler den engelske nation uden fordomme og med oprigtighed. Mens de dadler dem af deres landsmænd, som uden forskel forguder alt, hvad der er engelsk, blot fordi det er engelsk, bør de åbenlyst udpege, hvad der virkelig er rosværdigt. Således kunne vi stille England for os som en bog, hvortil vi stadig kan henholde os, og hvori vi finder sunde uddrag af mange års erfaring; og mens vi undgår de dårskaber, der kunne være indflettet i bladene, fremdrager vi gyldne, praktiske grundsætninger, hvormed vi styrker og forskønner vor nationale karakter.

Landlivet i England

Den fremmede, som vil have en rigtig mening om den engelske karakter, må ikke indskrænke sine iagttagelser til hovedstaden. Han må gå ud i landet; han må opholde sig i landsbyer og flækker; han må besøge borge og villaer, bondegårde og hytter; han må vandre igennem lystskove og haver, langs hække og grønne stier; han må dvæle ved landsbykirker; han må overvære markeder og andre landlige fester og sætte sig ind i folkets stilling, i dets vaner og skikke.

I nogle lande opsluger de store byer nationens rigdom og moder; de er fortrinsvis det fine og dannede selskabs faste boliger, og landet er næsten udelukkende beboet af bønder. I England er hovedgaden derimod blot et samlingssted for de højere stænder, hvor de helliger en stor del af året til munterhed og adspredelse, og når de har nydt dette karneval, vender de tilbage til det tilsyneladende for dem mere tiltrækkende landliv. Samfundets forskellige klasser er derfor spredt over hele kongeriget, og de mest afsides steder kan opvise eksempler på meget forskellige personer.

Englænderne er af naturen begavede med en stærk følelse for landlivet. De har et åbent øje for naturens skønhed og megen sans for landets nydelser og beskæftigelser. Denne lidenskab synes dem medfødt. Selv byens indbyggere, der er født og opdraget blandt mursten og travle gader, går med lethed ind i de landlige vaner og viser hang til slige arbejder. Købmanden har sit hyggelige tilflugtssted i nærheden af hovedstaden, hvor han ofte giver lige så megen stolthed og iver til kende ved

dyrkningen af sine blomster og frugter som ved sin forretnings førelse og sit held i handelsforetagender. Selv de mindre lykkeligt stillede individer, der er dømt til at tilbringe deres liv midt i færdslen og handelen sørger for at få noget, der minder dem om den grønne natur. I byens skumleste og mørkeste kvarterer ligner dagligstuevinduet ofte et værtshus; hvert et sted hvor det er muligt for planter at vokse, har sin græsplet og sit blomsterbed, og hvert torv sin lille park, udlagt med malerisk smag og glinsende af forfriskende grønsvær.

Den, som kun ser englænderen i byen, er tilbøjelig til at danne sig en ugunstig mening om hans selskabelige karakter. Enten er han optaget af forretninger eller adspredt af de tusinde ting, der bortødsler tid, tanker og følelser i den uhyre hovedstad. Han har derfor almindeligvis et udtryk af ilsomhed og adspredthed. Hvor han så end er, står han lige på spring til at gå et andet sted hen; i det øjeblik, han taler om én ting, flyver hans tanke til en anden, og mens han er på et venskabeligt besøg, beregner han, hvorledes han skal få tiden til at slå til for at kunne gøre det forud bestemte antal formiddagsvisitter. En umådelig hovedstad som London gør folk egennyttige og uinteressante. Når de tilfældigvis mødes i forbigående, kan de kun tale kort sammen og i hverdagsudtryk. De viser kun deres karakters kolde overflade; dens rige, åndfulde egenskaber har ikke tid til at varmes op, så at de får udløb.

Det er på landet, at englænderen giver sine naturlige følelser frit løb. Han river sig glad løs fra byens kolde former og stive høfligheder, afskaffer sin tilbageholdenhed og bliver fornøjet og åbenhjertig. Han søger at omgive sig med alle det dannede livs behageligheder og forfinelser og at bandlyse al tvang. Hans

landlige bolig har en overflødighed af, hvad der henhører enten til studier, til jagt, eller kort sagt til alle landlige forlystelser. Bøger, malerier, musik, heste, hunde og jagtredskaber af enhver slags er ved hånden. Han pålægger hverken sig selv eller sine gæster nogen tvang, men efter sand gæstfriheds grundsætninger forskaffer han midler til fornøjelser og overlader derpå enhver at nyde dem efter eget behag.

Englændernes smag for dyrkning af land eller hvad der kaldes landskabsgartneri er uovertruffen. De har ivrigt studeret naturen og udfolder en overordentlig sans for alle dens smukke former og henrivende sammensætninger. De yndigheder, som den i andre lande ødsler på vilde, ubeboede steder, findes her samlet om de menneskelige boliger. De synes at have fanget dens bly og lønlige ynder og ligesom ved tryllekraft at have udbredt dem over deres landsteder.

Intet kan være mere slående end det storartede ved de engelske parker. Umådelige grønsvær, der udstrækker sig som lagner af frisk grønt, hist og her med klynger af kæmpemæssige træer, som hober rige mængder af løv op; den højtidelige pragt af lunde og skovåbninger, som dådyr i tavse flokke løber over; haren, der springer forbi mod buskadset, eller fasanen, der pludselig svinger sig til vejrs. Bækken, der er bragt til at sno sig i de mest naturlige krumninger eller udvide sig til en glinsende indsø – den afsondrede dam, der giver genskin af de bølgende træer, mens forellen frygtesløst farer igennem dens rolige vande, og et landligt tempel eller billedet af en skovgud, der er blevet grøn af ælde, giver stedet en vis klassisk hellighed.

Disse er kun enkelte træk af det engelske parkanlæg; men hvad der navnlig henriver mig, er det skabende talent, hvormed

mellemklasserne forstår at smykke deres beskedne boliger. Det simpleste hus, det tarveligste og mindst lovende stykke land bliver i en smagfuld englænders hånd til et lille paradis. Med et skarpt øje måler han straks dets evner og udmaler i sin tanke det tilkommende landskab. Den golde plet bliver frugtbar under hans hånd, og dog er de kunstige midler, som frembringer virkningen, næppe at spore. Nogle træers omhyggelige pleje og andres beskæring, en god fordeling af blomster og planter med smukt løv, anlægget af en frisk, fløjlsgrøn skråning, en lille åbning hist og her i træerne for at lade den blå himmel eller lidt sø blive synligt – alt dette gøres med fin smag, med udholdende, men stille flid, ligesom de magiske penselstrøg, hvormed en mand lægger sidste hånd på et maleri.

Rige og dannede folks ophold på landet har udbredt en smag og nethed i landhusholdningen, som endog går ned til de laveste klasser. Selv arbejdsmanden med det stråtækte hus og den smalle strimmel jord arbejder på deres forskønnelse. Man finder der den velbeskårne hæk, græspletten foran døren, det lille blomsterbed omgivet af buksbom, skovliljen trukket op ad muren og spredende sine blomster om vinduerne. Urtepotter i vinduerne, kristtornen synligt plantet om huset for at berøve vinteren dens øde og kaste et genskin af sommeren ind i stuen, og alt dette viser indflydelsen af den smag, der er nedstrømmet fra højere steder og har gennemtrængt selv de laveste dele. Dersom kærligheden nogensinde finder behag i at besøge hytter, som digteren siger, da må det være en engelsk bondes hytte.

Tilbøjeligheden til landlivet blandt de højere stænder har haft en stor og velgørende virkning på nationalkarakteren. Jeg kender ingen herligere menneskerace end de engelske *gentlemen*. I stedet for den sløvhed og kvindelighed, der er særkendet for højtstående mænd i andre lande, udviser de en forening af elegance og styrke, en legemsudvikling og en friskhed i ansigtsfarve, hvilket jeg tror hovedsagelig må henføres til, at de lever så meget i fri luft og så ivrigt deltager i landlivets sunde beskæftigelser. Disse hærdende øvelser medfører også en sund åndstilstand og en mandighed og simpelhed i deres væsen, som ikke let modarbejdes, og vist aldrig ganske udryddes af bylivets udsvævelser. De forskellige samfundsklasser synes også at nærme sig hinanden med mere frihed på landet og at være mere oplagt til at blande sig indbyrdes og indvirke gunstigt på hinanden. Adskillelsen imellem dem synes ikke at være så skarpt optrukket og så uoverstigelig som i byerne. Måden, hvorpå ejendommene er blevet inddelt i små godser og gårde, har tilvejebragt et regelmæssigt forhold fra adelsmanden igennem de forskellige fornemme klasser, de små proprietærer og velhavende landmænd, ned til den arbejdende bondestand, og, mens den således har forenet samfundets yderender, har den indgivet hver mellemliggende klasse en uafhængighedens ånd. Dog må man tilstå, at dette ikke så almindeligt er tilfældet nu som tidligere, idet de større ejendomme i de senere magre år har opslugt de mindre og, i enkelte dele af landet, endog udslettet den kraftige race af små landmænd. Disse, tror jeg imidlertid, er kun tilfældige afbrydelser i det almindelige system, jeg har omtalt.

Der er intet lavt og nedværdigende i landlige beskæftigelser. Det fører en mand ud blandt storartede og skønne naturscener, det overlader ham til sine egne betragtninger, når han er påvirket af den reneste og mest forædlende ydre indflydelse. En sådan mand kan være ligefrem og barsk, men han er ikke simpel. Derfor finder den forfinede mand intet stødende i samkvemmet med de lavere stænder på landet, hvad han gør, når han tilfældigvis kommer sammen med de lavere klasser i byerne. Han lægger sin tilbageholdenhed til side og aflægger glad sin rang for at indlade sig i det simplere livs ærlige, hjertelige nydelser. Selve landets fornøjelser bringer også folk nærmere sammen, og den blotte lyd af hunde og horn blander alle følelser i harmoni. Jeg antager, dette er grunden til, at adlen og de fornemme er mere yndede af de simplere folk i England, end de er i noget andet land, og til, at disse sidste har udholdt så mange overordentlige savn og prøvelser, uden at der har lydt almindelige klager over den ulige fordeling af formue og privilegier.

Til denne blanding af dannet og ligefremt selskab kan også henføres grunden til den landlige følelse, som gennemløber den engelske litteratur. Den hyppige brug af billeder fra landlivet, de uforlignelige naturbeskrivelser, der er så hyppige hos engelske digtere, og er vedblevet lige fra Chaucers "Blomsten og Bladet"; de har bragt det dugbeklædte landskabs hele friskhed og duft ind i vore stuer. Det synes, som om andre landes hyrdesangere har aflagt naturen et besøg nu og da og er blevet bekendte med dens almindelige ynder; men de britiske digtere har levet i den, de har besøgt den på de ensomste steder, de har agtet på dens mindste luner. En kvist kunne ikke skælve ved

aftenvinden, et blad kunne ikke flagre til jorden, en perledråbe ikke falde i bækken; ikke en duft kunne udstrømme fra den bly viol eller en majblomme udfolde sine rødmende blade i morgenen, uden at der lagdes mærke til det af disse fine iagttagere og indflettedes i en eller anden smuk morale.

Virkningen af denne, veldannede folks, hengivenhed til landlige beskæftigelser har været underfuld for landets udseende. En stor del af øen er flad og ville være ensformig, hvis det ikke var for den smukke dyrkning, men den er ligesom bestrøet med borge og slotte og broderet med parker og haver. Der er ingen rigdom på storartede udsigter, men snarere overflod af små landlige, hjemlige scener. Ethvert gammelt bondehus og mosbegroet landsted er et maleri, og da vejene stedse snor sig, og udsigten bestandig er lukket af lunde og hække, frydes øjet af en vedvarende følgerække af små landskaber, som alle er fortryllende.

Hvad der imidlertid navnlig er tiltrækkende ved at beskue engelske anlæg er den moralske følelse, som ses at herske overalt. De forbindes hos én med tanken om orden, om rolige, fornuftige og velberegnede principper, om gamle vaner og ærværdige skikke. Alt synes at være fremvokset i løbet af mange fredelige og regelmæssigt hengangne år. Den gamle kirke af forældet bygning med den massive port, det gotiske tårn, fine vinduer af malet glas med rigt forsiret stenhuggerarbejde uden om; fine, pragtfulde monumenter over krigere og ædlinge, de nuværende jorddrotters forfædre, fine gravsten, der fortæller de efterfølgende slægter om de kraftige fribønder, hvis afkom endnu pløjer de samme marker og knæler ved det samme alter – præsteboligen, en besynderlig uregelmæssig stenbygning, til

dels forældet, men udbedret og forandret efter de forskellige tidsaldre og de forskellige beboeres smag; stenten og fodstien, der fører fra kirkegården tværs over markerne og langs skyggefulde hække; den nærliggende landsby med sine ærværdige huse, sin fælled, beskygget af træer, under hvilke den nærværende races forfædre har leget; det antikke landsæde, der står afsides på en høj, men med beskyttermine ser ned på de omliggende genstande – alle disse almindelige engelske landskabstræk udviser en rolig og fast sikkerhed og arvelig forplantning af hjemlige dyder og hengivenhed til stederne, der taler dybt og rørende om nationens moralske karakter.

Det er et behageligt syn søndag morgen, når kirkeklokken udsender sine dybe toner over de rolige marker, at se landfolkene i deres bedste stads, med rødmossede og tilfredse anfægter, gå stille langs de grønne stier til kirke; men endnu behageligere er det at se dem om aftenen samle sig udenfor deres husdøre, hvor de synes at fryde sig ved de tarvelige bekvemmeligheder og forskønnelser, som deres egne hænder har frembragt. – Og det er denne hjemlige følelse, denne hengivenhed for hus og arne, der er fader til de bedste dyder og de reneste glæder.

Det knuste hjerte

Det er ganske almindeligt for dem, der har overlevet modtageligheden for dybe følelser, eller er blevet opdraget i et udsvævende livs hjerteløshed til at le ad alle kærlighedshistorier og at behandle fortællingerne om romantiske lidenskaber som lutter hjernespind af romanforfattere og digtere. Mine iagttagelser over den menneskelige natur har bragt mig til at tænke anderledes. De har overbevist mig om, at om end overfladen af karakteren kan være tilfrossen eller afkølet af verdens sorger, eller dannet til at frembringe lutter smil ved selskabets kunst, ligger der dog slumrende ild i dybet af selv den koldeste barm, som, én gang antændt, bliver såre heftig og stundom ødelæggende i sine virkninger. Jeg er virkelig en af den blinde guddoms sande troende og følger dens lære til dens yderste grænser. Skal jeg tilstå det? – Jeg tror på knuste hjerter og på muligheden af at dø af skuffet kærlighed. Dog tror jeg ikke, at dette er en sygdom, der ofte er dødelig for mit eget køn, men jeg tror fuldt og fast, at den river mangen en elskværdig kvinde bort og lægger hende i en tidlig grav.

En mand er interessens og ærgerrighedens skabning. Hans natur fører ham ud i verdens travlhed og kampe, og kærlighed er kun hans tidlige livs forskønnelse eller en sang, der synges i mellemakterne. Han søger efter berømmelse og rigdom, efter en plads i verdens tanke og herredømme over sine medskabninger. Men en kvindes hele liv er hendes kærligheds historie. Hjertet er hendes verden: Der er det, at hendes ærgerrighed strider efter herredømme, der er det, at hendes

gerrighed søger efter skjulte skatte. Hun sender sine følelser ud på eventyr, hun sætter hele sin sjæl i kærlighedshandelen, og lider de skibbrud, er hendes sag håbløs – for det er hjertet, som går fallit.

Skuffet kærlighed kan foranledige en mand nogle bitre timer; den sårer nogle ømme følelser, den omstyrter nogle luftkasteller om lykke; men han er et virksomt væsen, han kan adsprede sine tanker ved forskellige beskæftigelsers hvirvel eller kan styrte sig i forlystelsernes strøm eller, hvis skuepladsen for hans forsmåede kærlighed er alt for opfyldt af smertelige erindringer, kan han skifte bolig efter behag og flygte, hvorhen han vil.

Men kvindens liv er forholdsvis et fast, afsondret og grundende liv. Hun er mere sine egne tankers og følelsers selskabsdame, og hvor skal hun vende sig efter trøst, når disse alle bliver sorgens kilder? Det er hendes lod at blive søgt og vundet, og er hun ulykkelig i sin kærlighed, bliver hendes hjerte som en fæstning, der er blevet erobret og plyndret, forladt og lagt øde.

Hvor mange klare øjne bliver matte, hvor mange bløde kinder bliver blege, hvor mange skønne former synker i graven – og ingen kan sige, hvad der bragte deres yndigheder til at visne! Ligesom duen trykker vingerne tæt til sine sider og skjuler og dækker den pil, der gennemborer dens indvolde, således er det kvindens natur at skjule sine følelsers sår for verden. En fintfølende kvindes kærlighed er altid bly og stille. Selv når hun er lykkelig i den, ånder hun det næppe hen for sig selv; men er det modsatte tilfældet, begraver hun det dybt i sit eget bryst og lader det skjule sig blandt ruinerne af hendes fred.

Hos hende er hjertets ønske blevet skuffet, og tilværelsens store ynde er forbi. Hun forsømmer alle de opmuntrende arbejder, der glæder sindet, lader pulsen flyde hurtigere og sender livets flod i sunde strømninger igennem årerne. Hendes fred er brudt, søvnens vederkvægelse forgiftet af sørgelige drømme. Sorgen tærer på hendes livskraft, indtil det svage legeme omsider synker ved den mindste ydre foranledning. Søg efter en kort tid efter hende, og du vil finde venskab grædende ved hendes alt for tidlige grav og undrende sig over, at en, der så nylig blomstrede i fuld skønhed og sundhed, så hurtigt skulle overgives til "mørket og ormene". Man vil fortælle dig, at en vinterkulde eller et tilfældigt ildebefindende var årsag til hendes død – men ingen kender den åndelige sygdom, der undergravede hendes styrke og gjorde hende til så let et bytte for døden.

Hun er lig et fint træ, lundens stolthed og skønhed, yndigt i dets form, af skinnende løv, men med ormen gnavende ved roden. Pludselig ser vi det visne, når det burde være friskest og mest yppigt; vi ser det sænke sine grene mod jorden og afkaste blad efter blad indtil det, udtæret og fortørret, falder, selv når det er stille i skoven, og, mens vi betragter den smukke stamme, søger vi forgæves at mindes den blæst eller lynstråle, som kunne have bibragt det nådestødet.

Jeg har set mange eksempler på kvinder, der således er tærede hen og gradvis forsvundet fra Jorden, og jeg har gentagne gange troet at kunne spore deres dødsårsag igennem de forskellige grader af brystsyge, forkølelse, afkræftelse, sløvhed, sørgmodighed, indtil jeg nåede det første tegn på skuffet kærlighed. Men et eksempel af den slags blev mig nylig

fortalt; omstændighederne derved er velbekendte i det land, hvor det skete, og jeg skal kun gengive dem på samme måde, som de blev mig meddelt.

Enhver må kunne mindes den irske patriot, den unge E–'s sørgelige historie; den er for rørende til at den lige straks kan glemmes. Under urolighederne i England blev han forhørt, dømt og henrettet som beskyldt for forræderi. Hans skæbne gjorde et dybt indtryk på alle. Han var så ung, så klog, så ædelmodig, så tapper – alt, hvad vi er tilbøjelige til at holde af hos en ung mand. Også hans opførsel under forhøret var ædel og uforfærdet. Den dybe harme, hvormed han modsagde beskyldningen for forræderi mod sit land, den veltalende håndhævelse af sit navn, og hans højtidelige henvendelse til efterkommerne i sin domfældelses stund, greb mægtigt enhver, og selv hans fjender beklagede den strenge politik, der gjorde hans henrettelse nødvendig.

Men der var ét hjerte, hvis kval det ville være umuligt at beskrive. I lykkeligere dage og med en gunstigere skæbne havde han vundet en smuk og interessant piges kærlighed, en datter af en nylig afdød irsk advokat. Hun elskede ham med en kvindes første og tidlige kærligheds hele kraft. Da hele verden var imod ham, da han var ødelagt i økonomisk henseende, og vanære og fare blev forbundet med hans navn, elskede hun ham så meget højere for han lidelser. Hvis altså hans skæbne kunne opvække selv hans fjenders medfølelse, hvad må da ikke hendes kval have været, når hendes sjæl udelukkende var opfyldt med hans billede? Lad dem sige det, for hvem graven pludselig har lukket sig og afskåret dem fra den, de elskede højst på Jorden,

dem, der har siddet ved dens dørtærskel, som udskudte i en kold og ensom verden, hvorfra alt elskeligt var borte!

Men så rædslerne ved en slig grav! så frygtelig, så vanærende! Der var intet, hvorved erindringen kunne dvæle og mildne adskillelsens smerte, ingen af de ømme, skønt sørgelige omstændigheder, der gør afskedsscenen kær, intet, der kunne smelte sorgen til de tårer som sendes, lig himlens dug, for at genoplive hjertet i dets kvalfulde time.

Hendes enkestand blev så meget mere sørgelig ved, at hun havde pådraget sig sin faders mishag ved sin ulykkelige forbindelse, og hun var derfor bortstødt fra det fædrene hjem. Men, kunne venners deltagelse og gode tilbud have mildnet et sind, så dybt rystet, ville hun ikke have manglet trøst, for irlænderne er et medfølende og velvilligt folk. De fineste og mest opmuntrende opmærksomheder vistes hende af rige og fornemme familier. Hun førtes i selskab, og de prøvede ved alle slags beskæftigelser og fornøjelser at adsprede hendes sorg og bortvende tanken fra hendes tragiske kærligheds historie. Men det var alt sammen forgæves. Der er nogle af ulykkens slag, som brænder sjælen, som gennemborer hjertet og får det til at visne, for aldrig mere at bære knop eller blomst. Hun modsatte sig ikke at deltage i selskaber, men hun var lige så alene dér, som i den dybeste ensomhed. Hun gik omkring som i en drøm, tilsyneladende ubevidst om den verden, der færdedes omkring hende. Hun førte en indre kummer med sig, for hvilken ingen venligheder kunne være lindring.

Den, som fortalte mig hendes historie, havde set hende på en maskerade. Man kan ikke tænke sig noget mere smerteligt end at finde sorgen på et sådant sted. At finde den vandre om som

et spøgelse, ensom og glædesløs, hvor alt andet kun ånder liv og lyst, at se den klædt i munterhedens dragt, mens den har et så udtæret og kummerfuldt udseende; som om den forgæves havde forsøgt at narre det arme hjerte til et øjeblik at glemme sin kval! Efter at have gået igennem de pragtfulde sale og den livlige trængsel med en fuldstændig adspredt mine, satte hun sig ved et orkester, og da hun i nogen tid havde set sig omkring med et intetsigende blik, der viste hendes ufølsomhed for, hvad der foregik omkring hende, gav hun sig med et sygt hjertes lunefuldhed til at nynne en lille sørgmodig melodi. Hun havde en udmærket stemme, men ved denne lejlighed var den så simpel, så rørende, den udåndede en sådan lidelse, at hun fik en sand sværm til at flokke sig om hende, og rørte alle til tårer.

Historien om én, så trofast og kærlig, kunne ikke andet vække stor interesse i et land, der er bemærkelsesværdigt ved den begejstring, der findes i folket. Den vandt aldeles en tapper officers hjerte, og han friede til hende i den tro, at én, der var så trofast mod den døde, nødvendigvis måtte nære kærlige følelser for den levende. Men hun afslog hans hånd, for hendes tanker var udelt optagne af erindringen om hendes forrige elsker. Han fortsatte dog med sit frieri, og bad ikke om hendes ømhed, men kun om hendes agtelse. Den overbevisning, hun havde om hans værd, og følelsen af sin egen forladte og afhængige stilling, idet hun levede af sine venners godhed, hjalp ham, og det lykkedes ham omsider at vinde hendes hånd, men hun gav han den bestemte forsikring, at hendes hjerte uigenkaldeligt tilhørte en anden.

Han tog hende med til Sicilien, og håbede, at en forandring af opholdssted skulle udslette hendes sørgelige minder. – Hun

var en elskværdig og fortræffelig kone, og gjorde sig også umage for at være lykkelig, men intet kunne helbrede den tavse og fortærende sørgmodighed, der var trængt ind i hendes sjæl. Hun svandt hen, langsomt men sikkert, og lagdes til sidst i graven som offer for et knust hjerte.

Om hende har Thomas Moore skrevet et af sine smukkeste digte.

Kunsten at gøre bøger

Jeg har ofte undret mig over pressens store frugtbarhed, og over, hvorledes det går til, at så mange hoveder, der af naturen synes at være golde, dog er svangre med omfangsrige frembringelser. Men en mands forbavselse aftager gradvis, efterhånden som han vandrer videre frem i verden, og han finder hele tiden en meget simpel grund til et stort underværk. Således har jeg tilfældigvis på én af mine strejfture i hovedstaden set et optrin, der åbenbarede mig nogle af hemmelighederne ved den kunst at gøre bøger, og samtidig gjorde ende på min forundring.

Jeg slentrede en smuk sommerdag igennem det Britiske Museums store sale med den ligegyldighed, man er tilbøjelig til at vise i et museum på en varm dag; undertiden så jeg på nogle mineralier, af og til studerede jeg hieroglyfferne på de ægyptiske mumier, og til andre tider forsøgte jeg med omtrent samme held at tyde de allegoriske malerier på lofterne. Mens jeg således kastede mit blik rundt, snart hist, snart her, blev min opmærksomhed henvendt på en dør, der lå for enden af en række rum. Den var lukket, men fra tid til anden åbnedes den, og et begunstiget væsen, i almindelighed klædt i sort, stjal sig frem og gled igennem værelserne, uden at lægge mærke til nogle af de omgivende genstande. Der var en hemmelighedsfuldhed ved dette, som pirrede min nysgerrighed, og jeg besluttede at forsøge at trænge derind og undersøge de ubekendte regioner indenfor døren. Denne åbnede sig for min hånd med samme lethed, som portene på

fortryllede borge giver efter for den eventyrligt vandrende ridder. Jeg befandt mig i et rummeligt værelse, hvis vægge var dækket af store bogskabe, fyldt med ærværdige bøger. Ovenover skabene og netop under karnissen var ophængt en række besynderlige, sortagtige portrætter af gamle forfattere. Rundt i værelset stod lange borde med små skrivepulte på, og ved disse sad eller stod mange blege mennesker af et sygeligt udseende. De var fordybet i støvede bøger, eller de rodede rundt i gamle manuskripter og lavede lange uddrag af deres indhold. Den dybeste stilhed herskede på dette hemmelighedsfulde sted, bortset fra lyden af de travle penne, der fo'r over papiret eller fra tid til anden et dybt suk fra en af disse vise, når han skiftede stilling for at vende bladet i en gammel foliant.

Nu og da skrev en af disse herrer noget på en stump papir og ringede med en lille klokke, hvorpå en af deres fortrolige viste sig, tog papiret i dyb tavshed, sneg sig ind i værelset og vendte snart efter tilbage, belæsset med uhyre bind, som den anden så faldt over med grådighed. Jeg tvivlede nu ikke på, at jeg var stødt på en samling af troldmænd, der var beskæftiget med studiet af skjulte videnskaber. Scenen mindede mig om en gammel østerlandsk fortælling om en filosof, der var indelukket i et fortryllet bibliotek i skødet af et bjerg, som kun åbnedes én gang om året; der lod han bjergets ånder lyde sine befalinger og bringe sig hemmelighedsfulde bøger af alle slags, så at han, da bjergets magiske port ved årets ende atter svingede sig på sine hængsler, trådte ud, i den grad indviet i de dunkle videnskaber, at han kunne svæve over mængdens hoveder og beherske naturens magt.

Da min nysgerrighed nu fuldstændig var vakt, hviskede jeg til en af de fortrolige, da han skulle til at forlade stuen, og bad om en tydning af det besynderlige optrin foran mig. Få ord var tilstrækkelige. Jeg fandt, at disse hemmelighedsfulde folk, som jeg havde antaget for troldmænd, var hovedsagelig forfattere, og at de var i færd med at fabrikere bøger. Jeg var nemlig i læseværelset af det store britiske bibliotek, hvor der fandtes en uhyre samling af bøger i alle aldre og på alle sprog, af hvilke mange nu er forglemte, og de fleste sjældent læses. Til disse afsides gemmesteder for gammel litteratur drager derfor mange nyere forfattere for derfra at øse klassisk lærdom eller "rent, pletfrit engelsk", hvormed de fylder deres egne golde tanker.

Da jeg nu var i besiddelse af hemmeligheden, satte jeg mig ned i en krog og iagttog fremgangsmåden ved bogfabrikationen. Jeg lagde mærke til et magert lille gulligt væsen, som kun søgte de mest ormædte bind. Han arbejdede øjensynlig på et eller andet såre kundskabsrigt værk, der ville blive købt af enhver, som ville gælde for lærd, og derefter blive opstillet på en fremragende plads i hans reol eller lagt åben på bordet – men aldrig læst. Af og til så jeg ham trække et stort stykke tvebak op af lommen og gnave på det; om det var hans middagsmad, eller om han søgte at fjerne den udmattelse, der forårsages ved megen grublen over tørt arbejde, vil jeg overlade til mere studerede personer end mig selv at bedømme.

Der var en væver lille herre i lystfarvede klæder, med et snakkesaligt udtryk i ansigtet og med en mine som en forfatter, der står sig godt med sin forlægger. Efter nøje at have betragtet ham, genkendte jeg i ham en flittig udgiver af forskellige

værker, der altid solgte godt. Jeg var nysgerrig efter at se, hvorledes han fabrikerede sine varer. Han støjede mere og var travlere end nogen af de andre; han dukkede ned i uhyre værker, bladede om i en masse manuskripter tog ét stykke ud hist, ét stykke her og nedskrev nu én linje, så en anden. Indholdet af hans bog syntes at måtte blive lige så uensartet som det, der var i heksenes kedler i Macbeth. Det var en lille finger her, en tommelfinger hist, tåen af en frø og en blind orms brod, tilligemed hans egne bemærkninger, der blev udgydt deri som "bavianblod", for at gøre blandingen "tyk og sej".

Når alt kommer til alt, tænkte jeg, kan så ikke disse røveragtige anlæg være nedlagt hos forfattere i vise hensigter? Kan det ikke være den måde, hvorpå Forsynet har sørget for, at kundskabens og visdommens frø skal bevares fra slægt til slægt, til trods for den uundgåelige undergang af de værker, i hvilke den først frembragtes? Vi ser, at Forsynet viseligt, men pudsigt, har sørget for at føre frø fra land til land i visse fugles maver, så at dyr, som i sig selv er lidet bedre end ådsler, og tilsyneladende frugthavers og kornmarkers lovløse plyndrere, egentlig er sendebud og udspreder og forevige disses velsignelser. På samme måde opfanges gamle og forældede forfatteres smukke tanker af disse flokke af rovgerrige skribenter, fra hvem de kastes ud og blomstrer og bærer frugt til fjerne tider. Mange af deres værker undergår også en forvandling og springer op i nye former. Hvad der tidligere var en tør og tung historie, viser sig nu som en roman – en gammel legende forandres til et nymodens teaterstykke – og en alvorlig, filosofisk afhandling afgiver stof til en lang række livlige og prangende skitser.

Således er det også ved rydningen af vore amerikanske skove; hvor vi nedbrænder en skov af fyrstelige nåletræer, fremkommer i dens sted en slægt af dværgege, og vi ser aldrig en falden træstamme hensmuldre til jord, uden at den føder en stor mængde svampe.

Lad os derfor ikke beklage den forglemmelse, der bliver gamle forfattere til del; de følger kun naturens almindelige store lov, som siger, at alle jordiske stoffer skal være indskrænkede i deres varighed, men også, at deres elementer aldrig skal dø. Slægt efter slægt, såvel af dyre- som af planteriget, går bort, men livsprincippet overgives til efterkommerne, og arten vedbliver at blomstre. Således avler forfattere også forfattere, og når de har frembragt en talrig efterslægt, lægger de sig i deres alderdom til at sove hos deres forfædre, det vil sige de forfattere, der er gået forud for dem – og fra hvem de har stjålet.

Mens jeg hengav mig til disse tanker, havde jeg lænet mit hoved mod en dynge ærværdige folianter. Hvorvidt det nu kan henregnes til disse værkers søvndyssende udstrømninger, eller til værelsets dybe stilhed, eller til den træthed, der følger slige tankebevægelser, eller til en ulyksalig vane at blunde på upassende tider og steder, med hvilken jeg på en sørgelig måde er plaget, ved jeg ikke – men jeg faldt i søvn. Alligevel vedblev min fantasi at være beskæftiget, og det samme optrin forblev for min sjæls øje, med kun lidt forandring i nogle enkeltheder. Jeg drømte, at værelset endnu var prydet med portrætterne af gamle forfattere, men at antallet var tiltaget. De lange borde var forsvundet, og i stedet for de vise troldmænd så jeg en lurvet, pjaltet sværm, af den slags, som man kan se omsværme dette

store oplagssted for aflagte klæder, Monmouth Street. Når som helst de greb en bog, syntes det mig, ved en af disse uoverensstemmelser, der er almindelige for drømme, at den blev til et klædningsstykke af fremmed eller gammeldags snit, hvormed de da begyndte at pryde sig. Jeg lagde imidlertid mærke til, at ingen søgte at forsyne sig fra nogen bestemt dragt, men at de tog et ærme fra en, en hue fra en anden, en kjole fra en tredje, idet de således stykkevis klædte sig på, mens dog en eller anden original pjalt stedse stak frem hos vedkommende igennem den lånte stads.

Der var en trivelig, rødmosset mand, som jeg så bekigge adskillige skimlede polemiske skribenter igennem en lorgnet. Snart lykkedes det ham at smutte ind i en af de gamle fædres omfangsrige kapper, og da han havde ranet et gråt skæg fra en anden, bestræbte han sig for at se grumme vis ud; men hans ansigts hverdagsagtige, smiskende udtryk tilintetgjorde al visdommens påhæng. En herre af et sygeligt udseende havde travlt med at brodere en meget løs klædning med guldtråd, som han trak ud af adskillige hofdragter fra dronning Elisabeths tid. En anden havde udstafferet sig prægtigt af et illumineret manuskript, i brystet havde han stukket en buket, der var plukket af et berømt værk, og, da han derpå havde sat Sidney Smiths hat på snur på hovedet det, spankulerede han bort med megen elegance. En tredje, der kun var temmelig spinkel af naturen, havde udstoppet sig tappert med rov fra adskillige gamle filosofiske afhandlinger, så at han havde en meget smuk forside; på ryggen var han derimod sørgelig laset, og jeg lagde mærke til, at han havde lappet sine benklæder med pergamentstumper af en latinsk forfatter.

Der var rigtignok også nogle velklædte herrer, som kun tog én eller anden juvel og lod den stråle blandt deres andre prydelser, uden at den fordunklede dem. Nogle syntes også at betragte de gamle forfatteres dragter, kun for at indfange deres smagsprincipper og for at få deres mine og ånd; men, det gør mig ondt at måtte sige det – alt for mange var tilbøjelige til at klæde sig fra top til tå på den måde, jeg har omtalt. Jeg skal ikke undlade at tale om et geni i gråbrune benklæder med gamacher og en hyrdeagtig hat på; han havde en stærk tilbøjelighed til det landlige, men hans landture havde indskrænket sig til de ensomme steder i *Regent's Park*. Han udmajede sig med kranse og bånd fra alle de gamle hyrdedigtere; han hang med hovedet til den ene side og gik rundt med en bededags-mine og sludrede om grønne marker. Men den, der mest tiltrak sig min opmærksomhed, var en gammel herre, der var klædt i gejstlig dragt og syntes at være særdeles dygtig i sit eget omdømme. Han var ualmindelig stor og bred, men havde et skaldet hoved; han trådte pustende og blæsende ind i stuen og banede sig ved sin albues hjælp vej igennem trængslen med en højst tillidsfuld mine. Da han havde fået fat på et tykt græsk kvartbind, tog han det på hovedet og gik majestætisk ud af værelset med en anselig kruset paryk.

Da denne litterære maskerade var på sit højeste, lød pludseligt skriget "Tyve! Tyve!" fra alle sider. Jeg kastede øjnene rundt og se! portrætterne på væggene blev levende! De gamle forfattere stak først et hoved, så en skulder ud fra lærredet, så et øjeblik nysgerrigt ud over den blandede sværm og steg så ned med rasende blikke for at fordre deres ranede ejendom tilbage.

Den hurlumhej, der nu påfulgte, er umulig at beskrive. De ulyksalige røvere søgte forgæves at undfly med deres bytte. På et sted kunne man se et halvt dusin gamle munke afklæde en moderne professor; et andet sted skete der stor ødelæggelse blandt nyere dramatiske forfattere. Beaumont og Fletcher fo'r ved hinandens side rundt på valpladsen som Castor og Pollux, og den kraftige Ben Jonson gjorde flere underværker her end som frivillig med hæren i Flandern. Den lille vævre samler af blandinger, der for kort tid siden omtaltes, havde klædt sig i så mange lapper og farver som Harlekin, og der var en lige så heftig strid om ham som om Patrokles' lig. Det gjorde mig ondt at se mange folk, som jeg var blevet vant til at se op til med beundring og agtelse, være glade ved at kunne liste sig bort med knap en pjalt til at skjule deres nøgenhed. Da faldt mit øje netop på den indbildt dygtige herre med den krusede paryk; han ilede bort i største hast med et halvt dusin forfattere skrigende i hælene på sig. De var tæt ved ham: I en håndevending var parykken af ham, ved hvert greb pilledes et stykke af hans dragt bort, indtil han efter nogle minutters forløb var sunket fra sin majestætiske pragt til en lille fø'r og skaldet mand, hvorpå han sneg sig ud med nogle laser og pjalter flagrende fra ryggen.

Der var noget så komisk i denne lærde thebaners hændelser, at jeg brast i en umådelig latter, der adspredte hele blændværket. Stridens tummel var til ende. De gamle forfattere svandt atter ind i deres rammer og hang i dunkel højtidelighed langs æggene. Kort sagt, jeg befandt mig lysvågen i min krog, mens hele forsamlingen af bogorme stirrede på mig med forbavselse. Intet af drømmen havde været virkeligt, andet end

min latter, en lyd, der aldrig før havde været hørt i den tavse helligdom, og den var så afskyelig for disse vise øren, at den ligefrem elektriserede broderskabet.

Bibliotekaren trådte nu hen til mig og spurgte mig, om jeg havde et adgangskort. Først forstod jeg ham ikke, men snart begreb jeg, at biblioteket var en slags aflukket dyrehave, der var jagtlovene underkastet, og at ingen turde fordriste sig til at jage der, uden særlig tilladelse. Kort sagt, jeg stod der overtydet om at være en skamløs krybskytte og var glad ved hovedkulds at kunne trække mig tilbage for ikke at få et helt kobbel forfattere løsladt på mig.

En kongelig digter

En venlig solskinsmorgen i maj måned gjorde jeg en udflugt til Windsor Castle. Det er en stolt gammel bygning, fuld af historisk og poetisk interesse, og selv dens ydre er nok til at indgive én en række romantiske tankeforbindelser. Den hæver sine regelmæssige sider i vejret, og de massive tårne står som en uhyre murkrone om kanten af en høj bygning, der lader sit kongelige banner vaje mod himlen og ser med en ophøjet mine ned på den nedenunder liggende verden.

På denne morgen var vejret så forårsagtigt og yndigt, at det måtte fremkalde alt det slumrende romantiske hos en mand og en lyst til at læse poesi og drømme om skønhed. Ved at vandre igennem slottets prægtige sale og lange gallerier, der gav genlyd af hvert skridt, gik jeg ligegyldigt forbi hele rader af krigeres og statsmænds portrætter, mens jeg dvælede i de stuer, hvor portrætterne af de skønheder, der prydede Charles den Andens muntre hof, var ophængt; og da jeg således så på dem, afbildede med halvt løste lokker og med smægtende elskovsfulde øjne, velsignede jeg sir Peter Lelys pensel, der satte mig i stand til at bade mig i skønhedens stråler. Da jeg gik over de "store grønne gårde", hvor solen glimtede på murene, og da jeg så på det fløjlsbløde græs, dvælede mine tanker ved den ømme, den tapre men ulykkelige Surrey, og de beretninger, han har givet om sine vandringer i dem, da han var forelsket i lady Geraldine.

I denne poetiske sindsstemning besøgte jeg slottets gamle fangetårn, hvor James den Første af Skotland, de skotske digteres og historieskriveres stolthed, henlevede mange af sin

ungdoms år som statsfange. Det er et stort, gråt tårn, som har modstået tidens tand og endnu er vel bevaret. Det står på en høj, som hæver det over slottets andre dele, og en lang trappe fører til dets indre. I våbensalen, som er en gotisk hal, behængt med våben af forskellige slags og fra forskellige tidsaldre, viftes der en rustning, der engang havde tilhørt James. Derefter førtes jeg ad en trappe op til nogle værelser, hvis pragt var falmet, og hvis vægge var dækkede med broderede tapeter; disse udgjorde hans fængsel og scenen for den lidenskabelige og eventyrlige kærlighed. som har indflettet poesiens magiske farver i hans historie.

Hele denne elskværdige, men ulykkelige fyrstes historie er højst romantisk. I den spæde alder af elleve år sendte hans fader, Robert den Tredje, ham fra hjemmet; han skulle til det franske hof for at opdrages under den franske monarks øjne, for der var han i sikkerhed for de farer og rænker, der omgav Skotlands kongehus. På denne rejse faldt han uheldigvis i englændernes hænder, og Henry den Fjerde holdt ham i fængsel, uagtet der var våbenstilstand imellem de to lande.

Efterretningen om hans anholdelse, som kom i følge med mange andre sorger og ulykker, blev dræbende for hans stakkels fader. "Budskabet" – siges der – "bragtes ham ved aftensbordet, og det overvældede ham i den grad, at han var nær ved at opgive ånden i hænderne på de tjenere, der omringede ham. Men, da han førtes til sit sovegemak, afholdt han sig fra al føde, og døde tre dage efter af hunger og sorg på Rothesay" [Note 3)].

I omtrent atten år holdtes James i fangenskab; men, skønt berøvet sin personlige frihed, behandledes han dog med den

ærbødighed og agtelse, der skyldtes hans rang. Der toges omsorg for at undervise ham i alle de grene af nyttig kundskab, som dyrkedes på den tid, og at give ham den åndelige og personlige uddannelse. som man anså passende for en fyrste. Måske var hans fængsling i den henseende en fordel, da den gjorde ham i stand til at beskæftige sig mere udelukkende med sin undervisning, og gav ham lejlighed til at erhverve sig de kundskabsskatte og til at uddanne den fine smag, som har givet hans minde så stor en glans. Det billede, som skotske historieskrivere har tegnet af ham i hans tidligere liv, er højst indtagende og synes snarere at måtte tilhøre en romanhelt end en virkelig person. Der siges at han var vel oplært i at kæmpe med sværdet, at turnere, at brydes, at synge og danse; han var erfaren i medicinen, en hel mester i at spille på lut, harpe og adskillige andre musikalske instrumenter, og han var kyndig i grammatik, veltalenhed og poesi [Note 4)].

Med denne forening af mandige egenskaber og sin dannelse, som gjorde ham så vel skikket til at indtage en fremragende plads både i det virksomme og selskabelige liv, og som nødvendigvis måtte give ham smag for et muntert liv, må det have været en hård prøve for ham i hin ridderlige tid at tilbringe sine bedste år i ensformigt fangenskab. James var imidlertid heldig nok til at være blevet begavet med en digterisk fantasi, og i sit fængsel besøgtes han flittigt af sin muse. Nogle fortæres eller bliver uvirksomme under tabet af personlig frihed, andre bliver sygeligt pirrelige, men det er digterens natur at blive blød og virksom i indespærrelsens ensomhed. Han nærer sig af sine egne tanker, og, som den fangne fugl, udgyder han sin sjæl i toner.

Og det er just fantasiens guddommelige særkende, at den ikke kan undertrykkes, ikke lægges i lænker; at den, når hele verden er udelukket, kan skabe sig selv en verden og med tryllemagt kan fremmane herlige skikkelser og former og dejlige syn for at befolke ensomheden og oplyse fængslets mørke. Således var den prægtige verden, der levede om Tasso i hans sørgelige celle i Ferrara, da han digtede de herlige scener i sit "*Jerusalem*" og vi kunne ligeledes betragte "*The King's Quair*", forfattet af James under hans fangenskab i Windsor, som et af disse sjælens skønne udbrud i mørke og ydre tvang.

Digtets genstand er hans kærlighed for lady Jane Beaufort, en datter af greven af Somerset og en engelsk prinsesse af blodet, i hvem han under sit fangenskab forelskede sig. Hvad der giver det sand værdi er, at det kan anses som et spejlbillede af den kongelige skjalds sande følelser, og som hans kærligheds og skæbnes virkelige historie. Det er ikke ofte, at fyrster skriver digte, eller at digtere har med virkelige begivenheder at bestille. Det er behageligt for et almindeligt menneske at se en fyrste således søge at vinde dets gunst ved at bidrage til dets nydelse. Det er et bevis på den ensartethed, der er i åndelig stræben, idet den, der vil hævde sig en plads i åndens rige, afkaster den ydre værdigheds flitterstads, kommer på samme trin som sine medmennesker og nødes til at stole på sine indre gaver for at vinde udmærkelse. Det er også interessant at komme til bunden af en fyrstes hjerte og at finde den menneskelige naturs ukunstlede følelser røre sig under hermelinet. Men James havde lært at være digter, førend han var konge; han havde været i modgangens skole og var opklækket i sine egne tankers selskab. Fyrster har sjældent tid til at underholde sig med deres

egne hjerter eller til at gruble, så at deres sind stemmes til poesi, og var James blevet opdraget i et hofs smiger og lystighed, havde vi sandsynligvis aldrig haft et digt som det omtalte.

Særligt har jeg haft interesse for de dele af digtet, der omhandler hans tanker med hensyn til hans stilling, eller som står i forbindelse med værelset i tårnet. De har en så ejendommelig og lokal tiltrækningskraft, og de er givet med en så omstændelig sanddruhed, at læseren bliver selv tilstede hos fangen i tårnet, og en selskabsbroder i hans betragtninger. Beretningen, som han giver om sin åndstræthed og den begivenhed, der først bragte ham på tanken om at skrive digtet, er følgende:

Det var en rolig og måneklar nat. Stjernerne, siger han, blinkede som ild på himlens høje hvælving, og "Cynthia vaskede sine gyldne lokker i Aquarius". Han lå i sengen uden at kunne sove eller finde hvile og tog en bog for at fordrive de lange timer. Den bog, han valgte, var Boëtius' *Philosofiens Trøst*, et værk, der var almindeligt læst af den tids skribenter, og som er blevet oversat af hans store forbillede, Chaucer. Af den ros, han yder denne bog, er det klart, at den er en af hans yndlingsstudier i hans fængselsliv, og det er virkelig også en fortræffelig tekstbog til granskning under modgang. Det er et legat fra en ædel og tålmodig sjæl, som er blevet renset i sorg og lidelse; den er blevet testamenteret til hans efterfølgere i ulykken som de moralske grundsætninger og de veltalende, men ukunstlede fornuftslutninger, der har gjort det muligt for ham at beholde sin ligevægt i livets omskiftelser. Det er en

talisman, som den ulykkelige kan bevare i sin barm eller, ligesom den gode kong James, lægge på sin pude om natten.

Efter at have lukket bogen, gennemgår han i tanken dens indhold, og gradvis henfalder han i betragtninger over lykkens ustadighed, sit eget livs omvæltninger og de ulykker, som har ramt ham, mens han endnu var i sin spæde alder. Pludselig hører han klokkerne ringe til morgenmesse, men deres lyd falder ind med hans sørgelige tanker og synes for ham som en stemme, der opfordrer ham til at skrive sin historie. I en poetisk omflakkenhedsånd beslutter han at følge kaldelsen: Han griber derfor sin pen, gør korsets tegn med den for at bede om en velsignelse og begiver sig ud i poesiens eventyrslot. Der er noget overordentligt sværmeri i dette, og det er interessant. For så vidt som det giver et smukt og slående eksempel på den simple måde, på hvilken hele rækker af poetiske tanker stundom vækkes, og det indgives én at gøre et litterært forsøg.

I løbet af sit digt beklager han mere end én gang sin hårde skæbne, der således fordømmer ham til et ensomt og uvirksomt liv og afspærrer ham fra frihed og glæde og fra den verden, i hvilken det ringeste dyr uden tvang kan bevæge sig. Der er imidlertid en ynde i selve hans klager, der fremstår ved, at en elskværdig og selskabelig ånd nægtes tilfredsstillelsen af en naturlig lyst; de er ikke overdrevne eller bitre; de strømmer ud med en naturlig og rørende fylde og bliver måske mere rørende ved deres simpelhed. De står i en smuk modsætning til de med flid udarbejdede og tit gentagne veklager, som man af og til træffer på i digte; disse er udgydelser af et sygeligt sind, som bliver sygt ved kummer, det selv skaber, og lader sin bitterhed gå ud over en uskyldig verden. James taler om sine savn med

dyb følelse, men når han har omtalt dem, går han videre, som om hans mandige ånd foragtede at dvæle ved uundgåelige ulykker. Når et sådant sind udbryder i klage, ved vi, at hvor korte de end er, hvor mange lidelser, der må have fremkaldt dem. Vi sympatiserer med James, en romantisk, virksom og talentfuld fyrste, der er afskåret fra alle ungdommens glæder, fra livets kraftige nydelser og ædle beskæftigelser, ligesom vi gør det med Milton, der har et åbent øje for alle naturens og kunstens skønheder, når han udånder sin korte, men dybe klage over sin evige blindhed.

Havde ikke James udvist en mangel på digterisk færdighed eller rettere på digteriske kunstgreb, kunne vi næsten have antaget disse sørgelige betragtninger for at være bestemt til at forberede os på hans fortællings lyseste scener, og til at stå i modsætning til den afglans af lys og elskelighed, det opmuntrende akkompagnement af fugl og sang, af løv og blomst og af hele årets sværmende lystighed, hvormed han indfører sit hjertes dame. Det er navnlig denne scene, som kaster alt det romantiske trylleri om det gamle slotsfængsel. Han var stået op, siger han, ved morgengry, for at undfly et søvnløst lejes trættende grublerier. Da han således gik omkring i sit værelse uden håb om glæde eller om et hjælpemiddel for sine bekymringer, gik han omsider til vinduet for at nyde fangens sørgelige trøst, at beskue den verden, fra hvilken han er udelukket. Vinduet vendte ud mod en lille have, der lå ved tårnets fod. Det var en fredelig, indhegnet plet, prydet med løvhytter og grønne alléer og beskyttet mod forbigåendes nysgerrige blikke ved træer og hvidtjørnhække. Det var i maj måned, da alt står i blomst, og mens han betragter haven og

lytter til fuglenes sang, henfalder han gradvis i et af de ømme og uforklarlige drømmerier, der opfylder det ungdommelige bryst på denne venlige årstid. Han undrer sig over, hvad den kærlighed, hvorom han så ofte har læst, og som således synes at udåndes i majluften og smelte naturen til fryd og sang, egentlig vil sige. Dersom den virkelig er så stor en lykke, og dersom den er en gave, der uddeles til endog det ubetydeligste væsen, hvorfor skal da alene han afskæres fra dens nydelser?

Midt i sine betragtninger opdager han, ved at kaste øjet ned, "den skønneste og friskeste blomst", som han nogensinde har set. Det er den skønne lady Jane, der spadserer i haven for at nyde morgenluften. Idet hun således pludselig fremtræder for den romantiske fyrste i et øjeblik, hvor han føler sig mest ensom, tiltaler hun straks hans fantasi i den grad, at hun bliver målet for alle hans ønsker, herskerinden i hans idealverden.

Der er i denne henrivende scene en øjensynlig lighed med den første del af Chaucers "*Knight's Tale*" hvor Palamon og Arcite bliver forelskede i Emilie, som de ser spadsere i deres fængsels gård. Måske den virkelige begivenheds lighed med de hændelser, han har læst om hos Chaucer, har bevæget prinsen til at dvæle ved det i sit digt. Hans beskrivelse over lady Jane er givet i hans mesters maleriske og omstændelige manér og, da den uden tvivl er taget ud af livet, kan den betragtes som et fuldstændigt portræt af en skønhed fra den tid. Med en elskers henrykkelse dvæler han ved hvert stykke af hendes dragt, fra det perlenet, der, strålende af smaragder og safirer, omgav hendes hoved til den udarbejdede guldkæde om hendes hals, i hvilken der hængte en rubin i form af et hjerte; den syntes, siger han, at være en ildfunke, som brændte på hendes hvide barm.

Hendes sølvmors dragt var ophæftet, for at hun kunne bevæge sig med mere frihed. Hun fulgtes af to kvindelige ledsagere og en lille hund, prydet med bjælder, legede rundt om hende; formodentlig en af den lille italienske race, som er nutidens damers afgjorte yndling.

Lady Janes bortgang fra haven gør ende på hans hjertes forbigående lyksalighed. Med hende svinder også det blændværk, der har kastet en kortvarig ynde over hans fængselsliv og han falder atter tilbage i sin ensomhed, der er blevet ti gange mere utålelig ved den stråle af skønhed, som kastedes derind, men som han ikke efter eget behag atter kan fremkalde. Hele den lange og kedsommelige dag klager han over sin ulykkelige skæbne og, da aftenen nærmer sig, og Phøbe, som han så smukt udtrykker sig, "har sagt farvel til hver blomst og hvert blad", dvæler han endnu ved vinduet, og, idet han lægger sit hoved på den kolde sten, giver han en blanding af kærlighed og sorg luft, indtil han omsider, beroliget af tusmørkets tavse tungsindighed, fortaber sig halvt sovende, halvt besvimet i et syn, der optager resten af digtet, og i hvilket hans lidenskabs historie er allegorisk fremstillet.

Da han vågner fra denne henrykkelses tilstand, rejser han sit hoved fra dets stenpude og går frem og tilbage ad gulvet i dybe betragtninger, idet han spørger sin ånd, hvorhen den har vandret, om alt det, hans drømmende fantasi har fremmanet for ham, virkelig har tildraget sig, og om det er et syn, der er bestemt til at yde ham drøft og give ham mod i hans nedslagne tilstand. Er det sidste tilfældet, beder han om et tegn må blive ham sendt, når han sover, for at det kan bekræfte løftet om lykkeligere dage. Pludselig kommer en turteldue, af den mest

skinnende hvidhed, flyvende ind ad vinduet og sætter sig på hans hånd; i sit næb bærer den en rød nellike, på hvis blade med gyldne bogstaver stod:

"Vågn op, vågn op, elsker! Jeg bringer forvisningen om din lykke"

Med en blanding af håb og frygt modtager han blomsten. Han læser det skrevne med henrykkelse, og dette, siger han, var det første tegn på hans efterfølgende lykke. Hvorvidt dette kun er en poetisk fiktion, eller hvorvidt lady Jane virkelig sendte ham et tegn på sin yndest på denne romantiske måde, må læseren ifølge sin egen tro eller fantasi selv afgøre. Han slutter digtet ved at antyde, at løftet, som gaves ham i synet og ved blomsten, er opfyldt derved, at han har fået sin frihed og er blevet lykkeliggjort ved besiddelsen af sit hjertes herskerinde.

Således er den poetiske beretning, som James giver om sit kærlighedseventyr i Windsor Castle. Det er frugtesløst at gøre gisninger over, hvor meget af det er kendsgerninger og hvor meget udsmykninger af fantasien; men lad os imidlertid ikke antage, at det romantiske er uforeneligt med livets virkelighed, lad os ind imellem tro en digter på ordet. – Jeg har kun hentydet til de af digtets dele, der stod i umiddelbar berøring med tårnet, og har sprunget en stor del over, som var skrevet på allegorisk vis, hvilket på den tid var en almindelig skrivemåde. Sproget er naturligvis besynderligt og forældet, så at meget af det skønne næppe for nærværende tid vil opdages; men det er umuligt ikke at lade sig henrive af den ægte følelse, den store ukunstlethed og fine dannelse, som skinner frem hele vejen igennem det. Ligeledes er de naturbeskrivelser, som findes

deri, givet med en sandhed, en evne til at skelne og en friskhed, der er kunstens mest uddannede periode værdige.

Betragtet som et elskovsdigt er det opbyggende i disse noget rå tider at lægge mærke til den naturlighed, den finhed, den overvejende sirlighed, som gennemstrømmer det, som bandlyser enhver plump tanke eller hvert upassende udtryk og fremstiller kvindelig elskværdighed, iført dens ridderlige egenskaber, en næsten overnaturlig renhed og ynde.

James blomstrede omtrent samtidigt med Chaucer og Gower og var øjensynligt en beundrer og ivrig læser af deres skrifter. Og i et af sine vers erkendte han dem endog som sine mestre, ja, i nogle dele af hans digt finder vi spor af lighed med deres frembringelser, navnlig med Chaucers. Der er imidlertid altid lighedstræk i samtidige forfatteres arbejder, som de ikke så meget låner fra hinanden som fra tiden. Skribenter indlemmer i deres begreber de anekdoter og tanker, som er gængse i samfundet og således har hver slægt nogle træk i fællesskab, der er karakteristiske for den tidsalder, de lever i.

James tilhører et af litteraturhistoriens mest glimrende tidspunkter og stadfæster sit lands rettigheder til delagtighed i tidlig litterær hæder. Mens en lille klynge engelske skribenter stadig anføres som fædre til vore digte, er man tilbøjelig til i tavshed at forbigå navnet på deres store skotske medbroder; men han er helt åbenbart værdig til at indlemmes i den lille konstellation af fjerne, men stedse lysende legemer, der skinner på litteraturens højeste himmel og der, som morgenstjerner, sang sammen ved den britiske poesis klare morgendæmring.

De af mine læsere, som ikke er bekendte med den skotske historie – skønt den måde, hvorpå den for nylig er blevet

indvævet med indtagende digtninger, har gjort den til et almindeligt studium – kunne måske være nysgerrige efter at erfare James' senere historie og hans kærligheds skæbne. Hans lidenskab for lady Jane, der var hans fangenskabs trøst, lettede også hans befrielse, da det nemlig antoges ved hoffet, at en forbindelse med en dame af engelsk kongeligt blod ville knytte ham til Englands interesser. Hans frihed og hans krone blev ham skænkede, efter at han først havde ægtet lady Jane, der fulgte ham til Skotland og blev ham en øm og hengiven hustru.

Han fandt sit rige i stor forvirring eftersom lensherrerne havde benyttet sig af et langt interregnums uordner og uregelmæssigheder til at forstærke sig i deres besiddelser og stille sig udenfor loven. James søgte at grunde sin magt på folkets hengivenhed. Han knyttede de lavere klasser til sig ved ophævelsen af undertrykkelser, ved retfærdighedens ligelige håndhævelse og ved at fremme alt, hvad der kunne befordre velstand og uskyldige nydelser selv i de simpleste stænder. Af og til vandrede han selv forklædt rundt blandt almuen; han besøgte dem i deres boliger, gik ind på deres anskuelser, deres beskæftigelser og fornøjelser; han undersøgte selv deres duelighed i mekaniske håndværk, og hvorledes disse bedst kunne fremmes og forbedres, og han var således en altoverskuende ånd, der med et menneskekærligt øje vågede over de laveste af sine undersåtter. Da han på denne måde havde vundet sine undergivnes hjerter, ville han begynde på at bøje den urolige adel, at fratage den de farlige forrettigheder, straffe dem, der havde gjort sig skyldige i grove forbrydelser og bringe dem til at underkaste sig kronen. I nogen tid tålte den disse hans bestræbelser med ydre tegn på eftergivelse, men

med hemmelig utålmodighed og slumrende hævn. Omsider dannedes en sammensværgelse imod hans liv, i vis spids stod hans egen onkel, Robert Stewart, greve af Athol. Da denne imidlertid var for gammel til selv at udføre voldsdåden, tilskyndede han sin sønnesøn, sir Robert Stewart, tilligemed sir Robert Graham og nogle andre, mindre kendte mænd til at gøre det. De brød ind i hans soveværelse i dominikanerklosteret tæt ved Perth, hvor han opholdt sig, og myrdede ham på en barbarisk måde ved at bibringe ham mange sår. Hans trofaste dronning fo'r ind for at kaste sit spæde legeme imellem ham og sværdet, men hun blev såret to gange under sit forsøg på at beskærme ham for snigmorderne, og mordet blev ikke fuldbyrdet, førend man voldeligt havde revet hende bort fra hans person.

Det var erindringen om denne romantiske fortælling fra ældre tider og om det gyldne lille digt, som fødtes i dette tårn, der lod mig besøge den gamle bygning med mere end almindelig interesse. Rustningen, der var ophængt i hallen, rigt forgyldt og smykket, som om den skulle figurere i en turnering, bragte billedet af den romantiske og tapre fyrste levende frem for min fantasi. Jeg gik også ned i de øde værelser, hvor han havde forfattet sit digt; jeg lænede mig til vinduet og søgte at overbevise mig om, at det var netop det samme, hvor han havde haft synet, og så ud på det sted, hvor han først havde opdaget lady Jane. Det var i den samme milde forårsmåned; fuglene kappedes atter om at frembringe de sødeste toner, alt var ved at springe ud og gav løfter om årets rige skatte. Tiden, som finder glæde i at udslette den menneskelige stoltheds alvorligere minder, syntes at være gået let over dette minde om poesi og

kærlighed og at have holdt sin ødelæggende hånd tilbage. Adskillige århundreder er henrundne; dog blomstrer haven endnu ved foden af tårnet. Den optager den plads, der engang var fæstningsgrav, og, skønt enkelte dele er afsondrede ved skillemure, har dog andre deres og lysthuse og skyggefulde gange ligesom i James' tid, og det hele er skjult, blomstrende og afsides. Der er en ynde ved en plet, hvor en forsvunden skønhed har færdedes, og som er helliget ved en digters guddommelige indskydelser; interessen derfor forhøjes mere end den svækkes med tiden. Og det er en af poesiens gaver, at den forherliger det sted, på hvilket den bevæger sig, at den udånder der en duft, mere udsøgt end rosens, og udgyder en farve derover, langt mere magisk end morgenens første rødme.

Andre kunne dvæle ved James' berømmelige gerninger som kriger og lovgiver. Jeg har kun betragtet ham som hans medmenneskers selskab, som det menneskelige hjertes velgører, idet han bøjede sig fra sin ophøjede stilling for at udså poesiens blomster på hverdagslivets stier. Han var den første, der dyrkede den skotske digtekunsts kraftige og hårdføre plante, som senere har ydet så rigelig og sund frugt. Han førte den sydlige forfinelses frugtbargørende kunst med sig til nordens koldere egne. Han opbød alt for at skaffe sine landsmænd smagen for det, der blødgør og danner folkets karakter. Han skrev mange digte, der, til uheld for hans berømmelse, nu er tabte for verden; et, betitlet i *Christ's Kirk of the Green*, der endnu er bevaret, viser, hvor flittigt han havde gjort sig bekendt med disse landlige forlystelser og tidsfordriv, der fremkalder så venlige og selskabelige følelser blandt de skotske bønder. Han bidrog betydeligt til at forbedre den

nationale musik, og der siges, at man kan spore hans ømme følelser og uddannede smag i de fortryllende melodier, der endnu synges blandt Skotlands vilde bjerge og i klippedalene. Han har således sat sit billede i forbindelse med alt, hvad der er smukkest i nationalkarakteren, han har sit minde i sange; og i rige, skotske tonestrømme lyder hans navn for efterslægten. Erindringen om disse ting varmede mit hjerte, da jeg gik frem og tilbage i de tavse stuer, der havde udgjort hans fængsel. Jeg har besøgt Vaucluse med samme begejstring, hvormed en pilgrim ville besøge altret i Loretto; men aldrig har jeg følt en større digterisk andagt, end da jeg betragtede tårnet og den lille have i Windsor og grublede over lady Janes og Skotlands kongelige digters romantiske kærlighed.

Landsbykirken

Der findes få steder, som er gunstigere for karakter-studier end en engelsk landsbykirke. Jeg tilbragte engang nogle uger hos en ven, der boede i nærheden af én, hvis udseende særligt tiltalte mig. Det var et af disse oldtidens rige efterladenskaber, som giver engelske landskaber en så ejendommelig kulde. Den stod midt i en egn, hvor en stor mængde gamle familier havde deres boliger og under dens kolde og tavse gange var nedlagt støvet af mangen ædel slægt. Indvendig var dens mure så at sige beklædte med monumenter i enhver stil og fra alle tidsaldre. Lyset strømmede igennem vinduer, fordunklede af adelige våben, som var rigt udmalede i farvet glas. I forskellige dele af kirken stod ridderes og høje damers gravsteder, pragtfuldt udførte, med deres billeder i farvet marmor. På alle sider mødte øjet eksempler på, hvorledes dødeligheden søgte at hæve sig i et eller andet mindesmærke, som den menneskelige forfængelighed havde oprejst over sit beslægtede støv i dette den ydmygste af alle religioners tempel.

Menigheden bestod af højtstående, nærboende personer; de sad i stole, som var overdådigt belagt med hynder og tæpper og forsynet med rigt forgyldte salmebøger; af bønder og landsbyfolk, der optog de bageste pladser og et lille galleri ved orglet, samt af sognets fattige, som var ordnet i rækker på bænke i gangene.

Gudstjenesten holdtes af en snøvlende, velnæret præst, som havde en hyggelig bolig tæt ved kirken. Han var en privilegeret gæst ved alle borde i nabolaget og havde været den ivrigste

rævejæger i omegnen, indtil omsider alderdom og et godt levebrød havde gjort ham uduelig til andet end til at ride hen og se hundene begynde jagten og derpå forøge antallet af deltagere ved måltidet.

Under en sådan præsts tale fandt jeg det umuligt at erhverve mig den til tiden og stedet passende sindsstemning, og da jeg, som så mange andre svage kristne, var blevet enig med min samvittighed om at give andre skylden for min egen synd, beskæftigede jeg mig med at gøre anmærkninger over mine naboer.

Jeg var endnu fremmed i England og nysgerrig efter at iagttage de højere klassers væsen. Jeg fandt, som sædvanligt, at der gjordes færrest fordringer der, hvor der var de bedst hjemlede og anerkendte adkomster til agtelse. Jeg blev således for eksempel navnlig slået af en vis adelsmands familie, bestående af adskillige sønner og døtre. Intet kunne være mere ligefremt og fordringsløst end deres fremtræden. Almindeligvis kom de til kirke i den simpleste vogn, og ofte til fods. De unge damer plejede da at standse og på den venligste måde tale med bønderne, kærtegne børnene og lytte til de unge arbejderes fortællinger. Deres ansigter var åbne og smukke med et fint dannet udtryk, men på samme tid en fri munterhed og en indtagende mildhed. Deres brødre var høje og særdeles velskabte. De var moderne, men simpelt klædt, uden spor af lapseri.

Hele deres holdning var let og naturlig, med den værdige mine og ædle frihed, der betegner fribårne sjæle, som aldrig i deres opvækst er blevet tæmmet ved en følelse af at være nogen underordnet. Der er en sund hårdførhed ved virkelig

værdighed; den frygter aldrig for at komme i berøring eller samkvem med andre, hvor ringe de end måtte være. Det er kun falsk stolthed, som er sygelig og følsom og skyr al berøring. Det glædede mig at se den måde, på hvilken de talte med bønderne om landlige beskæftigelser og fornøjelser på fri mark, på hvilke herrerne i England sætter så stor pris. I disse samtaler var der hverken hovmod på den ene side eller krybende underdanighed på den anden, og man mindedes kun om rangforskellen ved bondens tilvante ærbødighed.

I modsætning til denne var der en rig borgers familie; han havde samlet sig en stor formue. Og, efter at have købt en ruineret adelsmands gods og herresæde, bestræbte han sig for at antage en jorddrots nedarvede værdighed i holdning. Familien kom til kirke *en prince*. De kørte majestætisk i en vogn, hvorpå var malet et stort våben. Hjelmen glimrede, strålende af sølv, fra enhver del af seletøjet, hvor det blot var nogenlunde muligt, at en hjelm kunne anbringes. En fed kusk i trekantet hat, rigt besat med snore, og med en stor lys paryk, der krøllede sig ned om hans rødmossede ansigt, sad på bukken med en stor bulbider ved siden. To tjenere i spraglede livréer, med store buketter og guldknappede stokke, stod bag. Vognen hævede sig og sank i de bløde fjedre med en særegen højtidelig bevægelse. Selve hestene bede i bidslerne, krummede halsene og så stoltere ud af øjnene end almindelige heste, enten fordi de også havde indsuget lidt af familiestoltheden, eller fordi de var mere opstrammede i tøjlerne, end det ellers plejer at være tilfældet.

Jeg kunne ikke andet end beundre den måde, på hvilken dette prunkende maskineri bragtes op til kirkegårdsporten. Der frembragtes en stor effekt ved at dreje om et hjørne af muren;

et kraftigt smæld af pisken, en stampen og stejlen af hestene, klirren af seletøj og gnistren af hjul gennem kiselsten. Dette var kuskens triumferende øjeblik. Hestene dreves frem og holdtes an, indtil de stod i skum. De kastede fødderne til siden i et dansende trit, så at småsten fløj til alle sider ved hvert skridt. Den stimmel af landsbyfolk, som drog til kirke, gik hovedkulds til højre og venstre for at gøre plads, og stirrede i stum forbavselse. Da vognen nåede porten, blev hestene holdt an med et ryk, der frembragte en øjeblikkelig standsen, og næsten bragte dem til at gå bag over.

Tjeneren fik overordentlig travlt med at stå af, åbne døren, slå trinene ned og forberede alt til den høje families nedstigning til jorden. Først stak den gamle borger sit røde, runde ansigt ud af døren og så om sig med en pralende mine som den, der er vant til at regere på Børsen og ryste pengemarkedet ved et nik. Hans viv, en smuk, kødfuld, velbehagelig dame, fulgte ham. Jeg må tilstå, at der syntes kun at være liden stolthed i hendes sammensætning. Hun var billedet af ærlig, rigelig og simpel nydelse. Det gik hende godt i Verden, og hun holdt af den. Hun havde smukke klæder, et smukt hus, en smuk vogn, smukke børn, alt om hende var smukt. Det var intet andet end at køre ud, aflægge besøg og spise. Livet var for hende et stadigt gilde, det var én lang Lord-Mayors Dag.

To døtre fulgte dette fortræffelige par. De var ganske vist smukke, men havde en overmodig mine, som kvalte beundringen og gjorde beskuerne tilbøjelige til at kritisere. De var ultramoderne i deres dragter, og skønt vel ingen kunne nægte, at deres prydelser var kostbare, kunne der dog nok være

spørgsmål om det passende i at bære dem i en landsbykirke. De steg ud af vognen og bevægede sig igennem de opstillede linjer af bønder med trin, som syntes vante til at være følsomme for den jord, de betrådte. De kastede et flygtigt blik rundt; det gik koldt over bønderne svære ansigter, indtil det mødte adelsmandens familie. Da forandrede deres ansigter sig pludselig, et lyst smil viste sig; de gjorde de dybeste og eleganteste bøjninger, der gengældtes på en måde, som viste, at de var kun flygtige bekendte.

Jeg må ikke forglemme den opadstræbende borgers to sønner, der kom til kirken i en flot karriol med forridere. De var klædt efter yderste mode med alle de pedanterier i dragten, der betegner en mand af tvivlsom stilling med hensyn til god tone. De holdt sig aldeles afsondret fra andre, og så skævt til enhver, der kom dem nær, som om de målte hans rettigheder til respektabilitet; dog talte de ikke indbyrdes, med undtagelse af en enkelt gang, når de sagde noget på "folkesproget". De bevægede sig endog kunstigt; for deres legemer var, ifølge datidens mode, blevet disciplinerede til at mangle al naturlighed og lethed. Kunsten havde gjort alt for at fuldstændiggøre dem som mænd på moden, men naturen havde nægtet dem sin navnløse ynde. De var skabt som folk, der er dannede til livets almindelige gerning, og havde den hovmodige mine der aldrig findes hos den sande *gentleman*.

Jeg har været temmelig omstændelig i at tegne disse familier, fordi jeg betragtede dem som eksempler på, hvad der ofte ses i dette land – de fordringsløse store og de fordringsfulde små. Jeg har ingen agtelse for rang, med mindre den følges af virkelig sjæleadel men jeg har bemærket, at i alle de lande, hvor

kunstige adskillelser findes, er de højeste stænder ufravigeligt de høfligste og mest belevne. De, som er vel forsikrede om deres eget høje standpunkt, er mindre tilbøjelige til at indtrænge sig på andres grund, hvorimod intet er så stødende som råhedens higen og tragten efter at hæve sig: Den mener, det kan ske ved at ydmyge sine naboer.

Da jeg har opstillet disse to familier i modsætning til hinanden, må jeg også omtale deres opførsel i kirken. Adelsmandens familie var stille, alvorlig og opmærksom, ikke at de just syntes at være i nogen overvættes grad andægtige, men snarere at have agtelse for hellige ting og hellige steder, hvad der er uadskilleligt fra god opdragelse. De andre var derimod i evig hvisken og uro; de viste, at de havde bevidstheden om at være i stads bestandig for øje og forrådte en sørgelig tragten efter at blive beundret af en landsbykirkes menighed.

Den gamle borgermand var den eneste, som var virkelig opmærksom for gudstjenesten. Han overtog hele familiens gudsfrygt på sig, stod rank op og ytrede alle svarene med en høj stemme, der kunne høres over hele kirken. Det var klart at han var et af disse mennesker, der sætter tanken om gudsfrygt i forbindelse med ærbødighed for kongen; der betragter guddommen på en eller anden måde som regeringspartiet og religionen som "en fortræffelig ting, der bør opretholdes og beskyttes."

Når han faldt så lydeligt ind med sine svar i gudstjenesten, syntes det navnlig for at tjene de lavere klasser til eksempel, for at vise dem, at skønt han var rig og stor, stod han ikke over religion, ligesom jeg har set en velnæret borgmester offentligt spise en tallerken suppe fra en bespisningsanstalt, smaske efter

hver mundfuld og erklære den for "fortræffelig føde for de fattige."

Da gudstjenesten var til ende var jeg nysgerrig efter at være vidne til, hvorledes mine to grupper gik ud af kirken. De unge adelsmænd og deres søstre foretrak, da vejret var smukt, at gå hjem over markerne og på vejen sladre med landfolkene. De andre tog bort, som de kom, i stort optog. Atter rullede ekvipagerne for porten. Atter knaldede piskene, og hovene klaprede, mens seletøjerne glimrede. Hestene satte af næsten med et spring; atter ilede bønderne til højre og venstre for at gøre plads, hjulene kastede en støvsky op, og den opadstræbende familie blev revet bort og tabtes af syne i en hvirvelvind.

Enken og hendes søn

Under mit ophold på landet plejede jeg hyppigt at overvære gudstjenesten i landsbykirken. Dens skyggefulde gange, dens hensmuldrende monumenter, dens mørke egetræs-paneler, der var blevet ærværdige i årenes løb, syntes at gøre den vel skikket til opholdssted, når man ville hengive sig til højtidelige betragtninger. En søndag på landet er og så hellig i sin ro; der hersker en så tankefuld stilhed over hele naturen, at enhver rastløs lidenskab bortmanes, og vi føler alle sjælens religiøse følelser blidt fremspringe hos os.

Jeg gør ikke fordring på at kaldes en gudfrygtig mand, men der er følelser, som påtrænger sig mig i en landsbykirke, midt i naturens skønne friskhed, hvilke jeg ikke sporer noget andet sted, og er jeg end ikke en mere religiøs mand om søndagen, er jeg dog et bedre menneske på den dag, end på nogen af de andre.

I denne kirke blev jeg til stadighed mindet om denne verden ved den pragt som de stakkels orme rundt om mig stedse udfoldede. Det eneste væsen, der syntes gennemtrængt af en sand kristens ydmyghed og gudsfrygt var en stakkels, affældig gammel kone, der var bøjet under svaghedens og årenes vægt. Hun syntes at være født til noget bedre end til dyb fattigdom. I hendes ydre sporedes endnu svage træk af en sømmelig stolthed. Skønt hendes dragt var ydmyg i allerhøjeste grad, var den dog ganske overordentlig ren og net. Der ydedes hende også en lille smule agtelse, idet der ikke blev hende anvist plads blandt landsbyens fattige, men hun sad alene på altrets trin.

Hun syntes at have overlevet al kærlighed, alt venskab og alt selskab, og ikke at have andet tilbage end sin lid til Himlen og dens nåde. Da jeg så hende rejse sig og bøje sin aldrende skikkelse til bøn, idet hun efter gammel vane fulgte med i salmebogen, skønt hendes rystende hånd og svage syn forhindrede hende i at læse, følte jeg mig overbevist om, at denne fattige kvindes skælvende stemme hævede sig langt højere mod Himlen end degnens bøn eller orglets lyd eller kordrengenes sang.

Jeg finder smag i at dvæle ved landsbykirkers omgivelser, og denne var så yndigt beliggende, at den ofte trak mig til sig. Den stod på en forhøjning, rundt om hvilken en lille å gjorde en smuk krumning og derefter snoede sig igennem en stor grøn eng. Kirken selv var omringet af takstræer, der næsten syntes at være lige så gamle som den. Det ranke, gotiske spir knejste over dem, og råger og krager omsværmede det i reglen. Jeg sad der en stille morgenstund og betragtede to karle, der var ved at grave en grav. De havde valgt en af kirkegårdens fjerneste og mest forsømte kroge, hvor det, efter de mange navnløse grave at dømme, så ud som om alle de fattige og venneløse puttedes i jorden. Man sagde mig, at den nyligt opkastede grav var for en fattig enkes eneste søn. Mens jeg grundede over den verdslige rangs adskillelser, der endog udstrækker sig til støvet, forkyndte kirkeklokkens ringen ligtogets ankomst. Det var en fattigs ligbegængelse, som stoltheden intet havde at gøre med. En kiste af den simpleste slags, uden klæde eller dække, bares af ægte landsbyfolk. Graveren gik foran med en kold, ligegyldig mine. Der fandtes ingen rigtklædt sørgeskare med ydre, påtaget sorg; men der var én virkelig sørgende, som vaklede

efter toget. Det var den afdødes aldrende moder – den fattige, gamle kvinde, som jeg havde set siddende på altrets trin. Hun understøttedes af en veninde, der bestræbte sig for at trøste hende. Nogle få naboer var gået med i toget, og nogle af landsbybørnene løb hånd i hånd, snart skrigende i tankeløs glæde, snart standsende for med barnlig undren at betragte konens sorg.

Da ligtoget nærmede sig graven, trådte præsten ud fra kirkeporten, iført sin messeskjorte, med salmebogen i hånden, og efterfulgt af degnen. Det var imidlertid en fuldstændig barmhjertighedsgerning. Den afdøde havde været trængende. Og den efterlevende var blottet for alt. Han holdt sig til den lovmæssige form, fremsagde den, men koldt og ufølsomt. Den velnærede præst bevægede sig kun nogle få skridt fra kirkedøren; stemmen kunne knap høres ved graven, og aldrig har jeg hørt begravelsesceremonien, der er så højtidelig og gribende, blive forvandlet til en sådan fremmumlen af ord.

Jeg gik hen til graven. Kisten var stillet på jorden. Den afdødes navn og alder var anbragt på den – "George Somers, 26 år gammel". Man havde hjulpet den stakkels moder med at knæle ned ved dens hovedende. Hendes indskrumpede hænder var foldede som i bøn, men af hendes svage rokken frem og tilbage, og af læbernes krampagtige bevægelser antog jeg, at hun stirrede på sin søns sidste levninger med en moders bedrøvede hjerte. Da præsten havde talt, gjordes der anstalter til at nedsænke kisten i graven. Der blev den travle bevægelse, som så skærende trænger ind i de bedrøvedes følelser; anvisninger og befalinger uddeltes med en kold forretningsstemme, spader sloges hårdt imod jord og sten, en

lyd, der af alle er den smerteligste ved vor elskedes grav. Travlheden syntes at vække moderen fra et sørgeligt drømmeri. Hun hævede sine glinsende øjne og så sig om med et forvildet blik. Da folkene kom med tove for at nedsænke kisten i graven, vred hun sine hænder med en sønderrivende smerte. Den fattige kone, som gik ved siden af hende, tog hende om armen og bestræbte sig for at få hende op fra jorden og at tilhviske hende et slags trøst – "Nå nå, lad det ikke gå dig for nær til hjerte!" Hun kunne kun ryste på hovedet og vride sine hænder som en, der ikke kunne trøstes.

Da de nedfirede kisten i graven, syntes tovenes knagen at forårsage hende en frygtelig kval; men da kisten ved en tilfældig modstand blev rystet, brød hele moderens ømhed frem, som om noget ondt kunne tilstøde ham, der var langt uden for virkningen af timelige lidelser.

Jeg kunne ikke se mere – mit hjerte var fuldt. Det var mig, som om jeg handlede barbarisk ved at være en ørkesløs tilskuer ved denne moderlige smerte. Jeg begav mig derfor hen til en anden del af kirkegården, hvor jeg forblev, indtil følget havde spredt sig.

Da jeg så moderen langsomt og besværligt forlade graven, hvor hun lod tilbage alt, hvad der var hende kært på jorden, og vendte hjem til tavshed og tomhed, følte jeg dybt for hende. Hvad er vel de riges sorg, tænkte jeg! De har venner til at trøste sig, fornøjelser til at fordrive den og alverden til at adsprede og opløse den. Hvad er sorgen for de unge! Deres voksende sjæl lukker sig snart om såret – deres elastiske ånd rejser sig snart under trykket – deres bløde og bøjelige følelser vikler sig snart om en ny genstand. Men sorgen hos de fattige, som ingen ydre

midler har til at lindre den – sorgen hos de gamle, for hvem livet dog kun er en vinterdag, og som ikke kan vente noget efterslæt af glæde –sorgen hos den aldrende, forladte og trængende enke, som begræder sin eneste søn, hendes alderdoms sidste støtte; disse er sandelig sorger, der lader os føle trøstens magtesløshed.

Det varede nogen tid, førend jeg forlod kirkegården. På min vej til hjemmet traf jeg den kone, der havde forsøgt at være hendes trøsterinde; hun vendte netop tilbage fra at have fulgt moderen til hendes ensomme hjem, og af hende erfarede jeg nogle enkeltheder, der stod i forbindelse med dette sørgelige optrin, jeg havde været vidne til.

Den afdødes forældre havde fra barndommen levet i landsbyen. De havde beboet et af de netteste huse, og ved adskillige beskæftigelser, tilligemed det, en lille have indbragte dem, havde de underholdt sig godt og ført et lykkeligt og dadelfrit liv. De havde én søn, der var vokset op til at være deres alderdoms stolthed og støtte. – "O, herre!" sagde den gode kone, "han var en knøs så vakker, så god, så venlig mod alle, så lydig og ærbødig imod sine forældre. Det gjorde hjertet godt at se ham om søndagen klædt i sin bedste stads, så høj, så rank, så munter, når han fulgte sin moder til kirken – for hun ville altid hellere læne sig på Georges arm end på sin mands." Og, stakkels sjæl! hun kunne være stolt af ham, for smukkere knøs fandtes ikke i hele egnen.

Uheldigvis blev sønnen et år, da det var knapt med arbejde, fristet til at gå ombord i en lille skude, der sejlede i rute frem og tilbage på en nærliggende flod. Længe havde han ikke været i denne beskæftigelse, førend han opsnappedes af et

"pressegæng" og førtes til søs. Hans forældre fik efterretning om, at han var presset i tjenesten, men videre erfarede de ikke. Dette var tabet af deres hovedstøtte. Faderen, der allerede var affældig, fortvivlede og blev melankolsk, og snart lå han i graven. Enken, der således så sig forladt i sin alderdom, formåede ikke længere at forskaffe sig selv sit underhold, og kom under fattigvæsenet. Dog bibeholdt man i landsbyen en venlig følelse overfor hende, tilligemed en vis agtelse, da hun var en af dens ældste indbyggere. Da ingen kom for at leje det lille hus, i hvilket hun havde henlevet så mange lykkelige dage, fik hun tilladelse til at forblive der, i hvilket hun levede alene og kummerligt. Hendes få nødtørftigheder fik hun hovedsageligt fra sin haves tarvelige frembringelser, og en eller anden nabo dyrkede den nu og da for hende. Det var kun få dage før tiden, på hvilken disse omstændigheder blev mig meddelte, at hun samlede nogle grøntsager til et måltid, da hun pludselig hørte husdøren, der vendte ud mod haven, åbne sig. En fremmed kom ind og syntes at se sig ivrigt og ængsteligt om. Han var klædt som en sømand, var udtæret og dødelig bleg og så ud, som om hans helbred var blevet nedbrudt af sygdom og besværligheder. Han så hende og ilede hende i møde, men hans skridt var matte og vaklende; han sank på knæ foran hende og hulkede som et barn. Den arme kone stirrede på ham med et forskende blik – "O, min kære, kære moder! Kender du ikke din søn? Din stakkels dreng, George?" Det var kun en skygge af den engang så vakre søn, som, ødelagt af sår, af sygdom og fangenskab i et fremmed land, omsider havde slæbt sine mødige lemmer hjem for at hvile blandt sin barndoms omgivelser.

Jeg vil ikke forsøge på at skildre et sådant møde, hvor sorg og glæde så fuldkommen var blandede; han var endnu i live – han var kommet hjem! Endnu kunne han leve og trøste hende og opmuntre hende i hendes alderdom! Men hans kræfter var udtømte, og, hvis der havde manglet noget til at fuldføre, hvad skæbnen havde begyndt, ville hans hjems øde have været nok. Han kastede sig på den stråseng, hvorpå hans forladte moder havde tilbragt så mangen en søvnløs nat, og rejste sig aldrig mere derfra.

Så snart landsbyens beboere hørte, at George Somers var vendt tilbage, flokkedes de for at se ham og tilbød at gøre alt, hvad deres ringe midler formåede, for at gøre ham det godt. Han var imidlertid for svag til at tale han – kunne kun igennem øjet tolke sin tak. Hans moder syslede stedse om ham, og han syntes ugerne at ville hjælpes af andre.

I sygdom er der noget, som tæmmer mandens stolthed, blødgør hjertet og bringer det tilbage til barndommens følelser. Den, som selv i sin mere fremrykkende alder har været syg og forladt, den, som har sukket på sygelejet i et fremmed land, har vel ikke tænkt på sin moder, der plejede ham i hans barndom og understøttede ham i hans hjælpeløshed? O, i en moders hjerte er der en rigdom af ømhed for en søn; den følelse overgår alle andre. Hverken egenkærlighed kan kue den, eller farer tæmme den, eller uværdigheder svække den, eller utaknemmelighed kvæle den. For hans bekvemmeligheder vil hun opofre alle sine; for hans nydelse vil hun give afkald på alle glæder; hun vil være stolt af hans berømmelse og fryde sig ved hans held og, hvis modgang rammer ham, vil han ved ulykken blive hende desto kærere, og om vanære klæber ved hans navn, vil hun dog elske

ham og pleje ham til trods for den, og hvis hele verden forskyder ham, vil hun være hele verden for ham.

Stakkels George Somers havde kendt til, hvad det var at være syg, uden at have nogen til at pleje sig; at være i fængsel, uden at have nogen til at besøge sig. Han kunne ikke tåle at tabe sin moder af syne; hvis hun flyttede sig, fulgte hans øjne hende. Stundom sad hun hele timer ved hans seng og holdt øje med ham, mens han sov. Stundom fo'r han op af en feberdrøm og så sig ængstelig om, indtil han fik øje på hendes ærværdige skikkelse, der lænede sig over ham; da tog han hendes hånd, lagde den på sin barm og faldt i søvn, rolig som et barn. Således døde han.

Min første indskydelse, efter at have hørt denne sørgelige fortælling, var at besøge den nedbøjedes hytte, yde pengehjælp og, om muligt, tillige trøst. Ved forespørgsler erfarede jeg imidlertid, at landsbyfolkene af egen drift havde gjort, hvad der kunne gøres og, da de fattige bedst forstår at lindre hinandens sorg, vovede jeg ikke at blande mig.

Næste søndag var jeg i landsbykirken, da jeg til min forbavselse så den gamle kone vakle ned ad gangen til sin vante plads på altrets trin.

Hun havde bestræbt sig for at i føre sig et slags sørgedragt for sin søn, og intet kunne være mere rørende end denne kamp mellem yderlig fattigdom og fromme følelser: Et eller to sorte bånd – et falmet sort forklæde, og et par lignende små forsøg på, ved ydre tegn at vise den sorg, som havde bemægtiget sig hende. Da jeg kastede blikket hen på de stolte monumenter, de prangende våbenskjolde og de kolde marmorsten, hvormed storheden prægtigt sørgede over afdød stolthed, og vendte mig

til denne stakkels enke, som alderdom og sorg havde bøjet ned for hendes guds alter, og som nu opsendte bønner fra et gudfrygtigt, men knust hjerte, følte jeg, at dette sorgens levende monument opvejede dem alle.

Jeg fortalte hendes historie til nogle af menighedens velhavende medlemmer, og den rørte dem dybt. De gjorde sig umage for at gøre hendes stilling bedre, og lette hendes byrde. Det var imidlertid kun at jævne nogle få skridt til graven. Søndagen efter savnede man hende på den vante plads i kirken, og, førend jeg forlod nabolaget, hørte jeg med en vis tilfreds følelse, at hun roligt havde udåndet og var gået for at forene sig med den, hun elskede, i hin verden, hvor sorgen ikke kendes, og venner aldrig skilles.

Værtshuset "Vildsvinets Hoved", Eastcheap

– En shakespearesk undersøgelse

Det er en gudfrygtig skik i nogle katolske lande at hædre deres helgeners minde ved at brænde hellige lys foran deres billeder. Man kan derfor kende en helgens popularitet på antallet af sådanne kerter. Én får måske lov til at hensmuldre i sit lille kapels mørke, over en anden kan en ensom lampe måske kaste sine blinkende stråler, mens alle tilbedelsens lys ødsles for en eller anden saliggjort faders alter. Den velhavende andægtige bringer sit svære vokslys, den ivrige sværmer sin syvarmede stage, og selv den vandrende pilgrim, der lever af almisser, er ingenlunde forvisset om at der kastes tilstrækkeligt lys over den afdøde, med mindre han hænger sin lille osende olielampe op. Følgen heraf er, at de, i deres iver for at oplyse, af og til formørker, og jeg har lejlighedsvis set en ulyksalig helgen næsten aldeles tilrøget i ansigtet ved hans tilbederes tjenstiver.

På lignende måde er det gået den udødelige Shakespeare. Enhver skribent anser det som sin uafviselige pligt at belyse en eller anden del af han karakter eller hans arbejder og at redde en eller anden fortjeneste fra glemsel.

Den ordrige fortolker frembringer uhyre bind fulde af afhandlinger; den almindelige skare forfattere opsender mørke tåger fra deres noter nederst på hver side; hver tilfældig smører

kommer med sin skillings-pås for at forøge skyerne af røgelse og røg.

Da jeg ærer alle vedtægter af mine brødre i pennen, fandt jeg det passende at bidrage min beundrings skærv for den berømte skjalds minde. Jeg var imidlertid i lang tid i stor tvivl om, hvorledes jeg skulle opfylde denne pligt. Ved hvert nyt værk jeg læste, så jeg, at man var kommet mig i forkøbet. Enhver linje, der tilsteder ringeste tvivl, var blevet udlagt på et dusin forskellige måder og derved blevet indviklet, så at det var blevet til en umulighed at gøre den oprindelige mening klar; og, hvad smukke steder angik, da var de alle blevet rost af tidligere beundrere, ja, så fuldstændigt var digteren for nylig blevet overlæsset med lovtaler af en stor tysk kritiker, at det ville være vanskeligt nu at finde den mindste en fejl, der ikke var blevet forklaret som en skønhed.

I denne forlegenhed gennembladede jeg engang hans værker, da jeg tilfældigvis slog op på de komiske scener i *Henrik IV* og snart var jeg aldeles fortabt i den forfløjne lystighed i værtshuset *Vildsvinets Hoved*. Så levende og naturligt er disse humoristiske scener skildret, og karaktererne er holdt med en sådan stadighed og kraft, at man i tanken uvilkårligt blander dem med handlinger og personer i det virkelige liv. Få læsere falder det ind, at disse alle er skabninger, fremsprunget i digterens hjerne, og at der i virkeligheden aldrig var en sådan samling af lystige brødre til at oplive Eastcheaps kedelige omegn.

Jeg for min part holder af at overgive mig til poesiens blændværker. En romanhelt, der aldrig har været til, er lige så værdifuld for mig som en historisk helt, der har levet for et

årtusind siden, og, hvis man vil undskylde en sådan ufølsomhed for naturens almindelige bånd, ville jeg ikke give afkald på *Fede Jack* for halvdelen af den gamle histories store mænd. Hvad har oldtidens helte gjort for mig eller for mænd som mig? De har erobret lande, hvoraf jeg ikke ejer en fodsbred, eller de har vundet laurbær, af hvilke jeg ikke arver et blad, eller de har fremvist eksempler på dumdristighed som jeg hverken har lyst eller lejlighed til at gøre efter. Men, gamle Jack Falstaff – kære Jack Falstaff! – elskværdige Jack Falstaff! – han har udvidet den menneskelige nydelses grænser, han har skabt uhyre regioner af vid og lune, i hvilke den fattige mand kan svælge, og han har efterladt en aldrig fejlende arv af hjertelig latter, som vil gøre menneskeslægten bedre og muntrere til de sildigste slægter.

Pludselig slog en tanke mig. "Jeg vil tage på en pilgrimsfart til Eastcheap," sagde jeg, idet jeg lukkede bogen, "og se, om *Vildsvinets Hoved* er til endnu. Hvem ved, om jeg ikke kan træffe på eventyrlige spor af Mo'er Quickly og hendes gæster; i alt fald vil det være en fornøjelse af samme art at betræde de haller, der engang genlød af deres munterhed, som den en svirebroder nyder ved at lugte til et tomt fad, der engang har været fyldt med ædel vin."

Næppe var beslutningen fattet, førend den også sattes i udførelse. Jeg undlader at tale om de forskellige eventyr og vidundere, som mødte mig på min rejse, om *Cock Lane*s af spøgelser hjemsøgte steder, om Lille Brittanien og de tilstødende steders falmede glans, om de farer, der mødte mig i Cateaton Street og Old Jewry, om den berømte Guildhall og dens to vantrevne kæmper, byens stolthed og under og alle

usalige ungers skræk, om hvorledes jeg besøgte London Stone og slog med min stok på den for at efterligne oprøreren Jack Cade.

Lad det være nok at sige, at jeg omsider ankom til det muntre Eastcheap, dette viddets og de gode drikkes gamle opholdssted, hvor selve gadernes navne smager af god beværtning, hvilket "Buddingstræde" endnu den dag i dag afgiver vidnesbyrd om. "For Eastcheap" – siger gamle Stow – "var altid bekendt for sin gæstmilde selskabelighed: Kokkene havde altid gode stege, velbagte kager og andre levnedsmidler færdige; der var en klang af ølkrus, harper og fløjter." Ak, hvor sørgeligt er ikke scenen forandret siden Falstaffs og gamle Stows lystige dage! De muntre, forviltrede brødre har veget pladsen for den beregnende husbond, klangen af krus og harper og fløjter for støjen fra vogne og skraldemandens fordømte klokke, og der høres ingen sang undtagen måske fra en eller anden af Billingsgates sirener, der synger lovsange over afdøde makreller.

Forgæves ledte jeg efter mo'er Quicklys gamle bolig. Det eneste efterladenskab er et vildsvinehoved udhugget i sten, hvilet tidligere tjente som skilt, men for tiden danner adskillelsen imellem to huse, der er bygget, hvor det berømte gamle værtshus lå.

Da jeg ønskede at erfare historien om dette kammeratskabets kejserdømme, blev jeg henvist til en lysestøber-enke, som boede lige over for. Hun var født og opdraget på stedet og ansås som egnens ubestrideligt bedste krønikefortæller. Jeg fandt hende siddende i en lille bagstue, hvis vindue vendte ud til en gård af omtrent otte kvadratfods

størrelse, udlagt til blomsterhave; en glasdør frembød en udsigt til gaden igennem en del sæbe og talglys. De to udsigter, der sandsynligvis udgjorde hendes livs udsigter i den lille verden, i hvilken hun havde levet og bevæget sig i den største del af et århundrede.

At være vel bevandret i Eastcheaps historie, i stort som i småt, fra London Sten til Monumentet, var uden tvivl i hendes mening det samme som at være bekendt med hele verdens historie. Dog besad hun med alt dette visdommens sande simpelhed og det frit meddelende sind, som jeg i almindelighed har fundet hos de skarpsindige gamle damer, der ved besked med, hvad der sker omkring dem.

Hendes kundskaber strakte sig imidlertid ikke langt tilbage. Hun kunne ikke kaste lys over Vildsvinehovedets historie fra den tid, da mo'er Quickly giftede sig med den tapre Pistol indtil Londons store ildebrand, da det uheldigvis brændte af. Snart opbyggedes det dog og vedblev at blomstre under sit gamle skilt og navn, indtil en døende vært, forpint af samvittighedsnag over dobbelte regninger, falsk mål og anden uretfærdighed, som tilhører værtshusholdernes syndige race søgte at forlige sig med Himlen ved at testamentere værtshuset til St. Michaels kirke, Crooker Lane, for at det kunne underholde en kapellan. I nogen tid holdtes kirkerådets møder regelmæssigt dér, men man lagde mærke til, at det gamle vildsvin aldrig mere hævede sit hoved under kirkebestyrelsen. Gradvis sygnede det hen, og udåndede omsider for en tredive år siden. Værtshuset blev derpå forvandlet til butikker, men hun underrettede mig om, at et billede af det endnu bevaredes i St. Michaels kirke. Jeg besluttede nu at skaffe mig dette billede at se, og da jeg så havde

fået underretning om graverens bolig, forlod jeg den ærværdige dame, som mit besøg sandsynligvis havde indgivet store tanker om hendes sagnkundskaber, ligesom det formodentlig også blev et betydningsfuldt træk i hendes liv.

Det kostede mig en del ulejlighed og mange forunderlige efterspørgsler inden jeg kunne opsnuse kirkebetjentens bolig. Jeg måtte undersøge hele Crooker Lane og adskillige små stræder og mørke gange, med hvilke denne forældede by er gennemskåret som en gammel ost eller ormædt kommode. Omsider sporede jeg ham til en krog af en lille gård, omringet af høje huse, hvor indbyggerne ser lige så meget af himlen som en samling frøer på bunden af en brønd. Graveren var en sagtmodig, føjelig lille mand med den vane at bukke dybt; dog havde han et polisk blik og når man opmuntrede ham til det, vovede han nu og da at fremkomme med en lille spøg; en sådan, som folk af hans lave stilling kunne fordriste sig til at fremføre i selskab med kirkeværger eller med andre af Jordens store.

Jeg fandt ham i selskab med en tilforordnet organist, der sad alene som en af Miltons engle; de afhandlede uden tvivl lærde materier og afgjorde kirkens sager over et krus øl – for de lavere klasser i England indlader sig sjældent på vigtige emner, uden de er understøttede af en kold drik for at klare deres forstand. Jeg kom netop i det øjeblik, da de var færdige med deres øl og deres argumenter og netop skulle hen til kirken for at gøre den i orden; da jeg havde gjort dem bekendt med mine ønsker, fik jeg deres nådige tilladelse til at følge med.

St. Michaels kirke, der ligger tæt ved Billingsgate, er beriget med mange berømte fiskehandleres grave, og da enhver stilling i samfundet har sine hædersmænd, formoder jeg, at

mindestenen for en mægtig fiskehandler fra gamle dage betragtes af dén håndterings efterfølgere med samme ærbødighed, som en digter føler ved at se Virgils grav eller en soldat ved Marlboroughs eller Turennes monument.

Mens jeg taler om berømmelige mænd må jeg afvige lidt i min fortælling for at bemærke, at samme kirke også indeholder asken af hin mandhaftige kæmpe, William Walworth, ridder, der så kraftigt nedhuggede den djærve Wat Tyler i Smithfield; en helt, der fortjener hæderlig omtale, eftersom han måske er den eneste Lord Mayor, der er bekendt for heltedåd: Disse borgerfyrster er nemlig i almindelighed bekendte for særdeles fredelige egenskaber.

På en lille kirkegård, der støder op til kirken, og lige under vinduerne af det, der engang var Vildsvinets Hoved, står Robert Prestons gravsten. Han var kældersvend i værtshuset; men det er nu næsten et århundrede siden, at denne gode svend havde endt sit travle virke og blev roligt nedlagt ved sine kunders side. Som jeg bortrev ukrudtet fra hans gravskrift, drog den lille graver mig til side med en hemmelighedsfuld mine og underrettede mig med sagte stemme om, at engang, en mørk vinternat, da vinden peb og hylede, smækkede vinduer og døre i og vristede vejrhaner af, så at de levende skræmtes op af sengen, og selv de døde ikke kunne sove roligt i deres grave, blev den ærlige Prestons ånd, der netop tilfældigvis luskede rundt på kirkegården, tiltrukket af råbet "Opvarter!" fra Vildsvinets Hoved, og den viste sig pludselig midt i et brølende selskab. Adskillige tilstedeværende kaptajner af borgervæbningen blev fuldstændig bestyrtede, og en vantro advokat omvendtes, så at han på stedet blev en ivrig kristen, og

aldrig hørte man senere, at han havde fordrejet sandheden undtagen i forretningsanliggender.

Jeg beder om, at man vil erindre, at jeg ikke indestår for ovenstående anekdotes sandhed, skønt det er bekendt nok, at denne gamle hovedstads kirkegårde og afkroge er meget plagede af urolige ånder, og alle må have hørt om Cock Lanes spøgelse og om det genfærd, der bevogter de kongelige insignier i Tower, og som har skræmt så mangen tapper soldat fra sans og samling.

Det være nu. som det vil, så synes dog denne Robert Preston at have været en værdig efterfølger til *Francis med den flydende Tunge*, der opvartede ved prins Hals gilder; at have været lige så hurtig med sit "Straks, herre! Straks!" og at have overgået sin formand i ærlighed; for Falstaff, hvis smags uforfalskethed vist ingen mand vil vove at drage i tvivl, beskyldte Francis ganske ligefremt for at have kommet kalk i hans sekt, hvorimod den ærlige Prestons gravskrift roser ham for hans ædruelighed, hans gode vin og rigtige mål. Dog syntes det ikke, at kirkens vise fædre var synderlig indtagne af kældersvendens ædruelige dyder; organisten, der havde et vist fugtigt blik, gjorde nogle sindrige bemærkninger om afholdenheden hos en mand, der er opdraget blandt fulde oksehoveder, og den lille graver samtykkede i hans mening ved et betydningsfuldt vink og en tvivlsom rysten på hovedet.

Så vidt gik mine efterforskninger, og, skønt de vel kastede noget lys over kældersvenden, forskellige fiskehandleres og Lord Mayors' historier, bidrog de dog intet til at føre mig til mit store mål, at se maleriet, der forestillede Vildsvinets Hoved. Intet billede som det beskrevne fandtes i St. Michaels kirke.

"Amen!" sagde jeg; "her ender mine undersøgelser." Med skuffet mine ville jeg nu til at opgive mit foretagende, da min ven graveren, der bemærkede, at jeg var nysgerrig efter at se alt, hvad der hørte til det gamle værtshus, tilbød at vise mig sognerådets kostbare kar, som var overleverede dem fra fjerne tider, da deres møder holdtes i Vildsvinets Hoved. De var henstillet i sognets klublokale, hvilket ved nedlæggelsen af det gamle værtshus var blevet forflyttet til et andet i nærheden.

Nogle få skridt bragte os til huset, som var i Miles' Lane nr. 12 og bærer titel af "Murernes Våben" og bestyres af Edward Honeyball. Det er et af de små værtshuse, hvoraf der i City er en overflødighed, og som danner midtpunktet for nabolagets sladder. Vi trådte ind i skænkestuen, som var lille og skummel; for i disse smalle gyder kunne kun få lysstråler trænge sig ned til beboerne, hvis dag derfor kun bliver et nogenlunde tåleligt tusmørke. Værelset var opdelt, således at hver enkelt del indeholdt et bord med en ren hvid dug, rede til at modtage gæster. Dette beviste, at disse var af den gode gamle skole, som holdt middagsmåltidet tidligt, for klokken var netop ét. I værelsets nedre ende var en klar kulild, hvor der stegtes en lammesteg. En række skinnende messinglysestager og ølkander glimrede langs kamingesimsen, og et gammeldags ur stod i en krog. I denne blanding af dagligstue, køkken og sal var der noget, som førte mig tilbage til gamle tider og behagede mig. Stedet var vel i sig selv ringe nok; men alt var ordentligt og net, hvilket tyder på en god engelsk husmoders opsigt. En klynge amfibieagtige folk, som enten kunne være fiskere eller matroser, gjorde sig til gode ved et af bordene. Da jeg var en gæst af betydning, blev jeg vist ind i et uformeligt bagværelse,

der havde mindst ni hjørner. Det fik lys gennem en lysluge i loftet, var møbleret med gammeldags læderstole og prydet med et portræt af en fed gris. Det var øjensynlig bestemt til særlige kunder, og jeg fandt en lurvet herre med en rød næse og voksdugshat siddende i en krog, hvor han grundede over et halvtømt krus øl.

Den gamle graver havde draget værtinden til side, og med megen vigtighed tilkendegav han hende nu hensigten med mit besøg. Mo'er Honeyball var en trivelig, travl lille kone, og intet dårligt substitut for dette mønster på værtinder, mo'er Quickly. Hun syntes glad over en lejlighed til at gøre én en tjeneste, og, idet hun ilede op ad trappen til sine husarkiver, hvor sognerådets kostbare kar forvaredes, vendte hun smilende og nejende tilbage med dem i hånden.

Det første, hun viste mig, var en lakeret jern-tobakskasse af kæmpemæssig størrelse, ud af hvilken, sagde man mig, sognerådet i umindelige tider havde røget ved deres regelmæssige møder, og som aldrig måtte profaneres af simple mennesker eller bruges ved almindelige lejligheder. Jeg modtog den med passende ærbødighed, men hvorledes skal jeg skildre min glæde ved at se på dens låg netop det maleri, jeg var på spor efter! På ydersiden af den stod nemlig Vildsvinets Hoved, og foran værtshusets dør ses den hele selskabelige gruppe ved bordet i fuld nydelse; de var malet med den underfulde troskab og kraft, som de portrætter af berømte generaler og admiraler, der findes på snustobaksdåser til glæde for efterslægten. For at der imidlertid ikke skulle kunne finde fejltagelser sted, havde den snu maler forsigtigt skrevet prins Hals og Falstaffs navne på deres stole.

På lågets inderside var en indskrift, som næsten var udslettet, og i hvilken det fortaltes, at denne kasse var en gave fra sir Richard Gore og skulle anvendes ved møderne i værtshuset Vildsvinets Hoved, samt at den var "istandgjort og forskønnet af hans efterfølger, mr. John Packard, 1767". Dette er en tro beskrivelse af denne ærværdige og ophøjede levning, og jeg tvivler på, at den lærde Scriblericas med større fryd betragtede sit romerske skjold, end jeg denne.

Mens jeg med henrykte blik beskuede den, rakte mo'er Honeyball, der var særdeles smigret over den interesse, den opvakte, mig en drikkeskål eller pokal, som ligeledes tilhørte sognerådet og var nedarvet fra Vildsvinets Hoved. Den havde en indskrift, der betegnede den som en gave fra Francis Wythers, ridder, og hun sagde mig, at der sattes en ganske overordentlig pris på den, da den betragtedes som meget antik. Denne sidste mening bestyrkedes af den lurvede herre med den røde næse og voksdugshatten, som jeg havde stærk mistanke om var nedstammet i lige linje fra den tapre Bardolf. Han rejste sig pludselig fra sine grublerier over ølkanden, og idet han kastede et fiffigt blik på pokalen, udbrød han:

"Ja, ja! Det ho'de gør nu ikke mere ondt, som g'orde den tingest!"

Den store vigtighed, som nutidens kirkeværger tillagde denne erindring om fortidens gilder, forbavsede mig i begyndelsen; men intet skærper fatteevnen som antikvariske undersøgelser, for jeg opdagede straks, at det ikke kunne være andet end den selv samme "til dels forgyldte pokal" [Note 5)], ved hvilken Falstaff afgav sit kærlige, men troløse løfte til mo'er Quickly, og derfor naturligvis ville blive omhyggeligt opbevaret

blandt hendes riges insignier, som vidnesbyrd om den højtidelige kontrakt.

Min værtinde gav mig en lang beretning om hvorledes bægret var nedsteget fra slægtled til slægtled. Hun underholdt mig også med mange fortællinger om de gode kirkeværger, der således ganske roligt havde sat sig på Eastcheaps gamle svirebrødres stole og, som lige så mange fortolkere, havde udsendt røgskyer til Shakespeares ære. Disse fortællinger undlader jeg imidlertid at anføre, da mine læsere muligvis ikke er så videbegærlige med hensyn til deslige sager, som jeg selv. Det er tilstrækkeligt at sige, at de, der bor nær Eastcheap, tror alle som én, at Falstaff og hans muntre selskab virkelig levede og svirede der. Ja, sagnet gemmer på adskillige anekdoter, der endnu findes blandt Murernes Våbens gamle gæster, og mr. McKash, en irsk hårskærer, hvis butik står netop hvor Vildsvinets Hoved fordum var, har adskillige vittigheder om "Fede Jack" at fortælle, med hvilke han næsten bringer sine kunder til at kvæles af latter.

Jeg vendte mig nu til min ven, graveren, for at stille nogle flere spørgsmål, men jeg fandt ham hensunken i dybe betragtninger. Hans hoved hældede lidt til den ene side, et dybt suk hævede sig fra ham, og, skønt jeg ikke kunne se nogen tåre bæve i hans øje, stjal der sig dog åbenbart en nogen fugtighed ud fra hans mundvige. Jeg fulgte retningen af hans blik igennem en åbentstående dør og fandt det ivrigt fæstet på den duftende lammesteg, der skinnede af fedme ved ilden.

Jeg mindedes nu, at jeg i mine dybe undersøgelsers iver holdt den stakkels mand fra sin middagsmad. Mine indvolde pintes af medynk, og idet jeg stak ham et lille bevis på min

taknemmelighed og gode vilje i hånden, gik jeg med en hjertelig velsignelse over ham, mo'er Honeyball og sogneklokkeren i Crooker Lane, og jeg forglemte ikke min lurvede, men tankerige ven med kobbernæsen.

Således har jeg nu givet min – kedelige og korte – beretning om den interessante efterforskning, og, hvis man skulle finde den alt for kort og utilfredsstillende, kan jeg kun undskylde mig med min uerfarenhed i den gren af litteraturen, som så vel fortjener den påskønnelse, der for tiden bliver den til del. Jeg ved, at en af den udødelige skjalds dueligere forklarere ville have forvandlet det stof, jeg har berørt, til en stor, salgbar masse, der var kommet til at indeholde biografier af William Walworth, Jack Straw og Robert Preston; en eller anden bemærkning om St. Michaels berømte fiskehandlere; små anekdoter om mo'er Honeyball og hendes smukke datter, som jeg ikke engang har nævnt, for ikke at tale om en pige, der passede lammestegen (og som jeg, i forbigående sagt, lagde mærke til var en nysselig glut med en net fod og ankel) – det hele ville være blevet oplivet af Wat Tylers tumult og belyst af Londons store ildebrand.

Alt dette efterlader jeg som en rig mine, i hvilken der kan arbejdes af samtidige fortolkere; ej heller nærer jeg nogen tvivl om at se tobaksdåsen og den til dels forgyldte pokal, som jeg således har bragt for lyset, blive genstande for stålstik og næsten så frugtbare på omfangsrige afhandlinger og værker som Achilleus' skjold eller den vidtberømte portlandske vase.

Litteraturens foranderlighed

– En samtale i Westminster Abbey

Man befinder sig af og til i en vis halvdrømmende tilstand og søger da ganske naturligt bort fra tummel og støj, mens man begiver sig til et eller andet roligt sted, hvor man kan nyde sine drømmerier uforstyrret og bygge sine luftkasteller i fred. I en sådan sindsstemning slentrede jeg om i Westminster Abbeys gamle grå klostre og hengav mig til nydelsen af mine vidt omstrejfende tanker, hvilken nydelse man er tilbøjelig til at give det værdige navn, "dyb granskning", da pludselig en flok forviltrede drenge fra Westminster Skole forstyrrede stedets klosterlige ro og bragte de hensmuldrende grave og hvælvede gange til at genlyde af deres munterhed. Jeg prøvede på at undgå støjen ved at trænge dybere ind i bygningens ensomhed og anmodede derfor en af betjentene om adgang til biblioteket. Han førte mig igennem en portal, rigt smykket med billedhuggerarbejde fra gamle dage; derfra gik en mørk gang til domkapitels-huset og det værelse, i hvilket Englands Jordebog gemmes. Lige inden for gangen er en lille dør på venstre hånd. Betjenten stak en nøgle i denne, han drejede om, og den åbnede sig med nogen vanskelighed, som om den sjældent brugtes. Vi steg nu op ad en smal, mørk trappe, og efter at være gået igennem endnu en dør, trådte vi ind i biblioteket.

Jeg befandt mig i en høj antik sal, hvis loft blev båret af massive tværbjælker af gammel engelsk eg. Den var tåleligt oplyst ved en række gotiske vinduer, der var i en betydelig

afstand fra gulvet, og som tilsyneladende vendte ud til klostrenes tage. Over kaminen hang et gammelt billede af en ærværdig gejstlig i sin ordensdragt. Rundt om i salen og på et lille galleri stod bøgerne ordnet i udskårne egeskabe. De bestod hovedsagelig af gamle polemiske forfattere og var meget mere medtagne af tiden end af brug. Midt i biblioteket fandtes et eneste bord med to eller tre bøger på, et blækhus uden blæk og nogle penne, udtørrede af lang hvile. Stedet syntes vel skikket til rolige studier og dybe betragtninger. Det var begravet blandt abbediets tykke mure og udelukket fra verdens tummel. Jeg kunne kun nu og da høre skoledrengenes skrig langsomt hæve sig fra klostrene, og lyden af en kirkeklokke, der ringede til bøn. Efterhånden blev den muntre råben svagere og svagere og omsider døde den ganske bort. Klokken ophørte at lyde, og fuldkommen tavshed herskede i den støvede hal.

Jeg havde nedtaget en lille tyk bog i kvartformat, besynderligt indbundet i pergament med messingspænder, og jeg satte mig ned ved bordet i en ærværdig lænestol. I stedet for at læse bragte værelsets højtidelige, klosterlige udseende og den livløse stilhed mig til at falde i tanker. Da jeg kastede blikket rundt på de gamle værker i deres hensmuldrende bind, således ordnede på hylder og tilsyneladende aldrig forstyrrede i deres ro, kunne jeg ikke andet end betragte biblioteket som et slags litterær lighvælving, hvor forfattere fromt henstilles som mumier og får lov til at blive sorte og smuldre hen i støvet forglemmelse.

Hvor meget, tænkte jeg, har hvert eneste af disse værker, der nu kastes ligegyldigt bort, kostet en eller anden hjerne! Hvor mange anstrengende dage, hvor mange søvnløse nætter! Hvorledes har deres forfattere begravet sig i celler og klostre,

udelukket sig fra menneskenes åsyn og fra synet af den end mere velsignede natur, og opofret sig til trættende undersøgelser og dybe granskninger og til hvad nytte? For at indtage en tomme af en støvet hylde, for at få titlen på deres bog nu og da læst i en kommende tid af en eller anden døsig gejstlig eller en tilfældig omvandrer som jeg, og for en tidsalder senere at gå tabt, endog for erindringen. Dette er beløbet af den så højt anpriste udødelighed. Et aldeles midlertidigt ry. En lyd, indskrænket til en lille plet, som tonen af denne klokke, der nys lød blandt disse tårne, fyldte øret et øjeblik – dvælede en kort stund i ekkoet og så forsvandt som en ting, der ej havde været til.

Mens jeg således sad halvt mumlende, halvt grundende over disse lidet gavnlige tanker, med hovedet hvilende på bordet, trommede jeg med den anden hånd på bogen, indtil spænderne tilfældigvis løsnede sig. Til min overordentlige forbavselse gabte bogen da to eller tre gange, som en, der vågner af en dyb søvn; derpå rømmede den sig lidt, og omsider begyndte den at tale. I begyndelsen var dens stemme overordentlig hæs, eftersom den var særdeles besværet ved et spindelvæv, som en flittig edderkop havde spundet tværs over den, og fordi den formodentlig havde pådraget sig en forkølelse ved så længe at have været udsat for klostrets rå og fugtige luft. Kort tid efter talte den imidlertid tydeligt, og jeg fandt snart ud af, at det var et overmåde flydende, snaksomt lille bind. Dets sprog var jo rigtignok lidt besynderligt og forslidt, og dets udtale således, at man i vore tider ville kalde den barbarisk; men jeg skal gøre mig umage for, så vidt muligt, at gengive det i moderne stil.

Det begyndte med stiklerier over verdens ringeagt – over fortjenester, som man lader sygne hen i mørke og forglemmelse, og andre slige almindelige emner for litterære veklager, og det knurrede over, at det i mere end to århundreder ikke var blevet åbnet, at domprovsten kun af og til kiggede ind i biblioteket, undertiden tog et eller to bind ned, bladede nogle øjeblikke letsindigt i dem, og satte dem så tilbage igen på deres hylder. "Hvad pokker skal det betyde," sagde det lille kvartbind, som jeg begyndte at mærke var noget hidsigt og opfarende, "hvad pokker skal det betyde at holde adskillige tusinde bind af os indelukkede her, hvor vi bevogtes af et sæt gamle kirkebetjente som lige så mange skønheder i et harem, blot for nu og da at blades i af domprovsten? Bøger bliver skrevet for at yde glæde og for at gøre nytte, og jeg ville have en lovbestemmelse for, at provsten skulle aflægge hver enkelt af os et besøg mindst én gang om året; eller, hvis han ikke kan overkomme det, så lad dem engang imellem slippe hele Westminster Skole løs iblandt os, så vi i alt fald af og til kunne få os en luftning."

"Så sagte, min ædle ven!" svarede jeg; "du ved ikke, hvor langt bedre du er faren end de allerfleste bøger af din slægt. Ved således at gemmes i dette gamle bibliotek er du lig de uvurderlige levninger af de helgener og fyrster, der ligger skrinlagt i de tilstødende kapeller, mens levningerne af deres samtidige dødelige, ifølge naturens almindelige love, for længst er vendt tilbage til støvet."

"Jeg blev skrevet for hele verden," – sagde det lille bind og forkrøllede sine blade, så at det så tykt ud – "Jeg blev skrevet for hele verden og ikke for klostrets bogorme. Min bestemmelse var

at gå rundt fra hånd til hånd, som andre store samtidige værker; men her har jeg nu været sammenspændt i mere end to århundreder, og jeg kunne i tavshed være blevet et offer for de orme, der laver ødelæggelser i mine indvolde, hvis du ikke havde givet mig lejlighed til at sige et par ord, inden jeg går i stykker."

"Min gode ven," fortsatte jeg, "havde du gået således fra hånd til hånd, som du siger, ville du allerede for længe siden ikke have været mere til. At dømme efter dit udseende er du nu temmelig til års; meget få af dine samtidige kan leve endnu, og de skylder deres lange levetid den omstændighed, at de er blevet indesluttede i gamle biblioteker ligesom du. Og, tillad mig at føje til, at du, i stedet for at ligne disse biblioteker med haremer, langt hellere og langt mere passende skulle sammenligne dem med de lejehuse, der til gavn for de gamle og svage hører til religiøse stiftelser, og hvor de ved omhyggelig pleje og ingen beskæftigelse til tider opnår en forbavsende og aldeles unyttig høj alder. – Du taler om dine samtidige, som om de endnu var i omløb – hvor har du nogensinde truffet de værker – hvor hører du om Robert Grosteste fra Lincoln? Ingen kunne have arbejdet hårdere end han for udødelighed. Der siges, at han næsten har skrevet to hundrede bind. Han byggede, så at sige, en bogpyramide, der skulle forevige hans navn; men ak! pyramiden faldt sammen for længe siden, og kun enkelte stumper er spredt rundt i forskellige biblioteker, hvor de næppe forstyrres, selv ikke af oldgranskere. Hvad hører vi om Giraldus Cambrensis, historikeren, oldgranskeren, filosoffen, geologen og digteren? Han afslog to bispestole, for at han kunne lukke sig inde og skrive for efterslægten; men

efterslægten spørger aldrig om hans arbejder. Hvad hører vi om Henry Huntingdon, som foruden en lærd Englandshistorie, skrev en afhandling om verdens foragt, hvilket skrift denne har hævnet ved at forglemme ham? Hvad siges der om Joseph fra Exeter, der betegnes som sin tids vidunder i klassisk digtekunst? Af hans to store heltedigte er det ene gået aldeles tabt med undtagelse af enkelte brudstykker, de to andre kendes kun af nogle enkelte, der er vel bevandrede i litteraturen, og, hvad hans elskovsdigte og epigrammer angår, da er de aldeles forsvundne. Hvad brug gøres der i almindelighed af John Wallis, franciskaneren, som erhvervede sig navn af Livets Træ? Af William af Malmsbury, Simeon af Durham, Benedict af Peterborough, af John Hanvil af St. Albans, af –"

"Med tilladelse, min ven," udbrød bogen i en fortrædelig tone; "hvor gammel antager du mig vel for at være? Du taler om forfattere, der har levet længe før min tid og enten skrev på latin eller fransk, så at de på en måde landsforviste sig selv og fortjente at glemmes; men jeg udsendtes i verden fra den berømte Wynkyn de Worde. Jeg blev skrevet på mit eget modersmål på en tid, da sproget var blevet uddannet, og man anså mig da også for et mønster på rent og smukt engelsk."

(Jeg må bemærke, at disse ytringer fremførtes i så utåleligt forældede udtryk, at det koster mig en ubeskrivelig ulejlighed at omsætte dem til et moderne, forståeligt sprog.)

"Jeg beder ydmygst om forladelse, fordi jeg tog fejl af din alder, men det gør ikke stort til sagen; for næsten alle den tids skribenter er ligeledes overgivne til glemsel og De Wordes udgaver er kun litterære sjældenheder blandt bogsamlere. Det rene og uddannede sprog, hvorpå du grunder dine rettigheder

til evigt at være til, har til alle tider været alle forfatteres fejlagtige grundvold, hvorpå de byggede samme luftkastel som du; det går endog så langt tilbage som til den værdige Robert af Gloucester, der skrev vers på dårligt saxisk. Selv nu taler folk om Spensers "rene væld af uforfalsket engelsk", ret ligesom sproget udsprang fra en brønd eller kilde og ikke langt snarere var en sammenblanding af forskellige tungemål, og bestandigt underkastet forandringer og blandinger. Det er netop dette, der har gjort den engelske litteratur så ubestandig, og den berømmelse, som bygges på den, er flygtig. Medmindre tanken kan overgives til noget mere varigt og uforanderligt end sådan et hjælpemiddel, må også navnkundighed dele skæbne med alt andet og tilintetgøres. Dette burde tjene til at lægge et bånd på de mest læste skribenters forfængelighed og hovmod. De finder, at det sprog, i hvis hænder de har lagt deres berømmelse, efterhånden undergår forandringer, og opdager, at det er tidens ødelæggelser og modens luner underkastet. De skuer tilbage og ser deres lands tidligere forfattere, der engang var alles yndlinge, fortrængt af moderne skribenter. Nogle få korte tidsaldre har dækket dem med mørkets og glemslens slør, og deres fortjenester kan kun nydes af bogormens ejendommelige smag. Og disse skribenter må også have en anelse om, at lignende skæbne venter med tiden deres egne værker, som, hvor beundrede de end engang har været, dog i årenes løb vil blive forældede, indtil de omsider ville blive lige så uforståelige i deres eget land som en ægyptisk obelisk eller en af de runeskrifter, der siges at findes i Tartariets ørkner. – Jeg bekender," tilføjede jeg med en vis bevægelse, "at når jeg betragter et moderne bibliotek, fyldt med nye værker, hvis bind

er rigt forgyldte og pyntede, føler jeg mig oplagt til at sætte mig ned og græde, ligesom den gode Xerxes, der trådte frem i sin fulde militære pragt for at tage sin hær i øjesyn og tænkte på, at om hundrede år ville ikke én af dem være til mere."

"Ah!" sagde den lille bog med et dybt suk; "jeg ser, hvorledes det er fat; disse nymodens smørere har fortrængt alle de gode gamle forfattere. Jeg formoder, at der nu til dags ikke læses andet end sir Philip Sidneys *Arcadia*, Sackvilles stive komedier og *Et spejl for Øvrighedspersoner* af 'den uovertrufne John Lyly'."

"Der tager du atter fejl," svarede jeg; "de forfattere, som du tror er i vælten, fordi de tilfældigvis var det, da du sidst var i omløb, har for længst udspillet deres roller. Sir Philip Sidneys *Arcadia*, hvis udødelighed så sikkert forudsagdes af hans beundrere, og som ganske vist er fuldt af ædle tanker, smukke billeder og er skrevet i et sirligt sprog, omtales næppe mere. Sackville er gået i glemmebogen, og selv Lyly kendes knap nu om stunder af navn, skønt hans skrifter engang udgjorde et hofs glæde. En hel sværm forfattere, som skrev og stredes på den tid, er ligeledes forsvundne med samt deres skrifter og stridsspørgsmål. Bølge på bølge af efterfølgende litteratur er rullet over dem, indtil de er så dybt begravede, at det kun nu og da lykkes en flittig dykker efter oldtidssager at opbringe et eller andet brudstykke til de nysgerriges tilfredsstillelse."

"Hvad mig angår," tilføjede jeg, "da betragter jeg disse sprogets omskiftelser som en viis foranstaltning af Forsynet, til gavn for verden i almindelighed og forfatterne i særdeleshed. Vil man føre beviser fra analogien, da ser vi daglig plantevækstens forskelligartede skønne slægter komme frem, blomstre, og en kort tid pryde markerne, hvorefter de visne og

blive til støv for at gøre plads for deres efterkommere. Var ikke dette tilfældet, ville naturens frembringelsesevne være en plage i stedet for en velsignelse. Jorden ville sukke under vægten af planterne, og dens overflade ville blive et indviklet vildnis. På lignende måde sygner de lærde og talentfulde værker hen og give plads for efterfølgende frembringelser. Sproget forandres gradvis, og med det bortvisner skrifterne af de forfattere, der har blomstret deres tid: I modsat fald ville geniets skabende kraft overbefolke verden, og ånden ville være i fuldstændig vildrede i litteraturens endeløse væv. Tidligere var der nogle bånd på denne overordentlige fordobling. Værkerne skulle afskrives, hvilket var en længere og besværlig ting: Enten skreves de på pergament, der var dyrt, så at et værk udslettedes for at give plads for et andet, eller på papyrus, der var skrøbeligt og let forgængeligt. Forfatterskab var en begrænset og lidet indbringende håndtering, der navnlig dreves af munke i deres klostres ensomhed, når de havde tid og lejlighed. Sammenskrabningen af manuskripter var langsom og kostbar og næsten udelukkende indskrænket til klostrene. Disse omstændigheder skyldes det navnlig, at vi ikke oversvømmes af oldtidens værker, at tankens springvande er ikke blevet sprængt og moderne forfattere druknede i vandfloden. Men opfinderen af papir og bogtrykkerkunsten har borttaget alle disse bånd. Den har gjort alle til skribenter og sat hver ånd i stand til at udgyde sig på tryk og sprede sig over hele den dannede verden. Følgerne heraf er foruroligende. Litteraturens strøm er opsvulmet til en elv forøget til en flod udvidet til en sø. For få århundreder siden udgjorde fem eller seks manuskripter et stort bibliotek; men hvad vil du sige om biblioteker, der virkelig

findes, og hver indbefatter tre eller fire hundrede tusinde bind, mens legioner af forfattere på samme tid har travlt, og bogtrykkerpressen går med frygteligt tiltagende hastighed for at fordoble og mangfoldiggøre antallet? Med mindre en eller anden uforudset dødelighed skulle udbryde blandt musens afkom, nu da den er blevet så frugtbar, skælver jeg for efterslægten. Jeg frygter for, at sprogets blotte foranderlighed ikke vil være tilstrækkeligt. Kritikken kan gøre meget. Den forøges med litteraturens forøgelse, og ligner et af de gavnlige bånd på befolkningen, om hvilket økonomerne taler. Derfor burde man give alle, såvel gode som slette kritikere, al opmuntring. Men jeg er bange for, at det hele vil være forgæves; lad kritikken gøre, hvad den kan, skribenter vil dog skrive, og bogtrykkere trykke, og verden vil uundgåeligt blive opfyldt med gode bøger. Det vil snart blive et helt livs arbejde blot at lære deres navne at kende. Mangen mand med tålelig dannelse læser nu til dags kun kritikker og om føje tid vil en lærd ikke være stort andet end et omvandrende katalog."

"Undskyld, min fortræffelige ven," sagde det lille kvartbind og gabte lige op i mit ansigt, "at jeg afbryder dig, men jeg mærker, at du er noget snakkesalig. Jeg ville spørge om, hvorledes det er gået en forfatter, der vakte lidt opsigt, netop da jeg forlod verden. Dog antog man hans ry for at være aldeles forbigående. De lærde rystede på hovedet af ham, for han var en stakkels uopdragen fyr, der ikke kendte synderligt til latin og intet til græsk, og som var blevet nødt til at flygte bort fra landet for krybskytteri. Jeg tror, at han hed Shakespeare. Jeg formoder, han sank i glemsel."

"Tværtimod," svarede jeg, "skyldes det netop den mand, at hans tids litteratur har fået en varighed, der langt overgår den almindelige for engelsk litteratur. Nu og da hæver sig en forfatter, som synes at kunne modstå sprogets forandring, fordi han har slået rod i den menneskelige naturs uforanderlige følelser. Sådanne er lig kæmpemæssige træer, som man af og til ser på bredden af en flod, og som, da deres store og dybe rødder trænger igennem den blotte overflade og tager fat i selve jordens grund, bevarer den omgivende plet for at bortskylles af det stedse rindende vand og foreviger derved mange planter omkring sig og måske og et værdiløst ukrudt. Således er tilfældet med Shakespeare, som vi ser trodse tidens tand, bevare sin tids litteratur og sprog i brug og opholde mangen middelmådig forfatter, blot fordi denne blomstrede i hans nærhed. Men selv han, smerter det mig at sige, antager gradvis alderdommens farve, og hans hele skikkelse overløbes af en sværm fortolkere, der, lig slyngplanten og vinstokken, næsten begraver den ædle plante, som støtter dem."

Her begyndte det lille kvartbind at ryste i siderne og klukke, indtil det omsider udbrød i en latter, der, på grund af dets tørhed, var nær ved at kvæle det. "Prægtigt!" udbrød det, så snart det genvandt sin ånde, "prægtigt! Og således vil du bilde mig ind, at en tidsalders litteratur skal holdes i live af en omstrejfende krybskytte! af en mand uden lærdom: Af en digter – jo, jeg takker! en digter!" Og her udbrød det atter i latter.

Jeg tilstår, at jeg ærgredes lidt over denne råhed, som jeg imidlertid tilskrev den omstændighed, at det havde blomstret på en mindre poleret tid; dog besluttede jeg ikke at give efter.

"Ja," svarede jeg bestemt, "en digter! For af alle skribenter har han størst sandsynlighed for at blive udødelig. Andre kan skrive fra hovedet, men han skriver fra hjertet, og hjertet vil altid forstå ham. Han er en tro maler af naturen, hvis træk altid er de samme, og altid interessante. Prosaiske skribenter er omfangsrige og uhåndterlige, deres blade er opfyldt af almindelige ting, og deres tanker er udpressede, så at de keder. Men hos den sande digter er alt afrundet, rørende og glimrende. Han giver de smukkeste tanker i det smukkeste sprog. Han udmaler dem ved alt, hvad han finder mest slående i naturen og kunsten. Han beriger dem med billeder af det menneskelige liv, således som det foregår rundt om ham. Derfor indeholder hans skrifter ånden, duften, om jeg må bruge det udtryk, af den tidsalder, i hvilken han lever. De er juvelskrin, der indeholder sprogets rigdom i formindsket målestok – dets familiejuveler, som således i en bekvem form overgives efterslægten. Indfatningen kan ind imellem være forældet, og nu og da trænge til fornyelse, hvad der for eksempel er tilfældet med Chaucer; men ædelstenes glans og sande værdi forbliver uforandrede. Kast et blik tilbage over litteraturhistoriens lange udstrækning. Hvilke store skumle alleer, fyldt med munkeagtige krøniker og akademiske stridsspørgsmål! Hvilke sumpe af teologiske spekulationer, hvilke øde ørkner af metafysik! Kun hist og her ser vi de af Himlen besjælede skjalde, hævede som bavner på deres vidt adspredte høje for at overgive poesiens rene lys fra slægt til slægt!"

Jeg skulle netop til at holde lovtaler over de nuværende digtere, da dørens pludselige åbning bragte mig til at vende

hovedet om. Det var betjenten, der kom for at underrette mig om, at biblioteket skulle lukkes. Jeg forsøgte på at få sagt nogle afskedsord. Men det værdige lille bind var tavst; spænderne var lukket, og det så ud, som det var aldeles ubevidst om, hvad der var foregået. Jeg har været nogle gange senere i biblioteket og søgt at drage det videre ind i samtaler, men forgæves; og, hvorvidt hele den anførte samtale virkelig fandt sted, eller om den var en af de besynderlige dagdrømme, jeg nogle gange overfaldes af, har jeg til dette øjeblik ikke kunnet opdage.

Landlige begravelser

Til de smukke og simple landlige skikke, der endnu findes i England, henhører den at strø blomster foran en ligbegængelse og at plante dem på afdøde venners grave. Det siges at være levninger fra nogle af den første kirkes skikke, men de er endnu langt ældre, da de er blevet iagttaget blandt romerne og grækerne og hyppigt findes omtalte af deres skribenter; de var uden tvivl kærlighedens frivillige skat og ydede, længe før kunsten havde lært at sætte sorgen i sang eller at opbevare den i monumenter. Nu til dags kan man kun træffe dem i kongerigets mest afsides steder, hvor moden og forandringer ikke har været i stand til at trænge ind og nedtræde alle de gamle dages interessante spor.

Der fortælles, at i Glamorganshire bliver sengen, hvorpå liget ligger, dækket med blomster, en skik, der hentydes til i en af Ophelias vilde og vemodige sange.

Ligeledes iagttages en smuk ritus i nogle landsbyer i syden, når en kvinde dør ung og ugift. En krans af hvide blomster bæres foran liget af en ung pige, der ligner den afdøde mest såvel i sine træk som i sin figur, og der også er hende nærmest i alder; senere hænges kransen over den plads i kirken, hun plejede at indtage. Disse kranse laves somme tider af hvidt papir til efterligning af blomster, og et par hvide handsker lægges sædvanligvis indeni. De skal være sindbilleder på den afdødes renhed og den hæderskrone, som hun har fået i Himlen.

Nogle steder på landet føres også de døde til graven under salmers og hymners afsyngning; en slags triumf, "for at vise," siger Bourne, "at de har endt deres bane med glæde og er blevet sejrherrer." Jeg har hørt, at dette sker i flere af de nordlige provinser, særligt i Northumberland, og det gør et behageligt, skønt vemodigt indtryk, en stille aften, på et eller andet fredeligt, landligt sted, at høre lyden af en sørgeklokkes melankolske klang på afstand, og at se et ligtog langsomt bevæge sig gennem landskabet.

Den rejsende viser også en forbigående jordefærd højtidelig agtelse på disse afsides steder, for slige syn synker dybt i sjælen, når de indtræder i naturens stille boliger. Når sørgetoget nærmer sig, standser han og blotter sit hoved for at lade det gå forbi; derpå slutter han sig tavst til det, af og til ser han det til graven, til andre tider kun nogle hundrede alen, og, når han da har vist sin ærbødighed på denne måde vender han om og fortsætter sin rejse.

Den rige åre af sørgmodighed, der gennemstrømmer den engelske karakter og giver den nogle af sine mest rørende og forædlende egenskaber, fremtræder smukt i disse højtidelige skikke og i den omsorg, som almuen udviser mod en hæderlig og fredelig grav. Selv den simpleste bonde ønsker ivrigt, at der må vises hans levninger lidt agtelse, hvor ydmyge end hans kår er, mens han lever. Sir Thomas Overbury, som beskriver "den smukke og lykkelige malkepige" siger: "Således lever hun, og hendes eneste ønske er, at hun må dø om foråret, for at mange blomster kunne pryde hendes liglagen". Også digterne, der stedse forråder en nations følelser, taler hyppigt om denne kærlige omsorg for gravene. I *The Maid's Tragedy* af Beaumont og

Fletcher, er der et smukt eksempel af den slags, idet der beskrives en ulykkelig piges lunefulde sørgmodighed.

Den skik at pryde grave herskede engang ganske almindeligt: Vidjer bøjedes omhyggeligt om dem for at holde græstørven fri for beskadigelser, og træer og blomster plantedes rundt om. "Vi smykker deres grave," siger Evelyn i sin *Sylva*, "med blomster og duftende vækster, menneskelivets rette sindbilleder, for hint er i den hellige skrift lignet ved de falmede skønheder, hvis rødder er fæstede i vanære, men som atter skal hæves til herlighed". Denne skik er nu blevet meget sjælden i England, dog kan man endnu finde den på kirkegårde ved afsides landsbyer i de walisiske bjerge, og jeg mindes et eksempel på den i den lille by Ruthen, som ligger ved den øverste del af den skønne Clewydd Dal. Ligeledes har jeg hørt af en bekendt, som var tilstede ved en ung piges jordefærd i Glamorganshire, at det kvindelige følge havde forklæderne fulde af blomster, som de stak ned i jorden om graven, så snart denne var kastet til.

Han lagde mærke til adskillige grave, der var blevet smykket på samme måde. Da blomsterne kun var stukket lige i jorden og ikke plantet, var de snart visnede og kunne nu ses i forskellige mere eller mindre fordærvede tilstand, nogle hængende med hovedet, andre aldeles døde. Senere skal kristtorn, rosmarin og andre stedsegrønne planter sættes i stedet for dem; på flere grave var lignende vækster vokset op med stor frodighed og overskyggede gravstenene.

Tidligere var der et vist sørgmodigt sværmeri i ordningen af disse landlige ofringer, i hvilke der var noget sandt poetisk. Tid efter anden blandedes rosen med liljen for samlet at danne et billede af det skrøbelige liv. "Denne yndige blomst," siger Evelyn

om rosen, "som vokser på en gren fuld af torne, og ledsages af liljen, er en naturlig, sindbilledlig skrift om vort forgængelige, ivrige og flygtige skyggeliv, som ser så skønt ud for en tid og som dog ikke er uden torne og modgang." Såvel blomsterne selv og deres farve, som også de bånd, hvormed de var bundet, havde ofte en sirlig hentydning til den afdødes egenskaber eller historie eller udtrykte den sørgendes følelser.

Der fortælles, at den hvide rose plantedes på en jomfrus grav: Hendes krans blev bundet med hvide bånd til tegn på hendes pletfrie uskyldighed, skønt der af og til blandedes sorte bånd imellem som vidnesbyrd om de efterlevendes sorg. Den røde rose anvendtes undertiden til erindring om dem, der havde udmærket sig ved godgørenhed; men roser var ellers helligede elskendes grave. Evelyn siger os, at på hans tid var denne skik ikke aldeles udryddet ved hans bolig i grevskabet Surrey, "hvor pigerne årligt plantede og prydede deres afdøde kæresters grave med rosentræer". Og Camden bemærker ligeledes i sin *Britannia*: "Her er også en vis skik, der har fundet sted fra umindelige tider, nemlig at navnlig de unge mænd og piger, som har mistet deres elskede, planter rosentræer på disses grave; så at denne kirkegård nu er fuld af sådanne".

Når de afdøde havde været ulykkelige i deres kærlighed, brugtes billeder af en mørkere karakter, såsom takstræet og cypressen; og dersom der strøedes blomster, var disse af de dunkleste farver.

Sorgens naturlige virkning er at forfine og ophøje sjælen, og vi har et bevis derpå i den rene følelse og den ædle, smukke tankegang, der gik igennem alle disse højtidelige handlinger ved en begravelse. Således blev det altid påset, at der kun

anvendtes vellugtende stedsegrønne vækster og blomster. Hensigten synes at have været den at mildne gravens rædsler, at drage sindet bort fra sin dvælen ved det uhyggelige i selve det dødelige og at sætte mindet om den afdøde i forbindelse med alle de skønne og ædle genstande i naturen. I graven foregår der en uhyggelig proces, førend støvet kan vende tilbage til sit beslægtede støv; fantasien gruer for at udmale sig den, og vi søger endnu at tænke os den form, vi har elsket, i besiddelse af de egenskaber, den havde, da den blomstrede for os i ungdom og skønhed. "Læg hende i jorden," siger Laertes om sin jomfruelige søster –

> Og af det skønne, ubesmittede legeme
> Kan violer spire frem.

Der er visselig noget mere rørende i disse frivillige ofringer af naturens frembringelser end i kunstens kosteligste monumenter: Hånden strør blomsterne, mens hjertet er varmt, og tåren falder på graven, mens kærligheden fletter vidjer om græstørven; men det patetiske bortsmelter under mejslens langsomme arbejde og afkøles i det kolde, udhugne marmor.

Det er højst beklageligt, at en så rørende og smuk skik er gået af brug og kun findes i ubetydelige og afsides landsbyer. Men det synes, som om poetiske skikke stedse flyer det dannede selskabs veje. Efterhånden som folk bliver forfinede, ophører de med at være poetiske. De taler om poesi, men de har lært at lægge bånd på dens frie indskydelser, at mistro dens gæring, der vil skaffe sig en udvej, og erstatte dens højst maleriske sædvaner med tillærte former og pragtfulde ceremonier. Få optrin kunne være stivere og koldere end en engelsk jordefærd i byen. Det består af skummel pragt og glans; sørgevogne,

sørgeheste, sørgefjer, og lejede sørgende, der gør sorgen til et abespil. "Der graves en grav," siger Jeremy Taylor, "og en højtidelig begravelse finder sted, og der tales meget om det i nabolaget; og så erindres det ikke mere." I den muntre, tætbefolkede by glemmes en mand snart; nye venners og nye glæders hurtige følge udsletter ham af vor erindring, og selv de scener og de kredse, i hvilke han bevægede sig, forandres uophørligt. Men ligbegængelser på landet gør et dybt indtryk. Dødens hånd gør et større skår i denne lille landsbykreds, og det er en frygtelig begivenhed i landlivets ensformighed. Ligklokken ringer sin sørgesang i hvert et øre, den stjæler sig med gennemtrængende sørgmodighed over bjerg og dal og formørker hele landskabet.

Landets faste og uforanderlige træk foreviger også mindet om den ven, ved hvis side vi engang nød dem; han, som var vor ledsager på vore mest afsides spadsereture og oplivede hvert ensomt sted. Tanken om ham var forbunden med enhver af naturens yndigheder; vi høre hans stemme i det ekko, som det engang var hans lyst at opvække; hans ånd omsvæver hver lund, hvor han plejede at opholde sig; vi tænker på ham i bjergets ensomhed eller i dalens tankefulde stilhed. I den friske, glade morgen tænker vi på hans strålende smil og overgivne lystighed, og når den fredelige aften med sine forlængende skygger og formildende ro vender tilbage, mindes vi måske en aftenstund, da vi talte med ham.

En anden årsag til, at erindringen om den afdøde stedse er friskere hos én på landet, er, at graven er de efterlevende mere umiddelbart for øje. De går forbi den, når de går til gudstjeneste; den møder deres blik, når andagten har mildnet

deres hjerter; de dvæler ved den på sabbatten, når deres sind er frigjort fra verdslige bekymringer og mest tilbøjeligt til at vende sig fra nutidens nydelser til det forbigangnes højtidelige minder. I Nordwales knæler og beder bønderne på deres afdøde venners grave i flere dage efter jordelsen, og der, hvor den ømme skik at strø blomster endnu er bevaret, sker altid dette ved påske, pinse og andre lignende festdage, når årstiden bringer den, med hvem vi nød tidligere glædesdage, i friskere minde. Det udføres også ufravigeligt af de nærmeste slægtninge og venner, ingen lejede folk eller tyende anvendes, og hvis en nabo ville hjælpe, ville det betragtes, som om han ville byde dem erstatning for, hvad de havde mistet, og altså som en fornærmelse.

Jeg har dvælet ved denne skønne landlige skik, fordi det er en af kærlighedens sidste, som det er en af dens helligste handlinger. Graven er sand kærligheds ildprøve. Der er det, at sjælens guddommelige følelser viser deres overlegenhed over den blotte menneskelige, kødelige lyst. Denne må stedse forfriskes og holdes i live ved sin genstands nærværelse; men den kærlighed, som har sit sæde i sjælen, kan leve ved erindringen. Sansernes tilbøjeligheder svinder hen med de yndigheder, der opvakte dem, og vender sig med gysende afsky fra gravens mørke grænse, men derfra er det, at den sande, åndelige kærlighed hæver sig renset fra hver kødelig lyst og vender som en hellig flamme tilbage for at oplyse og helliggøre den efterlevendes hjerte.

Sorgen for den afdøde er den eneste sorg, som vi ikke ville skilles fra. Ethvert andet sår søger vi at læge, og enhver anden kummer vil vi forglemme; men dette sår betragter vi det som

vor pligt at holde åbent – den kummer plejer vi, og grubler i ensomhed over den. Hvor findes den moder, der gerne ville glemme det spæde barn, som visnede lig en blomst i hendes arme, skønt hver erindring er et smerteligt stik? Hvor findes det barn, som gerne ville glemme de ømmeste forældre, skønt det at mindes kun er at sørge? Hvem ville, selv i de mest kummerfulde timer, glemme den ven, han begræder? Hvem ville, selv når graven lukker sig over den elskedes levninger, og når han føler sit hjerte ligesom knust ved at se det, modtage trøst, hvis denne skulle købes ved forglemmelse? – Nej, den kærlighed, som overlever graven, er en af sjælens ædleste egenskaber. Den har sine lidelser, dog har den også sine glæder, og når det overvældende udbud af ens kval dæmpes og bliver til mindets blide tåre; når den pludselige dybe jammer og sønderrivende smerte over den nærværende ødelæggelse af alt, hvad vi elskede højst, formildes og bliver til en tankefuld grublen – hvem ville da udrydde slig en sorg af sit hjerte? Skønt den i imellem kaster en forbigående sky over munterheden eller udbreder et mørkere slør over tungsindigheden – hvem ville dog bytte den bort, selv for glædens sange eller for udbrud af lystighed? Nej, fra graven lyder en stemme lifligere end sang! Der er en erindring om den døde, mod hvilken vi vender os selv fra de levendes trylleri. O, graven! Graven! Den dækker hver fejl – skjuler hver mangel – slukker hvert had! Fra dens fredelige barm spirer kun kærlige beklagelser og ømme minder. Hvem kan se ned på selv en fjendes grav, og ikke føle en angerfuld tanke over, at han nogensinde har ført krig med den håndfuld jord, der nu ligger hensmuldrende for ham?

Men graven, der indeslutter den elskede – hvilket sted til betragtninger! Der er det, vi lader alle den bortgangnes dyder og elskelige egenskaber, alle de tusinde kærtegn, der ødsledes på os og næsten ikke lagdes mærke til i tidligere dage, gå forbi vor sjæl – der er det, at vi dvæler ved afskedsstundens ømhed, dens højtidelige, gribende ømhed. Dødslejet med al dets kvalte gråd – dets lydløse omgivelser – den tavse, ufortrødne årvågenhed! De sidste tegn på hendøende kærlighed. Det svage, skælvende, gennembævende – o, hvor gennembævende! – håndtryk. De glinsende øjnes sidste, ømme blik vendt mod os fra tilværelsens dørtærskel! De matte, bristende toner, der kæmper i døden for at give os en forsikring endnu om kærlighed!

Ja, gå til den begravede elskers hvilested og tænk! Afgør dér hvert krav med din samvittighed for hver ugengældt velgerning – hvert upåagtet kærtegn, du har modtaget fra det hedengangne væsen, som aldrig – aldrig – aldrig kan vende tilbage for at glædes over din anger!

Hvis du er et barn, og nogensinde har givet dine forældres hjerte et smerteligt stik eller føjet en fure til på den sølverhvide pande – hvis du er en ægtemand, og et øjeblik har ladet en tvivl om din kærlighed eller din troskab indsnige sig hos den, der overgav dig hele sit livs lykke – hvis du er en ven, og nogensinde i tanke, ord eller gerning har gjort uret mod den sjæl, der så ædelmodigt stolede på dig – hvis du er en elsker, og nogensinde har tilføjet det trofaste hjerte, som nu ligger tavst og koldt under dine fødder, én eneste ufortjent smerte – vær da forvisset om, at hvert ukærligt blik, hvert ublidt ord, hver uvenlig handling vil trænge sig frem for tanken – vær da forvisset om,

at du vil lægge dig sørgende og angerfuld ned på graven og udstøde det uhørte suk og udgyde den frugtesløse tåre, dybere og mere bitter, fordi det er uhørt, og den er frugtesløs.

Flet da din blomsterkrans og strø naturens skønheder på graven; trøst dit knuste hjerte, om du kan, ved disse ømme, men unyttige gaver; men lad denne din bitre, angerfulde smerte over den døde være dig en advarsel, at du herefter bliver mere trofast og mere kærlig i udførelsen af dine pligter.

Ved at skrive ovenstående artikel var det ikke min hensigt at give en udførlig beskrivelse af de engelske landbofolks begravelsesskikke, men kun at give adskillige vink, der som noter skulle vedhæftes et skrift, der er blevet holdt tilbage. Umærkeligt udvidede artiklen sig imidlertid til dens nuværende skikkelse, og dette fremsættes som undskyldning for så kort og flygtig en omtale af disse skikke, der grundigt er blevet drøftet i andre værker.

Jeg må ligeledes bemærke, at jeg er vel vidende om tilstedeværelsen af den omtalte skik, at pryde grave med blomster, i andre lande end England. I nogle er den endog langt mere almindelig og iagttages endog af rige folk, og folk, der følger moden; men da er den udsat for at miste sin simpelhed og overgå til affektation. I sin rejse i Nedre Ungarn fortæller Bright om marmormonumenter og bænke, opstillet blandt blomster og planter, samt at gravene gerne er dækkede med årets skønneste vækster. Han giver lejlighedsvis et billede af datterlig ømhed, hvilket jeg ikke kan undlade at omtale, for jeg tror, at det både er nyttigt og smukt, da det belyser kønnets

elskværdige egenskaber. "Da jeg var i Berlin," siger han, "fulgte jeg den berømte Iffland til graven. Blandet med en stor del pragt kunne man dog spore megen virkelig følelse. Midt under handlingen blev min opmærksomhed fæstet på en ung pige, der stod på en lille jordhøj, netop belagt med græstørv, som hun omhyggeligt beskyttede for de forbigåendes trin. Det var hendes moders grav; og billedet af denne kærlige datter fremstillede et monument, der var langt mere gribende end kunstens kosteligste værk."

Jeg vil endnu kun tilføje et eksempel på gravprydelser, som jeg engang traf på i Schweiz. Det var i landsbyen Gersau, der ligger på grænsen af indsøen Lucerne ved bjerget Rigis fod. Engang var den hovedstaden i en bjergrepublik. som indesluttedes mellem Alperne og søen, og fra landsiden kun var tilgængelig ved stier. Hele republikkens styrke oversteg ikke seks hundrede kampdygtige mænd og omtrent en halv mil jord i omkreds ligesom udhugget af klippen, udgjorde dens distrikt. Landsbyen Gersau syntes adskilt fra den øvrige verden og beholdt en renere tidsalders gyldne simpelhed. Den havde en lille kirke med en tilstødende kirkegård. Ved hovederne af gravene var små jern- eller trækors opstillede. På nogle var miniaturebilleder; de var simpelt udført, men åbenbart forsøg på portrætter af de afdøde. På korsene var endvidere blomsterkranse ophængt; nogle halvt visne, andre friske, som om de nu og da blev fornyede. Jeg betragtede dette med interesse; jeg følte, at jeg var ved kilden til poetisk beskrivelse, for disse var de skønne og ligefremme ofringer fra hjertet, hvilke digterne gerne ville gengive. Havde jeg været på et livligere og mere befolket sted, ville jeg have antaget dem for at

være indgivet ved kunstig følelse, der igen var kommet fra bøger; men de gode folk i Gersau kendte kun lidt til bøger. Der var hverken en novelle eller et elskovsdigt i landsbyen, og jeg tvivler på, at nogen af dens bønder drømte om, at han, ved at binde en frisk krans for sin elskedes grav, opfyldte en af den poetiske andagts mest sværmeriske skikke, og at han praktisk var en digter.

Køkkenet i værtshuset

På en rejse, jeg engang foretog mig i Nederlandene, kom jeg en aften til *Pomme d'Or*, det fornemste værtshus i en flamsk landsby. Det var efter spisetiden ved *table d'hôte* og jeg var derfor nødsaget til at spise alene til aften og på det større måltids levninger. Vejret var koldt. Jeg var ganske alene ved enden af et stort, skummelt spise-værelse, og, da jeg havde spist, havde jeg en lang, kedelig aften for mig uden noget synligt middel til at forkorte den. Jeg kaldte på værten og bad ham om noget at læse; han bragte mig hele husets litterære forråd, der bestod af en hollandsk familiebibel, en almanak på samme sprog og en mængde gamle aviser fra Paris. Som jeg sad og døsede over disse, og læste nye og gamle kritikker, anede jeg fra tid til anden en lyd af latter, som syntes at komme fra køkkenet. Enhver, der har rejst på fastlandet, må vide, at køkkenet i et landsbyværtshus er et yndlingsstilflugtsted for middelklassen og den ringere klasse af rejsende, navnlig i den slags vejr, hvor en kaminild henad aftenen bliver behagelig. Jeg kastede min avis til side og banede mig vej til køkkenet for at tage den gruppe, der lod til at være så munter, i nærmere øjesyn. Den bestod dels af rejsende, ankommet nogle timer i forvejen med diligencen, og dels af værtshusets almindelige besøgende. De sad rundt om en stor skinnende ovn, der udmærket kunne være blevet antaget for et alter, som de tilbad. Den var dækket med adskillige køkkenkar af strålende glans, blandt hvilke en uhyre kobber-tekedel dampede og snurrede. En stor lampe kastede et stærkt lys på gruppen og viste derved mangt et løjerligt ansigt i

den. Det rummelige køkken oplystes ligeledes af den, om end de fjerneste kroge var noget mørke, undtagen hvor hist og her en skinke eller en velskuret kasserolle opfangede strålerne og viste en noget klarere plet. En fyldig flamsk pige med lange guldørenringe og et halsbånd med et guldhjerte var præstinden i dette tempel.

Mange af selskabet var forsynet med piber, og de fleste af dem med en slags aftendrik. Jeg opdagede, at deres munterhed fremkaldtes ved beretninger, som en lille mørkladen franskmand med et tørt, magert ansigt og store bakkenbarter, aflagde om sine elskovseventyr. Ved slutningen af hver af dem var der et udbrud af den ærlige, ukunstlede latter, til hvilken en mand hengiver sig i dette sande frihedens tempel, et værtshus.

Da jeg ikke havde nogen bedre måde at fordrive aftenen på, tog jeg plads tæt ved ovnen og lyttede til en stor mængde af disse fortællinger, hvoraf nogle var meget overdrevne, andre meget kedelige. De er imidlertid alle forsvundet fra min forræderiske hukommelse med undtagelse af én, som jeg skal gøre mig umage for at fortælle. Dog tror jeg, at den nok hovedsagelig fik sin interesse ved fortællerens særegne mine og udseende og ved den måde, på hvilken han fortalte den. Han var en før, gammel schweizer og så ud til at være en veteran blandt rejsende. Hans dragt bestod i en tilsølet grøn rejsetrøje over et bredt bælte om livet og benklæder med knapper fra hofterne til anklerne. Ansigtet var fyldigt og rødmosset, med en dobbelt kroget næse og et kønt, funklende øje. Hans hår var lyst og krøllede sig under en gammel, grøn rejsehue, der sad på snur. Mere end én gang afbrødes han ved gæsters ankomst eller ved sine tilhøreres bemærkninger; nu og da standsede han også

for at stoppe piben på ny, og da havde han altid et skalkagtigt smil om munden og et spøgefuldt ord til den trivelige pige.

Jeg ville ønske, mine læsere kunne forestille sig den gamle fyr, mageligt lænende sig tilbage i en stol, med den ene arm i siden og med den anden omfattende en ægte, sølvbeslået merskumspibe; med hovedet på den ene side og af og til et pudsigt kast med øjet, imedens han fortalte følgende historie:

Spøgelsesbrudgommen

– En rejsendes fortælling.

Den lærde læser, som er vel bevandret i unyttige kundskaber, vil opdage, at efterfølgende fortælling må være faldet schweizeren ind ved en lille fransk anekdote om en tildragelse, der siges at være foregået i Paris.

På et af Odenwalds højeste bjerge i en af Øvretysklands sydligste og mest romantiske egne og ikke langt fra de sted, hvor Main løber ud i Rhinen, stod for mange, mange år siden baron von Landshorts slot. Nu er det aldeles forfaldet og næsten begravet af bøge og graner; dog kan man endnu se dets gamle vagttårn knejse over dem og, ligesom dets tidligere nævnte ejer, stræber for at holde hovedet i vejret og se ned på den omliggende egn.

Baronen var en tør gren af den store familie Katzenellenbogen og arvede resten af ejendommen tillige med al sine forfædres stolthed. Skønt hans forgængeres krigerske sind havde forringet familiegodserne i høj grad, vedblev baronen ikke desto mindre at vedligeholde den forrige glans. Tiderne var fredelige, og de tyske adelsmænd havde for største delen forladt deres ubekvemme gamle borge, der ligesom ørnereder lå på bjergspidserne, og havde bygget sig behageligere boliger i dalene; men baronen forblev stolt indesluttet i sin lille fæstning, hvor han med nedarvet hårdnakkethed fortsatte de gamle familiestridigheder. Følgen heraf var, at han stod på en slet fod med sine nærmeste naboer

på grund af fejder, der havde fundet sted mellem deres tip-oldefædre.

Baronen havde kun ét barn, en datter, men, når Forsynet kun skænker ét barn, erstatter det savnet af flere ved at gøre dette til et vidunder, og det var også tilfældet med baronens datter. Alle ammer og sladresøstre forsikrede faderen, at hendes mage i skønhed ikke fandtes i hele Tyskland; og hvem skulle vide det bedre end de? Hun var desforuden blevet opdraget med stor omhu under opsyn af to ugifte tanter, der havde tilbragt nogle år af deres tidligere liv ved et af de små tyske hoffer og havde alle de forskellige kundskaber, der er nødvendige til en fin dames opdragelse. Ved deres vejledning blev hun et underværk af fuldkommenhed. Da hun havde nået sit attende år, kunne hun brodere beundringsværdigt, og hun havde indsyet hele historier af helgener i tapetværk, med så kraftige udtryk i deres ansigter, at de lignede lige så mange sjæle i skærsilden. Hun kunne læse uden synderlig vanskelighed og havde stavet sig igennem adskillige kirkesager og heltehistorier. Hun havde endog gjort betydelige fremskridt i skrivning; hun kunne skrive sit eget navn, uden at der var fejl i et bogstav, og det så tydeligt, at hendes tanter kunne læse det uden briller. Hun udmærkede sig i at forfærdige små, elegante, unyttige småting af alle slags; var vel øvet i datidens vanskeligste danse; spillede en mængde melodier på harpe og guitar og kendte alle mestersangernes ømme ballader udenad.

Da hendes tanter havde været store flaner og koketter i deres yngre dage, var de ypperligt skikkede til at være opmærksomme iagttagere og strenge dommere over deres nieces opførsel; for der gives ingen bevogterske så strengt forsigtig og ubøjeligt

anstændig som en bedaget kokette. Sjældent tabte de hende af sigte; aldrig fik hun lov til at gå uden for slottets grænser, uden at hun blev vel ledsaget eller rettere vel bevogtet; hun fik mange forelæsninger over ubetinget lydighed og sømmelighed og, hvad mændene angik – uf! dem skulle hun holde i en sådan afstand og stole så lidt på dem, at hun, med mindre hun fik behørig tilladelse dertil, ikke måtte kaste et blik på den skønneste ridder i verden – nej, ikke om han lå døende for hendes fødder.

Dette systems gode virkninger var mærkværdigt iøjnefaldende. Den unge dame var et mønster på lærevillighed og punktlighed. Mens andre bortødslede deres duft i verdens glans og var udsat for at blive plukkede og bortkastede af enhver hånd, blomstrede hun kysk og frisk op under beskyttelse af de ubesmittede pebermøer lig en rosenknop, der folder sig ud blandt beskyttende torne. Hendes tanter betragtede hende med stolthed og fryd, og pralede af, at skønt alle andre unge piger i verden kunne fare vild, ville dog, Gud være lovet! intet sligt hændes de Katzenellenbogers arving.

Men hvor knapt end Forsynet havde tilmålt baron von Landshort børn, var hans husholdning dog langt fra lille, for han var beriget med en overflødighed af fattige slægtninge. De besad alle som én det kærlige sindelag, der er fælles for den menneskeklasse; de var baronen underfuldt hengivne og greb enhver tænkelig lejlighed til at komme i sværme og oplive slottet.

Alle familiefester højtideligholdtes af disse gode folk på baronens bekostning, og, når de blev vel beværtede, plejede de

at erklære, at intet på Jorden var så herligt som disse familiemøder, disse hjertets jubelfester.

Skønt baronen var en lille mand, havde han en stor sjæl og den svulmede op af tilfredshed over bevidstheden om at være den største mand i den lille verden omkring ham. Han holdt af at fortælle lange historier om de herlige gamle kæmper, hvis billeder stirrede hæsligt ned fra væggene, og han fandt ingen, der så villigt lyttede til dem. som de folk, der spiste på hans bekostning. Han var stærk i det underfulde og en trofast tilhænger af alle de overnaturlige fortællinger, hvoraf hvert tysk bjerg og hver dal er fyldt. Hans gæsters tro overgik endog hans egen; med åben mund og vidtudspilede øjne hørte de på hver eventyrlig historie og undlod aldrig at forbavses, selv ikke, når den gentoges over hundrede gange. Således levede baron von Landshort, sit hus' orakel, sit lille riges enehersker og navnlig frem for alt lykkelig derved, at han betragtede sig selv som sin tidsalders viseste mand.

På den tid, hvor min fortælling foregår, var der en stor familiesamling på slottet, idet nemlig en sag af yderste vigtighed var for hånden; det var modtagelsen af baronens datters forudbestemte brudgom. Der havde været underhandlinger imellem hendes fader og en gammel adelsmand i Bayern om at forene deres to værdige huse ved et giftermål mellem deres børn. Den foreløbige indledning var sket med tilbørlig nøjagtighed. De unge folk var blevet forlovede uden at have set hinanden, og brylluppet var blevet berammet. Den unge grev von Altenburg var til den ende blevet hjemkaldt fra hæren og var på vej for at modtage sin brud hos baronen. Man havde endog fået sendebrev fra ham fra

Würzburg, hvor han tilfældigvis var blevet opholdt, i hvilket stod anført dag og time, når han ventede at ankomme.

Der var stort røre på slottet for at give ham en passende velkomst. Den skønne brud var blevet smykket med ualmindelig omhu. De to tanter havde overværet hendes toilette og skændtes hele morgenen om hvert enkelt klædningsstykke. Den unge dame havde benyttet sig af deres strid til at følge sin egen smag, og den var heldigvis god. Hun så så nydelig ud, som en ungdommelig brudgom kunne ønske sig det, og forventningens uro forhøjede hendes yndes glans.

Den rødme, der dækkede hendes hals øg kinder, barmens sagte bæven, og øjet, der nu og da stirrede drømmende ud, forrådte den søde forvirring, som herskede i det lille hjerte. Tanterne omsvævede hende uafladeligt; for ugifte tanter finder i reglen megen interesse i ting af den art. De overlæssede hende med fornuftige råd om, hvorledes hun skulle forholde sig, hvad hun skulle sige, og hvorledes hun skulle modtage elskeren.

Baronen havde ikke mindre travlt med forberedelserne. Han havde rigtignok intet bestemt at gøre, men han var en geskæftig, væver lille mand øg kunne ikke forholde sig roligt, når hele verden havde noget at bestille. Han vandrede slottet igennem fra top til tå med en yderligt bekymret mine; evindeligt kaldte han tjenerne fra deres arbejde for at formane dem til at være flittige og summede rundt i sal og kammer så rastløs som en blå spyflue på en varm sommerdag.

Imidlertid var den fedede kalv blevet slagtet, skoven havde genlydt af bøssernes knalden, i køkkenet kogtes og stegtes; kældrene havde afgivet oceaner af "rheinwein" og "fernewein", og selv det store Heidelberger fad havde måttet yde skat. Alt var

nu rede til at modtage den udmærkede gæst "mit saus und braus" i den tyske gæstfriheds sande ånd – men gæsten tøvede med at komme. Time efter time forløb. Solen, der havde kastet sine lodrette stråler ned på Odenwalds rige skove, tittede nu netop frem bag bjergenes toppe. Baronen steg op i det højeste tårn og anstrengte blikket for at opdage et glimt af greven og hans følge. En gang troede han at se dem. Lyden af horn bares med vinden op fra dalen og forlængedes af bjergenes ekko. Et antal ryttere sås dybt nedenfor, de nærmede sig langsomt; men, da de næsten havde nået bjergets fod, drejede de pludselig af i en anden retning. Den sidste solstråle forsvandt – flagermusene begyndte at flagre i tusmørket – vejen blev mere og mere utydelig for øjet; og intet syntes at bevæge sig på den, undtagen nu og da en bonde, der slentrede hjem fra sit arbejde.

Mens det gamle slot Landshort var i denne uvishedens tilstand, foregik en meget interessant begivenhed i en anden del af Odenwald.

Den unge grev von Altenburg fortsatte roligt sin vej så besindigt, som en mand rejser til ægteskabsmålet, når hans venner har taget al frieriets besværlighed og uvished på sig, og når en brud venter på ham så vist, som middagsmaden ved enden af hans rejse. I Würzburg havde han mødt en ung våbenbroder, med hvem han havde deltaget i adskillige kampe på grænserne; det var Herman von Starkenfaust, en af de kraftigste og ædleste tyske riddere, der nu vendte hjem fra hæren. Hans faders borg lå ikke langt fra den gamle fæstning Landshort, om end en nedarvet strid gjorde de to familier fjendtligsindede og fremmede for hinanden.

I genkendelsens første varme øjeblik fortalte de to venner hinanden alle deres eventyr og deres skæbne, og greven gav blandt andet hele historien om sit påtænkte bryllup til bedste, idet han berettede, at han aldrig havde set den unge dame, men han havde fået de mest henrivende beskrivelser om hendes yndigheder.

Da de to venners vej lå i samme retning, blev de enige om at foretage resten af rejsen i hinandens selskab; og, for at de kunne gøre dette mere i mag, afrejste de meget tidligt fra Würzburg, efter at greven havde befalet sit følge at følge senere og indhente dem.

De forslog tiden på vejen med erindringer om militære tildragelser og eventyr; men greven var til tider lidt trættende, idet han dvælede hyppigt og længe ved sin bruds ynde og den lykke, der ventede ham.

På denne måde var de kommet ind blandt Odenwalds bjerge og netop igennem et af de mest ensomme og tættest skovbevoksede pas. Det er velbekendt, at Tysklands bjerge alle dage har været så plagede af røvere som dets slotte af gengangere, og på den tid var navnlig røverne særdeles talrige, på grund af de mange horder af frigivne soldater, der strejfede rundt i landet. Derfor vil man ikke finde det besynderligt, at ridderne i skovens tykning blev overfaldet af en af disse bander. De forsvarede sig tappert, men var næsten overmandede, da grevens følge kom til undsætning. Ved synet af dem, flygtede røverne, dog ikke førend de havde bibragt greven et dødeligt sår. Han blev langsomt og forsigtigt ført tilbage til Würzburg, og fra et nærliggende kloster hidkaldte man en munk, der var berømt for sin duelighed i at give såvel sjæl som legeme

lægedom. Dog var her halvdelen af hans duelighed overflødig; den ulykkelige greves øjeblikke var talte.

Sin sidste kraft samlede han for at bede sin ven straks begive sig til slottet Landshort og forklare dem den sørgelige årsag til, at han ikke kunne opfylde løftet til sin brud. Skønt han ikke var en af de ivrigste elskere, var han en af de mest punktlige mænd og syntes meget bekymret for, at budskabet skulle blive hurtigt og vel afgivet. "Hvis ikke dette sker," sagde han, "kan jeg ikke få fred i min grav!" Han gentog disse sidste ord med særegen højtidelighed. En anmodning i et så betydningsfuldt øjeblik tillod ingen tøven. Starkenfaust søgte at berolige ham, lovede trofast at udføre hans ønske, og gav ham højtideligt hånden på det. Den døende trykkede den; men snart forlod bevidstheden ham – han talte vildt om sin brud, om sin forbindelse og sit givne ord; han forlangte sine heste for at ride til Landshort, og døde, idet han indbildte sig, at han netop sprang op i sadlen.

Starkenfaust ofrede sin ven et suk og en tåre og grublede så over den besynderlige sendelse, der var blevet ham overdraget. Hans hjerte var tungt og han var i stor forlegenhed; for han skulle fremstille sig som en ubuden gæst blandt fjendtligtsindede folk og nedslå deres glæde med en tidende, der kuldkastede deres håb. Dog var der en vis nysgerrig følelse i hans bryst efter at se denne vidt berømte Katzenellenbogen'ske skønhed, der så forsigtigt var udesluttet fra verden, og i hans karakter var der desforuden noget eventyrligt og dristigt, som lod ham hige efter alle slags særegne hændelser.

Forinden sin bortrejse aftalte han med klostrets hellige broderskab, hvorledes der skulle forholdes med hans vens højtidelige jordefærd; han skulle begraves i Würtzburg

Katedralkirke tæt ved nogle af sine berømte slægtninge, og grevens sørgende følge overtog omsorgen for hans levninger.

Det er nu på høje tid, at vi vender os til familien Katzenellenbogen, der var utålmodig efter gæsten og end mere efter at gå til bords, og til den værdige lille baron, som vi forlod på vagttårnet, hvor han luftede sig.

Natten faldt på, men ingen gæst ankom. Fortvivlet gik baronen ned fra tårnet. Måltidet, der var blevet udsat fra time til time, kunne nu ikke længere udsættes. Kødretterne var allerede overstegte, kokken var fortvivlet, og hele huspersonalet havde et udseende som en garnison, der er blevet udhungret. Baronen nødsagedes til, skønt meget modvilligt, at give befaling til at rette an uden gæstens nærværelse. Alle sad til bords og skulle netop til at begynde, da lyden af et horn uden for porten varslede om en fremmeds ankomst. Endnu et langt stød i hornet gav genlyd fra de gamle haller og besvaredes af vægteren på murene. Baronen ilede ud for at modtage sin tilkommende svigersøn.

Vindebroen var blevet nedladt, og den fremmede holdt uden for porten. Det var en høj, ædel ridder på en sort hest. Hans ansigt var blegt, men i øjet strålede en fyrig ild, og han havde et stolt, sørgmodigt udtryk. Det ærgrede baronen lidt, at han kom på denne simple måde uden en eneste ledsager. Hans værdighed var et øjeblik såret, og han følte sig oplagt til at betragte det som en mangel på tilbørlig agtelse for den vigtige lejlighed og den vigtige familie, med hvilken han skulle indgå forbindelse. Dog beroligede han sig med den slutning, at det måtte have været ungdommelig utålmodighed, som havde bragt ham til at ride foran sit følge.

"Det gør mig ondt" sagde den fremmede, "at jeg således indtrænger mig –"

Her afbrød baronen ham med en masse komplimenter og høflighedsytringer, for denne havde en ikke liden tiltro til sin belevenhed og veltalenhed. Den fremmede forsøgte nogle gange at standse ordenes strøm, men forgæves; han bøjede derfor sit hoved og lod den blive ved at flyde. Da baronen standsede, havde de nået den indre borggård, og den fremmede ville atter til at tale, da han afbrødes ved fremtrædelsen af husets damer, der fremførte den bly og rødmende brud; han så et øjeblik på hende som fortryllet, det syntes, som om hans hele sjæl udgød sig i det blik og fæstede sig på den yndige skikkelse. En af tanterne hviskede hende noget i øret; hun bestræbte sig for at tale, hendes fugtige, blå øje hævedes frygtsomt, det tilkastede den fremmede et undseligt, spørgende blik øg sænkedes atter til jorden. Ordene døde hen, men om hendes læber spillede et yndigt smil, og på kinden fremstod små smilehuller, der viste, at hun ikke var blevet skuffet. Det var umuligt for en pige i den skønne attenårs alder, og højst modtagelig for kærlighed, ikke at blive indtaget af en så vakker ridder.

Gæstens sildige ankomst gav ikke tid til megen talen. Baronen var ubøjelig og opsatte al videre samtale til den påfølgende morgen, idet han straks gik med dem til det urørte måltid.

Det var anrettet i slottets store sal. Langs væggene hang familieheltenes barske portrætter, tillige med de trofæer, de havde vundet på jagten og i felten. Forhakkede brystharnisker, splintrede turneringsspyd og iturevne bannere var blandet med

udbyttet fra krigene mod skovenes beboere; ulvens kæber og vildsvinets hugtænder grinede frygteligt imellem armbrøster og stridsøkser, og lige over den ungdommelige brudgoms hoved strakte et par uhyre gevirer sig frem.

Ridderen gav kun liden agt på selskabet eller på anretningen. Knap smagte han på maden, men syntes udelukkende optaget af beundring for sin brud. Han talte med hende så sagte, at det næppe kunne høres – for kærlighedens sprog er aldrig højt; men hvor findes det kvindelige øre, som ikke opfatter selv elskerens sagteste hvisken? Der var en blanding af alvor og ømhed i hans væsen, som syntes at have en mægtig virkning på den unge dame. Farven i kinderne kom og gik skiftevis, som hun med dyb opmærksomhed lyttede til hans ord. Ind imellem gav hun et eller andet undseligt svar, og, når han vendte blikket bort, stjal hun sig til at betragte hans romantiske ansigtstræk og sukkede blidt og smægtende. Det var klart, at det unge par var ganske forelsket i hinanden. Tanterne, der var vel bevandrede i hjertets hemmeligheder, erklærede dem for at have fattet kærlighed til hinanden ved første øjekast.

Måltidet var lystigt eller i alt fald støjende, for gæsterne var alle velsignet med den store appetit, der følger med tomme punge og bjergluft. Baronen fortalte sine bedste og længste historier, og aldrig havde han fortalt dem så godt eller med så megen virkning. Var der noget vidunderligt, blev hans gæster aldeles forbavsede, og var der noget komisk, passede de at le netop på rette sted. Baronen var rigtig nok, ligesom de fleste store mænd, alt for værdig til at komme med et indfald, der ikke var dårligt: Det fik imidlertid stedse kraft ved et glas udmærket Hochheimer, og selv et dårligt indfald ved ens eget

bord bliver uimodståeligt, når det nedskylles med god gammel vin. Mange gode ting blev sagt af folk med langt vittigere hoveder, men tommere lommer, men de kunne ikke gentages uden ved lignende lejligheder. Mangt et åndrigt ord hviskedes i damernes øren og bragte dem næsten til at kvæles af undertrykt latter, og en eller to sange blev sunget af en fattig, men munter fætter, og fik ligefrem de to jomfruelige tanter til at skjule sig bag deres vifter.

Under hele denne lystighed vedligeholdt den fremmede gæst en højst besynderlig og utidig alvor. Efter som aftenen skred frem, fik hans ansigt et mere nedslået udtryk, og, underligt som det kan synes, bragte endog baronens indfald ham kun til at se sørgmodigere ud. Af og til var han henfalden i tanker, og af og til var der en forvirret og rastløs stirren med øjnene, som tydede på, at hans sind var uroligt. Hans samtale med bruden blev mere og mere alvorlig og hemmelighedsfuld. Skyer begyndte at samle sig på hendes skønne pande, og en skælven at gennemfare det fine legeme.

Alt dette kunne ikke undgå selskabets opmærksomhed. Deres munterhed kølnedes ved brudgommens uforståelige mismod; deres humør blev smittet; der hørtes en hvisken, og blikke udvekseledes, ledsaget af skuldertræk og en rysten på hovedet. Sangen og latteren døde mere og mere hen; der kom kedelige pauser i samtalen, som efterhånden efterfulgtes af forvirrende fortællinger og overnaturlige legender. Én sørgelig fortælling fremkaldte en anden, der var endnu mere sørgelig, og baronen skræmte næsten livet af nogle af de skønne damer ved at fortælle historien om spøgelsesrytteren, der red bort med

den skønne Leonora, en frygtelig, men sand historie, der siden er blevet sat i fortræffelige vers og tros af hele verden.

Brudgommen lyttede til denne med dyb opmærksomhed. Han holdt sit øje stadigt fæstet på baronen, og, da historien nærmede sig sin ende, begyndte han gradvis at rejse sig i sædet, idet han blev højere og højere, indtil han for baronens fortryllede blik næsten syntes at tårne sig op som en kæmpe. Så snart fortællingen var ude, drog han et dybt suk og sagde selskabet et højtideligt farvel. De blev alle bestyrtede. Baronen var som lynslået.

"Hvorledes! Forlade slottet ved midnat? Og alt er rede til Jeres modtagelse, et kammer er parat for Jer, hvis I ønsker at trække jer tilbage."

Den fremmede rystede bedrøvet og hemmelighedsfuldt på hovedet: "Jeg må lægge mit hoved i et andet kammer i aften!"

Der var noget i dette svar, og i den stemme, hvormed han fremsagde det, der fik baronens hjerte til at banke; dog samlede han sig snart og gentog sin gæstfri indbydelse.

Ved hvert tilbud rystede den fremmede tavst, men bestemt, på hovedet, og, idet han tilvinkede selskabet sit farvel, skred han langsomt ud af hallen. De jomfruelige tanter var ligefrem forstenede – bruden sænkede hovedet, og en tåre stjal sig frem fra øjet.

Baronen fulgte den fremmede til borggården, hvor den sorte ganger stampede i jorden og prustede af utålmodighed. Da de havde nået portalen, hvis dybe hvælving var dunkelt belyst af en lygte, standsede den fremmede og tiltalte baronen med en hul stemme, som de hvælvede buer gjorde end mere gravlignende.

"Nu, da vi er alene, vil jeg meddele Jer årsagen til min bortgang. Jeg har en højtidelig, ufravigelig forpligtelse –"

"Å," sagde baronen, "kan I ikke sende en anden i Jeres sted?"

"Der tillades mig ikke at sende andre – jeg må komme i egen person – jeg må bort til Würtzburgs Katedralkirke –"

"Ja," svarede baronen og samlede sit mod, "men ikke førend i morgen – i morgen skal I føre Jer brud derhen."

"Nej! Nej!" svarede den fremmede med stor højtidelighed; "mit møde er ikke med nogen brud – ormene! ormene venter mig! Jeg er død – jeg er blevet slået ihjel af røvere – mit legeme ligger i Würtzburg – ved midnat skal jeg begraves – graven venter mig – jeg må holde min forpligtelse!"

Han sprang op på sin sorte ganger, fo'r over vindebroen, og hestehovenes klapren tabte sig i nattevindens susen.

Med den yderste bestyrtelse vendte baronen tilbage til hallen og fortalte, hvad der var foregået. To damer besvimede straks, og andre fik ondt ved tanken om at have spist sammen med et genfærd. Nogle mente, at det kunne være den i de tyske legender berømte vilde jæger. Nogle talte om bjergånder, om skovdjævle og om andre overnaturlige væsner, af hvilke de gode tyske folk er blevet så ynkeligt plagede fra umindelige tider. En af de fattige slægtninge vovede at antyde, at det kunne være et indfald af den unge ridder, og at netop dets skummelhed passede godt til en så sørgmodig person. Dette nedkaldte imidlertid alles harme over ham, og navnlig baronens; denne betragtede ham som en vantro, og staklen skyndte sig at afsværge sit kætteri og gå over til de rette troende.

Men, hvad så end de herskende meninger har været, blev dog sandheden af fortællingen stadfæstet den næste dag ved et bud,

der bragte efterretningen om grevens mord og hans begravelse i Würtzburg Katedralkirke.

Den sorg, dette opvakte på slottet, kan man vel forestille sig. Baronen lukkede sig inde i sit værelse. Gæsterne, som var kommet for at deltage i hans glæde, kunne ikke forlade ham i hans kummer. De vandrede rundt i gårdene eller samlede sig i klynger i salene, rystede på hovederne og trak på skuldrene over en så god mands plager; og de sad længere ved bordet og spiste og drak mere end sædvanligt for at holde humøret oppe. Men den arme bruds stilling var mest beklagelsesværdig. At have mistet en ægtefælle, endnu førend hun havde omfavnet ham – og en sådan ægtefælle! Hvis genfærdet kunne være så smukt og ædelt, hvad måtte da ikke den levende mand have været? Hun opfyldte slottet med sine jammerklager.

På den anden dags aften af hendes enkestand havde hun trukket sig tilbage til sit værelse, ledsaget af en af sine tanter, der ville sove hos hende. Tanten, der var en af Tysklands fremmeste fortællere af spøgelseshistorier, havde netop fortalt en af de længste og var faldet i søvn midt i den. Værelset var afsides og vendte ud til en lille have. Niecen lå tankefuldt stirrende på månens blege stråler, der skælvede på et aspetræs blade lige uden for vinduet. Borgklokken havde netop udsendt sine tolv dybe slag, da lyden af en blid musik stjal sig op fra haven. Hun rejste sig ilsomt fra sengen og trådte let hen til vinduet. En høj skikkelse stod i skyggen af træerne. Da den hævede sit hoved, faldt en af månens stråler på dens ansigt. Himmel og Jord! Hun så spøgelsesbrudgommen! I det øjeblik lød et højt skrig for hendes øren, og hendes tante, der var blevet

vakt ved musikken og tavst havde fulgt hende til vinduet, faldt i hendes arme. Da hun så ud igen, var spøgelset forsvundet.

Af de to kvinder trængte nu tanten mest til understøttelse, for hun var aldeles ude af sig selv af skræk. Hvad den unge dame angik, da var der selv i hendes elskers genfærd noget, som syntes hende dyrebart. Endnu var der spor af mandig skønhed, og, selv om en mands skygge kun er lidet tilfredsstillende for en elskovssyg pige, er den dog altid trøstende, når virkeligheden ikke er tilstede.

Tanten erklærede, at hun aldrig mere ville sove i det værelse, men niecen var denne gang opsætsig og erklærede lige så bestemt, at hun ikke ville sove i noget andet; følgen blev, at hun kom til at sove der alene, men hun fik tanten til at give sig det løfte, ikke at fortælle historien om genfærdet, for at man ikke skulle berøve hende den eneste sørgelige glæde, der endnu fandtes for hende på jorden – at bebo det kammer, over hvilket hendes elskers beskyttende skygge holdt sin natlige vagt. Hvor længe den gode gamle dame kunne have holdt sit løfte er uvist; for hun holdt inderligt af at tale om det overnaturlige, og der er en vis behagelighed i at være den første til at fortælle en rædselsfuld historie; dog omtales det endnu i nabolaget som et mærkeligt eksempel på kvindelig tavshed, at hun holdt sagen for sig selv i en hel uge. Men, pludselig løstes hun fra alle bånd ved den underretning, der en morgen bragtes dem ved frokostbordet, at den unge dame ikke var til at finde. Hendes værelse var tomt – på sengen havde der ikke været sovet – vinduet var åbent, og fuglen fløjet!

Hvilken bestyrtelse og bekymring, dette budskab forårsagede, kunne kun forstås af dem, der har været vidne til

den bevægelse, som en stor mands ulykke afstedkommer blandt hans venner. Selv de fattige slægtninge standsede et øjeblik i deres utrættelige anstrengelser ved bordet, da tanten, der i begyndelsen havde været målløs, vred sine hænder og råbte: "Genfærdet! Genfærdet! Hun er blevet bortført af genfærdet!"

Med få ord fortalte hun nu det frygtelige optrin, hun havde set i haven, og drog den slutning, at spøgelset havde bortført bruden. To af tjenerne stadfæstede hendes mening, for de havde hørt en klapren af hestehove ned ad bjerget henimod midnat, og de nærede ingen tvivl om, at det jo var spøgelset på den sorte ganger, der var ved at føre hende bort til graven. Alle de tilstedeværende blev straks slået af det sandsynlige deri; for det slags hændelser er overordentligt almindelige i Tyskland, hvad mange berømte historieskrivere kan bevidne.

Hvilken sørgelig forfatning var ikke den stakkels baron i! Hvilket hjerteskærende dilemma for en øm fader og for et medlem af den store familie Katzenellenbogen! Hans eneste datter var enten blevet bortsnappet og ført til graven, eller også skulle han have en skovdjævel til svigersøn og måske en flok kobold-børnebørn. Som sædvanlig var han aldeles forvirret og hele slottet i oprør. Folkene fik ordre at stige til hest og gennemstrejfe hver en vej, sti og hule i Odenwald. Baronen selv havde netop trukket sine ridestøvler på, omgjordet sig med sit sværd og ville til at bestige sin hest for at begive sig ud på en undersøgelsesrejse, da et nyt syn bragte ham til at standse. Man så en dame, ridende på en ganger, nærme sig til slottet fulgt af en ridder til hest. Hun galopperede op til porten, sprang af hesten, og, idet hun kastede sig for baronens fødder, omfavnede hun hans knæ. Det var hans tabte datter og hendes

ledsager var – spøgelsesbrudgommen! Baronen blev bestyrtet. Han så først på sin datter, dernæst på spøgelset, og troede ikke rigtigt sine sanser. Brudgommens udseende havde også forbedret sig vidunderligt efter hans besøg i åndernes verden. Hans dragt var kostbar og viste en ædel, mandig skikkelse. Han var ikke længere bleg og sørgmodig. Hans smukke ansigt var bestrålet af et ungdommeligt skin, og glæden dansede i hans store, mørke øje.

Hemmeligheden opklaredes snart. Ridderen (for han var, hvad De vel allerede fra først af har vidst, ikke noget spøgelse) meldte sig som ridder Herman von Starkenfaust. Han berettede sit eventyr med den unge greve. Han fortalte, hvorledes han var ilet til slottet for at bringe det uvelkomne budskab, men at baronens veltalenhed havde afbrudt ham i ethvert forsøg på at fremkomme med det. Hvorledes synet af bruden havde fortryllet ham aldeles. Og hvorledes han havde stiltiende ladet fejltagelsen vedblive for at kunne tilbringe nogle få timer i hendes nærhed. Hvorledes han havde været i stor forlegenhed med hensyn til måden, på hvilken han skulle kunne trække sig tilbage, indtil omsider baronens spøgelseshistorier havde indgivet ham tanken om den forunderlige bortgang. Hvorledes han, frygtende familiens nedarvede fjendskab, i smug havde gentaget sine besøg – havde omsvævet haven under den unge dames vindue – havde friet – havde fået hendes ja – havde ført hende bort i triumf – og, kort sagt, havde ægtet hende.

Under alle andre omstændigheder ville baronen have været ubøjelig, for han holdt fast på den faderlige myndighed og var hårdnakket i alle familiefejder; men han elskede sin datter, han

havde begrædt hende som tabt, han frydede sig ved endnu at finde hende i live, og, skønt hendes ægtefælle hørte til et fjendtligt hus, var han dog, Gud være lovet, ingen kobold. Det må indrømmes, at der var noget i den spøg, ridderen havde tilladt sig med ham ved at foregive, at han var en død mand, hvilket ikke ganske svarede til baronens begreber om streng sanddruhed; men adskillige gamle venner, som var nærværende, forsikrede ham, at enhver list var tilladelig i kærlighed, og at ridderen havde adkomst til særegne privilegier, eftersom han havde tjent som rytter i krigen.

Sagen blev nu således lykkeligt bilagt. Baronen tilgav det unge par på stående fod. Lystighederne på slottet begyndte igen. De fattige slægtninge overvældede dette familiens nye medlem med elskværdig venlighed, han var så tapper, så ædelmodig – og så rig. Tanterne var rigtignok forargede over, at deres strenge afsondrings- og blinde lydigheds-system var blevet således forhånet, men de henførte det hele til deres forsømmelighed, idet de ikke havde ladet sætte jernstænger for vinduerne. En af dem var navnlig opbragt over, at hendes bedste spøgelseshistorie skulle blive ødelagt, og at det eneste virkelige genfærd, hun havde set, skulle vise sig at have været eftergjort; men niecen syntes at være såre vel tilfreds med at have fundet ham at være kød og blod – og dermed ender historien.

Westminster Abbey

På en af de rolige og noget melankolske dage i slutningen af efteråret, når morgen- og aftenskyggerne næsten blander sig sammen og kaster et vemodigt skær over det hurtigt svindende år, tilbragte jeg flere timer med at strejfe om i Westminster Abbey. Der var noget, der passede til årstiden, i den gamle bygnings sørgmodige pragt, og da jeg trådte over dørtærsklen, var det, som om jeg atter trådte tilbage i oldtiden og tabte mig blandt forrige tidsaldres skygger.

Jeg trådte ind fra Westminsterskolens indre gård igennem en lang, lav hvælvet gang, der næsten havde et underjordisk udseende, for den var kun svagt oplyst ved runde udskæringer i de tykke mure. Gennem denne mørke allé så jeg klostrene i det fjerne og skikkelsen af en gammel kirkebetjent i sin sorte dragt; han bevægede sig langsomt i de dunkle hvælvinger og syntes som et spøgelse fra en af de nærliggende grave. Tilnærmelsen til abbediet igennem disse klosterlige levninger forbereder sindet til at beskue dette. Klostrene har endnu bibeholdt noget af de tidligere dages ro og afsondring. De grå mure er plettede af fugtighed og hist og her revnede af ælde. Et skimlet mosdække har samlet sig om indskrifterne på de indmurede monumenter og fordunklet dødens hoved eller andre af gravens sindbilleder. Mejslens skarpe tegninger er borte fra buernes nye stenhuggerarbejde; roserne, der prydede slutstenene, har mistet en del af deres skønhed; alt bærer spor af tidens gradvise ødelæggelser, skønt der dog er noget rørende og behageligt i selve dens værk.

Solen kastede sine gule efterårsstråler ned i klostrets gård; de beskinnede en lille græsplet i midten og oplyste buegangen med et slags støvet pragt. Mellem buerne kunne øjet skimte en stump blå himmel eller en forbigående sky, og man kunne se abbediets solforgyldte tårne knejse mod den klare himmel.

Som jeg gik i klostrene og fra tid til anden betragtede dette blandede billede af glans og forfald, og ind imellem bestræbte mig for at tyde indskrifterne på gravsten, der dannede stenbroen under mine fødder, faldt mit blik på tre figurer udført i ophøjet arbejde, men næsten afslebne ved mange slægters fodtrin. Det var tre af de tidligste abbeders billeder; gravskrifterne var aldeles udviskede, kun navnene stod tilbage, da de sandsynligvis senere var blevet fornyet (Vitalis. Abbas. 1082. Gislebertus Crispinus Abbas. 1114, og Labretius. Abbas. 1176). Jeg grundede en stund over disse tilfældige levninger fra oldtiden, der således var blevet tilbage som vrag på tidens fjerne strandbred og ikke fortalte andet, end at sligt havde været og var ikke mere til, og at den stolthed, der håber at aftvinge hyldest for sin aske og at leve i en indskrift, er dårlig og intetsigende. En kort stund endnu og selv de svage beretninger ville være udslettede, og monumentet vil ophøre at være et mindesmærke. Mens jeg endnu så ned på disse gravstene, blev jeg vakt ved lyden af abbediets klokke, som kastedes tilbage fra pille til pille og gav ekko fra murene. Det er næsten rystende at høre denne varslen om forløben tid lyde blandt gravene og fortælle om forløbet af de timer, der som en bølge har rullet sig nærmere mod graven. Jeg fortsatte min vej til en dør, der førte til abbediets indre. Ved indtrædelsen bliver man slået af bygningens pragt i modsætning til klostrets hvælvinger. Øjet

dvæler undrende på de kæmpemæssige piller, hvorfra buer springer op til en forbavsende højde, og mennesket, der vandrer ved deres grundvold, bliver til intet i sammenligning med sit værk. Denne umådelige bygnings rumfang og mørke frembringer en dyb og hemmelighedsfuld rædsel. Vi lister os tavse og forsigtige, som frygtede vi for at forstyrre gravens hellige fred, mens hvert fodtrin hvisker langs murene og laver støj blandt ligstenene, hvorved vi bliver mere opmærksomme på den ro, vi har afbrudt.

Det synes, som stedets højtidelige og gruopvækkende indflydelse nedtynger sjælen og hendysser beskueren til lydløs ærbødighed. Vi føler, at vi er omringede af levninger af de svundne tiders store mænd, der har fyldt historien med deres bedrifter og Jorden med deres berømmelse.

Og dog fremkaldes der næsten et smil over det tomme i den menneskelige ærgerrighed, når man ser, hvorledes de er sammenstuvede i støvet; den gerrighed, der vises ved at udstykke en lille krog, en dunkel plet, en lille stump jord til dem, som kongeriger ikke kunne tilfredsstille, da de var i live; og hvor mange former og dannelser og kunststykker er ikke opfundet for at lægge beslag på den forbigåendes opmærksomhed og i nogle få korte år at redde fra forglemmelsen et navn, der engang håbede at kunne opfylde verdens tanker og høste dens beundring i århundreder.

Jeg tilbragte nogen tid i "Digternes Hjørne", der indtager en ende af en af abbediets korsgange. Gravstenene er i reglen simple, for litterære mænds liv frembyder ikke storartede emner for billedhuggeren. Til mindesmærker over Shakespeare og Addison er billedstøtter rejst, men hovedsageligt findes for

de andre kun buster, medaljoner eller simple gravskrifter. Dog, uagtet denne simpelhed har jeg altid lagt mærke til, at de besøgende standser længst ved dem. En venligere og kærligere følelse træder i stedet for den kolde nysgerrighed eller ubestemte beundring, hvormed de betragter de stores og helgenernes prægtige monumenter.

De dvæler ved disse som ved venners og kammeraters grave; for der er et slags kammeratskabs bånd imellem forfatteren og hans læsere. Andre mænd er kun efterslægten bekendt igennem historien, der i imellem er dunkel; men samkvemmet mellem forfatteren og hans medmennesker er altid nyt, virksomt og umiddelbart. Han har levet for dem mere end for sig selv; han har givet afkald på nydelser og afspærret sig fra det selskabelige liv, for at han bedre kan underholde sig med forbigangne aldre og store mænd. Vel kan verden skærme om hans hæder; for ikke ved voldsdåd og drab har han tilkøbt sig den, men ved sin ånds kraft og vælde. Vel kan efterslægten være taknemmelig mod hans minde; for ikke tomme navne og klingende dåd har han efterladt som sin arv, men hele skatte af visdom, tankens glimrende juveler og sprogets gyldne åre.

Fra "Digternes Hjørne" fortsatte jeg at vandre videre hen imod den del af abbediet, hvor kongernes grave findes. Jeg vandrede rundt blandt det, der engang havde været kapeller, men som nu er optaget af kongernes og de stores monumenter og begravelsessteder. Ved hvert skridt traf jeg på et berømt navn, eller på skjoldmærket af et eller andet berømt hus, der var kendt i historien. Som øjet farer ind i disse dunkle dødens kamre, skimter det besynderlige figurer; nogle knælende i nicher, som i andagt; andre udstrakte på grave, med hænderne

gudfrygtigt foldede; kæmper i rustninger, som hvilende efter slag; prælater med rosenkranse og bispehuer, og adelsmænd med ordensdragt og kroner, henlagt som på parade. Ved at betragte denne scene, så underligt befolket, men dog så død og stille, syntes det næsten, som om jeg gennemvandrede den by, hvorom fablen fortæller, at alle levende væsner var blevet forvandlede til sten.

Jeg standsede for at beskue en grav, på hvilken en ridderskikkelse i fuldstændig rustning lå. En stor armskinne dækkede den ene arm, hænderne var tæt sammenfoldede i bøn på brystet, ansigtet var næsten dækket af hjelmen. Benene var korslagte til tegn på, at ridderen havde deltaget i korstogene. Det var en korsridder; en af disse begejstrede militære, der så besynderligt forenede religion med det romantiske, og hvis bedrifter danner bindeleddet mellem kendsgerning og digtning, mellem det historiske og eventyret. Der er noget ganske overordentlig malerisk i disse eventyreres grave, der er prydet med våbenskjolde og gotisk billedhuggerarbejde. De passer godt i de gamle kapeller, hvor de i reglen findes, og ved at betragte dem er fantasien tilbøjelig til at blande de romantiske fortællinger, det eventyrligt mærkværdige og den ridderlige pragt og glans, som poesien har udspredt over krigerne for Kristi grav. De er levninger af tider, der er aldeles forsvundne, af væsner, der er fortrængt af erindringen, af skikke og sædvaner, med hvilke vore intet har tilfælles. De er lig genstande fra et fremmed og fjernt land, om hvilket vi ingen sikker kundskab har, og om hvilke alle vore begreber er vage og ubestemte. Der er noget inderlig højtideligt i disse billeder på gotiske grave, der ligger udstrakte som i dyb søvn eller i en, i

dødsstunden bønfaldende stilling. De gør et langt mere gribende udtryk på mine følelser end de sværmeriske stillinger, de alt for udpenslede idéer og de sindbilledlige grupper, der findes i overflødighed på moderne mindesmærker. Jeg er blevet forbavset over det skønne i nogle af de gamle gravskrifter. I gamle dage havde man en ædel måde at sige tingene på, simpelt men dog stolt, og jeg kender ingen gravskrift, der ånder en dybere bevidsthed om en families værd og dens hæderlige slægt, end én, der siger om et ædelt hus, at "alle brødrene var tapre og alle søstrene dydige".

I korsgangen, der er modsat "Digternes Hjørne", står et gravmæle, der hører til den nyere kunsts mest berømte værker, men som syntes mig frygteligt snarere end ophøjet. Det er mrs. Nightingales gravmæle, af Roubilliac. Foden af monumentet forestilles som åbnende sine marmordøre, og et skelet indhyllet i et lagen farer frem. Klædet falder af dets kødløse krop, idet det kaster pilen mod sit offer. Hun synker i armene på sin forfærdede ægtemand, der med rasende bestræbelser og forgæves søger at afvende slaget. Det hele er udført med frygtelig sandhed; vi synes næsten at høre sejrshylet, der bryder fra skelettets opspilede kæber. – Men, hvorfor skulle vi således søge at skildre døden med unyttige rædsler og sprede forfærdelse om vore elskedes grave? De skulle omgives af alt det, der kan indgive ømhed og ærbødighed for den døde eller det, der kan vinde de levende tilbage for dyden.

Det er ikke stedet for skræk og afsky, men for sorg og betragtninger.

Ved således at vandre om i de skumle hvælvinger og tavse gange, hvor man studerer beretningerne om de døde, når lyden

af den travle tilværelse udefra nu og da øret; den forbirullende vogns rumlen, mængdens summen, eller måske glædens muntre latter. Modsætningen er slående til den dødlignende ro rundt om, og det udøver en besynderlig virkning på følelserne således at høre det virksomme livs bølger rulle frem og slå mod gravmurene.

På denne måde fortsatte jeg at gå fra grav til grav og fra kapel til kapel. Dagen svandt efterhånden hen; de spadserendes fjerne trin om abbediet blev sjældnere og sjældnere; solen havde kastet sine sidste stråler gennem de høje vinduer; aftenklokken kaldte til bøn, og jeg så på afstand korsangerne i deres hvide messeskjorter gå over gangen og træde ind i koret. Jeg stod foran indgangen til Henrik den Syvendes kapel. En række trapper fører op til det igennem en dyb og skummel, men prægtig buegangs store messingporte, rigt og fint udarbejdede. De drejede sig tungt på deres hængsler, som om de var stolt modvillige til at indlade almindelige dødelige i dette pragtfulde begravelsessted.

Ved indtrædelsen forbavses øjet ved den arkitektoniske pragt og det omhyggeligt udførte billedhuggerarbejdes skønhed. Selve murene er ét stort ornament, prydet med stenhuggerarbejde og udhulede i nicher, der er opfyldt med billedstøtter af helgener og martyrer. Ved mejslens kunstfærdige værk synes stenen at være sin tyngde og tæthed berøvet; som ved trylleri hænger den ned fra loftet, og ophøjet arbejde er fuldført med underfuld nøjagtighed og med et spindelvævs luftige sikkerhed.

Langs kapellets sider er Bath-riddernes høje korstole, der er rigt udskårne i egetræ, skønt stridende imod den gotiske

bygningsstils groteske prydelser. På disses toppe hænger riddernes hjelme og våbenskjolde, deres skærf og sværd: Og over dem er deres bannere, smykkede med deres våbenmærker, der med de gyldne og purpurrøde farver danner en mærkelig modsætning til det grå stenloft. Midt i dette store, pragtfulde gravmæle står dets stifters gravminde – hans og hans dronnings billeder udstrakte på prægtige bårer, og det hele omgivet af et kunstfærdigt udarbejdet messinggitter.

Der er en sørgelig tomhed i dets pragt; denne besynderlige blanding af grave og sejrstegn, disse billeder på en levende ærgerrighed tæt ved siden af det, der viser det støv og den forglemmelse, hvori den før eller senere må ende. Intet giver sjælen et dybere indtryk af ensomhed end at betræde de tavse og øde steder, som før var befærdede og prangende. Ved at kaste blikket rundt på riddernes og deres våbendrageres ledige pladser og på den række støvede, men glinsende bannere, der engang vajede foran dem, fremtryllede min indbildningskraft mig den scene, da hallen skinnede af landets skønhed og tapperhed, glimrede af militære uniformer og rige smykker og var opfyldt af en beundrende sværm. Alt det var borte. Dødens tavshed rugede over stedet, den afbrødes kun nu og da af fuglenes tilfældige kvidren, når de havde fundet vej ind i kapellet og bygget deres reder blandt friser og flag – sikre tegn på ensomhed og øde.

Da jeg læste navnene, som var skrevet på bannerne, så jeg, at de tilhørte mænd, der var spredt fjernt og nær i verden. Nogle kastedes om på havene, andre var under våben i fremmede lande, andre deltog i hoffers travle intriger, og alle stræbte at

fortjene én udmærkelse endnu i denne bolig for skyggehæder – den sørgelige belønning af et mindesmærke.

To små korsgange på hver side af dette kapel giver et rørende eksempel på gravens standslighed, som bringer undertrykkere på lige fod med den undertrykte og sammenblander de bitreste fjenders støv. en af disse er den stolte Elisabeths grav, i den anden hviler hendes offer, den elskværdige og ulykkelige Mary. Der forløber ikke en time på dagen, uden at der falder en medlidenhedsytring om denne, og den blandes med harme over hendes undertrykker. Elisabeths gravsteds mure genlyder stadigt af deltagelsens suk, der fremkaldes ved hendes rivals grav.

En ejendommelig sørgmodighed ruger over den korsgang, i hvilken Mary ligger begravet. Lyset trænger mat ind gennem de støvdækkede vinduer. Et dybt mørke hviler over den største del af gangen, og vejr og vind har plettet og farvet murene. Et marmorbillede af Mary er udstrakt på graven, omkring hvilken der står et meget forrustent jernrækværk; det bærer hendes nations sindbillede, tidslen. Jeg var træt af at vandre rundt og satte mig derfor ned for at hvile mig ved monumentet, idet jeg i tankerne gennemgik den stakkels Marys historie.

Lyden af forbigåendes fodtrin var standset. Jeg kunne kun af og til høre præstens stemme, da han fremsagde offerbønnen, og de hendøende svar fra koret; disse standsede for en tid, og alt var tavst. Mørket, tavsheden og det øde, der herskede, gav stedet en højtidelig interesse.

Pludselig hørtes orglets dybe, brusende toner, stærkere og stærkere; de rullede, så at sige, som svære lydbølger. Hvor godt deres rigdom og fylde stemmer med denne mægtige bygning!

Med hvilken majestæt svulmer de ikke i disse hvælvinger og udsende deres ærefrygtindgydende harmoni igennem disse dødens huler og frembringer lyd fra de tavse mure! – Nu hæver de sig i triumferende fryd, stiger højere og højere, og føje toner til toner. – Og nu standser de, korets bløde stemmer bryder ud i søde melodier; de svæver op og kvidrer under taget, og synes at lege om de høje hvælvinger som Himlens rene sange. Atter ruller orglets torden; den sammenpresser luften til musik, der gennemstrømmer sjælen. Hvilke lange løb! Hvilken højtidelig samklang! Tonerne bliver mere og mere sammentrængte og kraftige – de fylder den store bygning og synes at sprænge selve murene – øret bedøves – sanserne overvældes. Og nu ender de i jubel – de hæver sig fra jorden til himlen – sjælen synes at smelte hen og flyve op med de harmoniske toner!

Jeg sad i nogen tid fortabt i den slags drømmerier, der af og til fremkaldes ved musik; aftenens skygger forlængede sig efterhånden bag ved mig; gravene begyndte at få et mørkere og mørkere anstrøg, og den fjerne klokke gav atter tegn på den svindende dag.

Jeg rejste mig og beredte mig til at forlade abbediet. Da jeg steg ned ad den trappe, der fører til bygningens hoveddel, blev mit øje fængslet af Edward Confessors alter, og jeg gik op ad de få trin, der fører til det, for derfra at kaste et blik over det store vildnis af grave. Alteret står på en slags platform, og tæt ved det er adskillige kongers og dronningers gravmæler. Fra denne højde når øjet imellem piller og allehånde våben og faner de kapeller og kamre, der, opfyldte med grave, ligger nedenunder, hvor krigere, prælater, hofmænd og statsmænd ligger hensmuldrende i deres snævre senge. Tæt ved mig stod den

store kroningsstol, råt udskåret i egetræ efter en fjern gotisk tidsalders barbariske smag. Det syntes næsten, som om man havde lagt an på, ved teatralske kunstgreb, at gøre indtryk på beskueren. Her var i sandhed et billede på begyndelsen og enden af menneskelig glans og magt; her var der bogstaveligt kun ét skridt fra tronen til graven. Skulle man ikke tro, at disse uensartede erindringstegn var blevet sammenhobede til en lære for den levende slægt? – for at vise den, selv i dens højeste opløftelsens øjeblikke, den ringeagt og vanære, hvortil den snart må komme; hvor snart den krone, som omgiver dens pande, må svinde, og den må komme til at ligge i gravens mørke for at trædes under fode af den ringere? For, forunderligt er det, graven er ikke nogen helligdom her. Der findes hos nogle en vis letfærdighed, der lader dem spøge med de helligste ting, og der er lave sjæle, som finder glæde i at hævne den ærbødighed og slaviskhed, de yder de levende, på de berømte døde. Edward Confessors ligkiste er blevet opbrudt, og hans levninger er blevet sine prydelser berøvede; sceptret er blevet stjålet ud af den herskesyge Elisabeths hånd, og Henrik den Ottendes billede ligger hovedløst. Der er ikke ét kongeligt monument, uden at det bærer vidnesbyrd om, hvor falsk og flygtig menneskets hylding er. Nogle er plyndret, andre lemlæstet, og nogle besudlede – alle mere eller mindre forhånede og beskæmmede!

Dagens sidste stråler strømmede nu svagt igennem de malede ruder i de høje hvælvinger over mig; de lavere dele af abbediet var allerede indhyllet i mørke. Kapellerne og gangene blev skumlere og skumlere. Kongernes billeder svandt hen i skygger; monumenternes marmorfigurer antog følsomme

former i det dæmrende lys; aftenrøden listede sig igennem korsgangen som gravens kolde åndepust, og selv i en kirkebetjents fjerne fodtrin, da han gik over "Digternes Hjørne", var der noget besynderligt og uhyggeligt. Jeg gik langsomt samme vej tilbage, som jeg om morgenen var kommet, og da jeg trådte ud af klostret, fyldte døren, der blev lukket efter mig med en skurrende lyd, hele bygningen med ekko.

Jeg bestræbte mig for at ordne nogle af de genstande, jeg havde set, i mine tanker, men jeg mærkede, at de allerede blev utydelige og forvirrede. Navne, indskrifter og sejrsminder var alle blevet sammenblandet i min erindring, skønt jeg næppe endnu var kommet videre end over dørtærsklen. Hvad, tænkte jeg, er denne store samling af gravmæler andet end et ydmyghedens skatkammer; en uhyre mængde gentagelser af den samme præken om berømmelsens tomhed og glemslens vished! Det er i sandhed dødens rige; dens store skyggepalads; hvor den sidder på parade og håner levningerne af menneskelig glans og spreder støv og forglemmelse over fyrsternes mindesmærker. Hvor tom en pral er dog et navns udødelighed! Tiden vender tavst sine blade; vi er for optaget af nutidens historie til at tænke på det, der gav fortiden interesse, og hver tidsalder er en bog, der kastes til side for hurtigt at forglemmes. Dagens guddom fortrænger gårsdagens helt af hukommelsen, og han vil i sin tid fremtrænges af sin efterfølger. "Vore fædre," siger sir Thomas Browne, "finder, at deres grave kun er en føje stund i vore erindringer og fortæller os sørgeligt om, hvorledes vi kan blive begravet i dem, der overlever os." Historien falmer og bliver til fabel; kendsgerninger bliver forstyrret af tvivl og modsigelser;

indskriften udviskes af gravstenen; billedstøtten falder fra sin piedestal. Hvad er piller, buer, pyramider andet end dynger af sand, og hvad er deres indskrifter andet end bogstaver ridset i støvet? Hvad er gravens sikkerhed eller en balsamerings evighed? Alexander den Stores levninger er blevet spredt for vinden, og hans tomme kiste er nu kun en kuriositet i et museum. "De ægyptiske mumier, som Kambyses eller tiden har skånet, fortærer gerrigheden nu; Mizraim læger sår, og Farao sælges som balsam [Note 6)]."

Hvad skal derfor sikre denne bygning, der nu tårner sig op om mig, fra at dele skæbne med mægtigere gravmæler? Den tid må komme, da dens forgyldte hvælvinger, der nu knejser så stolt, ligger som grus under fødderne, da man i stedet for musik hører vinden pibe gennem forfaldne buegange og uglen tude i det brøstfældige tårn – da den glimrende solstråle bryder ind i disse skumle dødens boliger, da vedbenden snor sig op ad de faldefærdige mure, og den røde fingerbøl blomstrer om den navnløse kiste som for at håne den døde. Således forgår mennesket – dets navn dør bort, dets historie er en fortælling, der er fortalt, og selv dets gravmæle bliver en ruin.

Julen

I England findes intet, som påvirker min fantasi mere end tidligere dages helligdagsskikke og landlige lege. De genkalder de billeder, jeg i tanken plejede at udkaste i livets forårsmorgen, da jeg endnu kun kendte verden gennem bøger, og da jeg troede, den var alt, hvad digterne havde skildret; og de medbringer en duft fra de herlige gamle tider, i hvilke jeg, måske lige så fejlagtigt, troede, at verden var mere hyggeligt selskabelig og glad end for øjeblikket. Det gør mig ondt, at de stadigt bliver sjældnere og sjældnere; tiden bidrager sit til at kuldkaste dem, men især bringer moden dem i forglemmelse. De ligner de maleriske levninger af gotisk bygningskunst, som vi ser i forskellige dele af landet, til dels ødelagte af tiden og forfaldne og til dels tabte ved senere tilføjelser og forandringer. Poesien klynger sig imidlertid med ømhed ved de landlige skikke og fornøjelser, fra hvilke den har mange af sine emner – ligesom vedbenden snor sit rige løv om den gotiske bue og det hensmuldrende tårn og taknemmeligt gengælder den understøttelse, den får, ved at holde de skrøbelige levninger sammen og dække dem med frisk grønsvær.

Af alle de gamle festligheder vækker dog de om julen de stærkeste og inderligste tankeforbindelser. I vor lystighed blander sig en hellig og højtidelig følelse, der hæver ånden til en højere nydelse. Gudstjenesten er overordentlig gribende og opbyggende på den tid. Der dvæles ved vor tros skønne historie og de landlige scener, der ledsagede vor Frelsers fødsel. I advent tiltager gudstjenesten efterhånden i styrke og inderlighed,

indtil den omsider bryder ud i fuld fryd på den morgen, der bragte glæde over Jorden. Jeg kender ingen mægtigere virkning af musikken på den moralske følelse end at høre orglet i fulde toner udføre en julehymne i en katedralkirke, hvor hver eneste del opfyldes af harmonier.

Det er også en smuk indretning fra ældre dage, at denne fest, der er stiftet til erindring om bebudelsen af en fredens og kærlighedens religion, tillige er den tid, da familiens forskellige medlemmer samles, og da de slutter de slægtskabets bånd, som verdens sorger og glæder stedse har arbejdet på at løsne, tættere sammen; da familiens børn, som er ude i verden på deres vidt forskellige veje, atter kaldes tilbage for at samles under det fædrene tag, for der at blive unge og kærlige igen blandt barndommens kære minder.

Der er noget i selve årstiden, hvorved julen får en ejendommelig ynde. På andre tider henter vi mange af vore nydelser lige fra naturens skønhed. Vore følelser drager ud og spreder sig over det smilende landskab, og vi lever i det frie. Fuglenes sang, bækkens rislen, efterårets gyldne pragt, jorden med sit friske græstæppe og himlen med sit dybe blå fylder os med tavs, men unævnelig fryd, og vi svælger i nydelsens rene lyst. Men i hjertet af vinteren, når naturen er enhver ynde berøvet og er indhyllet i sit lagen af smeltet sne, vende vi os glade til moralske kilder. Mens landskabets øde, de mørke dage og skumle aftener sætter grænser for vore vandringer, afspærrer de også vore følelser fra at sværme om og gøre os mere modtagelige for selskabslivets glæder. Vore tanker er mere forenede i ét punkt, vore venskabelige sympatier mere vakte. Vi skatter i højere grad andres selskab, og vi bringes til at slutte os

nærmere til hinanden, fordi vi afhænger af hinanden med hensyn til fornøjelser. Hjertet taler til hjertet; vore glæder henter vi fra den levende kærligheds væld, der findes i rolige afkroge af vort bryst, og dér udgør det rene element i huslig lyksalighed.

Det rugende mørke udenfor bringer hjertet til at udvides, når vi træder ind i stuen, som er opfyldt af kaminildens varme og skin. Det rødmende lys udspreder en kunstig sommer og et kunstigt solskin i værelset, og lader hvert ansigt udstråle en venligere velkomsthilsen. Hvor viser gæstfrihedens ærlige ansigt et mere indbydende smil, hvor er kærlighedens kyske blik mere tavst veltalende end ved vinterens ild? Og hvad kan være hyggeligere end den følelse af ro og sikkerhed, hvormed vi kaster blikket omkring os i det bekvemme værelse og ser den huslige munterhed, når vinterens kolde vind farer igennem forstuen, smækker en fjern dør i og piber igennem vinduerne og skorstenen?

På grund af de fremherskende landlige skikke, der går igennem alle samfundets klasser i England, har beboerne altid yndet disse festligheder og helligdage, der på en behagelig måde afbryder landlivets stilhed; og i tidligere tid overholdt de navnlig strengt julens religiøse og selskabelige stilhed. Det er velgørende at læse, endog i tørre enkeltheder, de beretninger, som gamle oldgranskere har givet af de besynderlige løjer, de prangende optrin, den fuldkomne overgivelse til lystighed og selskabelighed, hvormed denne fest højtideligholdtes. Den bragte bonden og lorden sammen og blandede folk af alle stillinger i en varm, inderlig strøm af glæde og venlighed. Borgens og herregårdens gamle haller genlød af harpen og

julesangen, og de store borde bugnede under vægten af de ting, som gæstfriheden satte frem. Selv den fattigste hytte bød den festlige årstid velkommen med prydelser af kristtorn og laurbærblade – den muntre ild kastede sine stråler igennem dørsprækken og indbød de forbigående til at løfte klinken og forene sig med den lystige klynge, der sad foran ilden og fordrev aftenen med de mange gange tidligere fortalte julehistorier.

En af den moderne forfinelses mindst behagelige virkninger er den ødelæggelse, som den har forårsaget i de hjertelige, gamle helligdagsskikke. Den har aldeles borttaget disse livsskønhedernes udsmykninger i ophøjet arbejde og har givet selskabslivet en mere glat og poleret, men visselig mindre karakteristisk overflade. Mange af julelegene og ceremonierne er aldeles forsvundet, og, ligesom gamle Falstaffs sherry, er de blevet genstande for strid blandt fortolkere. De blomstrede i de kraftige og lystige tider, da folkets nydelser var noget rå, men hjertelige og inderlige; i de vilde og maleriske tider, der har givet poesien et rigt stof, og dramaet dets mest tiltrækkende karakterer. Verden er blevet mere verdslig. Der er mere udsvævelse, mindre nydelse. Fornøjelsen har udvidet sig til en bredere, men grundere strøm og har forladt mange af de dybe og stille kanaler, i hvilke den flød sødt gennem det huslige livs rolige barm. Selskabslivet har fået en mere elegant og oplyst tone, men det har mistet mange af sine stærkt lokale ejendommeligheder, sine hjemlige følelser, sine ærlige glæder. – Oldtidens gyldne skikke, den nedarvede gæstfrihed og de fyrstelige drikkelag, som sagnet omtaler, er svundet med de adelige slotte og prægtige herresæder, i hvilke de

højtideligholdtes. De passede til den skumle hal, det store egetræs-galleri, den med broderede tæpper betrukne dagligstue, men de ville ikke stemme med det moderne landsteds lette, pyntede sale og livlige dagligstuer.

Men, skønt julen er sine ældgamle og festlige værdigheder berøvet, er den dog en højst venlig og bevæget tid i England. Det gør et godt udtryk at se den hjemlige følelse, som spiller en så stor rolle i hver englænders bryst, så fuldstændigt vakt til live. De tilberedelser, der på alle leder og kanter gøres til det selskabelige bord, som atter skal forene slægt og venner; de foræringer af levnedsmidler, der gensidigt udveksles, og er tegn på venlige følelser; de eviggrønne vækster, der bringes ind i huse og kirker, fredens og glædens sindbilleder; alt dette har en såre behagelig virkning; det fremkalder kære tankeforbindelser og antænder menneskekærlige følelser. Selv julemusikanternes [Note 7)] musik afbryder en vinternats stilhed, og, skønt musikken ikke altid er den bedste, lyder den dog smukt.

Når jeg er blevet vækket af den i de rolige og højtidelige timer, "når dyb søvn indhyller mennesket", har jeg lyttet med stille fryd, og, idet jeg har sat den i forbindelse med den glædelige og hellige anledning, har jeg næsten antaget den for et andet guddommeligt kor, der forkynder fred for menneskeslægten.

Hvor smukt gør ikke indbildningskraften alt til musik og skønhed, når den påvirkes af en slig moralsk indflydelse? Selv hanens galen, der af og til høres i den dybe landlige ro, antages af almuen som forkyndende den hellige fests komme.

Hvilket bryst kan være ufølsomt for dette almindelige opråb til lykke, denne travlhed og munterhed, der hersker på denne tid? Det er i sandhed en tid, der vækker følelserne til fornyet kraft, og antænder, ikke alene gæstfrihedens ild i hallen, men også barmhjertighedens milde lue i hjertet.

Skuepladsen for den tidlige kærlighed står atter frisk i hukommelsen til trods for de mange års forløb, og tanken om hjemmet, opfyldt med duften af hjemlige nydelser, genopliver det synkende mod – lige som den arabiske vind fra fjerne marker tilvifter ørkenens trætte vandrer friskhed og kølighed.

Skønt jeg er en fremmed og rejsende i landet – skønt ingen selskabelig arne luer for mig, intet gæstfrit hus åbner sin dør, eller et varmt håndtryk byder mig velkommen på dørtærsklen, føler jeg dog årstidens indflydelse, og de mange lykkelige blikke omkring mig skinner i min sjæl. Lykken kaster visselig genskin fra sig ligesom Himlens lys; og ethvert ansigt, der lyser af smil og stråler af uskyldig nydelse, er et spejl, som tilbagekaster på andre en altid mægtig velvilligheds stråler. Den, der gnaven kan vende sig bort fra beskuelsen af sine medmenneskers lykke og kan sidde mørk og ærgerlig i sin ensomhed, når alle omkring ham er glade, kan måske have sine stærkt bevægede og egenkærligt tilfredsstillende øjeblikke, men han mangler den venlige og selskabelige deltagelse, der udgør en glad juls ynde.

Postvognen

I det foregående kapitel har jeg gjort nogle almindelige bemærkninger over julefesten i England. Jeg fristes til at oplyse den nærmere ved nogle fortællinger om en jul, som jeg tilbragte på landet. Ved gennemlæsningen af disse ville jeg venligst bede mine læsere aflægge visdommens strenghed, og iføre dem det ægte helligdagssind, der er overbærende med dårskab og kun vil have morskab.

I løbet af en december udflugt i Yorkshire, kørte jeg en lang vej dagen før jul i en postvogn. Den var både ud- og indvendig opfyldt af rejsende, som, efter deres tale at dømme, hovedsagelig syntes at skulle til venners og bekendtes landsteder for at spise til middag juledag. Den var belæsset med kurve med vildt og kasser og æsker med gode sager, mens harer hang ned med deres lange øren om kuskesædet; det var foræringer til den kommende fest. Ved siden af mig inde i vognen sad tre rødmossede skoledrenge, fulde af den kække sundhed og den mandige ånd, som jeg ofte har bemærket hos børn i dette land. De vendte lystige hjem for at nyde helligdagene hos deres forældre, hvor de ventede sig alle mulige glæder. Det var morsomt at høre deres kæmpemæssige planer og de uudførlige ting, de skulle foretage sig i de seks uger, de havde løsrevet sig fra den forhadte bog, riset og skolemesteren. De var opfyldt af forventninger om mødet med familien og tyendet lige ned til katten og hunden, og den glæde, de skulle forskaffe deres små søstre med de foræringer, hvoraf deres lommer bugnede; men det møde, som de med mest

utålmodighed higede efter, var med Bantam, hvilket jeg fandt ud af var en lille hest, der ifølge deres beskrivelser var i besiddelse af flere dyder end nogen hest siden Bucephalos har haft. Hvor den kunne trave! Og hvilke spring den kunne lave! Der var ikke en hæk på hele egnen, over hvilken den ikke kunne sætte.

De var under kuskens særlige varetægt, og, så snart lejlighed gaves, henvendte de en mængde spørgsmål til ham og erklærede ham for et af de bedste mennesker på Jorden. Og jeg kunne heller ikke andet end lægge mærke til kuskens mere end almindeligt travle og vigtige mine; han bar hatten på snur og havde en stor buket grønne grene i et af kjolens knaphuller. En kusk er altid en mand, der er optaget af forretninger, i særdeleshed er han det på denne årstid, hvor han har så mange kommissioner at udføre som følge af den store udveksling af foræringer. Og her vil det måske ikke være de ubevandrede læsere imod at få en skitse, der kan tjene som et almindeligt billede på denne meget talrige og nyttige klasse af medborgere, hvis dragt, væsen, sprog og udseende er særegne for dem, men fælles for alle broderskabets medlemmer, så at man aldrig kan tage fejl af kusken på en postvogn og noget andet menneske.

I reglen har han et bredt, fyldigt ansigt, besynderligt indsprængt med rødt, som om blodet ved stærk spisning var blevet trængt ind i hvert af hudens kar; ved jævnlige besøg hos ølkruset er han blevet trivelig, og hans omfang forøges endnu mere ved en overflødighed af frakker, hvori han er begravet som et blomkålshoved, idet den yderste når ham til hælene. Han har en bredskygget, lavpuldet hat; om halsen et stort farvet tørklæde, der er fiffigt bundet, og enderne af det gemt på

brystet; om sommeren har han en uhyre buket blomster i knaphullet, formodentlig en foræring af en eller anden forelsket landsbypige. I almindelighed er hans vest lysfarvet og stribet, og hans benklæder går ned under knæene, hvor de møder et par jockey-støvler, som når halvt op på benet.

Hele hans dragt holdes i orden med stor nøjagtighed; det er hans stolthed at have udmærket tøj i sine klæder, og uagtet hans udseende og tilsyneladende plumphed kan man dog spore den nethed og renlighed om hans person, hvormed englænderne næsten fødes. På vejen betragtes han som en vigtig og betydningsfuld person; han har hyppige samtaler med landsbyernes husmødre, der anser ham som særdeles pålidelig, og det synes, som om han står på en fortrolig fod med alle smukke bondepiger. Så snart han kommer til det sted, hvor han skal skifte heste, kaster han tømmen fra sig med en vis mine og overlader hestene til staldkarlens omsorg; for det er kun hans bestilling at køre fra station til station. Når han er nede af bukken, er hans hænder begravet i de store kavajlommer, og han spadserer rundt i værtshusets gård på en måde, som om han var uindskrænket herre der. Her er han i reglen omgivet af en beundrende flok kældersvende, staldknægte og skopudsere, og de navnløse lediggængere, der hjemsøger værtshuse, løber ærinder og udfører alle slags arbejder mod at måtte gøre sig til gode med, hvad der falder af i køkkenet, og hvad der løber ud af tønderne i kælderstuen. Alle disse ser op til ham som til et orakel; de gemmer tro i erindringen alle hans udtryk, gentager hans meninger om heste og andre af jockey-kundskabens emner, og navnlig efteraber de hans miner og holdning. Enhver Lazarus, der har en frakke på bagen, stikker hænderne i

lommerne, slingrer i sin gang, bruger udtryk om heste i sin tale og er en embryo-kusk.

Måske kan det henregnes til den behagelige stemning, der herskede i mit eget sind, at jeg bildte mig ind at se en glæde i alles ansigter på hele rejsen. En postvogn bringer imidlertid altid liv med sig og sætter verden i bevægelse, når den ruller afsted. Hornet, som lyder ved indgangen til en landsby, frembringer et almindeligt røre. Nogle iler frem for at møde venner, nogle kommer med bylter og hatteæsker for at sikre sig en plads, og i øjeblikkets hastværk får de næppe tid til at tage afsked med den klynge, der ledsager dem. Imidlertid har kusken hænderne fulde af småkommissioner, som skal udføres. Ind imellem afleverer han en hare eller fasan; andre gange kaster han en lille pakke eller en avis ind ad døren i et værtshus, og atter andre gange rækker han, med betydningsfulde blikke og et fiffigt smil, en halvt rødmende, halvt leende glut et lille underlig sammenlagt brev fra en landlig elsker. Når vognen ruller igennem landsbyen, løber enhver til vinduet, og på alle kanter ser man friske, livlige bønderansigter og blomstrende, leende piger. Ved hjørnerne står landsbyens dagdrivere og vise mænd i klynger i den vigtige hensigt at se på de forbikørende; men den allerviseste forsamling er i reglen hos smeden, som vognens rullen giver stof til megen granskning. Smeden med hestens hæl i sit skød, standser sit arbejde, når vognen farer forbi; kykloperne ved amboltene hviler deres rungende hamre og lader jernet blive koldt, og det sodede spøgelse i den brune papirshue, af hvem bælgen bearbejdes, læner sig et øjeblik på håndtaget og tillader den astmatiske maskine at udstøde et

langt suk, mens han selv kigger ud igennem smedjens mørke røg og svovlagtige dampe.

Muligvis har den nærtforestående højtid givet hele landet mere end almindeligt liv, for det forekom mig, som om alle var i højeste grad vel til mode. Vildt, fjerkræ og andre af bordets overflødighedsgenstande var i hurtigt omløb i landsbyen; urtekræmmernes, bagernes og frugthandlernes butikker var fulde af kunder. Husmødrene var i fuld virksomhed med at bringe deres huse i orden, og kristtornens glinsende blade og de røde, smukke bær begyndte at vise sig i vinduerne. Dette sceneri bragte en gammel skribents beretning om juletilberedelserne op i min erindring: "Nu må kapuner og høns, foruden kalkuner, gæs og ænder, med får og okser, alle dø – for i tolv dage kan man ikke brødføde en mængde mennesker med lidet. Fordel nu blommer og krydderier, sukker og honning i kager og supper. Nu eller aldrig må instrumenterne være stemt, for ungdommen må danse og synge sig varm, mens de ældre sidder ved ilden. Bondepigen efterlader sit halve købmandskab, og hun må sendes ud igen, hvis hun glemmer et spil kort på juleaften. Stor er samlingen af kristtorn og vedbend, hvad enten mand eller kone er herre i huset. Terninger og kort gavner hushovmesteren, og hvis kokken ikke mangler bid, vil han altid slikke sig om munden."

Jeg vaktes af disse behagelige betragtninger ved et udråb fra mine små medrejsende. De havde den sidste halve mils vej set ud af vinduerne; de kendte hvert træ og hver hytte, efterhånden som de nærmede sig hjemmet, og nu blev der et almindeligt glædesudbrud: "Der er John! Og der er gamle Carlo! Og der er

Bantam!" udbrød de lykkelige små knægte og klappede i hænderne.

Ved enden af gaden ventede en adstadig, gammel tjener i livré på dem; han ledsagedes af en udlevet jagthund og af den navnkundige Bantam, en lille rotte af en pony med en busket manke og lang hale; den stod på vejen og drømte kun lidt om den travle tid, der forestod den.

Det morede mig at se den venlighed, hvormed de små fyre sprang omkring den gamle tjener og kælede med jagthunden, der logrede med halen og bevægede hele legemet af glæde. Men Bantam var især genstand for interesse; alle ville straks op på den, og det var kun med vanskelighed, at John fik det ordnet således, at de skulle ride efter tur, og den ældste først.

Omsider tog de bort: Én til hest med hunden springende og gøende foran, og de andre holdende John i hånden, idet de begge talte på én gang og overvældede ham med spørgsmål om hjemmet og med skolehistorier. eg så efter dem med en følelse, i hvilken jeg ikke ved, om glæde eller vemod var det mest fremherskende element; for jeg mindedes de dage, da jeg hverken kendte kummer eller sorg, og en ferie var toppunktet af jordisk lyksalighed. Nogle øjeblikke efter standsede vi, for at hestene kunne få vand, og en drejning af vejen lod os få øje på et smukt landsted. Jeg kunne netop skelne en dames og to unge pigers figurer i døren, og jeg så mine små rejsefæller med Bantam, gamle Carlo og John trave ned ad kørevejen. Jeg lænede mig ud ad vognen i håb om at være vidne til det lykkelige møde, men en lund skjulte det for mit blik.

Om aftenen nåede vi en landsby, hvor jeg havde besluttet at overnatte. Da vi kørte igennem værtshusets port, bemærkede

jeg en flammende køkkenild ved dens skin ud af vinduet. Jeg trådte ind og beundrede, som hundrede gange før, det billede af hyggelighed, nethed og ligefrem, ærlig nydelse, som et engelsk værtshuskøkken frembyder. Det var meget rummeligt; på væggene hang blankskurede kobber- og tinkar, og der var prydet med grønt hist og her. Skinker, tunger og flæskesider hang ned fra loftet; en stegevender gjorde uophørligt støj ved ildstedet, og perpendiklens i et stueur hørtes i krogen. Et blankt fyrrebord nåede langs hele den ene side af køkkenet; et stort stykke oksekød og andre levnedsmidler stod derpå, og to rygende krus syntes ligesom at holde vagt ved det. Rejsende af en ringere stand syntes at gøre sig rede til at anfalde dette solide måltid, mens andre sad rygende og sladrende over deres øl på højryggede egetræsstole tæt ved ilden. Vævre piger ilede frem og tilbage efter anvisning fra den friske, virksomme værtinde; dog havde de tid til nu og da at veksle et livligt ord eller en skæmt med den klynge, der sad ved arnen.

Jeg havde ikke været længe i værtshuset, før en postkaret holdt for døren. En ung herre trådte ud, og ved lampernes skin fik jeg øje på et, som jeg syntes, bekendt ansigt. Jeg gik frem for nærmere at se til, da hans øje mødte mit. Jeg tog ikke fejl; det var Frank Bracebridge, en livlig, godmodig ung mand, i hvis selskab jeg engang rejste på fastlandet. Vort møde var særdeles venligt, for en gammel medrejsendes ansigt fremkalder i erindringen mangfoldige behagelige scener, pudsige hændelser og løjer. At afhandle alle disse genstande ved et flygtigt møde i et værtshus var urimeligt, og, da han hørte, at min tid ikke var knap, og at jeg kun var ude på en lysttur, bad han mig indstændigt om at tilbringe nogle dage på sin faders landsted,

hvortil han netop var ved at begive sig hen, og som lå omtrent en halv mils vej borte. "Det er bedre end at spise alene til middag juledag på et værtshus," sagde han, "og jeg kan love Dem en hjertelig velkomst efter gammel skik." Hans grunde var overtalende; og jeg må tilstå, at de forberedelser, jeg havde set til en almindelig festlighed og selskabelig glæde havde ladet mig føle min ensomhed. Jeg modtog derfor straks hans indbydelse. Vognen kørte for døren; og få minutter efter var jeg på vejen til Bracebridge'rnes familiesæde.

Juleaften

Det var en smuk, måneklar aften, men overordentlig koldt; vor vogn rullede rask over den frosne jord; postkarlen knaldede uophørligt med pisken, og en stor del af vejen gik hestene i galop. "Han ved, hvor han skal hen," sagde min ledsager leende; "og han længes efter at komme tidsnok til at deltage i borgestuens lystighed og i måltidet. Min fader, må De vide, er en stor tilhænger af den gamle skole, og han sætter sin stolthed i at overholde noget af den gamle engelske gæstfrihed. Han er et temmelig godt eksemplar af det, De sjældent træffer på nu til dags, den gammel-engelske herremand; for de nuværende rige mænd tilbringer så meget af deres tid i byen, og moden føres så meget ud på landet, at det gammeldags landlivs stærke og fremtrædende ejendommeligheder næsten er udslettet. Min fader tog imidlertid fra sine tidligste år den ærlige Peacham [Note 8)] til rettesnor i stedet for Chesterfield: Han afgjorde, i sit stille sind, at ingen stilling var mere hæderlig og misundelsesværdig end en herremands på hans fædrene jorder, og derfor tilbragte han al sin tid på sine ejendomme. Han er en ivrig advokat for genoprettelsen af de gamle landlige lege og festlige skikke, og han er særdeles vel bekendt med alle såvel ældre som nyere skribenter, der har behandlet disse emner. Ja, den læsning, han skatter højest, er de forfattere, der blomstrede for mindst to hundrede år siden, og han forsikrer, at de skrev og tænkte mere lig sande englændere, end nogen af deres efterfølgere. Af og til beklager han endog, at han ikke blev født et par århundreder tidligere, da England var sig selv og havde

sine ejendommelige vaner og skikke. Da han bor noget afsides og ikke har mange herremænd til rivaler, har han uhindret kunnet følge sin lyst. Da han er repræsentant for en af de ældste familier i nabolaget, og da en stor del af bønderne er hans fæstemænd, er han meget anset og kendes i reglen kun under benævnelsen "Herremanden", en titel, som familiens overhoved i umindelige tider har besiddet. Jeg syntes, det var bedst at give Dem disse vink om min retskafne gamle fader for at forberede Dem på adskillige små besynderligheder hos ham, som ellers kunne forekomme Dem urimelige."

Vi var kørt i nogen tid langs muren af en park, og omsider standsede vognen ved porten. Den var i svær, prægtig gammel stil af jernstænger, der på enderne var kunstfærdigt udarbejdede til blomster og snirkler. De massive, firkantede piller hvortil porten var befæstet, var foroven prydet med familiens våben. Tæt ved lå portnerboligen under skyggen af mørke fyrretræer og næsten skjult af buskads.

Postkarlen ringede på en stor klokke, der genlød i den stille frostluft og blev svaret af hundeglam i det fjerne; det syntes efter støjen at dømme, som om gården var besat af disse dyr. En gammel kone viste sig straks ved porten. Da månen kastede sine stråler stærkt på hende, kunne jeg tydeligt se den lille sirlige dame, som var meget gammeldags klædt med et net forklæde om halsen og en brystsmæk; det sølvhvide hår titted frem under en skinnende kappe. Hun kom nejende frem med mange udbrud af ukunstlet glæde over at se sin unge herre. Det lod til, at hendes mand var oppe på gården for at holde juleaften i borgestuen; de kunne ikke undvære ham, da han var bedste mand blandt hele tyendet til en sang eller en historie.

Min ven foreslog, at vi skulle stå af og spadsere igennem parken til gården, der ikke lå langt borte, mens vognen fulgte efter. Vor vej snoede sig igennem en herlig allé, og imellem træernes nøgne grene skinnede månen, da den rullede over den skyfrie himmels dybe hvælving.

På græspletten foran huset var et tyndt snetæppe, der hist og her skinnede som diamanter i måneskinnet, og noget fjernere så man en let, gennemsigtig damp opstige fra de lavere liggende enge og true med snart at fordunkle landskabet.

Min ledsager så sig om med henrykkelse: "Hvor ofte" sagde han, "er jeg ikke sprunget op af denne allé, når jeg vendte hjem i skoleferierne! Jeg føler ligesom en sønlig ærbødighed for den, således som vi føler den for dem, der har beskyttet os i vor barndom. Min fader var altid nøjeregnende med, at vi fik vore fridage, og at vi kunne samles om ham ved familiefester. Han plejede at lede og overvære vore lege med en nøjagtighed og strenghed, som nogle forældre udviser ved at lede deres børns studeringer. Han så meget på, at vi legede de gamle engelske lege i deres oprindelige form, og han rådspurgte gamle bøger for at finde de bedste autoriteter i den slags ting; dog forsikrer jeg Dem, at man aldrig kunne tænke sig noget mere elskværdigt pedanteri. Det var den gamle mands politik at få sine børn til at føle, hvorledes hjemmet var det lykkeligste sted i verden, og jeg sætter pris på denne herlige hjemlighedsfølelse, som en af de største gaver, ens forældre kunne give."

Vi blev afbrudt ved støjen af en flok hunde af alle arter og størrelser, bastarder, hvalpe, jagthunde og køtere som, opskræmte af portklokkens ringen og vognens rullen, kom springende og gøende over græssletten.

Bracebridge lo og kaldte på nogle af dem, og ved lyden af hans stemme forandrede deres gøen sig til et glædeshyl, mens de alle flokkedes om ham og næsten overvældede ham med deres kærtegn.

Vi havde nu det store herresæde lige foran os; det var til dels i dyb skygge, og til dels oplyst af det kolde måneskin. Det var en temmelig stor, uregelmæssig bygning og syntes at være i forskellige tidsaldres bygningsstil. Den ene fløj var øjensynligt meget gammel, med svære, udstående buevinduer, der sprang frem og var overvoksede med vedbend; igennem de grønne blade glimtede de små, firkantede ruder i måneskinnet. Den øvrige del af huset var i fransk smag fra Charles den Andens tid, idet den var blevet istandsat og forandret – som min ven fortalte mig – af en af hans forfædre, der vendte tilbage med denne monark efter restaurationen. Haven nedenfor bygningen var udlagt på gammeldags vis i kunstfærdige blomsterbede, med ophøjede terrasser, velklippede hække og svære jernbalustrader, prydet med vaser, en eller to billedstøtter og et springvand. Der blev mig fortalt, at den gamle herre var overordentlig omhyggelig for at bevare denne forældede pynt i dens oprindelige form. Han yndede denne anlægsmåde; den havde et vist stort anstrøg, var ædel og smuk og passede godt til den hele gammeldags familiestil. De højtpriste efterligninger af naturen i det moderne landskabsgartneri var sprunget frem med de nyere republikanske anskuelser, men passede ingenlunde for en monarkisk regering; det smagte af lighedssystemet. – Jeg kunne ikke lade være at smile over denne indførelse af politik i gartneriet, skønt jeg tilkendegav min frygt for, at jeg ville træffe den gamle herre temmelig utålsom i sin

trosbekendelse. – Frank forsikrede mig imidlertid, at det næsten var det eneste emne, i hvilket han nogensinde havde hørt sin fader indblande politik; og han troede, at denne anskuelse var blevet ham indgivet af et parlamentsmedlem, der engang tilbragte nogle uger hos ham. Herremanden var glad ved et hvilken som helst argument, der forsvarede hans klippede takstræer og store terrasser, som lejlighedsvis blev angrebet af moderne landskabsgartnere.

Som vi nærmede os huset, hørte vi lyden af musik og ind imellem et udbrud af latter fra bygningens ene ende. Dette, sagde Bracebridge, måtte komme fra borgestuen, hvor der tillodes megen lystighed, ja, hvor der endog opmuntredes dertil af herremanden i de tolv dage af julen; forudsat at alt skete i overensstemmelse med skik og brug i gamle tider. Her legedes regelmæssigt de gamle lege "Blindebuk", "Skoen går", "Dask i næve". Julelysene og den store "Yule-Clog" brændtes regelmæssigt, og misteltenen med de hvide bær [Note 9)] ophængtes til de smukke stuepigers åbenbare fare.

Folkene var i den grad inde i deres leg, at vi måtte ringe to gange, inden de kunne høre os. Da vor ankomst blev meldt, kom herremanden ud for at modtage os, ledsaget af sine to andre sønner; den ene var landofficer og var hjemme på permission. Den anden var fra Oxford universitet. Herremanden selv var en smuk, rask gammel herre, med sølvhvidt hår, der krusede sig let om et åbent, blomstrende ansigt, i hvilket en skarp iagttager kunne opdage en foranderlig blanding af griller og menneskekærlighed, navnlig hvis han havde været så heldig som jeg at få en del vink forud.

Familiemødet var varmt og kærligt. Da det var så sent på aftenen, ville herremanden ikke tillade os at skifte rejsedragt, men førte os straks ind til selskabet, der var forsamlet i en stor gammeldags hal. Det bestod af forskellige grene af et udstrakt slægtskab, i hvilket der var det sædvanlige forhold af gamle onkler og tanter, godt gifte koner, overlevede ugifte jomfruer, blomstrende kusiner, opløbne fætre og lysøjede, muntre skolepiger. De beskæftigede sig på forskellige måder; nogle spillede kort, andre stod i samtale ved kaminen, i salens ene ende var der en klynge unge mennesker – hvoraf nogle næsten var voksne, andre i en endnu ikke moden alder – ivrigt inde i en lystig leg; og en overflødighed af træheste, trompeter og iturevne dukker på gulvet viste spor af en trop felignende væsner, som, efter at have spøgt en lykkelig dag igennem, nu var ført bort for at sove en rolig nat igennem.

Mens Bracebridge og hans slægtninge gensidigt hilste på hinanden, havde jeg tid til at betragte værelset. Jeg har kaldet det en hal, for dette havde det visselig været i gamle dage, og det var åbenbart, at ejeren havde forsøgt på at sætte det i sin tidligere oprindelige stand. Over den store, fremspringende kamin hang billedet af en kriger i rustning, stående ved siden af en hvid hest; og på væggen overfor hang en hjelm, et brystharnisk og en lanse. Ved den ene ende var et par uhyre hjortehorn indmuret i væggen, så at deres grene tjente til knager for hatte, piske og sporer; og i værelsets hjørner var fuglebøsser, medesnore og andre redskaber til jagt eller fiskeri. Møblerne var af fortidens svære arbejde, skønt flere af den nyere tids genstande var føjet til, og på egegulvet var der lagt et

tæppe; så at det hele frembød en løjerlig blanding af dagligstue og hal.

Risten var blevet taget bort fra den store kamin for at give plads for en brændeild, i hvis midte en uhyre blok glødede og flammede og udsendte skyer af røg og strømme af hede; dette, blev der mig sagt, var den berømte *yule-clog* [Note 10)], som herremanden altid ville have ind og antændt juleaften ifølge gammel skik.

Det var virkelig prægtigt at se herremanden sidde i sin gamle nedarvede lænestol, ved sine forfædres gæstfrie arne, mens han så sig om som solen i et system, der udstråler varme og glæde i hvert hjerte. Selv hunden, der døsigt lå udstrakt ved hans fødder, så kærligt op i sin herres ansigt, da den vendte sig og gabte, derpå logrede med halen, så det smældede i gulvet, og atter lagde sig til rette for at sove, med den bevidsthed, at den var under et kærligt og beskyttende tag. I ægte gæstfrihed er der noget, som udgår fra hjertet, og, skønt det ikke kan beskrives, føles det dog straks og lader den fremmede føle sig hjemme. Jeg havde ikke siddet mange minutter ved denne elskværdige mands side, førend jeg følte mig så hjemme, som om jeg havde været en af familien.

Kort efter vor ankomst meldtes der, at aftensmaden var på bordet. Den var anrettet i et rummeligt egetræsværelse, hvis vægge skinnede af voks; de mange familieportrætter, som hang rundt om, var prydet med kristtorn og vedbend. Foruden de almindelige lys var to store vokslys, som benævntes julelys, omviklet med grønt og stillet på en skinnende skænk mellem familie-sølvtøjet. Bordet var overdådigt dækket med solide retter; men herremanden spiste udelukkende en slags

hvedevælling, som i gamle dage var en stående ret juleaften. Det glædede mig at finde min gamle ven kødpostejen i festens følge, og da jeg fandt den fuldkommen på sin plads, og at jeg ikke behøvede at skamme mig over min forkærlighed for den, hilste jeg den med al den varme, hvormed vi i almindelighed hilser en gammel og meget fornem bekendt.

Selskabets munterhed forhøjedes betydeligt af en besynderlig persons lune; han tiltaltes stedse af mr. Bracebridge under det løjerlige navn Master Simon. Han var en væver, tæt lille mand med en mine som en indgroet pebersvend. Hans næse var som en papegøjes næb; hans ansigt lidt mærket af småkopperne, og der var en tør, evig rødme i det, ligesom på et af frosten medtaget blad om efteråret. Han havde et meget hurtigt og livligt øje med et pudsigt og skalkagtigt udtryk, der var aldeles uimodståeligt. Han var øjensynlig familiens vittige hoved, der bestandig lavede sjov med og gjorde bemærkninger til damerne, ligesom han også vakte uendelig munterhed ved sine antydninger til gamle emner, som imidlertid mit ukendskab til familiens historie hindrede mig i at forstå. Det syntes at være hans store fornøjelse under aftensmåltidet at holde en ung dame, der sad ved hans side, i en uafbrudt lidelse, fremkommet ved hendes halvkvalte latter, til trods for hendes frygt for den overfor siddende moders bebrejdende blik. Han var hele det yngre selskabs afgud; de lo ad alt, hvad han sagde og gjorde, og ad hvert et minespil.

Det kunne ikke forbavse mig; for han må have været et vidunder af fuldkommenhed i deres øjne. Han kunne efterligne *Punch* og *Judy*, lave en gammel kone med sin hånd ved hjælp af en brændt prop og et lommetørklæde, og han kunne skære en så

komisk karikatur af en appelsin, at de unge folk var nær ved at dø af latter. Frank Bracebridge satte mig i korthed ind i hans historie. Han var en gammel pebersvend og havde en lille kapital, med hvilken det lykkedes ham at komme igennem ved fornuftig sparsommelighed. Han gik rundt i familiecirkler ligesom en komet i sin bane; så besøgte han én gren og så en anden, aldeles forskellig fra den første, hvad der ofte er tilfældet i England med folk, der har udstrakte bekendtskaber og en ringe formue. Han havde et livligt, levende gemyt, der altid lod ham nyde øjeblikket, og hans hyppige skiften af opholdssted forhindrede ham i at få disse ubehagelige vaner, hvormed gamle pebersvende så besværligt kan belastes. Han var en fuldstændig familiekrønike, idet han var vel bevandret i Bracebridge'rnes slægtsregister, deres historier og ægteskaber, hvilket gjorde ham til de gamles afgjorte yndling; han var alle de ældre damers og overlevede pebermøers kavaler, af hvilke han i reglen betragtedes som en temmelig ung mand, og blandt børnene var han mester for alskens optøjer. Der var følgelig i den kreds, hvor han bevægede sig, ikke et mere folkeligt medlem end mr. Simon Bracebridge. I de sidste år havde han næsten udelukkende boet hos herremanden, hvis højre hånd han var blevet, og som han navnlig glædede, fordi han samstemmede med ham i alt det, der angik de gamle tider, og fordi han altid havde en passende sang til enhver anledning. Vi fik snart en prøve på dette sidste talent; for næppe var aftensmaden taget bort, og afbrændt rødvin sammen med andre drikke, der er særegne for denne årstid, sat frem, førend Master Simon blev opfordret til at komme med en god julesang. Han tænkte sig et øjeblik om, og med et tindrende øje og en

stemme, der ingenlunde var slet, undtagen at den ind imellem gik over til falset ligesom tonerne fra et kløvet rør, sang han en pudsig gammel vise.

Måltidet havde stemt alle glade, og en gammel harpespiller blev hentet op fra borgestuen, hvor han havde spillet hele aftenen og tilsyneladende gjort sig til gode med herremandens drikkevarer. Man fortalte mig, at han var en slags snyltegæst der på gården, og skønt han kaldte sig beboer af landsbyen, kunne man dog oftere træffe ham i herremandens køkken end i hans eget hjem, for den gamle herre holdt af at høre harpens lyd.

Dansen var lystig, hvad der i reglen er tilfældet med danse efter aftensmåltidet; nogle af de ældre var med, ja, herremanden figurerede med en dame, som han forsikrede at have danset med hver jul i det sidste halve århundrede. Master Simon, der syntes at være ligesom et bindeled mellem gamle og nye tider, og i det hele taget at være lidt forældet med hensyn til sine fuldkommenheder, var åbenlyst stolt af sin dans, og bestræbte sig for at vække beundring ved sin *rigaudon* og andre af den gamle skoles smukke danse; men han havde uheldigvis fået til meddanserinde en lille vild skolepige, som ved sin overgivenhed og hurtighed vedvarende holdt ham i ånde og kuldkastede alle hans adstadige forsøg på elegance – således er de ulige forbindelser, hvortil aldrende herrer ulykkeligvis er tilbøjelige!

Den unge student havde derimod engageret en af de ugifte tanter, som skælmen spillede tusinde puds; han var fuld af løjer, og det var hans fryd at drille tanter og kusiner, og dog var han, som alle galfranse, damernes afgjorte yndling. Det mest

interessante par i rækken var den unge officer og herremandens myndling, en ung, blussende, syttenårig pige. Jeg sluttede af adskillige sky blikke, som jeg havde set dem udveksle i løbet af aftenen, at en lille kærlighedsforståelse var begyndt at udvikle sig imellem dem, og den unge soldat var også netop en, der var skikket til at indtage en romantisk piges hjerte. Han var høj, slank og smuk, og, som de fleste engelske officerer i de senere år, havde han erhvervet sig adskillige småfærdigheder på fastlandet; han talte således fransk og italiensk, tegnede lidt, sang tåleligt og dansede guddommeligt; men frem for alt: Han var blevet såret ved Waterloo – hvilken pige på sytten år, vel belæst i romaner og digte, kunne modstå et sådant eksempel på ridderlighed og fuldkommenhed!

Så snart dansen var forbi, greb han en guitar, og i en stilling, som jeg tror var lidt studeret, begyndte han en lille fransk sang. Herremanden ville imidlertid ikke høre anden sang end engelsk på juleaften, hvorpå den unge sanger kastede øjnene op, og som om han anstrengte sin hukommelse til det yderste, begyndte han med et galant udtryk på Herricks "*Aftensang til Julia*".

Sangen kunne enten være bestemt til at sige en kompliment til den skønne Julia – for således hørte jeg, de kaldte hans meddansende – eller ikke; hun syntes imidlertid aldeles ikke at lægge mærke til sammentræffet, for hun så ikke op på den syngende, men holdt øjet fæstet på jorden. Hendes ansigt var jo rigtignok overgydt med en yndig rødme, og hendes barm hævede sig blidt, men alt dette forårsagedes uden tvivl af dansen og dens livlige bevægelse, ja, så stor var hendes ligegyldighed, at hun morede sig med at afpille bladene af en

udvalgt blomsterbuket fra et drivhus, og da sangen var endt, lå blomsterne i stumper og stykker på gulvet.

Selskabet brød nu op for at begive sig til sengs med den venlige gamle skik at tage hinanden i hånden. Da jeg kom igennem hallen på vej til mit værelse, udsendte endnu de sidste gløder af den mægtige *yule-clog* et hvidligt lys, og, havde det ikke været på den årstid, hvor ingen ånder vover at vise sig, havde jeg sikkert været fristet til at stjæle mig fra mit værelse ved midnat for at se, om ikke feerne holdt deres lystighed ved arnen.

Mit værelse lå i bygningens ældre del, og dets uhyre møbler kunne gerne være lavet i kæmpernes tid. Panelerne var af udskåret arbejde, i hvilket blomster og eventyrlige hoveder på en besynderlig måde var blandet, og en række mørke portrætter stirrede sørgmodigt på mig fra murene. Sengen var af rigt, skønt falmet damask med en stor himmel; den stod i en niche lige over for et buevindue. Jeg havde næppe lagt mig, førend lyden af musik trængte sig til mit øre, som om den kom netop nedenfor vinduet. Jeg lyttede og mærkede, at den kom fra en flok, som jeg formodede at være de omvandrende musikanter fra den nærliggende landsby. Jeg trak gardinerne til side for tydeligere at kunne høre. Månens stråler faldt igennem vinduets øverste del og oplyste delvis det gammeldags værelse. Eftersom lyden svandt bort, blev den blødere og mere luftig og stemte godt overens med stilheden og måneskinnet. Jeg lyttede og lyttede – den fjernede sig mere og mere, og, da den gradvis forsvandt, sank mit hoved ned på puden, og jeg faldt i søvn.

Juledag

Da jeg vågnede den næste morgen, syntes det, som om alle den foregående aftens begivenheder havde været en drøm, og intet uden det gamle værelse, jeg så omkring mig, overbeviste mig om deres virkelighed. Som jeg lå og grundede, hørte jeg lyden af lette fodtrin udenfor døren og en hviskende rådslagning. Straks efter sang et kor af små stemmer en gammel julesang.

Jeg rejste mig sagte, trak mine klæder på, åbnede døren pludseligt og så en af de nydeligste små fe-grupper, som nogen maler kunne forestille sig. Den bestod af en dreng og to piger, af hvilke den ældste ikke var mere end seks år, og så yndige som engle. De gik rundt i hele huset og sang ved hver kammerdør; men min pludselige fremkomst skræmte dem og gjorde dem stumme. De blev et øjeblik stående og spillede med fingrene på læberne, idet de nu og da kastede et stjålent blik op; men derpå fløj de alle bort som efter én og samme indskydelse, og, da de drejede om et hjørne på gangen, hørte jeg dem le højt i triumf over, at de slap.

Alt sammensvor sig for at frembringe venlige og lykkelige følelser i denne den gammeldags gæstfriheds fæstning. Mit kammervindue vendte ud mod noget, der om sommeren ville have været et fortryllende landskab. Der var en skrånende græsplet, en smuk bæk, som snoede sig ved foden af den, og bagved en skovstrækning med ædle gamle træer og flokke af dyr. I nogen frastand lå en net landsby, hvorover røgen fra skorstenene hængte i skyer, og en kirke stod med sit mørke spir stærkt frem imod den klare, hvide himmel. Ifølge engelsk skik

var huset omplantet med eviggrønne vækster, der næsten ville have givet det et sommerligt udseende, hvis ikke morgenen havde været særdeles kold, og den foregående aftens lette tåger havde lejret sig i krystaller på hvert træ og græsstrå. Den klare morgensols stråler havde en magisk virkning på det glinsende løv. En rødkælk havde sat sig på et rønnetræ, hvis klaser af røde bær netop hang ud for mit vindue; den badede sig i solskinnet og udsendte nogle få, klynkende toner, mens en påfugl udfoldede hele sin fjerpragt og struttede med en spansk grandes stolthed og værdighed om på terrassen nedenunder.

Næppe var jeg påklædt, før en tjener kom for at bede mig komme ned til familiebønnen. Han viste mig vej til et lille kapel i den gamle fløj, hvor jeg fandt størstedelen af familien allerede forsamlet i en slags galleri, der var forsynet med puder, måtter på gulvet og store bønnebøger; tjenestefolkene sad på bænke nedenunder. Den gamle herre oplæste bønnen fra en pult over for galleriet, og master Simon udførte degnens tjeneste, idet han oplæste svarene, og jeg skylder ham at sige, at han skilte sig fra dette hverv med stor alvor og anstand.

Gudstjenesten efterfulgtes af en julesang, som mr. Bracebridge selv havde forfattet efter et digt af hans yndlingsforfatter Herrick, og master Simon havde sat den til en gammel salmemelodi. Da der befandt sig adskillige gode stemmer blandt de tilstedeværende, gjorde den et behageligt udtryk, men navnlig var det velgørende at være vidne til den inderlighed og det pludselige udbrud af taknemmelig følelse, hvormed herremanden sang ét vers, der særligt handlede om Guds godhed.

Senere fortaltes der mig, at på hver søndag og helgendag holdtes der hele året rundt morgenbøn, der oplæstes enten af mr. Bracebridge selv eller af et andet af familiens medlemmer. Engang var det skik næsten overalt blandt Englands adel og herremænd, og det er beklageligt, at det nu forsømmes; for selv den ligegyldigste iagttager må kunne se den orden og fred, der hersker i de huse, hvor en smuk slags gudsdyrkelse på festdagenes morgener giver ligesom hvert sind grundtonen for den dag og stemmer enhver sjæl til harmoni.

Vor morgenmad bestod af, hvad herremanden kaldte god, gammel-engelsk kost. Han var bittert imod nymodens morgenmad, hvor der blev drukket te med ristet brød til, og han henførte den nuværende blødagtighed og de svage nerver, tilligemed frafaldet fra gammel-engelsk hjertelighed for en stor dels vedkommende til disse. Og, skønt disse ting ikke savnedes ved hans bord, eftersom de måske kunne behage hans gæster, var der dog et tappert skue af koldt kød, vin og øl på sideborde.

Efter morgenmaden gik jeg rundt på ejendommen med Frank Bracebridge og master Simon, eller mr. Simon, hvad alle andre end herremanden kaldte ham. Vi fulgtes af en stor mængde hunde, fra den vævre bologneserhund til den gamle adstadige jagthund; denne var af en race, der i umindelige tider havde været i familien. Alle lød de en fløjte, der han i master Simons knaphul, og nu og da kastede de et blik til den lille pisk, han havde i hånden.

Den gamle herregård havde et endnu ærværdigere udseende i det gule solskin end i det blege måneskin, og jeg måtte være af ejerens mening, at de store terrasser, svære balustrader og regelmæssigt klippede takstræer havde en stolt aristokratisk

mine. Der lod til at være et ualmindelig stort antal påfugle omkring huset, og jeg erfarede snart, at disse fugle var store yndlinge af Franks fader, der var meget omhyggelig for at bevare racen.

Dette skete dels, fordi de hørte til riddertiden og blev meget efterspurgte ved de store fester og gilder i ældre tid, og dels var der en pragt og glans over dem, som passede vældigt til en gammel herregård. Han plejede at sige, at intet kunne se mere stadseligt og værdigt ud, end en påfugl siddende på en antik stentrappe.

Master Simon måtte nu skynde sig bort, da han havde bestemt et møde med landsbyens korsangere, der skulle udføre noget musik efter hans valg. Der var noget særdeles behageligt i denne lille mands muntre lune, og jeg må bekende, at hans fortræffelige citater af forfattere, der ikke hørte til dem, man hver dag træffer på, forbavsede mig. Denne omstændighed nævnte jeg til Frank Bracebridge, der smilende fortalte mig, at hele master Simons kundskabsmasse indskrænkede sig til et halvt dusin gamle forfattere, som herremanden havde stukket ham i hånden, og som han atter og atter gennemlæste, når som helst læselysten kom over ham, hvad der af og til skete på en vinteraften eller en regnfuld dag. Sir Anthony Fitzherberts værk om landøkonomi, Markhams "Landlig Tilfredshed", "Om Jagten" af sir Thomas Cockayne og endnu et par af samme ærværdige slags var hans stadige autoriteter, og, ligesom alle mennesker, der kun kender få bøger, så han op til dem med en slags tilbedelse og anførte dem ved enhver lejlighed. Hvad hans sange angik, da var de navnlig taget ud af gamle bøger i herremandens bibliotek, og de var sat til melodier, der var på

højeste mode for et århundrede siden. Dog bragte hans praktiske anvendelse af brudstykker af litteraturen ham til at anses for et vidunder af lærdom blandt alle nabolagets staldkarle, skytter og jægere.

Mens vi talte, hørte vi landsbyklokken ringe i det fjerne, og man sagde mig, at herremanden var lidt nøjeregnende med, at hele hans hus gik i kirke på julemorgen, for han ville, at det skulle være en taksigelses- og glædesdag.

"Hvis De har lyst til at gå i kirke," sagde Frank Bracebridge, "kan jeg love Dem et prøvestykke af min fætter Simons musikalske bedrifter. Da kirken mangler et orgel, har han dannet en bande af landsbyens dilettanter og oprettet en musikalsk klub til dens uddannelse; ligeledes har han formeret et kor på samme måde, som han sorterede min faders hunde efter anvisning af Markham i hans "Landlige Tilfredshed"; bassisterne har han taget blandt landsbyens alvorlige folk, og tenorerne blandt de lystige, mens han med udmærket smag har samlet sopranerne blandt de smukkeste piger. Disse sidste erklærede han imidlertid for at være de vanskeligste at holde ved stemme; da de skønne kvindelige sangere er ganske overordentligt lunefulde og meget udsatte for uheld."

Da morgenen var ualmindelig smuk og klar, uagtet det var frostvejr, gik størstedelen af familien til fods til kirken, der var en meget gammel, grå stenbygning og lå nær landsbyen omtrent en halv fjerdingvej fra gården. Tæt op til den lå den nette lille præstebolig, der syntes at være dens jævnaldrende. Kirkens forside var aldeles dækket af et takstræ. som var blevet trukket op ad muren, og man havde lavet åbninger i dets tætte løv for at lade lyset komme ind gennem de antikke vinduer. Da

vi gik forbi dette smukke sted, kom præsten frem og spadserede i forvejen.

Jeg havde ventet at se en trivelig præstemand af den slags, der ofte findes i et godt kald nær ved en rig godsejers bord; men jeg tog fejl. Han var en lille, mager mand med en gråsprængt paryk, der var alt for stor til ham, og som en følge deraf struttede ud ved ørene, så at hans hoved syntes at være sunket ind i den som en tør nød i sin skal. Han havde en gammel kjole på med store skøder og lommer, der mageligt kunne have rummet både Bibelen og bønnebogen; og hans små ben syntes endnu mindre, fordi de var stukket ned i store sko, prydede med uhyre spænder.

Frank Bracebridge meddelte mig, at præsten havde været hans faders kontubernal i Oxford og havde fået kaldet snart efter, at denne havde overtaget godset. Han var en ivrig gransker i munkeskrift og ville næppe læse en bog, skrevet med almindelige bogstaver. Caxtons og Wynkin de Wordes udgaver var hans højeste fryd, og han var utrættelig i at forske efter sådanne gamle engelske forfattere, der var gået i forglemmelse på grund af deres manglende værd. Han havde, måske af agtelse for mr. Bracebridge's anskuelser, anstillet flittige undersøgelser i de tidligere tiders festlige skikke og sædvaner, og han havde været så ivrig i sine forskninger, som var han en af de lystigste ved gilderne; men det var kun med den arbejdsomme ånd, hvormed folk med et vist sind forfølger et hvilket som helst studium, blot fordi det kaldes lærdom, uden at bryde sig om dets sande værd, og ligegyldige for, hvad enten det er billeder af visdom eller kun af oldtidens plumphed og utugtighed. Han havde læst så vedholdende i disse gamle bøger,

at de syntes at have kastet deres genskin i hans eget ansigt, og, hvis ansigtet er sjælens indholdsfortegnelse, kunne man sammenligne hans med titelbladet til et munkeskrift. Da vi nåede kirkedøren, så vi præsten skænde på den gråhærdede graver, fordi han havde sammenblandet misteltenen med det øvrige grønne, hvormed han havde prydet kirken. Det var, sagde han, en vanhellig plante, der var blevet profaneret ved, at druiderne brugte den i deres hemmelighedsfulde ceremonier, og, endskønt den vel kunne bruges uskyldigt ved stuers og køkkeners festlige udsmykning, var den dog af kirkens fædre blevet betragtet som vanhellig og aldeles uskikket til kirkebrug. Så fast var han på dette punkt, at den stakkels graver var nødt til at borttage en stor del af de simple prydelser efter sin smag, forinden præsten på nogen måde ville begynde gudstjenesten.

Kirkens indre var ærværdigt men simpelt; i murene var indsat adskillige gravmæler for familien Bracebridge og lige ved alterets side var et gravsted af antikt arbejde, på hvilket der lå billedet af en kriger i fuld rustning med korslagte ben som tegn på, at han havde været en korsridder. Der blev mig sagt, at det var en af familien, som havde gjort sig berømt i det hellige land, og den samme, hvis portræt hang over kaminen i hallen.

Under gudstjenesten stod master Simon oprejst i stolen og gentog svarene lydeligt; han udtrykte derved den formelle andagt, der punktligt iagttages af folk af den gamle skole og af gammel familie. Ligeledes lagde jeg mærke til, at han vendte bladene i en folio bønnebog med et vist sving, måske for at vise en uhyre signetring, der prydede en af hans fingre, og som så ud som et familieklenodie. Men han var navnlig mest optaget af

den musikalske del af gudstjenesten; han holdt blikket stift fæstet på koret og slog takt med meget eftertryk.

Orkestret var i et lille galleri og fremviste en pudsig samling af hoveder, der var stablet over hinanden; blandt disse lagde jeg særligt mærke til landsbyskrædderen, en bleg mand med et tilbagetrukket ansigt; han spillede på klarinet og syntes at have blæst sit ansigt ganske spidst, og der var en anden, en fed, stakåndet mand, der i en bøjet stilling arbejdede på en bas og intet viste af sin person uden et rundt, skaldet hoved som et strudsæg. Der var to eller tre smukke ansigter blandt sangerinderne, som den skarpe frostluft havde givet en kraftig, rød farve; men sangerne var øjensynligt, ligesom cremoneser-violinerne, valgt mere på grund af deres tone end deres udseende, og, da flere måtte synge ud af samme bog, var der en samling af besynderlige ansigter, ikke ulig de grupper af engle, man af og til finder på landsbykirkegårdes ligsten.

De almindelige salmer blev sunget tåleligt, idet stemmerne i reglen var noget bagefter instrumenterne og fra tid til anden ville en eller anden violinspiller indhente den derved spildte tid, i hvilken anledning han gennemspillede en passage med en utrolig hurtighed. Men hovedsangen var en stor korsang, der var blevet forberedt af master Simon, og af hvilken han ventede sig meget. Uheldigvis indløb der en fejl straks i begyndelsen, musikanterne blev forvirrede, master Simon var i en feber, det gik uregelmæssigt og temmelig dårligt, indtil der kom et vers, som begyndte: "Lad os nu synge med én mund," så var ævred opgivet. Der blev en almindelig forstyrrelse, enhver sørgede for sig selv og kom til enden så godt, eller rettere så hurtigt, han kunne, med undtagelse af én gammel korsanger, hvis næse

prydedes og sammenklemtes af et par store hornbriller. Han stod lidt fjernet fra de andre, og da han var aldeles optaget af sin egen sang, lagde han ikke mærke til, hvad der ellers foregik, og fortsatte derfor at synge med skælvende stemme, idet han rystede på hovedet; han endte med en næselyd, der mindste var tre takter lang.

Præsten gav en meget lærd præken om julens skikke og højtideligheder, og om hvorledes man ikke alene skulle betragte den som en taksigelses-, men også som en glædesfest, og han understøttede denne sin menings rigtighed ved at anføre de tidligste kirkeskikke og gav den vægt ved autoriteter som Theophilus af Cesarea, St. Cyprian, St. Chrysostom, St. Augustin og i det uendelige af helgener og kirkefædre, af hvilke han gav os udførlige citater. I begyndelsen fattede jeg ikke nødvendigheden af at føre en så stor hær i marken for at holde et punkt, som ingen af de tilstedeværende var til sinds at bestride; men snart fandt jeg ud af, at den gode mand havde en legion modstandere i tanken, idet han nemlig, i løbet af sine efterforskninger om julen, havde indviklet sig i de sekteriske stridigheder fra revolutionen, da puritanerne gjorde et så heftigt angreb på kirkens ceremonier, og den stakkels jul blev drevet ud af landet ved en parlamentsbefaling. Den værdige præst levede i fortiden og kendte kun lidt til den nærværende tid.

Indesluttet i sit eget gammeldags lille studerekammer blandt ormædte bøger, var bladene i disse for ham som dagens aviser, og revolutionens tid den nyere historie. Han glemte, at der var næsten forløbet to århundreder, siden den stakkels kødpostej blev så heftigt forfulgt i landet, da suppe med rosiner i blev

betragtet som "lutter papisteri" og oksesteg som Antikristen, og at julen atter sejrrigt var blevet indført med kong Charles' muntre hof ved restaurationen. Han blev varm i kampens iver og ved den mængde indbildte fjender, han havde at strides med; han havde en hård fægtning med gamle Prynne og forskellige andre af rundhovedernes forglemte riddere om julefestlighederne, og han sluttede med at bede sine tilhørere, på den mest højtidelige og rørende måde, om at holde fast ved deres fædres nedarvede skikke og glæde sig og være muntre på kirkens årsdag.

Sjældent har jeg set en præken, der ledsagedes af mere tilsyneladende øjeblikkelige virkninger, for da vi forlod kirken, syntes menigheden alle som én besjælede af den munterheds ånd, der så kraftigt var blevet indskærpet af præsten. De ældre folk samledes i klynger på kirkegården, hvor de hilste hinanden og trykkede hinanden i hænderne, og børnene løb rundt og sang nogle besynderlige småviser, som præsten, der kom til, fortalte mig var gået igennem alle slægter fra umindelige tider. Landsbyens beboere tog deres hatte af for herremanden, da han gik forbi dem, og de ønskede ham "glædelig jul" med alle tegn på velment hjertelighed.

Han indbød dem til at komme op til gården for at få noget, der kunne holde kulden ude, og jeg hørte velsignelser fremsagt af adskillige af de fattige, hvilket overbeviste mig om, at den værdige, gamle mand ikke midt i sine adspredelser havde glemt den sande kristelige pligt, godgørenheden.

På hjemvejen syntes hans hjerte at strømme over af ædelmodige og lykkelige følelser. Da vi kom over en bakke, hvorfra der var en temmelig vid udsigt, nåede lyden af landlig

munterhed nu og da vore øren; da standsede herremanden nogle øjeblikke og så sig om med et udtryk af ubeskrivelig mildhed. Selve dagens skønhed var nok til at fremkalde menneskekærlighed. Uagtet frosten havde solen dog på sin skyfri vej fået tilstrækkelig kraft til at bortsmelte det tynde snedække fra hver sydlig skråning og til at lade det levende grønne, der selv midtvinters pryder et engelsk landskab, skinne frem. Større strækninger af smilende grønsvær stod i skarp modsætning til de beskyggede skrænters og ganges blændende hvidhed. Enhver banke, hvorpå de brede stråler hvilede, afgav sin strøm af koldt, klart vand, der glinsede i det fugtige græs og opsendte svage dampe, som forøgede den tynde dis, der hang lige over jordens overflade. Der var noget inderlig frydefuldt i denne varmens og grønsværets sejr over vinterens frostagtige trældom, det var, som herremanden bemærkede, et sindbillede på kristendommens gæstfrihed, der gennembryder formernes og egenkærlighedens kulde og optør hvert hjerte. Med glæde pegede han på de tegn på gode måltider, der viste sig over skorstenene på de smukke bondehuse og lave, stråtækte hytter. "Jeg holder af," sagde han, "at se denne dag vel holdt af rige og fattige, det er en stor ting, at der i det mindste er én dag om året, på hvilken man er vis på at være velkommen, hvor man end går hen, og ligesom at have hele verden åben for sig." Dernæst gik han over til at beklage ophævelsen af de lege og fornøjelser, der tidligere på denne årstid var så almindelige blandt de lavere klasser og opmuntrede af de højere; da de gamle borghaller og herregårdes sale åbnedes ved daggry, og bordene var dækkede med svinesteg og oksesteg og skummende øl; da harpen og sangen lød hele dagen, og da rige

og fattige i lige grad indbødes til at træde ind og more sig."[Note 11] Vore gamle lege og ejendommelige skikke bidrog betydeligt til at gøre hjemmet kært for bonden, og, når herremanden opmuntrede ham til at bibeholde dem, kom han til at holde af denne. – Nationen er forandret, vi har næsten mistet vor enfoldige, troskyldige bondestand. Den ringere fjerner sig fra de højere klasser og synes at tro, at deres interesser er adskilte. Han har fået for mange kundskaber og begynder at læse aviser, lytte til ølhus-politik og tale om reformer. Jeg tror, at hvis adelen og de større ejendomsbesiddere ville tilbringe mere af deres tid på deres godser, blande sig mere med landfolkene og atter sætte de gode gamle engelske skikke i gang, ville det være et middel til at holde dem ved godt lune i disse besværlige tider."

Dette var herremandens plan til at udrydde den offentlige misfornøjelse, og han havde endog forsøgt på at sætte den i værk, idet han for nogle år siden havde holdt åbent hus på gammel vis i helligdagene. Men landfolkene forstod ikke rigtigt at skikke sig under denne ualmindelige og storartede gæstfrihed; mange ubehagelige omstændigheder indtraf, huset blev overløbet af alle omegnens landstrygere, og der blev trukket flere tiggere til nabolaget på én uge, end sogneforstanderskabet kunne blive af med på et år. Siden den tid havde han ladet sig nøje med at indbyde de ordentlige bønder fra omegnen til at besøge herregården på juledag, og han havde da uddelt kød, øl og brød til de fattige, så at de kunne gøre sig lystige i deres egne boliger.

Vi havde ikke været længe hjemme, førend lyden af musik hørtes på afstand. Man så en bande drenge uden trøjer, med

skjorteærmerne ombundet med farvede bånd, hattene prydet med grønt og knipler i hænderne komme op ad alléen, fulgt af en skare af bønder og landsbyfolk. De standsede udenfor døren til gården, hvor musikken spillede en ejendommelig melodi, mens knøsene udførte en besynderlig og indviklet dans, hvori de trådte frem og tilbage, slog stokkene sammen og fulgte nøjagtig musikkens takt. Imidlertid sprang en, der var klædt ud i et ræveskind, hvis hale hang ned ad hans ryg, rundt om de dansende med mange pudsige gebærder og raslede med en "juleæske".

Herremanden betragtede dette løjerlige spil med levende interesse og glæde og gav mig en omstændelig beretning om dets oprindelse, som han sporede lige til den tid, da romerne havde øen i besiddelse, idet han klart beviste, at det var en lige nedstamning fra de gamles sværddans. "Nu var den," sagde han, "næsten udryddet; men af og til fandt han dog spor af den i omegnen, og han opmuntrede den da altid; skønt den, sandt at sige, var alt for smuk, til at den skulle følges af stokkeleg og brådne pander om aftenen." Efter at dansen var til ende, beværtedes hele selskabet med steg og ægte, hjemmebrygget øl. Herremanden blandede sig selv i vrimlen og modtoges med kejtede beviser på agtelse og ærbødighed. Jeg så jo rigtignok to eller tre af de yngre bønder lave grimasser til hinanden, da herremanden vendte dem ryggen, men så snart de mødte mit øje, blev de straks alvorlige og fordybede sig i deres krus. Mod master Simon syntes de imidlertid alle at være ugenerte. Hans forskelligartede beskæftigelser og fornøjelser havde gjort ham vel bekendt i hele nabolaget. Han besøgte hver bondegård og hver hytte, snakkede med bønderne og deres koner, lavede sjov

med døtrene og, ligesom denne typus på alle omflakkende pebersvende, humlebien, nippede han det søde af alle rødmossede læber i hele egnen.

Gæsternes undseelse veg snart for den gode kost og nedladenheden. Der er noget ægte kærligt i de lavere stænders munterhed, som opvækkes ved gavmildheden og venligheden hos dem, der står over dem; taknemmelighedens varme glød træder ind i deres glæde, og et mildt ord eller en lille spøg, de tiltales med af en velynder, fryder den afhængiges hjerte mere end vin. Da herremanden havde trukket sig tilbage, forøgedes munterheden, og der var megen spøg og latter, navnlig mellem master Simon og en kraftig, rødmosset, hvidhåret landmand, der syntes at være landsbyens vittige hoved; for jeg bemærkede, at alle hans kammerater ventede med åbne munde på hans svar og udbrød i latter, inden de endnu havde erfaret dem.

Det syntes, som om hele huset var overgivet til lystighed. Da jeg gik til mit værelse for at klæde mig på til middagsbordet, hørte jeg lyden af musik i en lille gård, og, da jeg så ud ad et vindue, som vendte ud til den, fik jeg øje på en bande omvandrende musikanter med piber og tamburiner; en nydelig stuepige dansede en "jig" med en livlig landsbyknøs, mens adskillige andre af tjenestefolkene så på. Midt i dansen så pigen et glimt af mit ansigt i vinduet og løb rødmende bort med en koket, affekteret forvirring.

Middagsmåltidet på juledag

Jeg havde fuldendt min påklædning og stod med Frank Bracebridge i biblioteket, da vi hørte en fjern, bankende lyd, som han underrettede mig om var signalet til at rette an. Herremanden vedligeholdt gamle skikke i køkkenet som i hallen, og kokken mindede tjeneren om at bære maden op ved at slå på køkkenbordet med et stegespid. Måltidet var anrettet i den store sal, hvor alle Bracebridge'r altid spiste på juledag. En stor gnistrende ild var antændt for at opvarme det rummelige værelse, og flammen snoede sig hvirvlende op i den store skorsten. Det store billede af korsridderen på den hvide hest var blevet rigt behængt med grønt i anledning af højtiden, ligesom også kristtorn og vedbend var blevet slynget om hjelmen og våbnene på den modsatte væg; disse, fortalte man mig, havde tilhørt ham. Jeg må imidlertid tilstå, at jeg tvivlede meget på rustningens og skjoldmærkets ægthed; men de sagde, at skjoldmærket, så længe det kunne mindes, var blevet betragtet som ægte, og med hensyn til rustningen, da var den blevet fundet på et gammelt pulterkammer og ophøjet til sin nærværende stilling af herremanden, der straks afgjorde, at den havde tilhørt familiens helt. Da han var den eneste autoritet i alle slige sager blandt sine egne, havde alle antaget det samme synspunkt som han. En skænk var blevet stillet lige under disse trofæer og på denne var en opstilling af sølvtøj, der, i det mindste i forskelligartethed, kunne have målt sig med Belshazzars udstilling af templets sølvkar; flasker, bægre, pokaler, vandfade og kander, hvilke brugsgenstande lidt efter

lidt var samlet igennem mange slægtled. Foran disse sager stod to julelys, der skinnede som stjerner af første rang; andre lys var spredt rundt om, så at det hele glimrede som en sølvhimmel.

Vi førtes ind til denne festlige scene under strengespil, idet den gamle harpespiller sad på en stol ved ilden og behandlede sit instrument med langt mere kraft end smag. Aldrig har et middagsbord på juledag fremvist en hyggeligere samling af ansigter; de, der ikke var smukke, var i alt fald glade, og glæde forskønner på en mærkelig måde stygge ansigter. Jeg betragter altid en engelsk familie lige så værdig for et studium som en samling af Holbeins portrætter eller Albrecht Dürers kobberstik. Man kan indhøste megen antikvarisk kundskab, megen kendskab til tidligere tiders ansigter. Måske er det, fordi de altid har disse lange rækker af familieportrætter for øje, hvormed landets herresæder er fyldt; men i alle tilfælde er det vist, at oldtidens besynderlige ansigtstræk ofte er tro forevigede i disse ældgamle familier, og jeg har sporet en gammel familienæse igennem et helt billedgalleri, der var lovformeligt gået i arv fra slægt til slægt næsten fra William the Conquerors tid. Noget lignende kunne ses i det selskab, der omgav mig. Mange af deres ansigter hørte tydeligt hjemme i den gotiske tidsalder og var kopierede af påfølgende slægtled, og der var navnlig en lille, adstadig pige, med en stor romersk næse, og et gammeldags, syrligt udseende, som herremanden erklærede for at være en Bracebridge helt igennem og det udtrykte billede af en af hans forfædre, som glimrede ved Henry den Ottendes hof. Hun var hans erklærede yndling.

Præsten sagde bordbønnen, der ikke var af den korte slags, dem, som almindeligt bruges, men lang og ordrig som i gamle tider. Derpå fulgte en pause, som om noget ventedes, da hushovmesteren trådte noget ilsomt ind. På hver side af ham gik en tjener med et stort vokslys og selv bar han et sølvfad, hvorpå der lå et uhyre grisehoved, prydet med rosmariner og med en stor citron i munden. Med stor højtidelighed sattes det for enden af bordet, og ikke så snart var det kommet ind, førend harpespilleren gav sig til at spille, hvorefter den unge student, på et vink fra faderen, begyndte en gammel julesang med den mest komiske alvor.

Skønt forberedt på at blive vidne til mange små begivenheder, eftersom jeg var blevet underrettet om min værts særegne kæphest, må jeg dog tilstå, at den måde, på hvilken en så ejendommelig ret indførtes, forbavsede mig, indtil jeg af herremandens og præstens samtale erfarede, at det skulle forestille vildsvinehovedet, en ret, der tidligere på juledag med megen højtidelighed blev fremsat til toner af harpe og sang på store borde. "Jeg kan godt lide denne skik," sagde mr. Bracebridge, "ikke alene fordi den i og for sig er stadselig og behagelig, men fordi den iagttoges ved Oxfords lærde skole, hvor jeg blev opdraget. Når jeg hører den gamle sang, tilbagekaldes i min erindring den tid, da jeg var ung og munter – og den ædle gamle skolestue – og mine kammerater i deres sorte kjoler; mange af dem ligger nu i deres grave!"

Bordet var formelig belæsset med mad og frembød et godt billede på den overflødighed, der herskede på landet nu, hvor alle spisekamre var opfyldte til højtiden. En fremragende plads var forbeholdt "den gamle oksesteg", som min vært kaldte den;

den var, sagde han, "stammen for gammel engelsk frihed og en herlig ret." Ligeledes var der adskillige andre retter prydet på en måde, der var så besynderlig, at den åbenbart tydede på at gamle sagn havde noget at gøre med det; da jeg imidlertid ikke ville synes alt for nysgerrig, spurgte jeg ikke videre om betydningen.

Dog kunne jeg ikke andet end lægge mærke til en postej, der var prægtigt smykket med påfuglefjer, således at denne fugls hale var efterlignet; selve retten optog en stor del af bordet. Dette, tilstod herremanden med nogen betænkning, var en fasanpostej, skønt en påfuglepostej visselig havde været mere passende; der havde imidlertid været en sådan dødelighed blandt hans påfugle i dette år, at han ikke kunne overtale sig til at lade én slagte [Note 12)].

Det kunne muligvis kede mine kløgtigere læsere, der måske ikke har den tåbelige forkærlighed for gamle og forældede ting som jeg, hvis jeg ville omtale denne rare gamle mands andre påfund, hvorved han bestræbte sig for, i ydmyg afstand, at følge oldtidens særegne skikke. Dog glædede det mig at se den agtelse, hans børn og slægtninge viste mod hans luner, for de gik villigt ind på dem alle og syntes at gøre det med lethed, da de formodentlig havde været nærværende ved mangen en prøve. Også morede det mig at se den dybe alvor, med hvilken hovmesteren og tjenerne udførte de dem påhvilende arbejder, hvor pudsige disse end var. Alle folkene havde et gammeldags udseende; for de fleste var blevet opdraget i huset, og de betragtede efter al sandsynlighed alle hans sære indretninger som en god husholdnings vedtagne love.

Da dugen blev tagen af, bragte hovmesteren et stort sølvkar af sjældent og forunderligt arbejde ind og stillede det på bordet foran herremanden. Synet af det modtoges med jubel; det var den ved julehøjtiden så bekendte "wassail"-bolle [Note 13)]. Indholdet var blevet lavet af mr. Bracebridge selv, for det var en drik, som han var stolt af at kunne tilberede, idet han nemlig påstod, at den var for indviklet til at kunne forstås af en tjener.

Det var sandelig en drik, der kunne bringe en svirebroders hjerte til at hoppe i livet på ham; for den var sammensat af de bedste og kraftigste vine, stærkt sødet og krydret og med stegte æbler svømmende på overfladen [Note 14)].

Den gamle herres ansigt strålede af fryd og hellig begejstring, da han rørte om i den mægtige bolle. Efter at have løftet den til sine læber med et hjerteligt ønske om glædelig jul for alle tilstedeværende, sendte han den skummende rundt om bordet, for at enhver, ifølge gammel skik, kunne følge hans eksempel. Han sagde, at det var "det gamle væld for gode følelser, hvor alle hjerter mødtes" [Note 15)].

Der var megen latter og munterhed, da sindbilledet på julens lystighed således gik rundt, og damerne nippede temmelig undseeligt til det. Men da det kom til master Simon, hævede han bollen med begge hænder og sang en lystig "wassail"-sang.

Meget af samtalen drejede sig under måltidet om familieanliggender, for hvilke jeg var fremmed. Dog blev der gjort en del løjer med master Simon, der beskyldtes for at kokettere med en vis livlig enke. Dette angreb begyndtes af damerne, men den fede, gamle herre, der sad tæt ved præsten, fortsatte så længe måltidet varede, med en jagthunds utrættelighed; han var nemlig en af den slags, der er

langsomme til at opskræmme vildtet, men hvis færdighed i at forfølge det er uhyre. Ved hver pause i samtalen fornyede han sit angreb med omtrent de samme udtryk, idet han blinkede til mig med begge øjne, hver gang han mente at have bibragt master Simon banesåret. Denne syntes imidlertid at finde glæde i at blive drillet med dette emne, hvad ikke sjældent er tilfældet hos pebersvende, og han fandt lejlighed til sagte at meddele mig, at den omtalte dame var en overordentlig smuk kone, der selv kørte en lille vogn.

Middagsmåltidet forløb med denne uskyldige munterhed, og skønt den gamle hal i sin tid kan have genlydt af højere lystighed, tvivler jeg dog på, at den nogensinde har været vidne til en ædlere nydelse. Hvor let er det ikke for et godgørende væsen at sprede lykke rundt om sig, og hvor sandt er det ikke, at et godt hjerte er et glædens væld, der bringer alt i dets nærhed til at smile. Herremandens lyksalige sindsstemning var ganske smitsom. Selv var han lykkelig og oplagt til at gøre hele verden lykkelig; og hans små særegenheder krydrede så at sige kun hans menneskekærlighed.

Da damerne havde trukket sig tilbage, blev samtalen, som sædvanlig, endnu mere oprømt; mange gode indfald, som var faldet én ind under måltidet, men som måske ikke vare aldeles skikkede for damernes øren, kom nu frem; og skønt jeg ikke just tør påstå, at der gaves megen vittighed til bedste, har jeg dog ganske vist ofte hørt langt mere vittighed fremkalde langt mindre latter.

Vittighed er nemlig en bitter, bidende bestanddel, der er alt for skarp for visse maver; men en god sindsstemning er et

muntert lags olie og vin, og ingen selskabelighed er at ligne ved den, hvor viddet er temmelig ringe og latteren rigelig.

Herremanden fortalte adskillige lange historier om tidligere skolestreger og eventyr, i nogle af hvilke præsten havde været deltager; men når man så på denne, kostede det lidt umage at forestille sig, selv med en rig fantasi, at denne lille, mørke benrad af en mand havde været ophavsmand til kåde løjer. De to kontubernaler fra universitetet frembød sandelig billeder på, hvad folk kunne blive ved deres forskellige stillinger livet: Herremanden havde forladt universitetet for at leve lystigt på sine fædrene besiddelser i kraftig nydelse af et rigt og ubundet liv, hvorved han opnåede en høj alder i blomstrende sundhed, mens derimod præsten var tørret ind og visnet hen blandt støvede bøger i sit studerekammers ensomhed. Desuagtet syntes der at være en gnist af næsten udslukt ild svagt slumrende på bunden af hans sjæl, og da herremanden kom med nogle hentydninger til en historie om ham og en smuk malkepige, som de engang havde mødt, gjorde pastoren en mængde ansigtsbevægelser, der, så vidt jeg formåede at skønne, skulle betegne latter. Og jeg har da, sandt at sige, kun såre sjældent set en ældre mand blive ligefrem vred, når man påduttede ham elskovseventyr i hans yngre dage.

Jeg bemærkede snart, at vinens strøm efterhånden begyndte at trænge sig frem på den sunde dømmekrafts tørre land. Selskabet blev muntrere og mere højrøstet, alt som vittighederne blev slettere. Master Simon var i så sjæleglad en sindsstemning, som en græshoppe fyldt med dug; hans gamle sange blev varmere, og han begyndte at tale om enken med våde øjne. Han gav endog en lang sang om et frieri til en enke til

bedste, hvilken vise han underrettede mig om, at han havde fundet i en fortrinlig bog, der indeholdt en stor mængde nyttige råd for pebersvende.

Sangen begejstrede den fede, gamle herre, der gjorde adskillige forsøg på at fortælle en omstændelig historie, som skulle passe til øjeblikket; men han blev altid siddende fast midtvejs, mens alle, undtagen han selv, kunne slutningen. Også på præsten syntes den gode kost at have sin indflydelse, for han var gradvis sunket hen i en blid slummer, mens parykken sad mistænkeligt på den ene side af hovedet. Netop i dette øjeblik blev vi kaldt ind i dagligstuen, og jeg formoder, det skete på et hemmeligt vink fra vor vært, hvis munterhed altid syntes blandet med en vis kærlighed for det velanstændige.

Efter at middagsbordet var blevet taget bort, overgaves salen til familiens yngste medlemmer, der tilskyndedes af studenten og master Simon til at være lystige, snart lod de gamle mure genlyde af deres munterhed, da de begyndte deres støjende lege. Jeg finder en stor glæde i at være vidne til børns lege, i særdeleshed på denne festlige årstid, og jeg kunne ikke lade være at stjæle mig bort fra dagligstuen ved at høre et skingrende latterkor. Jeg fandt dem i færd med at lege blindebuk. Master Simon, som var deres egentlige anfører ved denne som ved andre lejligheder, stod midt i salen med tilbundne øjne. De små væsner var så travlt sysselsatte med ham som de indbildte feer om Falstaff; de kneb ham, puffede ham, trak ham i kjoleskøderne og kildede ham med strå. En smuk, blåøjet, trettenårs pige med sit guldgule hår i den yndigste forvirring med et af smil og glæde strålende ansigt og med kjolen halvt revet ned ad skuldrene, et fuldstændigt billede

på en kåd, overgiven pige, var hans fornemste plageånd; og af den snuhed, hvormed master Simon undgik det mindre vildt og indesluttede denne lille, vilde nymfe i krogene, havde jeg en stærk formodning om, at skælmen ikke var en smule mere blindet, end han fandt det bekvemt.

Da jeg vendte tilbage til dagligstuen, fandt jeg selskabet siddende rundt om ilden og lyttende til præsten, der sad i en højrygget egetræsstol, et værk af en eller anden kunstner fra fortiden, som var blevet hentet fra biblioteket særligt for hans bekvemmeligheds skyld. Fra dette ærværdige, gamle møbel, hvormed hans vindtørre figur og mørke, indskrumpede ansigt så fortræffeligt stemte overens, fortalte han besynderlige historier om den gængse overtro og sagnene i nabolaget, som han var blevet bekendt med under sine oldgranskninger. Jeg er halvt tilbøjelig til at tro, at den gamle herre selv ikke var fri for overtro, idet folk, der lever et afsondret liv på landet og studere i gamle munkeskrifter, der så ofte er opfyldt af det overnaturlige, let forfalder til overtro. Han fortalte os adskillige anekdoter om bøndernes indbildninger med hensyn til billedet af den korsridder, der lå på graven ved altret. Da det var det eneste monument af den slags i denne del af landet, var det altid blevet betragtet med overtroiske blikke af landsbyens kvindelige befolkning. Der sagdes, at i stormfulde nætter, og navnlig i tordenvejr, rejste det sig fra graven og spadserede rundt på kirkegården; og en gammel kone, hvis hus stødte op til kirkegården, havde set det igennem kirkevinduerne, da månen skinnede, spadsere op og ned i korsgangene. Man troede, at den afdøde enten havde undladt at gøre en eller anden uret god, eller skjult en eller anden skat, der holdt hans ånd i en urolig og

fredløs tilstand. Nogle talte om guld og juveler, gemt i graven, over hvilke spøgelset holdt vagt, og der var en historie i omløb om en graver, som i gamle dage en nat forsøgte på at bane sig vej til kisten; men, netop som han nåede den, fik han et voldsomt slag af billedets marmorhånd, som strakte ham bevidstløs til jorden. Ofte blev der af nogle af de kækkere leet ad disse fortællinger; ikke desto mindre var mange af de mest vantro i det kapitel bange for at vove sig om natten ad den fodsti, der førte over kirkegården.

Af disse og lignende anekdoter, der fulgte efter, syntes det, som om korsridderen var yndlingshelten i alle omegnens spøgelseshistorier. Tjenestefolkene fandt, at det billede af ham, der var ophængt i hallen, havde noget overnaturligt ved sig, for de lagde mærke til, at hvor som helst i salen de end gik, var dog krigerens øjne altid fæstnet på dem. Også den gamle portnerkone, som var blevet født og opdragen i familien og var en stor sladdertaske blandt alle tjenestepigerne, forsikrede, at i sine unge dage havde hun ofte hørt, at på midsommeraften, da, som bekendt, alle slags spøgelser, kobolde og feer bliver synlige og spadserer omkring, plejede også korsridderen at bestige sin hest, komme ned fra sit billede, ride rundt i huset, ned ad alléen og så til kirken for at besøge graven. Ved disse lejligheder lukkede kirkedøren sig altid høfligt op af sig selv; ikke at han behøvede det, for han red igennem lukkede porte, ja selv stenmure, og af en af malkepigerne var han blevet set gå igennem to af tremmerne i den store port ved parken, idet han gjorde sig så tynd som et ark papir.

Al denne overtro fandt jeg var blevet meget opmuntret af herremanden, der, uagtet han ikke selv var overtroisk, holdt af

at se andre være det. Med uendelig alvor lyttede han til enhver sladdersøsters spøgelseshistorie, og portnerkonen stod højt i hans gunst som følge af hendes hang til det forunderlige. Han læste selv flittigt romaner og legender og beklagede ofte, at han ikke kunne tro på dem; for han indbildte sig, at en overtroisk person måtte leve i en slags eventyrland.

Mens vi lyttede ivrigt til præstens fortællinger, blev vore øren pludseligt overfaldet af en samling af uensartede lyde fra hallen, hvori var blandet noget af klangen af simpel strengeleg tillige med støjen af spæde stemmer og pigelatter. Et øjeblik efter fløj dørene op, og et optog kom dansende ind i stuen, der let kunne have været antaget for en skare feer. I den trofaste opfyldelse af sine pligter som hovedmand for spektakler havde den utrættelige ånd, master Simon, undfanget tanken om en julemaskerade, og efter at have tilkaldt studenten og den unge officer, der altid var lige så rede som han selv til løjer, var tanken straks blevet sat i udførelse. Den gamle husholderske var blevet rådspurgt; de gamle klædeskabe og garderober var blevet gennemsøgt og måtte afgive levningerne af den stads, der havde været vidne til adskillige slægters liv; den øvrige del af selskabet var i smug blevet forsamlet fra dagligstuen og hallen, og alle var blevet pyntede og forklædte i gammeldags dragter.

Master Simon førte an som den "Gamle Jul", pudsigt klædt i en kruset pibekrave, en kort kjole, der lignede forbavsende et af husholderskens skørter, og en hat, der kunne have tjent som spir på en landsbykirke, og upåtvivleligt må have været med i covenanternes dage. Under denne strakte hans næse sig frem med en dristig krumning, prydet med en frostagtig farve i tippen, der syntes at være et sejrstegn fra en decembervind.

Han fulgtes af den blåøjede, overgivne pige, udklædt som "Dame Mince-Pie" i den ærværdige pragt af falmet brokade, en lang brystsmæk, spids hat og højhælede sko. Den unge officer fremstillede sig som Robin Hood i en grøn jagtdragt med en guldkvastet hue.

Dragten tålte rigtignok ingen streng kritik, og han havde øjensynlig haft sit blik henvendt på det maleriske, hvad der er såre naturligt hos en ung mand i hans elskedes nærværelse. Den smukke Julia klyngede sig til hans arm i en smuk landlig dragt som "Lady Marian". De andre af selskabet var blevet pyntede på forskellige måder; pigerne smykkede med stads, der havde tilhørt de hedengangne skønheder i den Bracebridge'ske familie, og drengene havde fået sig bakkenbarter ved hjælp af en brændt prop, mens de var klædt i dragter, der skulle lade dem forestille berømte figurer fra oldtidens maskerader. Alle var underlagt den unge student, der var udklædt som "Lord of Misrule" [Note 16]; og jeg bemærkede, at han udøvede sin myndighed med en lille stok over de yngre medlemmer af følget.

Denne brogede skares indfald, med spil på tromme efter gammel skik, fremkaldte almindelig munterhed. Master Simon fik megen ros for den anstand, hvormed han som den gamle jul dansede en menuet med den uforlignelige, skønt fnisende "Dame Mince-Pie". Den efterfulgtes af en almindelig dans af alle de maskerede, hvilken, som følge af de blandede og brogede dragter, havde en virkning, som om alle familieportrætterne var trådte ud af deres rammer for at være med til lystighederne. Forskellige århundreder figurerede over for hinanden; oldtiden

gjorde piruetter, og dronning Bess' tider valsede muntert ned igennem rækkerne igennem en linje af efterfølgende slægter.

Den værdige herremand betragtede disse fantastiske lege og genindsættelsen af sin gamle garderobe i dens tidligere rettigheder med sand barnlig glæde. Han klukkede af latter og gned sig i hænderne, og han hørte næppe et ord af det, præsten sagde, uagtet denne talte meget lærd om den gamle og stadselige dans "pavon", påfuglen, hvorfra han mente, at menuetten stammede [Note 17)]. Hvad mig angår, da var jeg i stadig bevægelse på grund af de forskelligartede lunefulde og muntre optrin, der foregik omkring mig. Det var begejstrende at se ungdommelig glæde og varmhjertet gæstfrihed bryde frem af vinterens frost og tåge, og alderdommen bortkaste sin sløvhed for atter at opfange friskheden ved ungdommelig nydelse. Jeg fandt desuden en interesse deri, fordi jeg vidste, at disse gamle skikke var stærkt på vej til glemsel, og at dette måske var den eneste familie i England, hvor de endnu i deres helhed punktligt iagttoges. Der var også noget sælsomt blandet med denne lystighed, som gav den en særegen ynde; den passede til tiden og stedet, og da det gamle herresæde næsten rystede af munterhed, syntes det at give genlyd fra for længst bortgangne års glade stemninger.

Men, nok om julen og dens løjer; det er tid at standse med denne snaksomhed. Det forekommer mig, at jeg hører mine alvorligere læsere spørge mig – "Til hvad nytte er alt dette? – hvorledes skal verden blive klogere af denne tale?" – Ak, er der ikke frembragt klogskab nok til Verdens undervisning? Og, hvis dette ikke er tilfældet, arbejde da ikke tusinder af dueligere penne på dens forbedring? – Det er så langt behageligere at

more end at undervise – at være selskabsbroder hellere end lærer.

Og hvad er da, når alt kommer til alt, det gran af visdom, jeg kunne kaste ind i kundskabsmassen? Eller, hvorledes kan jeg være vis på, at mine sindrigste sætninger kunne være gode rettesnore for andres meninger? Skriver jeg derimod for at underholde, og det mislykkes for mig, er min egen skuffelse det eneste onde. Kan jeg da ved et eller andet lykkeligt tilfælde i disse onde tider glatte én rynke på den tankefulde pande og narre det tunge hjerte for ét sorgens øjeblik; dersom jeg blot nu og da kan gennemtrænge menneskehadets tåger, fremskynde en velvillig betragtning af den menneskelige natur og bringe min læser i godt humør med sig selv og sine medmennesker, da har jeg dog sikkerlig ikke skrevet aldeles forgæves.

Lille Brittanien

(Det efterfølgende lille historiske stykke blev for nylig overgivet i mine hænder af en gammel herre, der så meget besynderlig ud med en lille, brun paryk og en lysebrun frakke, som jeg stiftede bekendtskab på en af mine opdagelsesrejser i det store vildnis, City. Jeg bekender, at jeg i begyndelsen havde en lille mistanke om, at det kunne være en af disse apokryfiske fortællinger, der ofte blev bundet videbegærlige rejsende som mig på ærmet, og som har bragt vort ry for sanddruhed i så ufortjent en miskredit. Men, ved at gøre de nøjagtigste efterspørgelser, har jeg fået de utvetydigste beviser på forfatterens pålidelighed, og det er blevet mig fortalt, at han var i færd med at udarbejde en omstændelig beretning om de regioner, i hvilke han opholder sig, hvorpå det følgende kan tjene som forsmag.)

Midt i den store City i London ligger en lille afdeling af tæt sammenstuvede gader og stræder bestående af meget ærværdige og forfaldne huse, som går under navn af *Lille Brittanien*. Christ Church skolen og St. Bartholomew's Hospital begrænser den mod vest; Smithfield og Long Lane mod nord; Aldersgate Street skiller den, som en arm af havet, fra den østlige del af City, mens Bull-and-Mouth Streets åbne svælg sondrer den fra Butcher's Hall Lane og Newgates omegn. Over denne lille strækning, der således er begrænset og betegnet hæver St. Paul's store kuppel sig over de mellemliggende huse i Paternoster Row, Amen Corner og Ave Maria Lane og ser ned på dem med en moderlig, beskyttende mine [Note 18)].

Dette kvarter har fået sit navn af, at det i gamle dage var hertugen af Brittaniens residens. Men efterhånden som London udvidedes, trak moden og rangen sig mod vest, og handelen, der fulgte dem i hælene, tog deres forhadte boliger i besiddelse. I nogen tid blev Lille Brittanien lærdommens store marked og var befolket af boghandlernes travle og ynglende race; også disse forlod det imidlertid gradvis, og, idet de udvandrede til den anden side af den store havsnævring Newgate Street, nedsatte de sig i Paternoster Row og St. Paul's Churchyard, hvor de vedbliver at mangfoldiggøre sig endnu i den nærværende tid.

Men, uagtet det således er gået tilbage for Lille Brittanien, bærer det dog spor af en vis fordums glans. Der findes adskillige, såre faldefærdige huse, hvis forsider er prægtigt prydede med gamle egetræsindskæringer af afskyelige ansigter, ubekendte fugle, fisk og dyr, tillige med frugter og blomster, som en naturforsker ville være i sørgelig forlegenhed med at give navne. Ligeledes findes i Aldergate Street levninger af, hvad der engang var store og fyrstelige familieboliger, men som i senere tider er blevet opdelt i flere huse. Her kan man ofte se en lille handlende med sit skrammel af bohave færdes i store, rummelige værelser, med lofter i ophøjet arbejde, forgyldte karnisser og marmorildsteder. Stræderne og gyderne indeholder også mange mindre huse, der ikke er i så stor en stil, men hvor ligesom de gamle familier af mellemklassen, kraftigt opretholder deres fordringer på lige så stor ælde. Disse har deres gavle vendt mod gaderne, store buevinduer med blyindfattede ruder, sælsomme udskæringer og lave, udbuede døre.

I denne højst ærværdige og afsides lille rede har jeg tilbragt adskillige fredelige år, idet jeg har boet bekvemt på anden sal i en af de mindste, men ældste bygninger. Min dagligstue er et gammelt værelse med paneler og et underligt udvalg af møbler. Jeg har en særegen agtelse for tre eller fire højryggede stole, hvis ben er forsynede med kløer, og som er betrukket med falmet brokade. De bærer spor af at have kendt bedre dage og har uden tvivl opholdt sig i nogle af Lille Brittaniens gamle paladser. Mig forekommer det, at de holder sig sammen og ser med foragt ned på deres læderbetrukne naboer, ligesom jeg har set forarmede folk af den bedre klasse slå med nakken i det ringere selskab, de var nødt til at omgås. Hele forsiden af min dagligstue optoges af et buevindue, på hvis ruder navnene af tidligere beboere i mange slægter er indridset, blandet med brudstykker af net poesi, som er skrevet med bogstaver, jeg næppe kan tyde, og som udtaler sig berømmende om en eller anden skønhed i Lille Brittanien, som for længe siden har blomstret, er falmet og døet hen. Da jeg er en ledig mand, uden nogen synlig beskæftigelse, og regelmæssigt betaler min regning hver uge, betragtes jeg som nabolagets eneste uafhængige herre, og, da jeg har været nysgerrig efter at lære at kende den indre tilstand af et tilsyneladende i sig selv så indesluttet samfund, er det lykkedes mig at finde vej til alle stedets hemmeligheder.

Lille Brittanien kan med sandhed kaldes Citys egentlige hjerte, den sande John Bull'ismes fæstning. Det er en levning af London, som byen var i bedre dage, med sine forældede folk og moder. Her blomstrer endnu frodigt mange af fortidens helligdags lege og skikke. Indbyggerne spiser

samvittighedsfuldt pandekager Hvide Tirsdag, boller Langfredag og stegt gås Mikkelsdag; de sender kærlighedsbreve på Valentines dag, brænder "popen" [Note 19)] den femte november og kysser alle piger under misteltenen juleaften. Ligeledes holdes oksesteg og plumbudding i overtroisk ærbødighed, og portvin og sherry vedligeholder deres pladser som de eneste ægte engelske vine, idet alle andre betragtes som slette, udenlandske drikke.

Lille Brittanien har sine lange fortegnelser over Citys vidundere, som dets indbyggere betragter som verdens vidundere, såsom St. Paul's store klokke, der gør alt øllet surt, når den lyder; figuren, der slår timeslag, på St. Dunstans ur; The Monument; løverne i Tower og trækæmperne i Guildhall. Endnu tror de på drømme og spådomsgaver, og en gammel kone, der bor i Bull-og-Mouth Street, har et tåleligt udkomme ved at udlægge tyve og love pigerne gode mænd. De er tilbøjelige til at blive lidt ængstelige over kometer og solformørkelser, og hvis en hund hyler ynkeligt om natten, betragtes det som et sikkert tegn på, at døden vil indfinde sig der på stedet. Der er endog adskillige spøgelseshistorier, navnlig om de gamle fyrstelige boliger, i omløb, og der siges, at der af og til ses forunderlige syn i nogle af disse. Man har set herrer og damer, de første med store parykker, flyveærmer og sværd, damerne med snipper, snøreliv, fiskebensskørter og brokade, spadserer op og ned i de store, øde værelser; og man antog, at det var de gamle ejeres genfærd i deres hofdragter.

Lille Brittanien har ligeledes sine vise og store mænd. En af de vigtigste blandt disse er en høj, tør mand ved navn Skryme, der har en lille apotekerbutik. Han har et ligagtigt ansigt fuldt

af fordybninger og fremstående kanter, med en brun kreds rundt om hvert øje som et par hornbriller. Gamle koner sætter ham højt, idet de betragter ham som en slags troldmand, fordi han har to eller tre udstoppede alligatorer ophængt i sin butik og adskillige slanger i flasker. Han læser meget i almanakker og aviser og har stor hang til at gruble over sammensværgelser, ildløs, jordskælv og vulkanske udbrud, hvilket sidste fænomen han anser som tidernes tegn. Han har altid en eller anden sørgelig historie af den slags at fortælle sine kunder, når de får medicin, og således sætter han på samme tid sjæl og legeme i bevægelse. Han tror stærkt på anelser og varsler og kan Robert Nixons og mo'er Shiptons spåbøger udenad. Ingen formår at gøre så meget ud af en solformørkelse eller endog en usædvanlig mørk dag som han, og han rystede den sidste komets hale således over hovederne på sine kunder og lærlinge, at han næsten skræmte livet af dem. For nylig har han fået fat på en folkelig legende, over hvilken han er ualmindelig veltalende. Der har været et gammelt sagn gængs iblandt de gamle sybiller, som gemmer slige ting i erindringen, at, når græshoppen på toppen af Børsen tog dragen på toppen af Bow Church tårnet i hånden, ville der ske store ting. Det synes, som om denne besynderlige forbindelse lige så besynderligt er kommet i stand. Den samme bygmester er nemlig blevet ansat til at udbedre taget på Børsen og tårnet på Bow Church, og, frygteligt som det er at sige, ligger nu græshoppen og dragen side om side i hans arbejdsgård.

"Andre kunne," som mr. Skryme plejede at sige, "gå og kigge stjerner og se efter konjunktioner på himlen, men her er en konjunktion på jorden, nær vort hjem, og lige for vore egne

øjne, som overgår alle stjerner og folks tegn og beregninger." Siden disse mægtige vejrhaner således har stukket hovederne sammen, har vidunderlige ting allerede tildraget sig. Den gode, gamle konge er ganske pludselig død, uagtet han havde levet i to og firsindstyve år; en anden konge har besteget tronen; én hertug er død brat – en anden er blevet myrdet i Frankrig; der har været møder af de radikale over hele hovedstaden; blodige optrin har fundet sted i Manchester; en stor sammensværgelse i Cato Street; og, frem for alt, dronningen er vendt tilbage til England! Alle disse gyselige begivenheder anføres af mr. Skryme med et hemmelighedsfuldt blik og en mismodig rysten på hovedet; dette varsel, der fås ind med hans lægemidler og i hans tilhøreres sind sættes i forbindelse med udstoppede søuhyrer, slanger på flasker og hans eget ansigt, der i sig selv er genvordighedernes titelblad, har udbredt en særdeles mørk stemning blandt Lille Brittaniens befolkning. De ryster på hovederne, når som helst de går forbi Bow Church, og siger, at de aldrig ventede, der skulle komme noget godt ud af at nedtage det kirketårn, der i gamle dage kun havde gode tidender at bringe, hvilket Whittington og hans kats historie kan bevidne.

Dette orakels rival er en velnæret spækhøker, som bebor et brudstykke af en af de gamle familieboliger og er så bekvemt indkvarteret som en fed mide i en af hans egne oste. Han er også en mand, der ikke står lavt, og hans ry strækker sig hele vejen igennem Huggin Lane og Lad Lane indtil Aldermanbury. Hans mening høres stedse i statssager, idet han nemlig har læst søndagsaviserne i det sidste halve århundrede samtidigt med *The Gentleman's Magazine*, Rapins Englandshistorie og det

nautiske tidsskrift. Hans hoved indeholder uvurderlige forholdsregler, der har bestået århundreders prøve. Det er hans urokkelige anskuelse, at så længe England er sig selv tro, "er det en moralsk umulighed", at noget kan ryste det; og han har meget at sige om statsgælden, som han, på en eller anden måde, beviser at være en velsignelse for nationen. Den største del af sit liv har han tilbragt i Lille Brittaniens omgivelser, indtil han i de senere år er blevet rig og på samme tid har fået lyst til at more sig og se sig om i verden. Derfor har han gjort adskillige udflugter til Hampstead, Highgate og andre nærliggende byer, hvor han har tilbragt hele eftermiddage med at beskue hovedstaden igennem en kikkert og bestræbt sig på at skelne St. Bartholomews tårn. Der er ikke en dagvognskusk i Bull-og-Mouth Street, af hvem han ikke får en hilsen, og han anses ligefrem for at være en beskytter af vognmandskontoret Goose og Giridon i St. Paul's Churchyard. Hans familie har trængt meget ind på ham for at formå ham til at foretage en tur til Margate; men han har ingen tiltro til disse nye "spilleværker af dampskibe", og mener også at være for gammel til at foretage sørejser.

Lille Brittanien har ind imellem sine lokale stridigheder, og partiånden var engang meget i bevægelse på grund af oprettelsen af to "begravelsesselskaber". Det ene holdt møder i Svanen og Hesteskoen og stod under spækhøkerens beskyttelse; det andet gjorde det i Hanen og Kronen under ledelse af apotekeren; det er ufornødent at sige, at dette sidste var det mest blomstrende. Jeg har tilbragt et par aftener i hvert og indhøstet megen nyttig kundskab med hensyn til den bedste måde at blive begravet på, til kirkegårdenes større eller mindre

godhed samt adskillige vink om patenterede ligkister. Jeg har hørt spørgsmålet drøfte fra alle kanter, om man skulle forhindre brugen af disse formedelst deres holdbarhed. De skærmydsler, som fremkaldtes ved disse selskaber, er heldigvis døde ud i den senere tid; men i lang tid var de stående stridsemner, da beboerne i Lille Brittanien var meget omhyggelige for tilbørlige ligbegængelser og for at ligge godt i deres grave.

Foruden disse to begravelsesselskaber er der et tredje selskab af en ganske anden art, som tjener til at kaste det gode sindelags solskin over hele nabolaget. Det holder én gang om ugen møde i et lille, gammeldags hus, der holdes af en munter vært ved navn Bagstaff og har som skilt en skinnende halvmåne med en højst fristende klase druer. Hele bygningen er dækket med plakater for at fange den tørstige forbivandrers øje, og det har været et tempel for Bacchus og Momus fra umindelige tider. Det har altid været i Bagstaffs families eje, så at dets historie er temmelig godt bevaret af den nærværende vært. Det blev meget besøgt af unge modeherrer i Elisabeths tid og af vittige hoveder i Charles den Andens. Men, hvad Bagstaff navnlig er stolt af, er, at Henry den Ottende på en af sine natlige strejfture, knuste hovedet på en af hans forfædre med sin bekendte spadserestok. Dette betragtes imidlertid som et temmelig tvivlsomt praleri af den gode vært.

Klubben, som nu holder sine møder der, går under navn af "Lille Brittaniens brølende drenge". De har en overflødighed af skæmtsomme historier, der hører til stedets sagn og ikke findes noget andet sted i hovedstaden. Der er en forfløjen bedemand, som er uforlignelig til en munter sang, men hovedmanden er

dog hele Lille Brittaniens vittige hoved, Bagstaff selv. Alle hans forfædre har været spøgefugle, og han har arvet et stort forråd af gamle sagn og fortællinger sammen med værtshuset, der går i arv fra slægtled til slægtled. Han er en væver, hjulbenet lille fyr med et rødt ansigt, et fugtigt, lystigt øje og en lille dusk grå hår i nakken. Ved åbningen af hver klubaften fordrer man en bestemt sang af ham; det er en yndet gammel drikkevise, som han forsikrer, at hans forfædre har haft den ære at synge for adlen ved julemaskeraderne, da Lille Brittanien havde sin glanstid.

Det ville gøre hjertet godt at høre de udbrud af lystighed, strofer af sange, og nu og da støjen af et halvt dusin uharmoniske stemmer i kor, der lyder fra den muntre bolig på en klubaften. På de tider står gaden fuld af folk, der lytter og har samme nydelse som ved at kigge igennem en konditors vinduer eller indånde duften af en steg fra et køkken.

Der er to begivenheder, som fremkalder stor bevægelse og uro i Lille Brittanien, nemlig St. Bartholomews marked og Lord Mayors dag. Så længe markedet, der holdes i de nærliggende omgivelser af Smithfield, står på, foretager man sig intet andet end at drive om og sludre med hinanden. De nyligt så rolige gader i Lille Brittanien er opfyldt med fremmede skikkelser og ansigter; ethvert værtshus er skuepladsen for svir og lystighed. Violinen og sangen lyder fra skænkestuen morgen, middag og aften, og ved hvert vindue kan man se en eller anden klynge af muntre brødre med halvtlukkede øjne, hatten på snur, piber i mundene og bægrene i hånden; de pludrer og synger, halvdrukne, sange over deres vin. Selv private familier, der dog ellers strengt våger over det passende, kan ikke modstå disse

saturnalier. At holde tjenestepigerne hjemme på den tid, kendes ikke. Deres hoveder er fuldstændig forvirrede af Pulcinella og marionetteatrene, de svævende heste, signor Polito, ildæderen, den berømte hr. Paap og den irske kæmpe. Også børnene forøder alle deres sparebøssepenge til legetøj og forgyldte honningkager og fylder husene med en lilliputisk støj af trommer, trompeter og fløjter.

Men Lord Mayors dag er den store årsfest. Indbyggerne i Lille Brittanien ser op til Lord Mayor som Jordens største potentat, de betragter hans forgyldte vogn med de seks heste som toppunktet for menneskelig glans, og hans procession med sheriffer og aldermen som det første jordiske skuespil. Hvor de fryder sig ved tanken, at end ikke kongen selv tør træde ind i City uden først at banke på porten ved Temple Bar og bede Lord Mayor om tilladelse; for gjorde han det uden videre, himmel og jord! da kunne man ikke vide, hvad følgerne ville blive. Den fuldtrustede mand, der rider foran Lord Mayor og er Citys ridder, har befaling til at nedsable enhver, der fornærmer Citys værdighed; og så er der den lille mand med den fløjls suppeskål på hovedet, som sidder ved vinduet i stadsvognen og holder City-sværdet, der er så langt som et lanseskaft – Hillemænd! når han engang trækker det, er Majestæten selv ikke sikker.

Derfor sover Lille Brittaniens gode folk trygt under denne mægtige mands beskyttelse. Temple Bar er en god skranke for alle nære fjender, og hvad fremmede angår, behøver Lord Mayor kun at kaste sig ind i Tower, indkalde militsen og sætte den stående hær af kongelige livgarder under våben for at kunne byde hele verden trods!

Således indhyllet i sine egne anliggender, i sine egne vaner og i sine egne meninger har Lille Brittanien længe blomstret som et sundt hjerte for denne store, svampe-agtige hovedstad. Jeg har moret mig ved at betragte det som et udvalgt sted, hvor den kraftige John Bull'isme blev opbevaret som frøkorn for at forny nationalkarakteren, hvis den var blevet fordærvet og ødelagt. Også har jeg frydet mig over den almindelige samstemning, der fandtes, for om der end stundom kunne forekomme små rivninger imellem spækhøkerens og apotekerens tilhængere, og nu og da en strid imellem begravelsesselskaberne, var disse dog forbidragende skyer, der snart var borte. Naboer mødtes med et venligt sindelag, skiltes med et håndtryk og bagtalte aldrig hinanden.

Jeg kunne give kunstfærdige beskrivelser om hyggelige små gæstebud, ved hvilke jeg har været nærværende; der spillede vi firkort og andre fortræffelige gamle spil, og undertiden havde vi en god, gammel-engelsk kontradans bagefter. Én gang om året plejede også naboerne at samle sig til en skovtur i Epping Skov. Det ville have frydet ethvert menneskes hjerte at være vidne til den munterhed, der fandt sted her, når vi spiste i græsset under træerne. Hvor vi lod skovene genlyde af latter ved den lille Bagstaffs og den lystige bedemands sange! Efter måltidet legede da de unge folk blindebuk og skjul, og det var morsomt at se dem indviklet i tornene og af og til høre en vild, overgiven pige skrige fra buskene. De ældre folk flokkedes om spækhøkeren og apotekeren for at høre dem politisere, for disse bragte i reglen en avis med i lommerne for at fordrive tiden på landet. Af og til blev de jo rigtignok lidt varme i deres påstande, men stridsspørgsmålene blev altid afgjort ved, at de henvendte

sig til en værdig, gammel paraplymager med en dobbelt hage; han forstod vel aldrig ganske, hvorom talen egentlig var, men dog lykkedes det ham på en eller anden måde at afgøre sagen til gunst for begge parter.

Men alle kejserriger, siger en filosof eller historiker, er fordømte til forandringer og revolutioner. Nydelseslyst og smag for nye ting sniger sig ind; partier fremstår, og af og til springer familier op, hvis ærgerrighed og planer bringer forvirring i hele systemet. Således er i den senere tid Lille Brittaniens ro blevet sørgeligt forstyrret, og dets skikkes gyldne simpelhed trues med fuldstændig kuldkastelse ved en opadstræbende slagter, der har trukket sig tilbage fra forretningerne, og slået sig til ro med sin familie.

Familien Lambs har længe været blandt de mest ansete i nabolaget; jomfruerne Lambs var Lille Brittaniens skønheder, og enhver var glad, da gamle Lamb havde tjent penge nok, til at han kunne lukke butikken og sætte sit navn på en messingplade over døren. Men i en ond time havde en af jomfruerne Lambs den lykke at være æresdame hos Lady Mayoress ved dennes store årlige bal, ved hvilken lejlighed hun bar tre vældige strudsfjer til hovedpynt. Familien glemte aldrig dette; de blev øjeblikkelig smittede af et raseri efter de højere kredse og det finere liv; de anskaffede et enspænderkøretøj, fik en stump guldtresse om bydrengens kasket og har været nabolagets afsky og en skive for dets bagtalelse lige siden. De kunne ikke længere formås til at spille firkort eller lege blindebuk; de kunne ikke finde sig i andre danse end francaiser, som ingen havde hørt om i Lille Brittanien, og de begyndte at læse romaner, tale dårligt fransk og spille på klaver. Endvidere opkastede deres

broder, der var kommet på en sagførers kontor, sig som kritiker og agerede laps: Personligheder, der hidtil havde været ubekendte i Lille Brittanien, og han forvirrede de gode folk ganske overordentligt ved at tale om Kean, operaer og *Edinbro' Review*.

Hvad der var endnu værre, var, at Lambs gav et stort bal og forsømte at indbyde deres gamle naboer; men de havde en stor mængde fint selskab fra Theobald's Road, Red-Lion Square og andre steder vestpå. Der var adskillige modejunkere af deres broders bekendtskab fra Gray's Inn Lane og Hatton Garden, og ikke mindre end tre aldermen's fruer med deres døtre. Dette kunne hverken tilgives eller forglemmes. Hele Lille Brittanien var i forstyrrelse ved knalden af piske, pryglen af elendige heste og raslen af drosker. Man kunne se nabolagets sladdersøstre stikke deres natkapper ud af vinduerne for at holde øje med, når de skrøbelige køretøjer rullede forbi, og der var en klynge giftige, gamle kællinger, der holdt udkig fra et hus overfor den forhenværende slagters, og mønstrede og kritiserede enhver, som ringede på klokken.

Dette bal var grunden til en næsten åbenlys krig, og hele nabolaget erklærede, at de ikke mere ville have noget at bestille med familien Lamb. Sandt er det jo rigtignok, at når mrs. Lamb ikke havde noget for med sine fornemmere bekendte, gav hun små teselskaber for nogle af sine gamle veninder "i al tarvelighed", som hun plejede at sige; og det er lige så vist, at hendes indbydelser stadigt modtoges, til trods for alle de forsikringer, der var givet i den modsatte retning. Ja, de gamle damer kunne sidde og være henrykte over jomfruerne Lambs musik, når disse var nedladende nok til at klimpre en irsk

melodi for dem på klaveret; og med vidunderlig interesse lyttede de til mrs. Lambs historier om alderman Plurchets familie og miss Timberlakes, den rige arving i Crutched-Friars. Men så befriede de deres samvittigheder og afbødede deres sammensvornes bebrejdelser ved at fortælle alt, hvad der var foregået, ved næste sladdermøde og rive Lambs og deres store selskab i stumper og stykker.

Den eneste af familien, der ikke kunne gøres elegant, var den forhenværende slagter selv. Til trods for den blidhed, hans navn udtrykte, var den ærlige Lamb en ligefrem, noget rå, gammel fyr med en stemme som en løve, et sort hår som en skobørste og et bredt ansigt, der var spraglet som hans eget oksekød. Det var forgæves, at døtrene altid omtalte ham som "den gamle herre," tiltalte ham med "papa" i uendeligt bløde toner, og bestræbte sig for at formå ham til at anlægge slåbrok og tøfler og andre vaner, der passede sig for en *gentleman*. De kunne bære sig ad, som de ville, slagteren var ikke til at skjule. Hans ubøjelige, kraftige natur gennembrød al deres overfladiske glans. Han havde et hjerteligt, simpelt, fortræffeligt humør, der var uimodståeligt. Hans løjer bragte hans følsomme døtre til at skælve, og han vedblev at gå med sin blå bomuldstrøje om morgenen, at spise til middag klokken to og at få sig "en stump pølse til te".

Han var imidlertid fordømt til at dele sin families upopularitet. Han fandt sine gamle kammerater efterhånden blive kolde og høflige imod sig; de lo ikke længere ad hans spøgefuldheder, og nu og da gav de et hip til "visse folk" og et vink om "fornem omgang." Dette drillede ikke alene den ærlige slagter, men det bragte ham også i forlegenhed, og, med det fiffigere køns fuldendte politik førte hans kone og døtre sig

disse omstændigheder til nytte og overtalte ham til at opgive sin eftermiddagspibe og sit krus øl hos Bagstaff, og derimod sidde alene efter middagsmåltidet og drikke en halv flaske porter – hvilken drik han afskyede – og nikke i sin stol i ensom og sørgelig fornemhed.

Man kunne nu se jomfruerne Lamb stryge hen ad gaden med ubekendte modeherrer og tale og le så højt, at det angreb alle de gode, nærboende damers nerver. De gik endog til den yderlighed at forsøge på at tage folk under deres beskyttelse og fik virkelig en fransk danselærer til at nedsætte sig i nabolaget; men de værdige indbyggere i Lille Brittanien opflammedes derved og forfulgte den gamle franker i den grad, at han var glad ved at kunne pakke violin og bue sammen og drage bort; og det skete med sådan en hast, at han endog glemte at betale sin husleje.

I begyndelsen havde jeg beroliget mig med den tanke, at denne glødende harme hos disse godtfolk kun var deres overstrømmende iver for gode, gammel-engelske skikke og deres afsky for forandringer, og jeg beundrede den tavse foragt, de var så højrøstede med at udtrykke for uberettiget hovmod, franske moder og jomfruerne Lamb. Men det smerter mig at sige, at jeg snart opdagede, hvorledes smitstoffet havde fænget, idet mine naboer, efter at have fordømt disse, fulgte deres eksempel. Jeg hørte min værtinde indstændigt bede sin mand om at lade deres døtre få et kursus i fransk og musik og ligeledes lade dem lære nogle francaiser. Jeg så endog, i løbet af et par søndage, ikke mindre end fire franske hatte, aldeles lig dem, jomfruerne Lamb havde haft, spadsere rundt i Lille Brittanien.

Endnu håbede jeg dog, at al denne dårskab kun ville være forbigående; at familien Lamb kunne flytte bort fra nabolaget, kunne dø eller løbe bort med fuldmægtige på sagførerkontorer, og at ro og simpelhed atter kunne vende tilbage til samfundet. Men uheldigvis opstod en rivaliserende magt. En velhavende oliehandler døde og efterlod sig en enke med anselige indtægter og adskillige livlige døtre. De unge damer havde længe hemmeligt sørget over en fornuftig faders strenge påholdenhed, der nedtrykkede alle deres opadstigende forhåbninger. Da nu deres ærgerrighed ikke længere blev holdt tilbage, brød den ud i flammer, og de gik åbenlyst i marken mod slagterens familie. Lambs havde jo rigtignok et forspring for dem på den moderne løbebane. De kunne tale lidt dårligt fransk, spille lidt på klaver, danse francaiser og havde stiftet fornemme bekendtskaber; men familien Trotters ville ikke stå tilbage. Når Lambs kom med to fjer på hatten, havde Trotters fire og dobbelt så smukke. Når Lambs gav et bal, kunne man være vis på, at Trotters ikke ville stå tilbage; og skønt de ikke kunne prale af så godt selskab, var de dobbelt så mange i antal og dobbelt så muntre.

Hele samfundet har omsider dannet sig i moderne partier under disse to familiers faner. De gamle spil og lege er aldeles lagt på hylden; man kender intet mere til at få en god kontradans, og, da jeg forrige jul prøvede på at kysse en pige under misteltenen, blev det mig afslået med foragt; for jomfruerne Lamb havde erklæret det for "ækelt og simpelt". Der er også udbrudt en bitter rivaliseren med hensyn til, hvilken der den mest moderne og fine del af Lille Brittanien; Lambs påstår,

at det er Cross-Keys Square, og Trotters, at det er omegnen af St. Bartholomew.

Således er denne lille landstrækning sønderrevet af partifejder og indre splid som det store rige, hvis navn den bærer, og at sige, hvad enden skal blive, ville endog sætte apotekeren, med alle sine talenter for forudsigelser, i forlegenhed, skønt jeg tror, det vil ende med det fuldstændige nederlag for den ægte John Bull'isme.

De umiddelbare virkninger er mig særdeles ubehagelige. Da jeg er pebersvend, og, som jeg før bemærkede, en temmelig lad person, der egentlig ikke duer til noget, er jeg blevet betragtet som den eneste *gentleman* af profession på stedet. Jeg står derfor højt i begge partiers gunst, og må høre alle deres kabinetsforhandlinger og gensidige bagvaskelser. Da jeg er for høflig til ikke at være enig med damerne ved alle lejligheder, har jeg blottet mig ganske overordentligt for begge partier ved at bagvaske deres modstandere. Jeg kunne nok jævne dette med min samvittighed, der af naturen er særdeles elastisk; men jeg kan ikke berolige den frygt, at hvis familierne Lamb og Trotter nogensinde kommer sammen og fortæller hinanden deres gensidige tildragelser, er jeg ødelagt! Jeg har derfor besluttet at trække mig tilbage i tide og ser mig da også om efter en eller anden lille rede i denne store by, i hvilken gode, gammel-engelske skikke endnu bevares; hvor der hverken spises, drikkes, danses eller tales fransk, og hvor der ikke findes forhenværende handlendes fine familier. Finder jeg dette, vil jeg, som en gammel, snu rotte ile bort, førend det gamle hus falder sammen om ørene på mig; sige min nuværende bolig et langt, skønt smerteligt *farvel* og overlade til de to familier,

Lambs og Trotters, der strides om fortrinnet, at dele imellem sig, som de bedst kan, det adspredte rige *Lille Brittanien*.

Stratford-on-Avon

For en hjemløs mand, der ikke har en plet i hele den vide verden, som han kan kalde sin egen, er der en øjeblikkelig følelse af noget lig uafhængighed og ejendomsret, når han, efter en mødig dags rejse, sparker sine støvler af, tager tøfler på og strækker sig foran ilden i et værtshus. Lad verden udenfor gå, som den vil; lad kongeriger hæve sig eller synke sammen; så længe han har det, hvormed han skal betale sin regning, er han, i det mindste for en tid, hersker over alt, hvad der er inden for synsvidde. Lænestolen er hans trone, ildrageren hans scepter, og den lille stue, der omtrent er tolv kvadratalen stor, hans ubestridte kongerige. Det er en stump af visheden, som er snappet midt i livets uvisheder; det er et solskinsøjeblik, der venligt skinner frem på en skyfuld dag; og den, der er gået noget frem på tilværelsens pilgrimsfart, kender vigtigheden af at holde godt hus med selv stumper og øjeblikke af nydelser.

"Skal jeg ikke gøre mig det bekvemt i mit værtshus," tænkte jeg, da jeg ragede op i ilden, lænede mig tilbage i den magelige stol og veltilfreds lod blikket gå rundt i stuen i den "Røde Hest", et værtshus i Stratford-on-Avon.

Den elskelige Shakespeares ord randt mig netop i hu, da klokken fra tårnet i den kirke, hvor han ligger begravet, slog sine tolv dybe midnatsslag. Der hørtes en sagte banken på døren, og en nydelig opvartningspige stak sit smilende ansigt ind, idet hun med en nølende mine spurgte, om jeg havde ringet. Jeg forstod det som et beskedent vink om, at det var på tide at begive sig til ro. Min drøm om enevoldsmagt var til ende;

idet jeg derfor, som en fornuftig fyrste, takkede af for ikke at blive stødt fra tronen, og tog *En Vejviser i Stratford* under armen for at have selskab i soveværelset, gik jeg i seng og drømte hele natten om Shakespeare, jubelfesten og David Garrick.

Den næste morgen var vejret oplivende, som det hyppigt er tidligt på foråret; for det var omtrent midten af marts. En lang vinters kulde var pludselig veget; nordenvinden havde blæst sig træt, og en mild luft sneg sig fra vest, idet den indåndede nyt liv i hele naturen og bragte hver knop og blomst til at springe ud til duft og skønhed.

Jeg var kommet til Stratford på en poetisk pilgrimsfart. Mit første besøg gjaldt det hus, hvor Shakespeare var født, og hvor han, ifølge sagnet, opdroges til faderens håndtering som uldkæmmer. Det er en lille, ringe bindingsværksbygning, en sand rede for geniet, der synes at finde glæde i at udruge sit afkom i afsides kroge. De smudsige stuers mure er dækket med indskrifter på alle sprog, med navne på vandringsmænd af alle nationer, alle klasser og stillinger, lige fra fyrste til bonde, og de frembyder et slående eksempel på den almindelige og rige hyldest, som menneskeslægten yder naturens store digter.

Huset forevises af en snakkesalig gammel kone med et rødt ansigt, der oplyses af kolde, blå øjne, og omkranses af kunstige, blonde hårlokker, som krøller sig frem under en ganske bemærkelsesværdigt snavset kappe. Hun var særdeles omhyggelig med at fremvise de hellige levninger, hvoraf her, som ved alle berømte altre, er en overflødighed. Der var kolben af den selv samme bøsse, hvormed Shakespeare skød dyret på sin krybskyttejagt. Der fandtes også hans tobakskasse, som beviser, at han kappedes i rygning med sir Walter Raleigh;

endvidere sværdet, han bar, da han spillede Hamlet, og den samme lygte, hvormed broder Laurence opdagede Romeo og Julia ved graven. Der var desforuden et rigt forråd af Shakespeares morbærtræ; dette synes at måtte have overordentlige forøgelsesevner.

Hvad der imidlertid navnlig tiltrækker sig de nysgerriges blikke er Shakespeares Stol. Den står i kaminkrogen i et mørkt, lille værelse, bag ved hvilket hans faders værksted lå. Her kan han have siddet mange gange som dreng og med et barns hele længsel have holdt øje med spiddet, der langsomt drejede sig rundt; eller have lyttet til Stratfords sladdersøstre, når de om aftenen fortalte kirkegårdshistorier og sagn om de urolige tider i England. Det er skik, at enhver, der besøger huset, sætter sig i denne stol; hvorvidt dette sker i håb om at inddrikke noget af skjaldens inspiration, skal jeg lade være usagt, jeg omtaler kun selve tingen; og min ledsagerske forsikrede mig privat om, at, skønt stolen var gjort af solidt egetræ, var de besøgendes iver så stor, at den måtte forsynes med et nyt sæde mindst hvert tredje år. Det er også værd at lægge mærke til i denne mærkelige stols historie, at den har lidt af Santa Casa af Lorettos flygtige natur eller er lig den stol, som ejedes af den arabiske troldmand; for, skønt den for nogle år siden solgtes til en nordisk fyrstinde, har den dog, besynderligt nok, atter fundet vej til sin gamle krog.

Jeg er såre lettroende i slige sager og er altid villig til at lade mig bedrage, hvis bedrageriet er behageligt og intet koster. Jeg er derfor en stærk troende i, hvad der angår legender, hellige levninger og fortællinger om spøgelser og store mænd, og jeg råder enhver rejsende, der rejser for sin fornøjelse, til at være det samme. Hvad angår det os, om disse historier er sande eller

falske, så længe vi kan overbevise os selv til at tro på dem og nyde alle virkelighedens herligheder? Intet er så godt som urokkelig, godmodig lettroenhed i den slags ting, og ved denne lejlighed gik jeg endog så vidt, at jeg troede på min værtindes fordringer på en lige nedstammelse fra digteren, indtil hun uheldigvis for min tro stak mig et skuespil af egen fabrikation i hånden; det trodsede enhver tro på et muligt slægtskab.

Nogle få skridt bragte mig fra Shakespeares fødested til hans grav. Han ligger i koret til sognekirken, som er en stor og ærværdig bygning, hvorpå tiden har øvet sit værk; men den er rigt smykket. Den står på Avons bredder på et med træer omgivet sted, og den er afspærret fra byens forstæder ved en tilstødende have. Dens beliggenhed er afsides og fredelig; rislende løber floden ved kirkegårdens ene ende. Og almetræerne, der vokser på bredderne, hænger med deres grene ud over dens klare flade. En allé af lemontræer, hvis grene er underligt sammensnoede, så at de om sommeren danner ligesom en løvgang, fører fra kirkegårdens port op til kirkedøren. Gravene er bevokset med græs; de grå ligsten, af hvilke nogle næsten er sunket ned i jorden, er halvt dækkede med mos, der ligeledes har beplettet den ærværdige gamle bygning. Småfugle har bygget deres reder i murenes udskæringer; de flagrer og kvidrer uafladeligt, ligesom også råger svæver skrigende om det høje, grå spir.

På min vandring traf jeg den gråhårede, gamle graver og fulgtes hjem med ham for at få nøglen til kirken. Han havde boet som dreng og mand i Stratford i firsindstyve år og syntes endnu at betragte sig som en kraftig mand med den ubetydelige undtagelse, at han næsten havde mistet brugen af

sine ben for nogle år siden. Hans bolig var en hytte, der vendte ud til Avon og dens tilstødende enge; den var et billede på den orden, nethed og hyggelighed, som findes i selv den simpleste bolig i dette land. Et lavt, hvidtet værelse, hvis stengulv var omhyggeligt skuret, tjente som dagligstue, køkken og sal. Rækker af tin- og fajance-tallerkener glinsede langs køkkenbordet. På et gammelt egetræsbord, der var vel poleret, lå familiebibelen og bønnebogen, og skuffen indeholdt familiebiblioteket bestående af omtrent en halv snes tit læste bøger. Et gammelt ur, dette vigtige stykke af et lille bohave, tikkede på værelsets modsatte væg; en skinnende sengevarmer hang på den ene side af det, og den gamles søndagsstok med hornhåndtaget på den anden. Pladsen ved arnen var, som sædvanlig, stor nok, til at en lille klynge kunne sidde der. I den ene krog sad den gamle mands barnebarn og syede – i den anden var en udlevet olding, som han tiltalte med John Ange, og som, efter hvad der blev mig fortalt, havde været hans kammerat fra barndommen. Da havde de leget sammen; da de blev ældre, arbejdede de sammen; nu vaklede de ved hinandens side på deres livs aften, og om kort tid ville de sandsynligvis blive begravet sammen. Det er ikke hyppigt, at vi således ser to af tilværelsens strømme flyde ved siden af hinanden jævnt og roligt; det er kun på slige fredelige steder, at man kan finde det, jeg havde håbet: At få enkelte anekdoter om den store skjald fra disse to gamle; men de havde intet nyt at meddele mig. Den lange tid, i hvilken Shakespeares skrifter lå forholdsvis ringeagtede, havde spredt sin skygge over hans historie, og det er hans gode eller onde skæbne, at der næppe er andet tilbage for hans biografer end en lille håndfuld gisninger.

Graveren og hans kammerat havde været beskæftiget ved forberedelserne til det berømte Stratford Jubilæum, og de mindedes Garrick, hovedmanden for festen; han forestod ordningen, og var, ifølge graverens beretning "en lille, før mand, meget livlig og virksom." John Ange havde også været med til at fælde Shakespeares morbærtræ, af hvilket han havde en splint i lommen til salg; det var uden tvivl et ufejlbarligt middel til at vække litterære kundskaber.

Det smertede mig at høre disse to væsner tale tvivlende om den veltalende dame, der foreviste det shakespeareske hus. John Ange rystede på hovedet, da jeg omtalte hendes værdifulde og endeløse samling af relikvier, navnlig levningerne af morbærtræet; og den gamle graver udtrykte endog en tvivl om, at Shakespeare var født der i huset. Jeg opdagede snart, at han betragtede hendes bolig med et ondt øje som en rival til digterens grav, idet der kun kom forholdsvis få besøgende til denne. Således er det, at historikere er uenige selv fra den første begyndelse, og småsten kan bringe sandhedens strøm til at dele sig i forskellige løb endog ved kildens udspring.

Vi nærmede os kirken igennem alléen af lemontræer og trådte ind igennem en gotisk port, der var rigt prydet og havde udskårne døre af massivt egetræ. Det indre er rummeligt, og, såvel med hensyn til udsmykning som til hele bygningsstilen, står den højt over de fleste landsbykirker. Der findes adskillige gamle monumenter over adelsmænd; over nogle hang der våbenskjolde og bannere imellem hinanden. Shakespeares grav er i koret. Stedet er højtideligt og gravlignende. Almetræerne bølger foran de spidse vinduer og frembringer en uafladelig mumlende lyd. En flad sten betegner stedet, hvor digteren

hviler. Fire linjer er skrevet på den; de siges at være af ham selv og indeholde noget særdeles ærefrygtbydende. Har han virkelig selv forfattet dem, viser de den omsorg for gravens ro, hvilken synes naturlig for fintfølende og tankefulde mennesker –

> Good friend, for Jesus' sake forbeare
> To dig the dust inclosed here:
> Blessed be he that spares these stones,
> And curst be he that moves my bones.>

I en mere korrekt end smagfuld oversættelse lyder disse linjer således:

> Min ven, for Jesu Christi skyld, lad vær'
> At tage støvet indesluttet her.
> Velsignet den, der skåner disse stene,
> Forbandet den, der flytter mine bene.

Lige over graven, i en niche i muren, er en buste af Shakespeare, opstillet kort efter hans død og anset for at være ham meget lig. Udtrykket i ansigtet er mildt og behageligt; det har en smukt buet pande, og jeg indbildte mig at kunne læse tydelige tegn deri på det muntre, selskabelige sind, for hvilket han ikke var mindre karakteriseret blandt sine samtidige end for sit mægtige geni. Indskriften omtaler hans alder på hans dødsdag – tre og halvtredsindstyve år; en utidig død for verden; for hvilken frugt kunne man ikke have ventet af en slig ånds gyldne efterår, når den var i læ for livets stormfulde omskiftelser og blomstrede i solskinnet af folkelig og kongelig gunst?

Indskriften på gravstenen har ikke været uden virkning. Den har forebygget overførelsen af hans levninger fra hans fødested

til Westminster Abbey, hvilket engang var påtænkt. Da nogle arbejdere for et par år siden gravede et tilstødende gravkammer, udhulede jorden sig, så at den dannede et tomt rum næsten som en buegang, hvorigennem man kunne have nået til hans grav. Men ingen vovede at røre ved hans levninger, der så rædselsfuldt var bevogtede af en forbandelse; og, for at ikke en eller anden af kådhed eller nysgerrighed, eller en samler af relikvier, skulle fristes til at gøre indbrud deri, holdt den gamle graver vagt over stedet i to dage, indtil hvælvingen var fuldendt og åbningen tillukket igen. Han fortalte mig, at han havde fordristet sig til at kigge ind ad hullet, men kunne hverken se kiste eller ben, intet uden støv. Det forekom mig dog at være noget at have set Shakespeares støv.

Ved siden af hans grav er hans kones, hans yndlingsdatter miss Hulls og andre af hans families. På en grav tæt ved findes også et billede i fuld legemsstørrelse af hans ven John Combe, hvis minde er forbundet med tanken om åger; over ham, siger man, at Shakespeare har skrevet en komisk gravskrift. Der er andre monumenter rundt om, men tanken nægter at dvæle ved noget, der ikke står i forbindelse med Shakespeare. Hans ånd hersker over hele stedet; hele bygningen synes kun at være hans gravmæle. Følelserne, der her ikke længere pines af tvivl, kan hvile med fuldkommen tryghed på dette punkt; andre spor af ham kunne være falske eller tvivlsomme, men her er synlige vidnesbyrd og afgjort vished. Da jeg betrådte det klingende gulv, var der noget mægtigt og gribende i den tanke, at Shakespeares levninger lå hensmuldrende under mine fødder. Det varede længe, førend jeg kunne overtale mig til at forlade stedet, og da jeg gik igennem kirkegården, plukkede jeg en gren

af takstræet, den eneste relikvie, jeg har bragt med fra Stratford.

Jeg havde nu besøgt de almindelige genstande, der vækker de valfartendes andagt; men jeg havde lyst til at se Lucyernes gamle familiesæde Charlecot og at gennemstrejfe den skov, hvor Shakespeare i selskab med nogle af Stratfords galfranse begik sin første, ungdommelige forseelse, krybskytteri. Der fortælles, at han på dette vilde togt blev taget til fange og ført til skovridderens bolig, hvor han måtte tilbringe natten i ynkeligt fangenskab. Da han blev ført frem for sir Thomas Lucy, må denne sandsynligvis have behandlet ham meget ydmygende; for det krænkede ham i den grad, at han skrev et groft smædeskrift, der om morgenen fandtes opklistret på porten ved indgangen til Charlecots park.

Dette ondskabsfulde angreb på ridderens værdighed gjorde denne så forbitret, at han henvendte sig til en prokurator i Warwick for at bringe lovens strenghed over den rimende krybskyttes hoved. Shakespeare ventede ikke for at trodse en prokurators og en ridders forenede anstrengelser. Han forlod derfor skyndsomst Avons bredder og sin fædrene håndtering og begav sig til London, blev en hyppig gæst i teatret, derpå skuespiller og skrev til sidst for teatret. Og ved sir Thomas Lucys forfølgelse mistede Stratford således en middelmådig uldkæmmer, mens verden vandt en udødelig digter. Han bibeholdt imidlertid i lang tid en følelse af den hårde medfart, han havde mødt hos sir Thomas, og hævnede sig i sine skrifter; men på en godmodig naturs lystige måde. Man siger, at sir Thomas er originalen til *justice Shallow* og satiren rettes mod

den førstnævnte ved dennes våbenmærke, der, ligesom ridderens, har gedder i felterne.

Hans historieskrivere har gjort adskillige forsøg på at bortforklare denne digterens tidligere lovovertrædelse, men jeg betragter den som en af de tankeløse streger, der var naturlige for hans stilling og sind. Shakespeare havde uden tvivl som ung al den uregerlige vildhed, der følger med en brændende, ulærd og kæmpemæssig ånd. Det poetiske sind har af naturen noget af landstrygeren i sig. Når det overlades til sig selv, løber det vildt og fryder sig ved alt, hvad der er romantisk og ubundet. Det kommer ofte kun an på et terningkast i skæbnens spil, om et geni skal blive en stor kæltring eller en stor digter, og, havde ikke Shakespeares ånd heldigvis fået et litterært hang, kunne han lige så dristigt have overskredet alle borgerlige love, som han har gjort det ved de dramatiske.

Jeg nærer ingen tvivl om, at man i hans tidligere liv, da han fo'r rundt som et ungt føl i Stratfords omegn, kunne finde ham i selskab med alle slags forskelligartede personager, at han holdt omgang med alle stedets gale hoveder og var en af disse usalige unger, ved hvis omtale gamle folk ryster på hovederne og forudsiger, at de en dag ville kunne ses i en galge. For hans ivrige, skønt utæmmede fantasi, var krybskytteriet i sir Lucys park sikkert noget herligt eventyrligt.

Et bevis på Shakespeares omflakkende vaner og en prøve på hans omgangskreds i hans ungdomsdage afgiver følgende lille fortælling, der er fortalt af den ældre Ireland i hans "Picturesque Views on the Avon" [Note 20]:

"Omtrent syv engelske mil fra Stratford ligger en tørstige lille købstad Bedford, berømt for sit øl. To selskaber af landsbyens

yeomen plejede at mødes under navn af 'Bedfords Svirebrødre' og at udfordre en nærliggende landsbys elskere af godt øl til en kappestrid i drik. Blandt andre udfordredes også Stratfords beboere til at vise deres hoveders styrke og i de kæmpendes rækker var Shakespeare, som, uagtet ordsproget, at 'de, der drikker øl, tænker øllet', var så tro mod sit øl som Falstaff mod sin sekt. Stratfords riddere vaklede allerede efter den første salve og de blæste retræte, mens de endnu havde ben, der kunne bære dem. Næppe havde de imidlertid tilbagelagt en engelsk mil, førend deres ben fejlede dem, og de var nødsaget til at lægge sig ned under et vildt æbletræ, hvor de tilbragte natten. Det står der endnu og kaldes 'Shakespeares Træ'.

Om morgenen vækkede kammeraterne digteren og foreslog ham at vende tilbage til Bedford; men han afslog det. Han havde fået nok, eftersom han havde drukket med

> Pibende Pelworth, Dansende Marston
> Ravgale Hillbro', Hungrige Grafton,
> Fjendske Exhall, Papist Wicksford,
> Fattige Broom og Drukne Bedford.

De landsbyfolk, der hentydes til, siger Ireland, bærer endnu de tilnavne, som således er givet dem, Pelworth'erne er endnu bekendte for deres færdighed i at spille på fløjte; Hillborough kaldes Ravgale Hillborough, og Grafton er berømt for sin fattigdom."

Det gamle herresæde Charlecot og dets omliggende park er endnu i den Lucy'ske families besiddelse, og det er særlig interessant derved, at der er en forbindelse mellem det og denne pudsige, men betydningsfulde omstændighed i skjaldens

sparsomme historie. Da huset ikke lå længere end tre engelske mil fra Stratford, besluttede jeg at begive mig derhen til fods, for at jeg efter behag kunne beskue nogle af de scener, fra hvilke Shakespeare må have fået nogle af sine første begreber om landlige billeder.

Skovene var endnu mørke og bladløse, men et engelsk landskab er altid grønt, og forbavsende var det at se, hvorledes vejrets pludselige mildhed oplivede hele naturen. Det var velgørende at være vidne til forårets første komme; at føle dets varme ånde liste sig ind over en; at se den fugtige, bløde jord udsende den grønne spire og det fine græsstrå, og træerne og buskene med deres bugnende knopper give løftet om på ny tilbagevendende løv og blomster.

Den kolde snedråbe, vinterens lille grænsebeboer, kunne ses med sin kyske, hvide blomst i de små haver foran husene. De nyfødte lams brægen hørtes svagt fra markerne. Spurven flagrede omkring de stråtækte tage og hækkene, hvis knopper svulmede; rødkælken blandede en livligere tone i sin vrantne vintermelodi, og lærken, der sprang op fra de dampende enge, hævede sig op mod de klare uldskyer og udgød sig i rige toner. Da jeg betragtede den lille sanger, som svingede sig højere og højere, indtil den kun tonede som en plet mod den hvide sky, mens øret fyldtes af dens musik, mindedes jeg Shakespeares yndige lille sang i *Cymbeline*.

Hele egnen her er virkelig poetisk jordbund; alt er forbundet med tanken om Shakespeare. Hver gammel hytte, som jeg så, indbildte jeg mig at være et af hans barndoms tilflugtssteder, hvor han havde erhvervet sig sit nøje kendskab til landlige skikke og hørt de sagn og overtroiske fortællinger, som han,

ligesom ved hekseri, har indvævet i sine dramaer. For der siges, at på hans tid var det en almindelig morskab om vinteraftenerne at sidde rundt om ilden og fortælle lystige historier om vandrende riddere, dronninger, elskende, lorder, fruer, kæmper, dværge, tyve, bedragere, hekse, feer, nisser og munke [Note 21)].

På en lang strækning af min vej havde jeg Avon i sigte, som snoede og bugtede sig på de forskelligste måder igennem en bred og frugtbar dal; af og til skinnede den frem blandt pile, der bekransede dens bredder; til tider forsvandt den i lunde eller under grønne banker, og til andre tider sås den atter aldeles frit, idet dens blå strøm skyllede rundt om en eg. Denne smukke del af landet kaldes den røde hests dal. En fjern linje af bølgende høje synes at være dens grænse, mens alle de bløde, mellemliggende landskaber ligger ligesom indesluttede og lænkede i Avons glitrende kæde.

Efter at have fulgt vejen omtrent tre engelske mil, drejede jeg af på en sti, der førte langs marker og hække til en privat låge ved parken; for fodgængere var her imidlertid en stente, ligesom der også førte en anden alfar vej over jorderne. Jeg elsker disse gæstfrie godser, i hvilke enhver har en slags ejendom – i det mindste så vidt stierne angår. Det forsoner på en vis måde en fattig mand med hans lod, og, hvad der er bedre, med hans rigere naboers også, når man således giver ham uhindret adgang til at forfriske sit sind i de smukke skove. Han indånder den friske lusk lige så frit, og hviler lige så yppigt i skyggen af et træ, som godsejeren selv; og, har han end ikke den ret, at kunne kalde alt det, han ser, sit eget, så har han på

den anden side heller ikke det besvær at betale for det og holde det i orden.

Jeg befandt mig nu blandt ædle alléer af ege og almetræer, hvis uhyre størrelse fortalte om århundreders vækst. Vinden lød højtideligt i deres grene, og rågerne skreg fra deres nedarvede reder i trætoppene. Øjet løb ned ad de lange alléer, hvor intet afbrød udsigten bortset fra en billedstøtte i det fjerne, eller et omflakkende dyr, der som en skygge sneg sig igennem åbningen.

Ved disse stive gamle alléer er der noget, der gør samme virkning som gotisk bygningskunst, ikke alene på grund af deres form, men også fordi de så tydeligt bærer vidnesbyrd om ælde og om at være blevet til på en tid, som vi i tankerne forbinder med romantisk storhed. Ligeledes tyder de på en ældgammel families nedarvede værdighed og stolt sammentrængte uafhængighed; og jeg har hørt en elskværdig men aristokratisk ven bemærke, da han talte om yngre folks prægtige paladser: "Penge kan udrette meget ved sten og kalk, men man kan gudskelov ikke på én gang opbygge en allé af egetræer."

Flere af Shakespeares fortolkere har antaget, at han, ved i sit tidligere liv at vandre rundt i disse rige landskaber og i de romantiske, ensomme egne i den tilstødende Fullbroke Park, der dengang udgjorde en del af det Lucy'ske gods, har fået evner til at give de fortryllende malerier i *As You Like It* og Jaques ædle betragtninger. Det er på ensomme vandringer, i slige scenerier, at sjæle drikker dybe, men rolige drag af begejstringens kilde og bliver i højeste grad følsom for naturens skønheder og majestæt. Fantasien antændes og bliver til

drømmeri og henrykkelse; vage men uendeligt dejlige billeder og tanker fremstiller sig for den, og vi svælger i en tavs og næsten uforklarlig yndig tankeverden. I en slig sindsstemning og måske netop under et af de træer, hvor jeg befandt mig, har digterens fantasi udgydt sig i de små, men herlige sange, der ånder selve sjælen af landlig begejstring.

Jeg var nu kommet inden for synsvidde af huset. Det er en stor murstensbygning med hjørner af sten og i gotisk stil fra dronning Elisabeths dage, eftersom den er blevet bygget i de første år af hende regering. Det indre er næsten aldeles holdt i sin oprindelige tilstand og kan betragtes som et godt billede på en formuende godsejers bolig fra den tid. En stor port fører fra parken ind til en slags borggård, som er foran huset og prydet med en græsplet, buske og blomster. Porten er bygget i lighed med et gammeldags brohoved, idet den er en slags udbygning, der på siderne har tårne, skønt den åbenbart kun skulle tjene til prydelse og ikke til forsvar. Forsiden af huset er fuldstændig i gammel stil, med stenindfattede vinduer, et stort, svært buevindue og en dør med våbenskjold over, udhugget i sten. På hver ende af bygningen er et ottekantet tårn, på hvis spidser findes en forgyldt kugle og en vejrhane.

Avon, der flyder igennem parken, gør en krumning netop over foden af en jævnt skrånende banke, som begynder oppe ved huset. Store flokke af dyr stod græssende eller hvilende sig ved dens bredder, og svaner sejlede majestætisk ned ad den. Da jeg beskuede denne ærværdige bygning, mindedes jeg Falstaffs ros af justice Shallows bolig og denne sidstes påtagne ligegyldighed og virkelige forfængelighed.

Hvor stor end munterheden kan have været på dette gamle herresæde i Shakepeares tid, har det dog nu et stille og ensomt udseende. Den store jernport, som førte ind til gården, var aflåset; ingen tjenestefolk sås vimse om; dyrene stirrede roligt på mig, da jeg gik forbi, eftersom de ikke længere foruroligedes af Stratfords skytter. Det eneste tegn på husligt liv, jeg så, var en kat, der varsomt og forsigtigt listede sig hen mod stalden, formodentlig på et røvertogt. Jeg må ikke glemme skelettet af en slyngelagtig krage, som jeg så ophængt på muren, da det viser, at familien endnu har arvet sir Thomas' afsky for krybskytter og vedligeholdt samme strenge herredømme over sine ejendomme, hvilket så alvorligt udøvedes for digterens vedkommende.

Efter i nogen tid at have sneget mig rundt fandt jeg omsider vej til en sidedør, der var den daglige indgang til huset. Jeg blev høfligt modtaget af en gammel, ærværdig husholderske, der med hendes stands høflighed og meddelsomhed viste mig det udvendige af huset.

Den største del har undergået forandringer og er blevet indrettet efter moderne smag og levemåde; der er en smuk egetræs trappe, og den store hal, dette ædle træk i et gammelt herresæde, har endnu bibeholdt meget af det udseende, den må have haft på Shakespeares tid. Loftet er højt og hvælvet, og i den ene ende er et galleri, på hvilket et orgel er opstillet. Våbnene og jagttrofæerne, der tidligere smykkede en herregårdsejers hal, har veget pladsen for familieportrætter. Der er en stor, gæstfri kamin, som forhen var samlingsstedet ved vinterlige fester. På samme side af hallen er det store gotiske buevindue, der vender ud mod borggården. Her findes i malet glas den Lucy'ske

families våben i mange slægtled, hvoraf nogle bærer årstallet 1558. Det var mig en stor fornøjelse at opdage i felterne *tre hvide gedder*, ved hvilke man først fandt på at sammenstille sir Thomas med justice Shallow. De omtales i den første scene af *Merry Wives of Windsor*, hvor mr. Shallow er rasende på Falstaff, fordi han har "slået hans folk, dræbt hans dyr og er brudt ind i hans portnerbolig". Digteren har uden tvivl haft sine egne og sine kammeraters fornærmelser for øje på dette tidspunkt, og vi kan forestille os, at den mægtige Shallows familiestolthed og hævngerrige trusler er en karikatur af sir Thomas stolte harme.

Shallow. Sir Hugh, overtal mig ikke; jeg vil gøre en stjernekammersag deraf; om han end tyve gange var sir John Falstaff, skal han dog ikke fornærme Robert Shallow, Esquire [Note 22)].

Slender. I grevskabet Gloster, fredsdommer og *coram*.

Shallow. Ja, fætter Slender, og *custalorum*.

Slender. Ja, og *ratolorum* med, og en født *gentleman*, hr. præst; han skriver sig *armigero* i hvilket som helst dokument, i hvilken som helst arrestbefaling, kvittering eller forskrivning [Note 23)]."

Shallow. Ja, det gør vi; og det har vi gjort altid i de sidste trehundrede år.

Slender. Alle hans efterfølgere, der er gået forud for ham, har gjort det, og alle hans forfædre, der kommer efter ham, kunne gøre det; de kunne sætte tolv *hvide gedder* i deres våben…

Shallow. Retten skal erfare det; det er oprør.

Evans. Det er ikke passende, at retten hører om et oprør; der er ingen frygt for Gud i et oprør; retten, ser De, vil ønske at høre om frygt for Gud og ikke om oprør; lyt De derfor til dette råd.

Shallow. Ha! På min sjæl! Var jeg ung igen, skulle sværdet ende dette! –

Tæt ved de således bemalede vinduer hænger et portræt af en af den Lucy'ske familie, en stor skønhed fra Charles den Andens tid. Det var malet af sir Peter Lely, og den gamle husholderske rystede på hovedet, da hun pegede på det, idet hun underrettede mig om, at denne dame havde været sørgeligt hengiven til kortspil og havde bortspillet en stor del af familiegodserne og navnlig den del af parken, hvor Shakespeare og hans kammerater havde dræbt dyret. De landstrækninger, der således var gået tabt, havde familien endnu den dag i dag ikke igen fået i besiddelse. Det er blot retfærdighed mod denne frafaldne dame at bekende, at hun havde en overordentlig dejlig hånd og arm.

Det billede, som især tiltrak sig min opmærksomhed, var et stort maleri over kaminen, indeholdende portrætter af sir Thomas Lucy og hans familie, som beboede herresædet i den sidste del af Shakespeares liv. I begyndelsen antog jeg det for at være den hævngerrige ridder selv; men husholdersken forsikrede mig, at det var hans søn, og at det eneste portræt af ridderen er en figur i naturlig størrelse, som findes på hans grav i den nærliggende landsbykirke i Charlecot. Billedet giver et godt begreb om den tids klædedragt og væsen. Sir Thomas er klædt i en dublet med pibekrave, hvide sko med rosetter og har et lysegult eller, som master Slender ville sige, "et spanskrørsgult skæg". Hans frue sidder sammen med ham med en stor pibestrimmel og brystsmæk, og børnene har en højst ærværdig stivhed og afmålthed i dragten. Jagt- og skødehunde

er blandet i familiegruppen; en falk sidder på en pind i forgrunden, og et af børnene har en bue i hånden: Alle efterligner riddernes færdighed i jagt, falkejagt og bueskyden, der var så uundværlig for en fuldendt *gentleman* dengang.

Det gjorde mig ondt at se, at hallens gamle møbler var forsvundet; for jeg havde håbet at finde den stadselige lænestol af udskåret egetræ, i hvilken herremanden i gamle dage plejede at svinge sit herskerscepter, og i hvilken man kunne formode, at den frygtelige sir Thomas sad med ærefrygtbydende majestæt, da synderen Shakespeare førtes for hans trone. Da jeg holder af at udmale mig billeder for min fornøjelses skyld, morede jeg mig med at forestille mig, at netop denne hal havde været skuepladsen for den usalige skjalds forhør om morgenen efter hans fangenskab. Jeg tænkte mig jorddrotten omgiven af sin livvagt af hovmester, pager og blåklædte tjenere med deres snore på, mens den syndige fange førtes ind, nedslået og forsagt. Under bevogtning af skovriddere, jægere og hundedrenge, og fulgt af en støjende sværm landsbybajadser. Jeg indbildte mig at se nysgerrige tjenestepigers skælmske ansigter kiggende ind gennem de halvåbne døre; mens ridderens døtre lænede sig yndefuldt frem over galleriet og betragtede den ungdommelige fange med den medynk, "der findes i et kvindebryst." Hvem ville have tænkt, at denne stakkels knøs, der således stod skælvende foran en godsejers kortvarige myndighed og som spot for bønderdrenge, snart skulle blive fyrsters fryd; et emne for alle tunger og alle tidsaldre; en diktator for den menneskelige ånd, og at han skulle gøre sin undertrykker udødelig ved en karikatur og et smædeskrift.

Hovmesteren indbød mig nu til at spadsere i haven, og jeg ville gerne have besøgt frugthaven og lysthuset, hvor dommeren beværtede Falstaff og fætter Silence med "et pipling fra forrige år og en ret kummen", men jeg havde allerede tilbragt så meget af dagen med min strejftur, at jeg var nødsaget til at opgive videre efterforskninger. Da jeg skulle til at gå, glædede det mig at blive venligt og net anmodet af hovmesteren og husholdersken om at nyde nogle forfriskninger, hvilken høflighed, det smerter mig at sige, vi slotsjægere sjældent møder på i den nyere tid. Jeg tvivler ikke på, at dette er en dyd, som den nærværende repræsentant for den Lucy'ske familie har arvet fra sine forfædre; for selv i sin karikatur gør Shakespeare dommeren påtrængende i den henseende, hvilket for eksempel bevises af hans indbydelse til Falstaff:

> Jeg lader Dem ikke tage bort i aften, sir … jeg vil ikke undskylde Dem; ingen undskyldning skal gælde, de modtages ikke; ingen undskyldning kan være god nok; jeg vil under ingen omstændigheder undskylde Dem – … Davy, sig til William Cook, at han sætter nogle duer frem; nogle kapuner; et stykke lammesteg; og hvilke som helst gode småsager.

Jeg sagde nu det gamle herresæde et modvilligt farvel. De indbildte scener og personer, som jeg havde manet frem, havde sat sig så fast i mit sind, at jeg formeligt syntes at leve i og med dem. Alt bragte dem ligesom frem for mine øjne, og, da døren til spisesalen åbnedes, ventede jeg næsten at høre master Silence med den svage stemme fremnynne sin yndlingsvise.

Da jeg kom tilbage til værtshuset, kunne jeg ikke undlade at tænke på digterens særegne gave, at kunne således udsprede sin sjæls tryllemagt over selve naturen; at kunne give ting og steder en ynde og en karakter, som ikke tilhørte dem selv, og gøre denne hverdagsagtige verden til et fuldkomment eventyrland. Han er i sandhed den rette troldmand, hvis tryllekraft virker ikke på sanserne, men på fantasien og hjertet.

Under Shakespeares trolddomsagtige indflydelse havde jeg vandret hele dagen i et fuldstændigt bedrag. Jeg havde set landskabet igennem poesiens glas, der gav alle genstande regnbuens farver. Jeg havde været omgivet af fe-agtige væsner, af tågebilleder, fremmanede ved digtermagt; men som dog havde hele virkelighedens ynde. Jeg havde hørt Jacques tale med sig selv under egen; jeg havde set den skønne Rosalia og hendes ledsagere vove sig igennem skovlandene, og navnlig havde jeg i ånden endnu engang været til stede med den fede Jack Falstaff og hans samtidige, fra den ophøjede justice Shallow ned til den blide master Slender og den søde Anne Page. Ti tusinde velsignelser over den skjald, der således har forgyldt livets kedelige virkelighed med uskyldige blændværker; som har spredt herlige nydelser på min tornefulde sti og i mangen ensom time forslået tiden for mig og befolket mine tanker med alle det selskabelige livs skønneste billeder.

Da jeg gik over broen på Avon ved tilbageturen, standsede jeg for at beskue kirken, i hvilken digteren ligger begravet, og jeg kunne ikke andet end glæde mig over den forbandelse, der har holdt hans aske uforstyrret i dens rolige og hellige hvælvinger. Hvad ære kunne hans navn have fået ved at blandes i støvet selskab med en betitlet mængdes gravskrifter, våbenmærker og

tilkøbte lovtaler? Hvad ville en opfyldt krog i Westminster Abbey have været i sammenligning med denne ærværdige bygning, der synes at stå i skøn afsondrethed, alene som hans gravmæle? Omhuen for en grav er måske kun et afkom af en sygelig følsomhed; men den menneskelige natur er sammensat af svagheder og fordomme, og dens bedste og ømmeste følelser er blandet med disse egenskaber. Den, der har søgt berømmelse i verden og har høstet verdens gunst i fuldeste mål vil omsider føle, at der er ingen kærlighed, ingen beundring, intet bifald, så sødt for sjælen som det, der spirer frem på ens fødested. Der er det, at han søger at være i fred og ro blandt sine slægtninge og tidligste venner. Og når det trætte hjerte og matte hoved begynder at varsle ham om, at hans livs aften stunder til, vender han sig kærligt, som barnet i moderens arme, for at falde i søvn ved sin barndomshjems barm.

Hvor ville det ikke have opmuntret den ungdommelige digter, hvis han, da han med vanære vandrede ud i den vide verden og kastede et tungt blik tilbage på sin hjemstavn, kunne have forudset, at inden mange års forløb ville han vende tilbage dertil dækket med hæder; at hans navn skulle være hans fødesteds pryd; at hans aske skulle blive helligt opbevaret som dens kosteligste skat, og at spiret, der tabtes af syne for hans tårefulde blikke, en dag skulle blive et fyrtårn, der, idet den tårnede sig op midt i det smilende landskab, viste de litterære vandrere fra alle nationer vejen til hans grav!

Træk af indianerens karakter

I den nordamerikanske vildes karakter og væsen er der noget, som, når det forbindes med de scener, i hvilke han er vant til at færdes, de store indsøer, endeløse skove, majestætiske floder og sporløse sletter, i det mindste for mig er vidunderligt slående og ophøjet. Han er skabt for de vilde, udyrkede egne som araberen for sin ørken. Hans natur er alvorlig, ligefrem og udholdende; han er i stand til at kæmpe med besværligheder og til at udholde savn. Hans hjerte synes ikke at have en jordbund, som er skikket til blide dyders vækst; og dog ville vi finde, hvis vi ville gøre os den ulejlighed at gennemtrænge den stolte ro og tilvante tavshed, som skjuler hans karakter for tilfældig betragtning, at han er bundet til sine medbrødre i det civiliserede liv med langt flere sympatier og følelser, end vi i reglen ville tiltro ham.

Det har været Amerikas ulykkelige indfødtes lod at blive dobbelt forurettede af de hvide i koloniseringens første tider. De er blevet deres arvelige besiddelser berøvede ved griske og hyppigt grusomme og hensynsløse krige. Og deres karakterer er blevet bagvaskede af skinhellige og partiske skribenter. Nybyggeren har ofte behandlet dem som skovens vilde dyr, og forfatteren har bestræbt sig for at retfærdiggøre ham i hans voldsdåd. Den første fandt det lettere at udrydde end at civilisere, den anden at beskæmme end at anvende dømmekraft. Benævnelserne vild og hedning ansås tilstrækkelige til at give begges fjendskab begrundelse, og

således blev skovens stakkels vandrere forfulgte og bagtalte, ikke fordi de var skyldige, men fordi de var uvidende.

Den vildes rettigheder er sjældent blevet rigtigt bedømte og agtede af den hvide. I fred blev han alt for hyppigt offeret for en snedig handel; i krig betragtedes han som et glubsk dyr, hvis liv eller død var et blot og bart forsigtigheds- og bekvemmelighedsspørgsmål. Mennesket ødsler grusomt med liv, når dets egen sikkerhed er i fare, og når det kan ske ustraffet; og liden barmhjertighed kan ventes af det, når det føler sig at besidde krybdyrets brod og er vis på sin magt til at ødelægge.

De samme fordomme, der så tidligt var til stede, er endnu gængse i den nærværende tid. Ganske vist har adskillige lærde selskaber med rosværdig flid bestræbt sig for at undersøge og udbrede kundskab om de indianske stammers virkelige karakter og væsen, og ligeledes har den amerikanske regering klogt og menneskekærligt bestræbt sig for at indpode et kærligt og eftergivende sindelag imod dem og at beskytte dem mod svig og uretfærdighed [Note 24)].

Man er imidlertid alt for tilbøjelig til at danne sig en mening om indianerens karakter efter de elendige horder, der hærger grænserne og findes ved koloniens grænser som lediggængere. Disse består alt for ofte af udartede væsener, der er fordærvede og svækkede ved samfundets laster uden at nyde gavn af dets civilisation. Den stolte uafhængighed, der dannede grundpillen for den vildes dyd, er blevet omstyrtet, og den hele moralske bygning ligger i ruiner. Deres sjæle er ydmygede og fornedrede ved følelsen af underordnethed, og deres medfødte moder kuet ved deres oplyste naboers større kundskaber og magt.

Samfundet har spredt sig over dem som en af disse kvælende luftarter, der fra tid til anden udånder ødelæggelser over en hel frugtbar landstrækning. Det har svækket deres styrke, fordoblet deres sygdomme og betynget deres oprindelige råhed med det kunstige livs lave laster. Det har givet dem tusinde overflødige fornødenheder, mens det har forringet midlerne til deres blotte underhold. Det har drevet skovens dyr foran sig; de flygter for øksens lyd og for røgen fra bygningerne for at søge et skjul i fjernere liggende skoves dybder og i endnu ubetrådte vilde steder. Således finder vi ofte indvånerne ved vore grænser, hvor de har dvælet i nærheden af de hvide og er sunket ned i laster. Fattigdom, pinagtig, håbløs fattigdom, en sjælens kræft, som er ukendt i et vildt liv, ødelægger deres ånd og kvæler enhver fri og ædel egenskab i deres natur. De bliver drikfældige, lade, svage, tyvagtige og forsagte. De slentrer som løsgængere rundt ved kolonierne, blandt udstrakte bygninger, der vrimler af overdådige bekvemmeligheder, der kan tjene til at gøre dem deres egen, i forhold dertil, elendige tilstand mere indlysende. Overdådigheden spreder sit store bord for deres øjne, og de er udelukkede fra måltidet. Overflødigheden gør sig lystig omkring dem; men de omkommer af hunger midt i den; hele den udyrkede egn er blomstret op som en have, men de føler sig som det giftige kryb, der fjendtligt lurer i den.

Hvor forskellig var ikke deres tilstand, da de var uindskrænkede herrer over landet! Deres fornødenheder var få, og de havde midler til disses tilfredsstillelse i deres magt. De så alle omkring sig dele samme skæbne, udholde de samme besværligheder, nære sig af samme føde og klæde sig i samme simple dragt. Der hævede sig intet tag, som ikke var åbent for

den hjemløse fremmede; ingen røg hvirvlede sig op imellem træerne, uden at han var velkommen til at sætte sig ned ved dens ild og dele jægerens måltid. "For" – siger en af New Englands gamle historieskrivere – "deres liv er så frit for bekymring, og de er så kærlige, at de anser de ting, de har, som almindelige goder; og de er så medfølende, at de alle ville dø af mangel, førend de ville tillade at én skulle gøre det: Således tilbringer de deres tid lystigt, idet de ikke lægger mærke til vor pragt, men er bedre tilfredse med deres eget, som mange skatter så lidt." Således var indianerne i deres oprindelige tilstands stolthed og kraft; de lignede de vilde planter, der trives bedst i skovens skygge, men skyr dyrkning og dør under solens indflydelse.

Ved at omhandle den vildes karakter har skribenter været for tilbøjelige til at lade sig henrive af fordomme og lidenskabelige overdrivelser, i stedet for at dømme med den sande filosofis ligevægt. De har ikke tilstrækkeligt taget de særegne omstændigheder, under hvilke indianerne har været stillede, og de særegne principper, i hvilke de er blevet opdraget, i betragtning. Intet væsen handler mere strengt efter regler end indianeren. Hans hele opførsel er afmålt efter visse almindelige grundsætninger, der tidligt er blevet ham indgivet. Nok er de moralske love, der leder ham, kun få; men så retter han sig efter dem alle – de hvide har en overflødighed af love for religion, moralitet og væsen; men hvor mange bryder de?

En hyppig årsag til beskyldninger mod indianerne er deres mangel på agtelse for traktater og det forræderi og den grusomhed, hvormed de, i tilsyneladende fredelige tider, pludselig bryder ud i fjendtligheder. Men de hvides samkvem

med indianerne er i reglen alt for koldt, mistroisk, undertrykkende og fornærmende. Sjældent behandler de dem med den tillid og åbenhed, som er uadskillelige fra sandt venskab; ej heller iagttages tilbørlig forsigtighed for ikke at støde imod de følelser af stolthed og overtro, der ofte hurtigere tilskynder indianeren til fjendskab, end den blotte betragtning af hans interesse. Den ensomme vilde føler tavst, men dybt. Hans følelser er ikke spredt over så stor en overflade som den hvides; men de løber i mere faste og dybe kanaler. Hans stolthed, hans hengivenhed, hans overtro er alle rettede mod færre genstande; men de sår, som tilføjes dem, er forholdsvis meget alvorligere og giver bevæggrunde til fjendtligheder, som vi ikke tilstrækkeligt kan fatte. Hvor et samfund er lidet i antal og danner én stor, patriarkalsk familie, som i en indiansk stamme, er en fornærmelse mod ét medlem en fornærmelse mod det hele, og hævnfølelsen spredes næsten øjeblikkelig ud. Én rådslagningsild er nok til drøftelsen og ordningen af en krigsplan. Her forsamler alle de vise og kampdygtige mænd sig. Veltalenhed og overtro forener sig om at opflamme krigernes sind. Taleren vækker deres krigslyst, og de bringes op til en slags religiøs fortvivlelse af profeten og drømmeren.

Et eksempel på en af disse pludselige opflammelser, der opstod af en for indianernes karakter ejendommelig årsag, findes i en gammel beretning om den tidlige bosættelse i Massachusetts. Planterne i Plymouth havde tilintetgjort mindesmærkerne over de døde i Passonnagessit og berøvet en stammehøvdings moders grav nogle huder, med hvilke den var smykket. Indianerne er bemærkelsesværdige for den ærbødighed, de nærer mod deres slægters gravsteder. Man ved,

at stammer, hvis forfædre i mangfoldige år har været landflygtige, har drejet af fra hovedvejen, når de tilfældigvis har rejst i nabolaget, og har gået milelangt tværs igennem landet, ledet af mærkværdigt nøjagtige beretninger, til en eller anden gravhøj, der måske var skjult dybt i skoven, og hvor deres stammers ben tidligere nedlagdes. Der har de tilbragt flere timer i tavse og dybe betragtninger. Under indflydelse af disse ophøjede og hellige følelser forsamlede den høvding, hvis moders grav var blevet skændet, sine folk og henvendte følgende simple, men smukke og patetiske tale til dem; den er et ejendommeligt eksempel på indiansk veltalenhed og et rørende bevis på sønlig kærlighed hos en vild:

"Da sidste gang hele himlens strålende lys var nedenunder denne kugle, og fuglene blev tavse, begyndte jeg, som min vane er, at berede mig til hvile. Førend mine øjne var fast tillukkede, tyktes mig, jeg så et syn, hvorved min sjæl blev meget foruroliget, og skælvende hørte jeg en ånd udbryde højt: 'Se, min søn, hvem jeg har fostret, se det bryst, som gav dig næring, se de hænder, der gned dig varm, og ofte fødede dig. Kan du glemme at tage hævn over de vilde folk, der har mishandlet mit mindesmærke på en skændig måde, idet de foragtede vore ældgamle og ærværdige skikke? Se, nu ligger høvdingens grav som enhver andens, ødelagt af en uværdig race. Din moder beklager sig og anråber dig om hjælp imod dette tyvagtige folk, der nys har indtrængt sig i vort land. Dersom dette tåles, kan jeg ikke hvile i fred i min evige bolig.' Da dette var sagt, forsvandt ånden, og jeg begyndte, badet i sved og næppe i stand til at tale, at komme til kræfter og at samle mine tanker, som var flygtet, og besluttede at bede om jeres råd og bistand."

Jeg har anført dette noget vidtløftigt, da det tjener til at vise, hvorledes disse pludselige fjendtlige handlinger, der er blevet tilskrevet luner og troløshed, ofte kunne opstå af dybe og ædelmodige bevæggrunde, som uopmærksomhed for indianernes karakter og sædvaner hindrer os i til fulde at fatte.

En anden årsag til heftige bebrejdelser mod indianerne er deres barbari mod de overvundne. Dette har sin oprindelse til dels i politik og til dels i overtro. Aldrig var stammerne, skønt de af og til kaldtes nationer, så talrige, at ikke tabet af adskillige krigere var føleligt; dette var navnlig tilfældet, når de hyppigt havde været indviklede i krige, og mangt et eksempel frembyder indianernes historie på, at en stamme, der længe havde været farlig for sine naboer, er blevet forjaget på grund af, at dens bedste kæmper er blevet ødelagte eller fanget. Derfor var her en stærk fristelse for den sejrende til at være skånselsløs, ikke så meget for at tilfredsstille en grusom hævn, men snarere for fremtidig sikkerhed. Indianerne nærede også den overtro, der er hyppig blandt barbariske nationer og ligeledes herskede i oldtiden, at ånderne af de venner, som var faldet i kamp, forsonedes ved de fangnes blod. De fanger, der ikke således ofres, indsættes imidlertid i familierne i de dræbtes sted og behandles med tiltro og kærlighed, som var de slægtninge eller venner; ja, så gæstfri og hjertelig er den behandling, de får, at de ofte foretrækker, når der bydes dem valget, at forblive hos deres adopterede slægt, hellere end vende tilbage til deres ungdoms hjem og venner.

Indianernes grusomhed mod deres fanger er steget siden de hvides bosættelse. Hvad der tidligere skete som en følge af politik og overtro, finder nu sted af hævnfølelse. De kan ikke

undlade at føle, at de hvide har tilranet sig deres land, er årsagen til deres fornedrelse og til deres races gradvise ødelæggelse. De går til kampen forpinte af smerte over fornærmelser og nedværdigelser, som personligt er tilføjet dem, og de drives til raseri og fortvivlelse ved den overvældende ødelæggelse, som den europæiske krigskunst udbreder.

Alt for ofte har de hvide givet dem eksempler på voldsomhed ved at afbrænde landsbyer og tilintetgøre deres knappe midler til underhold, og dog undrer de sig over, at de vilde ikke viser mådehold og højmodighed imod dem, der ikke har ladet dem beholde andet end den blotte tilværelse i al sin usselhed.

Vi brændemærker også indianerne som feje og forræderiske, fordi de betjener sig af list i krig i stedet for at anvende åben magt; men heri er de fuldkommen retfærdiggjorte ved deres simple æreslove. Tidligt læres de, at list er rosværdig; den tapreste kriger anser det ikke for uhæderligt at lure i stilhed og bruge alle mulige fordele imod sin fjende, og den større snildhed og kløgt, hvorved han har været i stand til at overraske og ødelægge en fjende, er hans stolthed. Og på grund af menneskets svaghed i forhold til andre dyr, er det også af naturen mere tilbøjeligt til at anvende snildhed end ligefrem kraft. Dyrene har naturlige forsvarsmidler: Horn, hugtænder, hove og kløer; men mennesket skal stole på overlegenhed i kløgt. I alle sine sammenstød med sine naturlige fjender, tager det sin tilflugt til list; og, når det ondskabsfuldt vender sit fjendskab mod sine medmennesker, begynder det først med denne slags krigskunst.

Den naturlige grundsætning i krig er at tilføje vor fjende den størst mulige skade med den mindst mulige skade for os selv;

og dette skal selvfølgelig opnås ved list. Det ridderlige mod, som bringer os til at foragte alle klogskabens tilskyndelser og blindt at styrte os midt ud i den visse fare, er en affødning af samfundslivet og frembragt ved opdragelse. Det er hæderligt, fordi det er ophøjede følelsers sejr over en instinktmæssig afsky for smerte og over den higen efter personlig sikkerhed og bekvemmelighed, som samfundet fordømmer som uværdig. Stolthed og frygt for skam holder det i live, og således overvindes frygten for et virkeligt onde af frygten for et, der kun er til stede i indbildningen. Endvidere er det blevet fostret og opmuntret på adskillige måder. Det har afgivet emner til opvækkende sange og ridderlige fortællinger. Digteren og sangeren har gjort sig til opgave at sprede digtningens rige pragt om det, og selv historieskriveren har glemt fortællerens besindige alvor og er udbrudt i begejstrede lovtaler over det. Triumf og prangende optog har været dets løn; mindesmærker, hvorpå kunsten har ofret sin dygtighed og overflødigheden sine skatte, er blevet opført for at forevige en nations taknemmelighed og beundring.

Men, hvis egentligt mod består i at trodse farer og legemlig smerte, da er en indianers liv en vedvarende udøvelse deraf. Han lever i en bestandig farefuld tilstand. Livsfare og eventyr er beslægtede med hans natur, eller synes snarere nødvendige for at vække hans evner og give hans tilværelse interesse. Omgivet af fjendtligtsindede stammer, hvis krigsførelse består i baghold og overfald, er han stedse beredt til kamp og lever med våben i hånd. Som skibet ensomt søger sin vej over oceanets øde – som fuglen svæver blandt skyerne i storm og stille og styrer, som en lille plet, gennem luftens sporløse marker – således styrer

indianeren sin kurs ensom, tavs men uforfærdet, over de øde ørkeners grænseløse flade. Hans udflugter kunne kappes i længde og i farer med de helliges pilgrimsfarter eller den vandrende ridders togter. Han gennemstrejfer uhyre skove, udsat for sygdom i sin ensomhed, for lurende fjender, for tærende hunger. Stormfulde indsøer, de store indenlandske søer, frembyder ingen hindringer på hans vandringer; i sin lette bark-kano leger han som en fjer på deres bølger og iler med pilens fart ned ad flodens brølende rapider. Selv sit underhold må han skaffe sig under livsfare. Ved jagtens farer og besvær henter han sin føde; han indhyller sig i det bytte, han får fra bjørnen, panteren og bøffel-oksen og sover i vandfaldets torden.

Ingen af den gamle eller nyere histories helte kan overgå indianeren i sin foragt for døden og i den kraft, med hvilken han udholder dens grusomste pinsler. Her ser vi ham hæve sig over den hvide mand som følge af hans særegne opdragelse. Den hvide styrter sig i en hæderlig død for kanonens munding; indianeren betragter roligt dens nærmelse og lider den sejrrigt midt i de omgivende fjenders jubelskrig og under en ilds langsomme kvaler. Han sætter endog en stolthed i at drille sine forfølgere og udfordre dem til at anvende al deres opfindsomhed i pinselsmåden; og, når de fortærende flammer angriber selve hans indvolde, og kødet krymper sig sammen og viger bort fra benene, hæver han sin sidste sejrssang og ånder et uovervundet hjertes trods, idet han anråber sine fædres ånder om at være vidne til, at han lider døden uden et suk.

Skønt tidlige historieskrivere har besmittet de ulykkelige indfødtes karakter, lyser dog af og til enkelte glimt frem og

kaster en slags sørgelig glans over deres minde. Af og til træffer man på begivenheder, der fortælles i de østlige provinsers krøniker, og uagtet de er berettet med fordom og hykleri, taler de dog for sig selv, og man vil dvæle ved dem med deltagelse og beundring, når fordommen engang er veget.

I en af de tidligere beretninger om de indianske krige i New England er der en rørende beskrivelse om den ødelæggelse, der tilføjedes pequod-indianerstammen. Tanken viger med afsky tilbage for enkelthederne ved dette slagteri. På et sted læser vi om en overrumpling af et indiansk fort om natten, hvor wigwam'erne indhylledes i flammer, og de ulykkelige indbyggere nedskødes eller ihjelsloges under forsøgene på at flygte, "idet alle var myrdet i løbet af en time". Efter en række lignende tildragelser, blev de arme vilde jaget fra huse og fæstninger, "da vore soldater" – som historieskriverne gudfrygtigt bemærker – "havde besluttet med Guds hjælp fuldstændigt at udrydde dem"; de forfulgtes med ild og sværd, og den lille, men tapre hob, de sørgelige levninger af pequod-krigerne, måtte med koner og børn søge tilflugt i en sump.

Brændende af harme, opsætsige af fortvivlelse, med bristefærdige hjerter af sorg over deres stammers ødelæggelse og naget af den indbildte skam ved deres nederlag nægtede de at bede en fornærmende fjende om nåde og foretrak døden for overgivelse.

Da natten nærmede sig, omringedes de i deres ynkelige tilholdssted, så at flugt blev umulig. Således stillede, fyrede deres fjender "uafladeligt på dem, hvorved mange dræbtes og begravedes i dyndet". Det mørke og den dis, der gik forud for morgenens komme, brød nogle enkelte igennem de belejrendes

rækker og undslap til skovene; "de øvrige overlodes til sejrherrernes nåde, og mange dræbtes i sumpen som halsstarrige hunde, der i deres egensind og galskab hellere ville sidde roligt og lade sig skyde eller hugge i stykker" end bønfalde om nåde. Da solen stod op over denne håndfuld fortabte, men uforfærdede vilde, trådte, efter beretningen, soldaterne ind i sumpen, "så adskillige hobe af dem siddende tæt sammen, på hvilke de affyrede deres bøsser, ladt med ti til tolv pistolkugler på én gang; de satte mundingerne af geværerne tæt under grenene, så at, foruden dem, der fandtes døde, mange dræbtes og sank ned i moradset, og hverken ven eller fjende bekymrede sig mere om dem."

Kan nogen læse denne simple, usmykkede beretning uden at beundre den urokkelige beslutning, den ubøjelige stolthed og den sjælshøjhed, som syntes at styrke disse selvlærte heltes hjerter og hæve dem højt over menneskets instinktmæssige følelser? Da gallerne ødelagde byen Rom, fandt de senatorerne siddende i ordensdragt i deres kuruliske stole; med alvorlig ro led de døden uden modstand og uden at bede om nåde. Slig opførsel kaldtes hos dem ædel og højhjertet; hos den ulykkelige indianer udlægges den som halsstarrig og opsætsig. Hvor vist er vi ikke formens og omstændighedernes dårer! Hvor forskellig er dyden, klædt i purpur og hjemfødt i højhed, fra den nøgne og forarmede dyd, som dør uænset i den øde ørken

Men jeg vil ikke dvæle ved disse sørgelige billeder. De østlige stammer er allerede for længst forsvundet; de skove, som gav dem ly, er udryddet, og næppe findes endnu noget spor af dem i New Englands tæt bebyggede stater uden hist og her et indiansk navn på en landsby eller en flod. Og samme skæbne

må før eller senere ramme de andre stammer, der omgiver grænserne, og som fra tid til anden er blevet lokket ud fra deres skove for at blande sig i de hvides kampe. En føje stund endnu, og de vil gå samme vej, som deres brødre før dem. De få horder, der endnu dvæler ved Huron og Superiors bredder og ved Mississippi-floden, vil snart dele skæbne med dem, der engang bredte sig over Massachusetts og Connecticut og beherskede landet ved Hudsons stolte bredder; med den kæmpemæssige race, der siges at have levet ved Susquehanna, og med de forskellige nationer, der blomstrede om Patowmac og Rappahanoc, og som befolkede skovene i den store Shenandoah-dal. De vil forsvinde som en tåge fra jordens overflade; deres historie vil gå i glemsel, og "de steder, der nu kender dem, vil aldrig mere kende dem".

Eller, hvis tilfældigvis et eller andet tvivlsomt skrift om dem skulle overleve tidens flugt, kan måske digteren i sine romantiske drømme befolke lunde og skovveje med dem som med oldtidens fauner, satyrer og skovguder. Men skulle han vove sig ind på den mørke historie om deres uret og elendighed; skulle han fortælle, hvorledes man gjorde indfald hos dem, fordærvede og plyndrede dem, drev dem fra deres hjem og deres forfædres jord, jagede dem som vilde dyr igennem skovene og sendte dem med vildhed og grusomhed til deres grave – da vil efterslægten enten vende sig med rædsel og vantro fra fortællingen eller rødme af harme over forfædrenes umenneskelighed. "Vi drives tilbage," siger en gammel kriger, "indtil vi ikke kan trække os længere bort – vore økser brydes og vore buer knækkes, vore bål er næsten udslukte – en kort stund

endnu, og den hvide mand vil holde op med at forfølge os – for da har vi ophørt at være til!"

Philip af Pokanoket

– et indiansk mindeskrift,

Det er beklageligt, at de tidligere skribenter, som behandlede Amerikas opdagelse og bebyggelse, ikke har givet os mere omstændelige og troværdige beretninger om de bemærkelsesværdige personligheder, der blomstrede blandt de vilde. De sparsomme fortællinger, der har nået os, er fulde af ejendommeligheder og interesse; de giver os nærmere glimt af den menneskelige natur og viser os mennesket i dets forholdsvis oprindelige tilstand, og hvad det skylder civilisationen. Der er noget af en opdagelses trylleri i således at finde vilde og ubekendte træk af den menneskelige natur; i ligesom at være vidne til den moralske følelses naturlige vækst; i at se de ædle og romantiske egenskaber, der kunstigt er indplantede i samfundet, vokse i overflødig hårdførhed og rå pragt.

I det dannede liv, hvor lykken og overhovedet næsten hele menneskets tilværelse beror på ens medskabningers mening, spiller man uafladelig en tillært rolle. De oprindelige dristige træk er bortfilede eller blødgjorte under den jævnende indflydelse af det, der kaldes opdragelse, og man foretager så mange småbedragerier og hykler så mange ædelmodige følelser for at blive folkelig, at det er vanskeligt at skelne kunst fra virkelighed. Indianeren er derimod fri for det forfinede livs bånd og afslibninger, og, da han på en måde er et ensomt og uafhængigt væsen, adlyder han sin lysts indskydelser eller sin

dømmekrafts tilskyndelser og hans naturs egenskaber, som får frit råderum, bliver således særegent storartede og slående. Samfundet er lig en slette, hvor hver ujævnhed glattes, hver tjørn udryddes, og hvor øjet frydes ved en smilende græsplets fløjlsbløde overflade; men den, som vil studere naturen i dens vildhed og uensartethed, må dukke dybt ind i skoven, må undersøge klippehulen, må gå imod strømmen og byde afgrunden trods.

Disse betragtninger trængte sig på mig ved at gennemblade et bind af den tidligere amerikanske historie, i hvilket der med stor bitterhed omhandles indianernes barbari og deres krige med New Englands kolonister. Det er smerteligt, selv af disse delvise beretninger at se, hvorledes civilisationens fodtrin må spores i de indfødtes blod, hvor let nybyggeren bevæges til fjendskab ved en higen efter erobring; hvor ubarmhjertige og udryddende krigene var. Tanken grues ved at dvæle ved, hvor mange fornuftige væsener, der fordreves fra jorden; hvor mange tapre og ædle hjerter, påtrykt naturens ægte stempel, der knustes og trampedes i støvet!

En sådan skæbne havde *Philip af Pokanoket*, en indiansk kriger, hvis navn engang var en skræk i Massachusetts og Connecticut. Han var på den tid, da de første nybyggere nedsatte sig, den mest udmærkede af et stort antal samtidige høvdinger, som regerede over pequoderne, narrhagansetterne, wampanoagerne og de andre østlige stammer; en hob indfødte, ulærte helte, der kæmpede den ædleste kamp, hvortil den menneskelige natur er i stand, der sloges til sidste åndedræt for deres land, uden håb om sejr eller en tanke om berømmelse. En poetisk tidsalder værdige, og de rette emner for lokalhistorie og

digteriske fortællinger, har de næppe efterladt sig tydelige spor på historiens blade, men tårner sig, lig kæmpemæssige skygger, op midt i sagnets dunkle tusmørke.

Da pilgrimmene, som Plymouth-kolonisterne kaldes af deres efterkommere, først søgte tilflugt på den nye verdens kyster formedelst religiøse forfølgelser i den gamle, var deres stilling i alleryderste grad mørk og nedtrykkende. Få i antal, og dette endog hurtigt formindskende sig ved sygdom og besværligheder; omgivet af et skrækkeligt øde og af vilde, udsatte for strengheden af en næsten polaragtig vinter og et stedse foranderligt klima, var deres sjæle opfyldt af mørke anelser, og intet uden en mægtig religiøs begejstring hindrede dem fra at synke sammen af modløshed. I denne forladte tilstand besøgtes de af Massasoit, wampanoagernes fornemste høvding eller *sagamore*, som herskede over en stor strækning land. I stedet for at drage fordel af de fremmedes ringe antal og jage dem ud af sine besiddelser, i hvilke de havde trængt sig ind, syntes han straks at fatte et ædelmodigt venskab for dem og udøvede den umiddelbare gæstfriheds love imod dem. Han kom tidligt om foråret til deres koloni, New Plymouth, fulgt af kun en håndfuld ledsagere; han indgik et højtideligt freds- og venskabsforbund; solgte dem en del af jorden og lovede dem at forskaffe dem sine vilde forbundsfællers venskab. Hvad end der kan siges om indianernes troløshed, er det dog vist, at Massasoits redelighed og troskab aldrig er blevet bestridt. Han vedblev at være de hvide en fast og højhjertet ven; han tillod dem at udvide deres besiddelser og forstærke sig i landet, og han udviste ingen skinsyge over deres tiltagende magt og lykke. Kort før sin død kom han engang endnu til New Plymouth med

sin søn Alexander i den hensigt at forny fredsforbundet og sikre sine efterkommere det.

Ved dette møde stræbte han efter at beskytte sine forfædres religion mod missionærernes overvældende iver og fastsatte, at der ikke måtte gøres noget forsøg på at vende hans folk fra deres fædres tro. Men da han fandt, at englænderne hårdnakket modsatte sig enhver sådan betingelse, opgav han mildt sit forlangende. Næsten den sidste handling i hans liv var at bringe sine to sønner, Alexander og Philip (således kaldet af englænderne) til en af de større nybyggeres bolig. Han anbefalede gensidig venlighed og bad om, at den samme kærlighed og gode forståelse, som havde været mellem de hvide og ham, måtte fortsættes med hans børn. Den gode gamle høvding døde i fred og blev lykkeligt forenet med sine fædre, førend sorgen hjemsøgte hans stamme; hans børn blev tilbage for at erfare de hvides utaknemmelighed.

Hans ældste søn, Alexander, efterfulgte ham. Han var af et heftigt, opfarende gemyt og holdt stolt fast ved sine nedarvede rettigheder og værdigheder. De fremmedes påtrængende politik og anmassende opførsel ophidsede hans fantasi, og han så med uro de udryddelseskrige, der førtes mod de nærtboende stammer. Han var fordømt til snart at pådrage sig deres fjendskab, idet han beskyldtes for at lægge planer med narrhagansetterne om at rejse sig imod englænderne og jage dem ud af landet. Det er umuligt at sige, hvorvidt denne beskyldning var grundet på kendsgerninger eller på den blotte mistanke. Men vist er det, at nybyggerne, efter deres voldsomme og hovmodige fremgangsmåde at dømme, nu var begyndt at føle den hurtige tiltagen af deres magt og at blive

hårde og skånselsløse i deres behandling af de indfødte. De afsendte en bevæbnet magt for at gribe Alexander og føre ham frem for deres hof. Man sporede ham ind i skoven og overraskede ham i et jagthus, hvor han ubevæbnet hvilede sig med en flok af sine ledsagere efter jagtens anstrengelser. Denne pludselige pågribelse og den fornærmelse, der tilføjedes hans kongelige værdighed, gjorde et sådant indtryk på den stolte vildes letantændelige følelser, at det pådrog ham en hidsig feber; man tillod ham at vende hjem under den betingelse, at han sendte sin søn som gidsel, indtil han selv kunne vende tilbage; men det slag, han havde fået, var dødeligt, og førend han nåede hjemmet, faldt han som offer for et ydmyget sinds kvaler.

Alexanders efterfølger var Metamocet, eller kong Philip, som han af nybyggerne kaldtes på grund af sit ærgerrige sind og sin kraftige ånd. Disse egenskaber, i forbindelse med hans velbekendte dristighed, havde gjort ham til en genstand for skinsyge og frygt, og man beskyldte ham for stedse at have næret et hemmeligt og uforsonligt fjendskab mod de hvide. Dette kan også meget sandsynligt, eller meget naturligt, have været tilfældet. Han betragtede dem som besværlige og påtrængende gæster, der først tog til takke med overbærenhed og skånsel og nu udfoldede en, for den vildes liv, uheldsvanger virksomhed. Han så hele sin race bortsmelte fra jordens overflade; deres ejendomme slippe dem af hænderne og deres stammer blive svage, spredte og afhængige. Der kan siges, at jorden oprindeligt købtes af nybyggerne; men hvem kender ikke de indianske købmandskabers natur i den tidlige bosættelses tid? Europæerne gjorde altid gode handler formedelst deres

større snildhed i den slags ting, og de indvandt store landstrækninger ved let optændt fjendskab. En udannet vild er aldrig gransker i loven og ved ikke, hvorledes fornærmelser efter den har sine grader. Kendsgerninger er det, han dømmer efter; og det var nok for Philip at vide, at førend europæernes indtrængen var hans forfædre herrer over den jord, hvor de nu blev fredløse.

Men hvilke end hans fjendtlige følelser og hans særlige forbitrelse over broderens behandling kunne have været, så undertrykte han dem dog for øjeblikket; han fornyede kontrakten med nybyggerne og boede i mange år fredeligt i Pokanoket eller, som englænderne kaldte det, Mount Hope [Note 25)], hans stammes gamle sæde. Men mistanken, der i førstningen kun var ubestemt, antog efterhånden skikkelse, og han blev omsider beskyldt for at opirre alle de østlige stammer til at rejse sig og ved en samlet bestræbelse afkaste deres undertrykkeres åg. Det er vanskeligt så lang tid efter at kunne sige, hvor megen sandhed denne beskyldning indeholder. Hos de hvide var en tilbøjelighed til at fatte mistanke og til at udføre voldsgerninger, som gav enhver løs tale vægt. Der vrimlede af rygtesmede, ethvert rygte vandt bifald og belønning, og sværdet blottedes let, når dets held var vist, og det nedhuggede kongeriger.

Det eneste bestemte vidnesbyrd imod Philip, man kender, stammer fra en vis Saufaman, en indiansk overløber, hvis naturlige snedighed var blevet skærpet ved lidt opdragelse, han havde fået blandt nybyggerne. Han skiftede tro og huldskab to eller tre gange med en lethed, der tydede på hans grundsætningers løshed. I nogen tid havde han været Philips

private sekretær og rådgiver og havde nydt hans godhed og beskyttelse. Da han imidlertid fandt, at modgangens sorger begyndte at samle sig om hans velynders pande, forlod han hans tjeneste og gik over til de hvide; og for at vinde deres gunst, beskyldte han sin forrige herre for at lægge planer imod deres sikkerhed. En streng undersøgelse fandt sted. Philip og adskillige af hans undersåtter fandt sig i at blive forhørt, men der bevistes intet imod dem. Imidlertid var nybyggerne gået for vidt til at de nu kunne trække sig tilbage; de havde i forvejen afgjort, at Philip var en farlig nabo; de havde offentligt vist deres mistro og havde gjort nok til at pådrage sig hans fjendskab; ifølge de almindelige fornuftslutninger i slige tilfælde var hans ødelæggelse derfor blevet nødvendig for deres sikkerhed. Kort tid efter fandtes Saufaman, den forræderiske angiver, død i en dam, faldet som et offer for sin stammes hævn. Tre indianere, blandt hvilke én var en ven og rådgiver af Philip, blev fanget og forhørt, og på ét temmelig tvivlsomt vidnes udsagn, dømtes og henrettedes de som morderne.

Denne behandling af hans undersåtter og hans vens skændige straf sårede Philips stolthed og opflammede hans lidenskaber. Den tordenkile, der således var faldet lige for hans fødder, vakte hans opmærksomhed for uvejret, som trak sammen, og han besluttede ikke længere at stole på eller betro sig til de hvide. Hans fornærmede og sønderknuste broders skæbne nagede ham endnu, og han blev endydermere advaret ved den sørgelige historie om Miantonimo, en stor høvding hos narrhagansetterne, som, efter mandigt at have mødt sine anklagere foran en ret af kolonister, frigjort sig for beskyldningen for en sammensværgelse og fået

venskabsforsikringer, blev lumskeligt aflivet efter deres tilskyndelse. Philip samlede derfor sine stridsmænd om sig; overtalte alle de fremmede, som han kunne, til at forene sig med ham; sendte kvinder og børn til narrhagansetterne, for at de skulle være i sikkerhed, og hvor som helst han viste sig, var han stedse omringet af bevæbnede.

Da de to partier således var i en mistroens og ophidselsens tilstand, behøvedes der kun en lille gnist for at antænde dem. Indianerne, som havde våben i hænde, blev ondskabsfulde og begik adskillige små uregelmæssigheder. På et af deres strejftogter fyrede en nybygger på en kriger og dræbte ham. Dette var signalet til åbent fjendskab; indianerne brændte efter at hævne deres kammerats død, og krigsråbet lød igennem Plymouth-kolonien.

I disse mørke og sørgelige tiders historie træffer man mange tegn på, at der må have hersket en sygelighed i moralsk henseende blandt folk. Deres vilde tilstand mellem uvejsomme skove og rå folkeslag og deres religiøse fanatisme havde gjort nybyggerne tilbøjelige til overtro og havde opfyldt deres fantasi med spøgeriets og hekseriets rædselsfulde gøglesyn. De troede også stærkt på anelser. Der fortælles, at førend stridighederne med Philip og hans indianere begyndte, havde de mange anelser og varsler, der stedse går forud for store og almindelige ulykker. En fuldstændig aftegning af en indiansk bue viste sig i luften ved New Plymouth, hvilket betragtedes af indbyggerne som et mærkværdigt syn. I Hadley, Northampton og andre byer i nabolaget "hørtes lyden af svært skyts, tilligemed en jordrystelse og et stærkt ekko". Andre forskrækkedes en solskinsmorgen ved affyringen af kanoner og flintbøsser;

kugler syntes at pibe forbi dem, og lyden af trommer fyldte luften, idet den tilsyneladende trak sig mod vest; endnu andre indbildte sig at høre hestetrampen over deres hoveder; og adskillige mærkelige fødsler, som indtraf på den tid, opfyldte de overtroiske i nogle af byerne med sørgelige anelser. Mange af disse vidunderlige syn og lyde kunne tilskrives naturbegivenheder, for eksempel de nordlys, der er så hyppige på disse kanter; de luftsyn, der springer i luften; en vinds pludselige piben igennem træernes toppe; faldende træers eller søndersplittede klippers knagen og de andre uhyggelige lyde og ekkoer, der fra tid til anden høres så besynderligt i skovlandes dybe ensomhed. Disse kunne have forskrækket folk med stærk fantasi, kunne være blevet overdrevne af kærlighed til det vidunderlige og være blevet lyttet til med den grådighed, hvormed vi sluger alt, hvad der er gruopvækkende og hemmelighedsfuldt. Den almindelige udbredelse, som disse indbildninger havde, og den alvor, hvormed en af datidens lærde dvæler ved dem, er et karakteristisk kendetegn på denne tidsalder.

Måden, hvorpå den derefter følgende krig førtes, var som den, der ofte udmærker krigene imellem civiliserede folk og vilde. På de hvides side førtes den med overlegen dygtighed og held, men med stor blodsudgydelse og med fuldstændig mangel på agtelse for deres modstanderes naturlige rettigheder; på indianernes side kæmpedes der med den fortvivlelse, som følger med foragt for døden, når de stridende ikke har andet at vente af freden end ydmygelse, afhængighed og til sidst ødelæggelse.

Krigsbegivenhederne er os overleveret af en værdig gejstlig fra den tid; med afsky og harme dvæler han ved hver fjendtlig handling fra indianernes side, hvor berettiget den end var, mens han omtaler med begejstring de hvides modbydelige grusomheder. Philip omtales som en morder og forræder, uden at der tages i betragtning, hvorledes han er en fribåren fyrste, der tappert kæmper i spidsen for sine undersåtter for at hævne den uret, hans familie har lidt, for at genoprette sin slægts vaklende magt og for at befri sit fædrene land fra indtrængende fremmedes undertrykkelse.

Dersom der virkelig har været lagt en plan til en virkelig og almindelig opstand, da var denne en stor ånd værdig, og, hvis den ikke for tidligt var blevet opdaget, kunne den have haft uberegneligt farlige følger. Den krig, der omsider udbrød, var kun en følgerække af tilfældige strejftog og usammenhængende angreb. Dog udviser den Philips militære talent og ualmindelige mod, og hvor som helst vi i den fordomsfulde og lidenskabelige skildring, der er blevet givet af den, træffer på simple kendsgerninger, finder vi ham udfolde en kraftig ånd; en frugtbarhed på hjælpemidler; en foragt for lidelser og besværligheder og en ubøjelig fasthed, der gør krav på vor medfølelse og beundring.

Drevet fra sine fædrene besiddelser ved Mount Hope kastede han sig ind i de tætteste dele af de uhyre og uvejsomme skove, der stødte op til kolonierne, og som næsten var uigennemtrængelige for andre end vilde dyr og indianere. Her samlede han sin magt, ligesom stormen ophober sine forråd af ulykker i midten af en tordensky, og han gjorde da pludselige udfald på tider og steder, hvor det mindst ventedes, hvorved

han gjorde ødelæggelser og udbredte bestyrtelse i landsbyerne. Nu og da var der tegn på de forestående ulykker, som fyldte nybyggernes sind med rædsel og frygt. Måske hørtes genlyden af et gevær fjernt fra de ensomme skovstrækninger, hvor man vidste, at ingen hvide var; af og til kom kvæget, der havde været ude i skoven, såret hjem; eller man så en eller to indianere pludseligt komme til syne ved grænserne og lige så pludseligt forsvinde, ligesom lynet undertiden spiller om randen af en sky, der er forløber for uvejret.

Skønt ofte forfulgt og selv omringet af nybyggerne, undslap Philip dog lige så ofte næsten vidunderligt af deres kløer, og, idet han fo'r ind i skovens tykning, var al søgen efter ham eller forespørgsel forgæves, indtil han endelige kom frem på et sted, langt derfra, og hærgede egnen dér. Blandt hans fæstninger indtog de store sumpe eller moradser, der udstrækker sig i nogle dele af New England, en fremtrædende plads; de bestod af sort dynd, der var bevokset med buskads, tjørne, højt ukrudt, belemrede med gamle, halvrådne træstammer og beskyggede af store skarntyder. Det uvisse fodfæste og den indviklede labyrint på disse øde steder gjorde dem næsten uigennemtrængelige for de hvide, skønt indianerne med et rådyrs lethed kunne finde vej igennem dem. I en af disse store sumpe, Pocasset Nack, blev Philip engang drevet med en flok af sine ledsagere. Englænderne vovede ikke at forfølge ham, da de frygtede for at trænge ind i disse mørke og frygtede opholdssteder, hvor de kunne omkomme i dyndet eller nedskydes af lurende fjender. De besatte derfor indgangen og begyndte at bygge en fæstning i den tanke at udhungre fjenden; men Philip og hans følgesvende satte på en tømmerflåde over en arm af søen i nattens stilhed,

idet de lod kvinder og børn blive tilbage. De drog selv mod vest, antændte krigens flammer blandt stammerne i Massachusetts og Nipmuck, og truede kolonien Connecticut.

På denne måde blev Philip snart alles skræk. Det hemmelighedens slør, som omgav ham, forhøjede hans egenskaber. Han var en ond ånd, som vandrede i mørke, hvis ankomst ingen kunne forudse, og imod hvem ingen vidste, hvornår han skulle forsvare sig. Hele landet var fuldt af rygter og beretninger. Det syntes næsten, som om Philip måtte være allestedsnærværende; for på en hvilken som helst del af den udstrakte grænse et anfald fandt sted, sagde man, at Philip var anfører. Der sattes også mange overtroiske historier i omløb om ham. Man sagde, at han gav sig af med trolddom og stedse fulgtes af en gammel indiansk heks eller profetinde, som han rådspurgte, og som hjalp ham med sine besværgelser og sin manen. Dette var virkelig også tilfældet med indianske høvdinge, enten ifølge deres egen lettroenhed eller for at virke på deres ledsageres; og profetens eller drømmerens indflydelse på den indianske overtro er blevet fuldgyldigt bevist ved senere tildragelser i indianske rige.

På den tid, da det lykkedes Philip at flygte fra Pocasset, var hans stilling meget mislig. Hans stridsmænds rækker var fortyndede ved gentagne kampe, og han havde næsten mistet alle hjælpekilder. I denne sin modgang fandt han en trofast ven i Canonchet, første høvding for alle narrhagansetter. Han var søn og arving af Miantonimo, den store høvding, der, som allerede bemærket, var blevet hemmeligt dræbt ifølge en skændig tilskyndelse fra nybyggerne, efter at han ærefuldt var blevet frikendt for deltagelse i en sammensværgelse. "Han var

arving" – siger den gamle krønikeskriver om Canonchet – "til al sin faders stolthed og uforskammethed, såvel som til hans had mod de engelske;" ganske sikkert var han også arving til hans fornærmelser og uret og den retmæssige hævner af hans mord. Skønt han havde afholdt sig fra at tage virksom del i denne håbløse krig, modtog han dog Philip og dennes splittede skare med åbne arme og gav dem den mest ædelmodige hjælp. Dette nedkaldte straks englændernes fjendskab over ham, og det besluttedes at slå et afgørende slag, der skulle inddrage begge høvdinge i én fælles ødelæggelse. Som følge deraf samledes en større styrke fra Massachusetts, Plymouth og Connecticut, som blev sendte ind i Narrhaganset i hjertet af vinteren, da de tilfrosne og bladløse moradser kunne gennemvandres med forholdsvis lethed og ikke længere kunne afgive mørke og uigennemtrængelige fæstninger for indianerne.

Frygtende et angreb havde Canonchet ført den største del af sine forråd tillige med de gamle, de svage, stammens kvinder og børn til en stærk fæstning, hvor Philip og han ligeledes havde trukket deres styrke sammen. Denne fæstning, der af indianerne ansås for uindtagelig, lå på en skråning eller en slags ø, fem eller seks *acres* stor, midt i en sump; den var bygget med en dømmekraft og dygtighed, der langt overgik, hvad der i reglen udvises ved indiansk befæstning, og den var betegnende for disse to høvdinges militære geni. Ført af en indiansk overløber trængte englænderne igennem decembersnevejret til denne fæstning og overrumplede besætningen. Kampen var heftig og blodig. De angribende kastedes tilbage ved det første forsøg, og adskillige af deres tapreste officerer nedskødes under stormen på fæstningen med sværdet i hånden. Angrebet

fornyedes med bedre held. De fik indpas. Indianerne dreves fra det ene sted til det andet. De kæmpede for hver tomme jord med fortvivlelsens raseri. Den største del af de gamle krigere nedsabledes, og, efter en lang og blodig kamp, trak Philip og Canonchet sig med en håndfuld af de tilbageblevne tilbage fra fæstningen og søgte tilflugtssteder i det tætteste af den omliggende skov. Sejrherrerne satte ild på wigwam'erne og fortet; det hele stod snart i lue, og mange af de gamle mænd, kvinder og børn omkom i flammerne. Denne sidste voldsdåd overvandt endog de vildes kolde ro. De nærliggende skove genlød af raseriets og fortvivlelsens hyl, som udstødtes af de flygtende krigere, da de blev vidne til deres boligers ødelæggelse og hørte deres koners og børns sønderrivende skrig. "Wigwam'ernes brand" – siger en samtidig skribent – "kvindernes og børnenes skrig og hamren og krigernes hyl frembød en højst gribende og afskyelig scene, så at endog adskillige af soldaterne rørtes derved." Den samme skribent tilføjer forsigtigt: "De var da i stor tvivl, og senere foretog de alvorlige undersøgelser af, hvorvidt det kunne være overensstemmende med menneskelighed og Bibelens menneskekærlige principper at brænde sine fjender levende." Den tapre og ædelmodige Canonchets skæbne er værdig til særlig omtale; den sidste scene i hans liv er et af de ædleste eksempler på indiansk storhed.

Ødelagt såvel med hensyn til stridskræfter som til hjælpemidler ved dette store nederlag, men dog trofast mod sin bundsforvandte og den ulykkelige sag, han havde antaget sig, afslog han alle fredsforslag, der blev ham tilbudt på den betingelse, at han skulle forråde Philip og dennes krigere, og

erklærede, at "han ville kæmpe til sidste mand, før han ville være englændernes tjener." Hans hjem blev lagt øde; hans land hærget og plyndret af sejrherrerne; han nødsagedes til at vandre bort til Connecticuts grænser, hvor han dannede et samlingsmærke for alle de vestlige indianere og ødelagde adskillige af de engelske kolonier.

Tidligt om foråret gik han ud på et voveligt togt med tredive udvalgte mænd for at trænge igennem til Seaconck tæt ved Mount Hope og der forskaffe sig frøkorn for at så til sit mandskabs underhold. Den lille flok eventyrere var lykkeligt kommet igennem Pequod-landet og var midt i Narrhaganset, hvor de hvilede ud i nogle wigwam'er nær Pawtucket-floden, da der gjordes anskrig om en sig nærmende fjende. Canonchet, som på den tid kun havde syv mand med sig, afsendte to af dem til toppen af en høj for at bringe underretning om fjenden.

Slagne af en panisk skræk ved synet af en trop englændere og indianere, der hastigt rykkede frem, flygtede disse to i åndeløs fart forbi deres høvding uden at standse for at underrette ham om faren. Canonchet udsendte endnu en spejder, som bar sig ad på lignende måde. Derpå sendte han endnu to andre, af hvilke den ene fo'r tilbage i forvirring og skræk, og sagde ham, at hele den britiske hær var i nærheden. Canonchet så, at der intet var at gøre undtagen øjeblikkelig flugt. Han forsøgte på at undslippe rundt om højen, men opdagedes og forfulgtes heftigt af de fjendtlige indianere og enkelte af de hurtigste blandt englænderne. Da han fandt den forreste forfølger tæt ved sig, afkastede han først sit uldne tæppe og dernæst sin sølvbesatte trøje og sit bælte, ved hvilke hans fjender kendte ham for at være Canonchet, og fordoblede sin hurtighed.

Omsider snublede han over en sten ved at styrte igennem en flod, og hans gevær blev vådt. Denne ulykkelige hændelse gjorde ham så fortvivlet, at, som han senere bekendte, "hans hjerte og hans indvolde vendte sig i ham, og han blev som en rådden gren, berøvet styrke."

I den grad overvældedes han af fortvivlelse, at da han blev grebet af en pequod-indianer i kort afstand fra floden, gjorde han ingen modstand, uagtet han var både en meget kraftig og meget modig mand. Men, da han blev taget til fange, hævede hele hans stolthed sig i ham, og fra dette øjeblik finder vi i de beretninger, der fortælles af hans fjender, intet uden gentagne glimt af fyrsteligt og ophøjet heltemod.

Da han udspurgtes af en af englænderne, som først kom hen til ham og som var en yngling, der næppe var fyldt sit to og tyvende år, svarede den stolte kriger, idet han med overmodig foragt så ned på hans ungdommelige ansigt: "Du er et barn – du kan ikke forstå dig på krigssager – lad din broder eller din høvding komme hid – ham vil jeg svare."

Uagtet man flere gange tilbød at skænke ham livet på den betingelse, at han underkastede sig de engelske sammen med sit folk, afslog han det dog med hån og nægtede at sende forslag desangående til sine undersåtter, idet han sagde, at ingen af dem ville samtykke. Da man bebrejdede ham hans brud på troskab mod de hvide, hans praleri om, at han ikke ville udlevere en wampanoag, end ikke det afklippede af en wampanoags negl, og hans trussel om at ville brænde de hvide levende i deres huse, foragtede han at retfærdiggøre sig, idet han stolt svarede, at andre var lige så begærlige efter krig som han selv, "og han frabad sig at høre mere om det."

Så ædel og urokkelig en ånd, så sand en troskab mod sin sag og sin ven, kunne have rørt de ædelmodige og de tapre; men Canonchet var en indianer, et væsen, for hvem krigen ikke har nåde, menneskeligheden ingen lov, religionen ingen barmhjertighed – han blev dømt til døden. De sidste af hans ord, som kendes, er hans store sjæl værdige. Da dødsdommen blev ham forkyndt, sagde han, "at det var ham kært, for han skulle dø, førend hans hjerte var blødgjort, eller han havde sagt noget, der var ham selv uværdigt." Hans fjender gav ham en soldats død, for han blev skudt ved Stonington af tre unge høvdinge af sin egen rang.

Nederlaget ved fæstningen og Canonchets død var uheldsvangre slag i Philips skæbne. Han gjorde et mislykket forsøg på at opildne til en ny krig ved at bevæge mohawkerne til at gribe til våben; men, uagtet han var i besiddelse af en statsmands naturlige talenter, blev hans snildhed modarbejdet af hans oplyste fjenders større snildhed, og frygten for deres krigskunst begyndte at underkue de nærliggende stammers fasthed. Den ulykkelige høvding så sin magt tage af dag for dag, mens hans rækker blev tyndere og tyndere. Nogle underkøbtes af de hvide; andre faldt som ofre for hunger og anstrengelser og for de hyppige angreb, de var udsatte for. Alle hans forråd var blevet taget; hans udvalgte venner faldet for hans øjne; hans onkel nedskudt ved hans side; hans søster bortført i fangenskab, og engang, da han selv med nød og næppe undslap, måtte han overlade sin elskede kone og eneste søn til sine fjenders barmhjertighed. "Da hans ødelæggelse" – siger historieskriveren – "således gradvis bragtes i stand, forebyggedes ikke hans elendighed derved, hvorimod den

forøgedes: Idet han følte sine børns fangenskab, tabet af sine venner, nedsablingen af sine undersåtter og blev alle ydre bekvemmeligheder berøvet, førend hans eget liv skulle tages."

For at gøre hans ulykkes bæger fuldt, begyndte hans egne ledsagere at lægge planer mod hans liv, da de mente, at ved at ofre ham kunne de købe sig til en uhæderlig sikkerhed. Ved forræderi faldt et antal af hans trofaste tilhængere, undersåtter af Wetamoe, en indiansk prinsesse fra Pocasset og en nær beslægtet af Philip, i fjendernes hænder. Wetamoe var iblandt dem på den tid og forsøgte på at undslippe ved at svømme over en nærliggende flod; men hun udmattedes enten ved svømning eller omkom af kulde og hunger, for man fandt hende død og nøgen tæt ved floden. Men forfølgelsen ophørte ikke ved graven. Selv døden, de ulykkeliges tilflugtssted, hvor de onde i reglen plejer at standse, var ingen beskyttelse for denne arme kvinde, hvis store brøde var en kærlig troskab mod sin slægtning og ven. Hendes legeme blev genstanden for umandig og fej hævn: Hovedet skiltes fra kroppen og sattes på en stage, og således fremstilledes det i Taunton for hendes fangne undersåtter. De genkendte straks deres ulykkelige dronnings ansigtstræk og blev så rørt ved dette barbariske syn, at de udbrød i "de frygteligste og mest djævelske klager."

Hvor godt end Philip havde modstået de elendigheder og ulykker, som omgav ham, syntes hans ledsageres forræderi at knuse hans hjerte og bringe ham til fortvivlelsens grænser. Der siges, "at han aldrig var glad senere, og at lykken aldrig mere fulgte hans foretagender." Håbets fjeder var sprunget – kamplystens iver slukt – han kastede blikket omkring sig, og alt var fare og mørke; der var intet øje som havde medlidenhed

med ham, og ingen arm, som kunne bringe ham redning. Med en lille flok, der endnu forblev hans sørgelige skæbne tro, vandrede den ulykkelige Philip tilbage til omegnen af Mount Hope, hans fædres gamle opholdssted. Her sneg han sig rundt som et spøgelse på de steder, der fordum havde været vidner til magt og lykke, mens han nu var berøvet hjem, familie og venner. Der behøves intet bedre billede af hans forladte og ynkværdige tilstand end det, der ydes af historieskriverens skønne pen, idet han uforsigtigt stemmer læserens følelser til gunst for den ulyksalige kriger, som han forhåner. "Efter at Philip" – siger han – "som et vildt dyr var blevet jaget af de engelske igennem skovene, omtrent hundrede engelske mil frem og tilbage, blev han til sidst drevet til sin egen hule ved Mount Hope, hvor han, med ganske få af sine bedste venner, trak sig tilbage i en sump, der kun blev ham til et fængsel, hvori han indesluttedes, indtil dødens sendebud med guddommelig tilladelse kom for at lade hævnen ramme ham."

Selv i dette hans sidste fortvivlelsens tilflugtssted er der en højhed udbredt over hans minde. Vi må tænke os ham siddende imellem sine udmattede ledsagere, i tavshed grublende over sin sørgelige skæbne, mens hans skjuls ensomhed og øde giver ham en vis vild storhed. Slagen, men ikke modløs – knust i støvet, men ikke ydmyget – syntes han at blive stoltere under ulykken og at føle ligesom en bister tilfredshed ved at tømme den bitre skål til sidste dråbe. Små sjæle tæmmes og underkues af modgang; men store sjæle hæver sig over den. Den blotte tanke om underkastelse vakte Philips raseri, og han dræbte en af sine ledsagere, da denne fremkom med et fredsforslag. Den dræbtes broder flygtede og som hævn forrådte han sin høvdings

smuthul. En trop hvide og indianere sendtes straks til sumpen, hvor Philip lå skjult, fnysende af raseri og fortvivlelse. Førend han var vidende om de nærmede sig, var de begyndt at omringe ham. I få øjeblikke så han fem af sine mest trofaste mænd dø for sine fødder; han fo'r frem af sit skjul og gjorde et voldsomt forsøg på at flygte, men han blev skudt igennem hjertet af en overløben indianer af sit eget folk.

Således er de sparsomme beretninger, vi har om den ulykkelige kong Philip, der forfulgtes, mens han levede, og hånedes og vanæredes, efter at han var død. Hvis vi imidlertid betragter selv de fordumsfulde fortællinger, der er efterladt os af hans fjender, kan vi i dem finde spor nok af en elskværdig og højmodig karakter, til at vi kan føle deltagelse for hans skæbne og agtelse for hans minde. Vi ser, at midt i en bestandig krig og opflammet af heftige lidenskaber var han tilgængelig for de blidere følelser af ægteskabelig kærlighed, af faderlig ømhed og venskab. Hans "elskede hustrus og eneste søns" fangenskab omtales med fryd, da det bibragte ham en bitter smerte; enhver nærmere vens død berettes hånende som et nyt slag for hans følelser; men mange af de staldbrødres forræderi og overløb, på hvem han havde stolet, og som han havde kær, siges at have såret hans hjerte i højeste grad og at have berøvet ham al videre trøst. Han var en mand, hvis sjæl hang ved hans fædrene jord – en fyrste, der var sine undersåtter tro, og harmfuld over den uret, de led – en soldat, der var modig i slag, fattet under modgang, tålmodig under strabadser, under alle forskellige arter af legemlige lidelser, og rede til at dø for den sag, han havde antaget sig. Stolt i sit hjerte og med en utæmmelig kærlighed til naturlig frihed, foretrak han at nyde denne blandt

skovens vilde dyr eller i de øde og skumle moradser og sumpe, hellere end at bøje sin stolte sjæl til underkastelse og leve afhængig og foragtet i magelighed og overflod i kolonierne. Med heltemæssige egenskaber og dristigt udførte gerninger, som ville have prydet en civiliseret kriger og have gjort ham til et emne for digteren og historieskriveren, levede han som en vandrer og flygtning i sit fædreland og gik bort som en enlig båd, der forgår i mørke og storm, uden et medlidende øje, der kunne begræde hans fald, eller en venlig hånd, der kunne berette hans kamp.

John Bull

I intet slags lune udmærker englænderne sig mere end i det, der består i at karikere og give pudsige tilnavne eller øgenavne. På denne måde har de lunefuldt betegnet ikke alene personer, men folkeslag, og, i deres lyst til at fremkalde en spøg, har de endog ikke skånet sig selv. Man skulle tro, at når en nation personificerede sig, ville den være tilbøjelig til at udmale noget stort, helteagtigt og ærefrygtbydende; men det er karakteristisk for englændernes særegne lune og for deres kærlighed til, hvad der er ligefremt, komisk og bekendt, at de har givet deres nationale besynderlighed billede af en kraftig, før, gammel fyr med en trekantet hat, rød vest, læderbenklæder og en svær egetræs knippel. Således har de fundet en egen fornøjelse i at fremstille deres private svagheder i et latterligt lys, og så heldige har de været med dette, at der næppe i den virkelige tilværelse findes et væsen. som står klarere frem for folk i almindelighed end særlingen John Bull.

Måske har den stadige beskuelse af den karakter, som de således aftegnede, bidraget til at rodfæste den i nationen og derved gjort det til virkelighed, der fra begyndelsen for en stor del måske er blevet malet efter fantasien. Folk har hang til at tilegne sig særegenheder, der bestandigt tillægges dem. De simplere klasser af englændere er i reglen særdeles fængslede af det *beau ideal*, som de har dannet af John Bull, og bestræbe sig for at handle overensstemmende med den karikatur, der stadigt er dem for øje. Uheldigvis bruger de ind imellem deres kære John-Bull'isme som undskyldning for deres fordomme og

råhed, og dette har jeg navnlig fundet at være tilfældet blandt de ægte hjemmefødinge, der aldrig har været udenfor deres fødeegns grænser. Dersom en af disse skulle være lidt udannet i sin tale og tilbøjelig til at ytre nærgående sandheder, erkender han, at han er en ægte John Bull og siger altid sin mening rent ud. Dersom han nu og da overfaldes af et urimeligt heftighedsudbrud over småting, bemærker han, at John Bull er en opfarende gammel knast; men så er hans vrede ovre et øjeblik efter, og han bærer intet nag. Dersom han udviser en råhed i smagen og en ufølsomhed for fremmede forfinelser, takker han Gud for sin uvidenhed – han er en ligefrem John Bull og har ingen fornøjelse af lapperi og snurrepiberi.

Hans tilbøjelighed til at lade sig narre af fremmede og til at betale urimeligheder meget dyrt, undskyldes under navn af gavmildhed – for John er altid mere ædelmodig end klog.

Under navn af John Bull vil det på denne måde lykkes ham at gøre enhver fejl til en fortjeneste og overbevise sig selv om, at han er den ærligste fyr på Jorden.

Hvor lidt derfor fra begyndelsen den karakter kan have passet, har den gradvis dannet sig efter nationen, eller rettere, de har dannet sig efter hinanden, og en fremmed, der ønsker at sætte sig ind i de engelske ejendommeligheder, kan indhøste mange værdifulde kundskaber af de utallige og mangfoldige portrætter af John Bull, som udstilles i karikaturbutikkernes vinduer. Imidlertid er han dog en af disse frugtbare spasmagere, der stedse udfolder nye træk og fremviser forskellige billeder fra forskellige synsvinkler, og, skønt han ofte er blevet beskrevet, kan jeg dog ikke modstå fristelsen til at give et svagt omrids af ham, således som jeg har mødt ham.

Efter udseendet er John Bull en ligefrem, uforstilt mand, som holder sig til det virkelige og har meget mindre poesi i sig end rig prosa. Der er kun lidt romantisk i hans natur, men en stor del stærk, naturlig følelse. Han udmærker sig mere ved lune end vid; er snarere lystig end livlig; sørgmodig snarere end mut; kan let bevæges til tårer eller overraskes til en bred latter; men han afskyr føleri og har ingen smag for let spøg. Han er en fortræffelig selskabsbroder, hvis han får lov til at give sit lune frit løb og tale om sig selv, og han vil stå en ven bi i en strid med liv og pung, hvor vældigt han end kan blive pryglet.

I denne sidste henseende har han, sandt at sige, hang til at være *for* beredvillig. Han er en travl person, som ikke alene tænker for sig selv og sin familie, men for hele landet rundt, og er højst ædelmodig oplagt til at være alles ridder. Han tilbyder evindeligt sin tjeneste til at afgøre sine naboers sager og bliver opbragt, hvis de indlader sig i en vigtig ting uden at høre hans råd; skønt han rigtignok sjældent kommer med i nogen forhandling af den art, uden at det ender med, at han rager uklar med alle parter og klager bittert over deres utaknemmelighed. Uheldigvis tog han i sin ungdom undervisning i den ædle forsvarskunst, og efter at han har uddannet sig i brugen af sine lemmer og sine våben og er blevet mester i boksning og stokkespil, fører han et besværligt liv lige fra den tid. Han kan ikke høre om en strid imellem sine fjerneste naboer, førend han uopholdelig begynder at løfte på sin knippel og tænke over, hvorvidt hans interesse eller ære ikke fordrer, at han skulle blande sig i larmen. Han har virkelig også udstrakt sine stoltheds- og politiske forbindelser således over hele egnen, at ingen begivenhed kan finde sted, uden at den må

indbefatte adskillige af hans fintspundne rettigheder og værdigheder. Indesluttet på sin lille ejendom med alle disse tråde udstrækkende sig i enhver retning, er han lig en kolerisk tykmavet, gammel edderkop, som har spundet sit væv over et helt værelse, så at en flue ikke kan summe eller en vind blæse, uden at han vækkes af sin ro og farer harmfuld ud af sin hule.

Skønt i virkeligheden en godhjertet, godmodig, gammel fyr holder han dog vidunderlig meget af at være midt i en strid. Dog er det en af hans særegenheder, at han kun finder smag i begyndelsen af en tummel; han farer altid ivrigt ind i en kamp, men kommer brummende ud af den, selv når han er sejrrig; og, skønt ingen kæmper med mere hårdnakkethed for et omtvistet punkt, er han dog, når striden er endt, og det kommer til forlig, så optaget af at ryste folk i hånden, at han er tilbøjelig til at lade sin modstander tage alt det, de har været uenige om. Det er derfor ikke med kamp, han bør være så varsom, som med at blive gode venner. Det er vanskeligt at prygle en styver fra ham; men sæt ham i godt humør, og du kan ved snildhed i handel få alle de penge, han har i lommen, ud af ham. Han er lig et af sine egne skibe, som uskadte kan udholde den hårdeste storm, men som slingrer masterne overbord under det påfølgende stille.

Han holder nok af at spille stor mand udenlands, af at give penge ud til højre og venstre, og af at kaste dem ud ved boksekampe, væddeløb og hanekampe og overhovedet være frisk fyr; men straks efter et af disse ødselhedsanfald får han voldsomme sparsommeligheds kvalmer, skyr den mest ubetydelige udgift, taler afsindigt om at være ødelagt og komme under fattigvæsenet, og i den tilstand vil han ikke betale den mindste regning uden heftig trætte. Han er nemlig

den mest nøjeregnende og utilfredse betaler i verden; med uendelig misfornøjelse og modvilje tager han pengene op af sin lomme, betaler til yderste skilling, men ledsager hver guinea med en grynten.

Med al sin talen om sparsommelighed forsyner han sit hus til overflødighed og er en gæstfri vært. Hans sparsommelighed er af en lunefuldt art, idet dens hovedhensigt er at finde ud af, hvorledes han har råd til at være ødsel; for han vil nægte sig en bøfsteg og en halv flaske porter én dag, for at han kan stege en hel okse, anstikke et oksehoved øl og beværte alle sine naboer den næste.

Hans husholdning er uhyre kostbar: Ikke så meget på grund af den ydre glans, men formedelst det store forbrug af kød og buddinger, det store antal tjenere, han føder og klæder, og hans ejendommelige anlæg til at betale småtjenester højt. Han er en højst venlig og overbærende herre. Og, forudsat at hans tjenestefolk føjer sig efter hans særheder, smigrer hans forfængelighed nu og da, og ikke begår underslæb lige for næsen af ham, kan de komme fortræffeligt ud af det med ham. Alt, hvad der lever af ham, synes at trives godt. Hans husfolk bliver godt betalt og plejet og har kun lidt at bestille. Hans heste er glatte og dovne og danser foran hans stadsvogn, og hans hunde sover dorske foran hans dør og vil næppe engang gø ad husholdersken.

Hans familiesæde er en gammel herregård med tårne og volde, grå af alderdom og af et højst ærværdigt udseende, skønt den er medtaget af vejr og vind. Den er ikke blevet bygget efter nogen regelmæssig plan, men er en sammenhobning af forskellige dele, som er opført i forskellig smag og stil. Midten

bærer tydeligt spor af saksisk bygningskunst og er så solid, som svære sten og gammelt engelsk egetræ kan gøre den. Som alle levninger fra den tid er den fuld af mørke gange, indviklede labyrinter og skumle værelser; og skønt disse til dels er blevet oplyste i den senere tid, er der dog mange steder, hvor man endnu famler i mørke. Efterhånden er der blevet lavet tilføjelser til den oprindelige bygning, og store forandringer er foretaget; tårne og volde er blevet oprejst under krige og uroligheder; fløje bygget i fredelige tider, og udhuse, portnerbygning og væksthuse opført efter forskellige slægters lune og bekvemmeligheder, indtil det er blevet en af de rummeligste og forunderligste boliger, man kan tænke sig. En hel fløj optages af familie-kapellet; det er en ærværdig bygning, der engang må have været overordentlig rigt udstyret, og der, uagtet den er blevet forandret og gjort simplere senere hen, dog har et højtideligt, religiøst og pragtfuldt udseende. De indvendige mure er opfyldt af mindesmærker om Johns forfædre, og det er hyggeligt indrettet med bløde puder og velforede stole, for at de af familiens medlemmer, som føler trang til gudsdyrkelse i kirken, kan blunde behageligt under udførelsen af deres pligter.

At vedligeholde dette kapel har kostet John mange penge; men han er ivrig i religionen, og hans iver er tiltaget, fordi mange kapeller af en afvigende religion er blevet bygget i nærheden, og adskillige af hans naboer, som han har ligget i strid med, er stærke papister.

Til at udføre gudstjenesten i kapellet, underholder han med betydelig udgift en gudfrygtig og velnæret familiekapellan. Det er en meget lærd og afmålt person, og en højst velopdragen kristen, som altid understøtter den gamle herre i hans

meninger; ser igennem fingre med dennes småsynder, skænder på børnene, når de er opsætsige, og er til stor nytte ved at formane bønderne til at læse deres bibel og sige deres bønner, men frem for alt til at betale deres skatter nøjagtigt og uden knurren.

Familiens værelser er i meget forældet tilstand, noget massive og ofte ubekvemme, men fulde af tidligere dages højtidelige pragt; udstyrede med rigt skønt falmet tapetværk, uhåndterlige møbler og svært, pragtfuldt sølvtøj til overflødighed. De store ildsteder, rummelige køkkener, udstrakte kældre og mægtige gæstesale taler alle om forsvundne tiders støjende lystigheder, mod hvilke nutidens festligheder på herregården kun er skygger. Der er fuldstændige følgerækker af værelser, som tilsyneladende er forladte og medtagne af tiden, tårne af forskellige størrelser, som er ved at falde sammen, så at der i stormende vejr er fare for, at de skal falde sammen om ørene på familien.

John er ofte blevet rådet til at få den gamle bygning ordentligt efterset fra top til tå og til at få nogle af de unyttige dele revet ned, og de andre forstærkede, men den gamle herre bliver altid ærgerlig over disse sager. Han sværger på, at huset er fortræffeligt – at det er tæt og solidt og ikke kan rystes af storme – at det har stået i adskillige hundrede år, og at det derfor ikke er sandsynligt, at det just nu skulle styrte sammen – at, hvad dets ubekvemmeligheder angår, da har hans familie vænnet sig til slige ubekvemmeligheder og ville ikke føle sig vel uden dem – at med hensyn til dets urimelige størrelse og uregelmæssige bygningsmåde, da er dette forårsaget ved, at det er vokset op igennem århundreder og er blevet forbedret ved

enhver ny slægts visdom – at en gammel familie som hans behøver et stort hus til at bo i; nye familier, der for nylig er skudt i vejret, kan leve i moderne *cottages* og hyggelige æsker, men en gammel engelsk familie bør bebo et gammelt engelsk herresæde. Dersom man udpeger nogen del af bygningen som overflødig, påstår han, at den er nødvendig for det øvriges styrke og prydelse og for det heles udseende, og han bander på, at de forskellige afdelinger er således bygget ind i hinanden, at hvis man river den ene ned, løber man fare for at få alt ned om ørene.

Hemmeligheden er den, at John har særligt anlæg for at tage under beskyttelse. Han finder det uundgåelig nødvendigt for en gammel og hæderlig families værdighed at være ødsel i sine anordninger og lade sig spise op af folk, der er afhængige af den; og således gør han det, til dels af stolthed, til dels af godhjertethed, til regel at give sine udlevede tjenestefolk ly og underhold.

Følgen er, at hans hus, ligesom mange andre ærværdige huse, er bebyrdet med gamle folk, som han ikke kan jage bort, og med gamle bygninger, som han ikke kan rive ned. Hans bolig ligner et invalidehospital, og med al sin storhed er den dog ikke én tomme for stor for dens beboere. Der findes ikke en krog, ikke et hul, uden at de anvendes til at huse en eller anden unyttig person. Klynger af udlevede "oksekødsædere", podagradister og helte, der har trukket sig tilbage fra spisekammeret og fadeburet, ses at slentre om murene, kravle over græspletterne, blunde under træerne eller sole sig på bænkene udenfor dørene. Ethvert udhus er besat af disse veteraner og deres familier; for de forplanter sig bemærkelsesværdigt, og når de dør bort, kan

man være vis på, at de efterlader John et legat af forsultne maver at sørge for. Man kan ikke røre med en hakke ved det mest forfaldne af de faldefærdige tårne, uden at der fra et eller andet smuthul kommer stikkende det grå hoved af en udlevet påhænger, der hele sit liv har levet på Johns bekostning og nu sætter det mest ynkelige skrig op, fordi de river taget ned over hovedet på en af familiens gamle, hjælpeløse tjenere. Dette er et opråb, som Johns ærlige hjerte aldrig kan modstå, så at en mand, der trofast har spist hans oksekød og budding hele sit liv, kan være sikker på at blive belønnet med en pibe og et krus på sine gamle dage.

En stor del af hans park er også indhegnet, for at hans udlevede heste kan gå løse og uforstyrrede og græsse der for resten af deres levetid – et værdigt eksempel på taknemmelig erindring, hvilket ikke ville være til hans naboers skade, om de efterlignede. Det er en af hans hovedfornøjelser at udpege disse gamle heste for sine besøgende, at dvæle ved deres gode egenskaber, rose deres tidligere tjeneste og prale med lidt forfængelighed af de farefulde eventyr og dristige ridt, i hvilke de har båret ham.

Imidlertid er han tilbøjelig til at hengive sig til denne ærbødighed for familieskikke og familiebyrder i en grad, der er lidt pudsig. Hans hus er befængt med sigøjnerbander; dog vil han ikke tillade, at de jages bort, fordi de har befængt stedet fra umindelige tider og regelmæssigt været krybskytter i hvert familieled. Han vil næppe tillade, at en tør gren hugges af noget af de store træer, der omgiver huset, for at man ikke derved skulle gøre rågerne, der i århundreder har bygget der, fortræd. Ugler har taget dueslaget i besiddelse; men de er arvelige ugler

og må ikke forstyrres. Svaler har næsten tilstoppet alle skorstenene med deres reder; hussvaler bygger i hver karnis og frise; krager flagrer om tårnene og sætter sig på vejrhanen, og gamle, gråhårede rotter vil man kunne finde i hver del af huset, løbende dristigt frem og tilbage til deres huller ved højlys dag. Kort sagt, John har en sådan ærbødighed for alt, hvad der har været længe i familien, at han endog ikke vil høre om, at man forandrer misbrug, fordi de er gode gamle familie- misbrug.

Alle disse særheder og vaner har bidraget sørgeligt til at tømme den gamle herres pung, og, eftersom han sætter sin stolthed i punktlighed med hensyn til alt det, der angår pengesager, har de forårsaget ham mange vanskeligheder med at opfylde sine forpligtelser. Hans forlegenheder er blevet forøgede ved de skærmydsler, der bestandig finder sted i hans familie. Hans børn er blevet opdraget til forskellige stillinger og er af forskellig tænkemåde; og da de altid har fået lov til at tale lige frem og sige deres hjertes mening, undlader de ikke at bruge deres privilegium meget højrøstet under tingenes nuværende tilstand. Nogle opkaster sig til riddere for slægtens ære og erklærer, at det gamle hus bør vedligeholdes i al sin pragt, hvad det end skulle koste; andre, der er mere fornuftige og betænksomme, anråber den gamle herre om at formindske sine udgifter og bringe sit gamle husholdningssystem på en mere sparsommelig fod. Han har rigtignok ind imellem været tilbøjelig til at lytte til deres meninger, men deres sunde råd er blevet aldeles besejrede af én af hans sønners larmende opførsel. Dette er en støjende, noget vidtløftig herre, der forsømmer sine forretninger for at gå på ølhuse – er taler i landsbyklubberne og et fuldstændigt orakel blandt de fattigere

af hans faders fæstebønder. Ikke så snart hører han om brødrenes omtale af forandringer og indskrænkninger, førend han springer op, tager dem ordet ud af munden og skriger på en kuldkastelse af alt. Når først hans tunge er i gang, kan intet standse den. Han skråler op i hele huset; truer ad den gamle mand for hans ødselhed; latterliggør hans fornøjelser og glæder; påstår bestemt, at han skal jage de gamle tjenestefolk ud af huset, give de udlevede heste til hundene, sende den fede kapellan på porten og tage en feltpræst i hans sted – ja, at hele familiens herresæde skal jævnes med jorden og et simpelt hus af kalk og mursten opbygges i dets sted. Han gør nar ad enhver selskabelig sammenkomst og familiefest og lister sig brummende til ølhuset, når som helst en ekvipage kører op til porten. Skønt han stadigt beklager sig over sin pungs tomhed, har han dog aldeles ingen skrupler ved at bortødsle alle sine lommepenge ved disse værtshus-forsamlinger og sætter sig endog i gæld for det øl, ved hvilket han præker over sin faders ødselhed.

Man kan let forestille sig, hvorledes sådanne hindringer passer for den gamle herres hidsige sind. Han er blevet så pirrelig ved gentagne skærmydsler, at den blotte omtale af indskrænkninger eller forandringer er nok til at fremkalde en kamp mellem ham og værtshusoraklet. Da denne er for stor og opsætsig for den faderlige disciplin, og da han er vokset fra frygten for stokken, har disse to hyppige krigerske scener i ord, hvilke til sine tid antager en sådan karakter, at John nødes til at kalde sin søn Tom til hjælp. Denne, der er officer og har tjent i kolonierne, er nu hjemme og på pension; man kan være vis på, at han står den gamle bi både i ret og uret; han holder af intet

som af et bevæget, støjende liv og er straks, ved mindste vink, rede til at trække blank og svinge sablen over talerens hoved, om han vover at modsætte sig den faderlige myndighed.

Disse familiestridigheder er, som sædvanligt, blevet bekendt i en videre kreds og er fortræffelig føde for sladder og bagtalelse i Johns nabolag. Folk begynder at se kloge ud og ryste på hovederne, når som helst hans sager kommer på bane. De håber alle, "at sagerne dog ikke står så slet for ham, som der siges, men, når en mands egne børn begynder at opholde sig over hans ødselhed, må det være galt fat. Han er ganske vist en rundhåndet herre, men de frygter, at han har slået for stort op; og de har aldrig set, at der kom noget godt ud af hans lyst til jagt, væddeløb, gilder og prisfægtning. Kort sagt, mr. Bulls gods er ganske udmærket og har længe været i familien; men ikke desto mindre har de kendt mangt et bedre gods, der er gået til hammeren."

Hvad der imidlertid er værst, er den virkning, som disse pengeforlegenheder og huslige fejder har på den stakkels mand selv. I stedet for den runde, trivelige skikkelse og det herlige, blomstrende ansigt, er han i den senere tid blevet indskrumpet og gullig som et frossent æble. Hans skarlagensrøde, med guldsnore besatte vest, der så tappert struttede frem i de lykkeligere dage, da han sejlede for vinden, hænger nu løst om ham som et storsejl i stille. Hans læderbenklæder er aldeles i folder og rynker og har sandsynligvis megen umag med at holde støvlerne oppe, idet de gaber på begge sider af hans fordums så kraftige ben.

I stedet for at spankulere rundt som forhen med sin trekantede hat, svinge knortekæppen over hovedet og hvert

øjeblik sætte den i jorden med et djærvt slag; se enhver frejdigt i ansigtet og nynne en strofe eller to af en drikkevise, går han nu rundt og fløjter tankefuldt for sig selv med hovedet hængende på den ene side, kæppen under armen og hænderne stukket helt ned i bukselommerne, der øjensynligt er tomme.

Således er stakkels John Bulls tilstand for nærværende tid; men dog er den gamles ånd så stor og kæk som nogensinde. Dersom man lader den ringeste ytring af medfølelse eller bekymring falde, blusser han øjeblikkelig op; bander på, at han er den rigeste og mest velstående mand på egnen; taler om at anvende store summer til at pryde sit hus eller til at købe et gods endnu, og han griber fast om knortekæppen med en usigelig lyst til at få sig en stokkekamp endnu.

Skønt der kan være noget pudsigt i alt dette, må jeg dog bekende, at jeg ikke kan betragte Johns stilling uden med dyb interesse. Med alle sine underlige særheder og urimelige fordomme er han en gammel knægt, der har hjertet på rette sted. Det kan nok være, at han ikke er så vidunderligt herlig en fyr, som han selv tror, men han er mindst to gange så god, som hans naboer fremstiller ham. Hans dyder er alle ejendommelige for ham, alle ligefremme, hjemlige og ægte. Selv hans fejl smager af gode egenskabers kraft. Hans ødselhed har en duft af hans ædelmodighed; hans kivagtighed af hans mod; hans lettroenhed af hans sunde tro; hans forfængelighed af hans stolthed og hans plumphed af hans oprigtighed. De er alle en overstrømning af en rig og ædel karakter. Han ligner sin egen eg; rå udvendig, men sund og solid indeni, er barken rig på udvækster i forhold til træets vært og størrelse, og grenene frembringer en besynderlig piben og jamren ved den mindste

storm, netop på grund af deres mægtige og overflødige storhed. I hans familiesæde er der også noget, som er særdeles poetisk og malerisk, og, så længe huset på nogen måde lader sig bebo, ville jeg altid skælve for, at der blev rørt ved det i den nærværende strid om smag og meninger. Nogle af hans rådgivere er uden tvivl gode bygmestre, men mange frygter jeg for, er fuskere. Som, når først de havde fået lov til at røre med deres hakker ved den ærværdige bolig, ikke ville standse, førend de havde bragt den til jorden og måske begravet sig selv under ruinerne. Alt, hvad jeg ønsker, er, at den forlegenhed, John nu er i, må lære ham mere klogskab i fremtiden; at han må ophøre at plage sit sind med andre folks anliggender; at han må opgive de frugtesløse forsøg på at fremme sine naboers bedste og verdens fred og lykke ved hjælp af en knippel; at han må forblive roligt hjemme, gradvis få sit hus istandsat; dyrke sit rige gods i følge sin smag, holde måde med sine indkomster – hvis han finder for godt; bringe sine uregerlige børn til orden – hvis han kan; forny de gamle, lykkelige scener og længe nyde, på sine fædrene border, en hæderlig, munter og sund alderdom.

Landsbyens stolthed

På en strejftur igennem en af Englands fjernere egne var jeg slået ind på en af de biveje, der fører igennem landets mere ensomme dele, og standsede en aften udenfor en landsby, hvis beliggenhed var yndigt landlig og afsides. Over indbyggerne var der en vis oprindelig simpelhed, der ikke findes i de ved hovedvejene beliggende landsbyer. Jeg besluttede at tilbringe natten der, og, efter at have spist tidligt til middag, spadserede jeg ud for at se mig om.

Min spadseretur førte mig, ligesom de fleste andre rejsende i slige tilfælde, snart til kirken, der lå lidt fjernet fra landsbyen. Den var seværdig nok i sig selv, idet dens gamle tårn var aldeles overgroet med vedbend, så at hist og her en fremspringende skråpille, et hjørne af en grå mur eller en besynderligt udskåren prydelse tittede frem igennem den grønne påklædning. Den første del af dagen havde været mørk og byget, men om eftermiddagen var det klaret op, og skønt tunge skyer endnu hang over hovedet, var der dog et bredt, forgyldt strøg på himlen i vesten, hvorfra den nedgående sol tittede frem igennem dryppende blade og oplyste naturen med et sørgmodigt smil. Det syntes som en god kristens sidste stund, når han smiler til verdens synd og sorg, og ved sin døds blidhed giver os forvisningen om, at han vil opstå igen i salighed.

Jeg havde sat mig ned på en halvsunken gravsten og, som man er tilbøjelig til at gøre i en sådan stund, grundede jeg på forbigangne scener og tidligere venner – på dem, der var langt borte, og dem, der var døde – og jeg hengav mig aldeles til den

slags melankolske betragtninger, der indeholder noget endnu sødere end glæde. Hvert øjeblik faldt lyden af klokken i tårnet på mit øre; tonerne stod i samklang med omgivelserne, og i stedet for at være i strid med mine følelser, snoede de sig ind i dem, så at det varede nogen tid, førend jeg erindrede, at det måtte være dødsklokken for en ny beboer af graven.

Snart efter så jeg en ligbegængelse bevæge sig over engen; den gik langsomt hen ad en sti, tabte sig og kom atter til syne igennem et hegn, indtil den omsider nåede det sted, hvor jeg sad. På siderne af båren gik unge piger, klædt i hvidt, og én, der omtrent kunne være sytten år, gik foran med en blomsterkrans i hånden; et tegn på, at den afdøde var en ung og ugift kvinde. Liget fulgtes af forældrene. Det var et ærværdigt par af den bedre klasse af bondestanden. Faderen syntes at undertrykke sine følelser; men hans stirrende øje, den tæt sammentrukne pande og det dybt furede ansigt viste den kamp, som foregik i hans indre. Hans kone hang på hans arm og græd højt med det krampagtige udbrud af en moders smerte.

Jeg fulgte toget ind i kirken. Båren sattes i den midterste korsgang, og den hvide krans hængtes tillige med et par hvide handsker over den plads, som den afdøde plejede at indtage.

Enhver kender det gribende ved begravelseshøjtideligheder; for hvem er så lykkelig ikke at have fulgt en, han elskede, til jorden? Og når ordene udsiges over levningerne af uskyld og skønhed, der således er visnet midt i tilværelsens blomstringstid, hvad kan da være mere rørende? Ved den simple, men inderligt højtidelige overgivelse til gravens skød – "af jord est du kommen – til jord skal du vorde – af jorden skal du atter opstå!" flød tårerne frit fra den hensovedes

ungdommelige veninder. Faderen syntes endnu at kæmpe med sine følelser og måtte trøste sig med den forsikring, at salige er de, som dør i Herren; men moderen tænkte kun på sit barn, som på en af markens blomster, der er hugget om og visnet midt i sin ynde: Hun var som Rachel, "der sørgede over sine børn og ikke ville trøstes."

Ved min tilbagekomst til værtshuset erfarede jeg den afdødes hele historie. Den var simpel og af den slags, der ofte er fortalt. Hun havde været landsbyens skønhed og stolthed. Hendes fader havde engang været en velhavende landmand, men det var gået tilbage for ham. Dette var deres eneste barn; hun var udelukkende blevet opdraget i hjemmet og i landlivets simpelheder. Hun havde været landsbypræstens elev, yndlingslammet i hans lille hjord. Den gode mand vågede med faderlig ømhed over hendes opdragelse; den var indskrænket og passede til den kreds, i hvilken hun skulle bevæge sig; for han bestræbte sig kun for at gøre hende til en prydelse for hendes stilling i livet, ikke at hæve hende over den. Hendes forældres ømhed og overbærenhed og udelukkelsen fra alle jævne beskæftigelser havde fostret en naturlig ynde og finhed hos hende, hvilket stemte godt overens med hendes figurs skønhed. Hun lignede en spæd haveblomst, der tilfældigvis vokser og blomstrer blandt markens mere hårdføre vækster.

Hendes veninder følte og erkendte hendes fortrin, dog uden misundelse, for hendes væsen var indtagende og blidt i allerhøjeste grad.

Landsbyen var et af disse afsides steder, der endnu har bevaret nogle spor af gammel-engelske skikke. Den havde sine landlige fester og helligdagsglæder, og vedligeholdt enkelte af

de almindelige sædvaner i maj måned. Disse havde den gamle præst, som yndede ældre skikke, fremelsket; han var en af den slags enfoldige kristne, som tror deres sendelse opfyldt her på jorden, når de fremmer glæde og et godt sindelag i menneskeheden. Ved hans hjælp stod majpælen fra år til år midt på landsbyens grønning. Den første maj var den behængt med kranse og bånd og en dronning eller majfrue var ansat, ligesom i tidligere tid, for at have forsæde ved lystighederne og uddele gevinster og belønninger. Selve landsbyens smukke beliggenhed og de landlige fester tiltrak sig ofte tilfældige besøgendes opmærksomhed.

Blandt disse var en majdag en ung officer, hvis regiment for nylig var blevet indkvarteret i nabolaget. Han fortrylledes af den naturlige smag, som herskede ved denne lystighed, men navnlig ved majdronningens elskværdighed. Det var landsbyens yndling, som var kronet med blomster og rødmede og smilede med al den yndige forvirring, der ledsager en ganske ung piges frygt og glæde. De landlige sædvaners ukunstlethed gjorde ham det let at stifte hendes bekendtskab; og han gjorde kur til hende på den letsindige måde, på hvilken unge officerer gerne er tilbøjelige til at spøge med uskyldighed.

Der var intet i hans væsen, hvoraf man kunne forskrækkes eller bringes til at nære mistro. Han talte endog aldrig om kærlighed; men der findes ting, som er mere veltalende end sproget, og som fører kærligheden snildt og uimodståeligt til hjertet. Et blik, en tone, de tusinde ømheder, der lyser ud af hvert ord, hvert øjekast og hver handling – disse danner elskovs sande veltalenhed og kan altid føles og forstås, men aldrig beskrives. Kan man undre sig over, at sligt virkeligt vandt et

hjerte, som var ungt, uskyldigt og følsomt? Hvad hende angik, da elskede hun, næsten sig selv ubevidst; hun undersøgte næppe, hvilken den voksende lidenskab var, den, som optog hver tanke og følelse, eller hvad dens følger ville være. Hun så ikke ud i fremtiden. Når han var nærværende, fængslede hans blik og hans ord hele hendes opmærksomhed; var han fraværende, tænkte hun kun på, hvad der var foregået ved deres sidste møde. Hun plejede at spadsere med ham langs de grønne stier og rundt om i engene. Han lærte hende at se nye skønheder i naturen; han talte til hende i det dannede og forfinede livs sprog og lod hende indånde poesiens og eventyrets trylleri.

Der kunne ikke tænkes en renere lidenskab end denne uskyldige piges. Hendes ungdommelige beundrers slanke figur og hans militære uniforms pragt kunne fra begyndelsen have indtaget og blændet hende; men det var ikke dette, som havde fængslet hendes hjerte. Der var en slags tilbedelse i hendes kærlighed. Hun så op til ham som til et væsen af en højere orden. I hans selskab følte hun den sjælens begejstring, som er naturlig for et poetisk sind, der vågner til klar erkendelse om det skønne og storartede. På den usle forskel i rang og formue tænkte hun ikke; det var forskellen i evner, i dannelse, i væsen fra de landlige folk, hun havde været vant til at omgås, som hævede ham i hendes omdømme. Hun lyttede fortryllet til ham med blikket sænket mod jorden, i stum henrykkelse og med kinder, der glødede af begejstring; eller, dersom hun nogensinde vovede at tilkaste ham et sky og frygtsomt beundrende blik, trak hun det hurtigt tilbage og sukkede og rødmede ved tanken om sin forholdsmæssige uværdighed.

Hendes elsker var lige så lidenskabelig; men hans følelse var blandet med andre af en grovere natur. Han havde begyndt forbindelsen i ubesindighed; for han havde ofte hørt sine kammerater prale af deres landsby-erobringer og tænkte, at en eller anden erobring af den slags var nødvendig for at hævde hans ry som en rask fyr. Men han var alt for fuld af ungdommelig ild. Hans hjerte var ikke endnu blevet tilstrækkeligt koldt og egenkærligt ved et omflakkende og ryggesløst liv; det fængede ved selve den flamme, som det søgte at antænde, og førend han var sig sin tilstand rigtigt bevidst, blev han virkelig forelsket.

Hvad skulle han gøre? Der var de gamle hindringer, som så ufravigeligt frembyder sig ved disse ubesindige kærlighedseventyr. Hans rang – fornemme forbindelsers fordomme – hans afhængighed af en stolt og ubøjelig fader – alt forbød ham at tænke på ægteskab; men når han så ned på dette uskyldige væsen, så ømt og tillidsfuldt, var der en renhed i hendes væsen, en ulastelighed i hendes vandel og en bønfaldende beskedenhed i hendes blik, hvorved hver ukysk følelse hos ham holdtes i tømme. Forgæves søgte han at forstærke sig ved tusinde hjerteløse eksempler, hentet fra folk på moden, og at dæmpe sine ædelmodige følelser med den kolde letfærdighed, med hvilken han hørte dem tale om kvindelig dyd; når som helst han var i hendes nærhed, var hun omgivet af den jomfruelige renheds hemmelighedsfulde, men lidenskabsløse trylleri, i hvis hellige omkreds ingen brødefuld tanke kan trives.

Den pludselige ordre, hans regiment fik, til at begive sig til fastlandet, fuldstændiggjorde forvirringen i hans sind. I nogen

tid forblev han i den mest pinefulde uvisheds tilstand; han tøvede med at meddele budskabet, indtil afrejsens dag stod for døren; da underrettede han hende om det på en aften-spadseretur. Tanken om skilsmisse var aldrig før faldet hende ind. Den brød pludseligt ind i hendes drøm om lykke; hun betragtede den som et uventet og uovervindeligt onde og græd med et barns uskyldige enfoldighed. Han trykkede hende til sit bryst og bortkyssede tårerne fra hendes bløde kinder; hun modsatte sig det ikke; for der gives øjeblikke, i hvilke sorg og ømhed blandes, så at kærlighedens kærtegn derved helliges. Han var af naturen fremfusende, og synet af skønheden, der tilsyneladende hengav sig i hans arme, tilliden til sin magt over hende, og frygten for at miste hende for bestandigt – alt sammensværgede sig for at overvælde hans bedre følelser; han vovede at foreslå hende, at hun skulle forlade sit hjem og dele sin skæbne med ham.

Han var aldeles uerfaren i forførelse, og han rødmede og stammede over sin egen lavhed; men så uskyldig var hans tilsigtede offer, at hun i førstningen aldeles ikke kunne forstå hans mening og årsagen til, at hun skulle forlade sit fødested og sine forældres ringe tag. Da omsider hans forslags natur som et lynglimt slog ned i hendes rene sjæl, var virkningen knusende. Hun græd ikke – hun udbrød ikke i bebrejdelser – hun sagde intet – men hun trak sig forfærdet tilbage som fra en hugorm; hun tilkastede ham et smertefuldt blik, der gennemtrængte hans sjæl, og, idet hun slog hænderne sammen i fortvivlelse og usigelig kval, flygtede hun til sin faders hytte, som for der at finde et skjul.

Officeren trak sig forvirret, ydmyget og angrende tilbage. Det er uvist, hvad resultatet af hans modstridende følelser kunne være blevet, hvis ikke hans tanker var blevet afledte ved afrejsens travlhed. Nye scener, nye glæder og nye ledsagere adspredte snart hans selvbebrejdelser og vakte hans ømhed; dog midt i lejrens tummel, i garnisonslivets lystighed, i geledderne og selv under våbnenes brag i kampen stjal hans tanker sig fra tid til anden tilbage til skuepladsen for den landlige ro og landsbyuskyldighed – den hvide hytte – stien langs sølvbækken og forbi hvidtjørnehækken, og den lille landsbypige, som dvælede ved den, lænende sig på hans arm, mens hun lyttede til ham med øjne, der strålede af ubevidst kærlighed.

Det slag, som den stakkels pige fik ved ødelæggelsen af hele sin idealverden, var i sandhed grusomt. Besvimelser og hysteriske anfald havde i begyndelsen rystet hendes svage legeme, og de efterfulgtes af en stadig og tærende sørgmodighed. Hun havde fra sit vindue set de afgående troppers march. Hun havde set sin troløse elsker bæres bort ligesom i triumf til lyden af horn, trommer og trompeter og i våbenpragt. Hun kastede et langt, stirrende blik efter ham, da morgensolen skinnede på hans figur, og hans fjer vajede for vinden; han svandt bort som et klart og smukt syn, og alt omkring hende var mørke.

Det ville være unyttigt at dvæle ved enkelthederne i hendes påfølgende historie. Den var, som alle andre kærlighedshistorier, sørgelig. Hun skyede selskab og vandrede alene på de steder, hvor hun hyppigst havde været med sin elsker. Hun prøvede som det sårede dyr at græde i tavshed og

ensomhed og grunde over den skærende sorg, der nagede hendes indre. Nogle gange kunne man se hende sent om aftenen sidde i landsbykirkens port, og malkepigerne, der vendte hjem fra markerne, kunne nu og da høre hende synge en eller anden sørgmodig sang på stien ved hvidtjørnehækken. Hun blev ivrig i sin kirkegang; og, når de gamle folk så hende nærme sig, så hentæret, men dog med en hektisk rødme i kinderne, og med den hellige mine, som sorgen udbreder, veg de tilbage og gjorde plads for hende som for noget åndeligt og, idet de så efter hende, rystede de på hovederne med mørke anelser.

Hun følte sig overbevist om, at hun hastigt gik mod graven, men hun skuede fremad til den som til et hvilested. Den sølvlænke, der havde bundet hende til tilværelsen, var bristet, og der syntes ikke mere at være nogen glæde for hende under solen. Hvis hun nogensinde havde følt vrede mod sin elsker, da var den nu udslukt. Hun kunne ikke nære vrede lidenskaber, og i et bedrøvet øjeblik tilskrev hun ham et afskedsbrev. Det var affattet i de simpleste udtryk, men rørende i sin simpelhed. Hun sagde ham, at hun skulle til at dø, og hun skjulte ikke for ham, at hans opførsel var årsagen til det. Hun afmalede endog de lidelser, som hun havde udstået, men endte med at sige, at hun ikke kunne dø i fred, førend hun havde sendt ham sin tilgivelse og sin velsignelse.

Gradvis aftog hendes kræfter, så at hun til sidst ikke længere kunne forlade huset. Hun formåede kun at vakle hen til vinduet, hvor det var hendes glæde at sidde, understøttet af puder i en stol, og se ud over landskabet. Dog ytrede hun ingen klage, ej heller meddelte hun nogen den sygdom, som

fortærede hende. Selv hans navn lød aldrig fra hendes læber; men hun lagde sit hoved op mod sin moders bryst og græd i tavshed. Hendes stakkels forældre klyngede sig i stum ængstelse til denne deres forhåbningers falmende blomst, idet de endnu bedrog sig med, at den atter kunne genvinde sin friskhed, og at den klare, uhyggelige rødme, der af og til farvede hendes kind, kunne være løftet om tilbagevendende sundhed.

På denne måde stod hun en søndag eftermiddag imellem dem; hendes hænder lå i deres, vinduet var åbent, og den blide luft, der sneg sig ind, medførte duften af de frodige kaprifolier, som hun med egne hænder havde trukket rundt om vinduet.

Hendes fader havde netop oplæst et kapitel af Bibelen, der handlede om verdslige tings forfængelighed og om glæden i Himlen; det synes at have gydt trøst og opmuntring i hendes bryst. Hendes øje var fæstet på den fjerne landsbykirke; klokken havde lydt til aftengudstjeneste, og alt var nedsunken i den hellige fred, der er særegen for hviledagen. Hendes forældre betragtede hende med sorgfulde hjerter. Sygdom og sorg, der går så tungt over nogles ansigter, havde givet hendes en engels udtryk. En tåre skælvede i hendes blide, blå øjne. – Tænkte hun på sin troløse elsker? – Eller vandrede hendes tanke til den fjerne kirkegård, i hvis skød hun måske snart skulle hvile?

Pludselig hørtes hovslagene af en hest – en rytter galopperede op til døren – han steg af foran vinduet – den stakkels pige gav et svagt skrig og sank tilbage i sin stol – det var hendes angerfulde elsker. Han fo'r ind i huset og fløj hen til hende for at trykke hende til sin barm; men hendes udtærede skikkelse – hendes dødlignende ansigt, så indfaldent, men dog så elskeligt i dets udtryk, greb ham i sjælen, og sønderknust

kastede han sig for hendes fødder. Hun var for svag til at stå op – hun forsøgte på at udstrække sin skælvende hånd – hendes læber bevægede sig, som om hun talte, men ingen lyd hørtes – hun så ned på ham med et smil af usigelig ømhed – og lukkede sine øjne for stedse.

Således er de enkeltheder, jeg erfarede om denne landsbyhistorie. De er kun tarvelige, og jeg ved, at de ikke udmærker sig ved nyhedens interesse. I den nærværende tids higen efter besynderlige hændelser og ualmindelige fortællinger kunne de synes hverdagsagtige og ubetydelige, men mig interesserede de i høj grad på det tidspunkt, og i forbindelse med den gribende højtidelighed, hvortil jeg netop havde været vidne, efterlod de et dybere indtryk på mit sind end mangen en begivenhed af en langt mere slående natur. Jeg er kommet forbi stedet siden og har atter besøgt kirken af en bedre bevæggrund end den blotte nysgerrighed. Det var en vinteraften; træerne var berøvet deres blade; kirkegården så nøgen og sørgmodig ud, og vinden peb koldt igennem det gule græs. Vintergrønt var imidlertid blevet plantet om landsbyens yndlings grav, og vidjer var flettet om den for at skærme græstørven.

Kirkedøren stod åben, og jeg gik ind. Der hang endnu blomsterkransen og handskerne som på begravelsesdagen; blomsterne var vel visnet, men der syntes at være blevet draget omsorg for, at intet støv skulle fordærve deres hvidhed. Jeg har set mange gravmæler, hvor kunsten har udøvet sin magt for at vække beskuerens medfølelse; men jeg har ikke truffet på noget, der talte mere rørende til hjertet, end dette simple, men indholdsrige minde om hedengangen uskyldighed.

Angelfiskeren

Man siger, at mangen en usalig unge bevæges til at løbe bort fra sin familie og gå til søs ved at læse historien om Robinson Crusoe, og jeg formoder, at på lignende måde kunne mange af de værdige herrer, der er forfaldne til at omsværme bredderne af vandløb med deres medesnører i hænderne, spore oprindelsen til deres lidenskab i den ærlige Izaak Waltons forføreriske blade. Jeg erindrer at have studeret hans "Den fuldstændige angelfisker" for adskillige år siden i selskab med nogle venner i Amerika, og endvidere, at vi alle blev besatte af angelfiskeri-galskab. Det var tidligt på året; men så snart som vejret begyndte at blive indbydende, og foråret gik over til sommer, tog vi medesnøren i hånden og begav os ind i landet, så bindegale, som Don Quixote nogensinde har været af at læse ridderromaner.

En af vort selskab efterlignede den gode Don i fuldstændigheden af sit udstyr, idet han var påklædt fra top til tå efter togtets natur. Han var klædt i en kort, bredskødet frakke af bomuldstøj, i hvilken befandt sig omtrent et halvt hundrede lommer; et par stærke sko og lædergamacher; en kurv slynget om skuldrene til at modtage fisk i; en patent-snøre; et net og en masse andre byrder, der kun findes i den sande angelfiskers våbenkammer. Således udrustet til felttoget var han genstand for landfolkenes forbavsede blikke, ligesom den stålklædte la Mancha blandt gedehyrderne i Sierra Morena.

Vort første besøg var til en bjergbæk i højlandet omkring Hudson, et højst uheldigt sted for udøvelse af den fiskeritaktik,

som var blevet opfundet langs de engelske vandløbs fløjlsbredder. Det var en af disse vilde strømme, der i vore romantiske ensomheder bortødsler så mange skatte af upåagtede skønheder, som ville være tilstrækkelige til at fylde skitsebogen for en jæger efter det maleriske. Af og til styrtede den ned ad klippe-afsatser og dannede små vandfald, over hvilke træerne strakte deres brede kviste, og lange, navnløse vækster hang i frynser ned fra siderne, dryppende med diamantdråber. Andre steder larmede og bruste den langs en afgrund, der lå i skyggen af en tæt skov, og efter dette voldsomme løb listede den sig frem i det åbne dagslys med det mest rolige og milde åsyn, ligesom jeg har set den værste Rasmus af en husmoder, som efter at have fyldt sit hus med spektakler og skænderi, kom sejlende ud af døren, nejende og skrabende ud til alle sider og smilende til hele verden.

Hvor jævnt kunne da ikke denne ustadige elv på en sådan tid glide igennem en grøn strækning, der lå imellem bjergene, hvor stilheden kun afbrødes af den tilfældige klang af en flokke fra kvæget, der dorsk hvilede i kløveren, eller af lyden af brændehuggerens øre fra den nærliggende skov.

Hvad mig angår, da har jeg altid været en stymper til alle de lege, der enten fordrede tålmodighed eller behændighed, og jeg havde ikke medet i en halv time, førend jeg fuldkommen havde tilfredsstillet min lyst og overbevist mig om sandheden af Izaak Waltons mening, at angelfiskeriet ligner poesi noget – man må fødes til det. Jeg fik mig selv på krogen i stedet for fisken; indviklede min snøre i hvert træ; mistede maddingen og knækkede min medestang, indtil jeg omsider opgav det hele i fortvivlelse og tilbragte dagen under træerne med at læse i

gamle Izaak. Jeg overtydede mig til sidst om, at det var hans fortryllende, hjertelige ligefremhed, der havde forhekset mig, og ikke en lidenskab for angelfiskeri. Mine ledsagere var imidlertid mere udholdende i deres selvbedrag. Jeg ser dem endnu for mine øjne, listende sig langs strømmens bredder der, hvor den var åben, eller hvor den kun var bevokset på siderne med buske. Jeg ser rørdrummen hæve sig op med et hult skrig, når de bryder ind i dens sjældent besøgte skjul; isfuglen passe mistænksomt på dem fra sit tørre træ, der hænger ud over den mørke dam midt i klippens svælg; landskildpadden, der lader sig glide på siden ned ad de sten eller træstubbe, på hvilken den solede sig, og den forfærdede frø, der hovedkulds kastede sig i vandet ide de nærmede sig og udbredte forskrækkelse i hele den våde verden rundt om.

Jeg erindrer også, at efter at vi havde anstrengt os og passet på og krøbet omkring hele dagen næsten aldeles uden held, til trods for vore fortræffelige redskaber, kom en pjaltet unge ned fra bjerget med en medestang, lavet af grenen af et træ, nogle få alen seglgarn, og jeg tror, Gud hjælpe mig, ikke andet end en bøjet knappenål til krog, hvorpå som madding var sat en ussel regnorm – og efter en halv times forløb havde han fanget flere fisk, end vi havde haft bid hele dagen!

Men frem for alt, erindrer jeg det "gode, ærlige, sunde" måltid, som vi holdt under et bøgetræ lige ved et klart kildevæld, der rislede ned ad bjergets side, og hvorledes en af selskabet, efter at dette var tilendebragt, oplæste gamle Izaak Waltons scene med malkepigen, mens jeg lå i græsset og byggede luftkasteller, indtil jeg faldt i søvn. Alt dette kan se ud som lutter egenkærlighed; dog kan jeg ikke afholde mig fra at

omtale disse erindringer, der farer som en blid musik igennem mit sind og er blevet manet frem ved en lille tildragelse, som jeg for ikke lang tid siden var vidne til.

På en morgenvandring langs bredderne af Alun, en smuk lille elv, der strømmer ned fra de walisiske bjerge og løber ud i Dee, blev min opmærksomhed tiltrukket af en klynge, som sad ved dens bred. Ved at komme nærmere så jeg, at den bestod af en gammel angelfisker og to landlige lærlinge. Den første var en ældre mand med et træben og med klæder, der var stærkt, men omhyggeligt lappede, og røbede dyb, skønt anstændig armod. Hans ansigt bar præg af tidligere storme, men nuværende smukt vejr; dets furer var gået over til at blive et smil; hans stålgrå lokker hang om ørene, og han havde i det hele en mine som en godmodig filosof, der var tilbøjelig til at tage verden, som den var. En af hans ledsagere var en pjaltet krabat med en uforskammet krybskyttes lurende blik, og jeg tør bande på, at han kunne finde vej til hvilken som helst af de omboende godsejeres fiskeparker selv i den mørkeste nat. Den anden var en opløben, kejtet bondeknøs med en slentrende gang; han var tilsyneladende lidt af en landlig kavaler. Den gamle havde travlt med at undersøge maven på en forel, som han netop havde dræbt, for af dens indhold at opdage, hvilke insekter, der passede bedst til madding, og han holdt forelæsninger om denne genstand for sine lærlinge, der syntes at lytte med overordentlig stor ærbødighed. Jeg nærer en venlig følelse mod alle angelfiskere, lige siden jeg læste Izaak Walton. Han påstår, at de er folk "med et mildt, elskværdigt og fredeligt sindelag," og min agtelse for dem er blevet forhøjet, efter at jeg har truffet på en gammel "Afhandling om at fiske med snøre," i hvilken mange

af dette uskadelige broderskabs grundsætninger findes fremlagt. "Pas godt på" – siger denne ærlige lille afhandling – "at ved at nyde denne fornøjelse, ikke åbne nogen mands port uden at lukke den igen. Ej heller skulle I anvende den blot for at forøge eller spare eders penge, men hovedsagelig for eders tidsfordriv og for at virke til eders legemes og især eders sjæls sundhed [Note 26)]."

Jeg indbildte mig at kunne se en fremstilling af det, jeg havde læst, i den gamle angelfisker, der stod for mig, og der var en glad tilfredshed i hans blik, der drog mig hen til ham. Jeg kunne ikke andet end lægge mærke til den raske måde, hvorpå han humpede fra den ene del af elven til den anden, idet han svingede medestangen i luften for at holde linen fra at slæbe i jorden eller få fat i buskene, og den behændighed, med hvilken han kunne kaste sin flue mod et bestemt sted; fra tid til anden lod han den glide let langs overfladen. Af og til kastede han den ind i et af de mørke huller, som dannedes af en knudret rod eller en overhængende jordklump, og i hvilke forellen plejer at lure. Imidlertid underviste han sine to lærlinge; han viste dem, hvorledes de skulle behandle deres medestang, påsætte fluerne og lade dem danse hen ad vandet. Scenen genkaldte i min erindring den vise fiskers underretning til hans discipel. Egnen rundt om havde den landlige karakter, som Walton holder af at beskrive. Det var en del af den store Cheshire slette, tæt ved den skønne Gessford-dal, og netop hvor de mindre walisiske bjerge begynde at hæve sig blandt friske, duftende enge. Dagen var også, ligesom den, der i hans værk omtales, mild og solrig, idet der nu og da faldt en lille regnbyge, som bestrøede jorden med diamanter.

Jeg kom snart i samtale med den gamle fisker og morede mig så godt, at jeg, under foregivende af at få undervisning i hans kunst, forblev hele dagen sammen med ham. Jeg vandrede langs strømmens bredder og lyttede til hans tale. Han var meget meddelsom, idet han besad al den muntre alderdoms snakkesalighed; og jeg tror, han var lidt smigret over at have lejlighed til at udfolde alle sine fiskerikundskaber; for hvem ynder ikke, nu og da, at agere vis?

Han havde strejfet meget om i sin tid og havde tilbragt adskillige år af sin ungdom i Amerika, navnlig i Savannah, hvor han havde slået ind på handel og var blevet ødelagt ved en kompagnons forseelser. Senere havde han prøvet meget i livet, indtil han omsider kom i tjeneste under søetaten, hvor en kanonkugle borttog hans ben i slaget ved Camperdown. Dette var det eneste virkelige lykketræf, han havde haft i sit liv, for det skaffede ham en pension, der, i forbindelse med en lille fædrene arv, gav ham en årlig indtægt af omtrent fyrretyve pund sterling. Dermed trak han sig tilbage til sit fødested, hvor han levede roligt og uafhængigt, og han hengav resten af sit liv til "den ædle medekunst."

Jeg fandt, at han opmærksomt havde læst Izaak Walton, og han syntes at have indsuget al dennes ligefremhed og godmodighed. Skønt han var blevet hårdt medtaget i verden, var han dog overbevist om, at verden i sig selv var god og skøn. Skønt han var blevet så ilde behandlet i forskellige lande som et stakkels får, hvis uld flås af ved hver busk og hække, talte han dog om hver nation med åbenhjertighed og venlighed, idet han kun syntes at se tingene fra den gode side, og navnlig var han næsten den eneste mand, jeg nogensinde har truffet på, som,

uagtet han havde været en uheldig eventyrer i Amerika, alligevel havde ærlighed og højmodighed nok til at henregne fejlen til sig selv og ikke forbande landet. Jeg erfarede, at den knøs, som fik undervisning af ham, var en søn, tilkommende arving af en fed, gammel enke, der holdt værtshuset i landsbyen; han var følgelig en fyr, der havde udsigter til noget med tiden, af hvilken årsag landsbyens ledige elskværdigheder gerne søgte hans selskab. Den gamle havde vistnok derfor haft øje til en god krog i skænkestuen og et godt glas øl nu og da frit, da han tog ham i lære.

Dersom man, som angelfiskerne i reglen, kunne forglemme de grusomheder og pinsler, der udføres mod orme og insekter, er der visselig noget i det slags fiskeri, hvorved en vis blidhed i sindet og en ligevægt i sjælen frembringes. Da englænderne er metodiske selv i deres forlystelser og er de mest videnskabelige jægere, er denne jagt efter fisk hos dem blevet sat fuldstændigt i system. Det er også en fornøjelse, som særligt egner sig til Englands skønne landskaber, hvor enhver ujævnhed og alt det stødende er blevet fjernet. Det er yndigt at spadsere langs disse klare strømme, der ligesom sølvårer løber igennem dette dejlige land og fører én igennem en forskellighed af smukke scener, idet de nogle gange snor sig imellem kunstigt anlagte lystskove, andre over rigt agerland, hvor det friske grønne er blandet med sødt duftende blomster, eller vover sig i sigte af landsbyer og flækker og derpå lunefuldt taber sig i skyggefulde, afsides steder. Den blide natur og den rolige agtpågivenhed, der fordres til fiskeriet, bringer én gradvis til at falde i tanker, som nu og da afbrydes af en fugls sang, af en bondes fløjten i det fjerne eller måske af en fisk, der pludseligt hopper op på

overfladen af det stille vand og svæver langs den spejlglatte overflade. "Hvis jeg ville føle mig tilfreds" – siger Izaak Walton – "og få forøget tillid til den Almægtiges visdom og forsyn, ville jeg vandre i engene langs bredderne af en rindende bæk og der beskue liljerne, som ikke sørger, og de mange andre små, levende skabninger, der ikke alene er skabt, men født (mennesket ved ikke hvorledes) ved naturens guds visdom; og derfor ville jeg stole på ham."

Da jeg skiltes fra den gamle angelfisker, underrettede jeg mig om hans bolig, og, da jeg tilfældigvis nogle aftener efter kom i nærheden af den landsby, fik jeg lyst til at besøge ham. Jeg fandt ham beboende en lille hytte, som indeholdt ét værelse, men som var en fuldstændig kuriositet i dens indretning. Den lå ved udkanten af landsbyen på en grøn banke lidt tilbage for vejen med en lille have foran, som var beplantet med køkkenvækster og prydet med nogle få blomster. Hele hyttens forside var omslynget af gedeblade. På toppen var et skib, der tjente som vejrhane. Det indre var indrettet aldeles sømandsmæssigt, idet hans begreber om bekvemmelighed og velvære var blevet undfanget om bord i en orlogsmand. En køje hang ned fra loftet; om dagen var den surret sammen og hejset op for kun at optage liden plads. I midten af værelset hang en model af et skib af eget arbejde. To eller tre stole, et bord og en stor skibskiste udgjorde det væsentligste bohave. På væggene var sømandssange og billeder af træfninger opklistrede; blandt disse indtog slaget ved Camperdown en fremtrædende plads. Kamingesimsen var smykket med konkylier; over den hang en kvadrant og på siderne to træsnit af to særdeles surmulende søkaptajner. Hans medetøj hang omhyggeligt på søm og kroge

rundt om i stuen. På en hylde fandtes hans bibliotek bestående af et værk om angelfiskeri, som havde været meget brugt; en bibel, beklædt med sejldug, et eller to bind af en rejsebeskrivelse, en nautisk almanak og en sangbog.

Hans familie bestod af en stor, sort, enøjet kat og en papegøje, som han havde fanget og tæmmet og selv opdraget på en af sine rejser, og som med en gammel bådsmands hæse, forrustne stemme kunne sige en stor mængde søudtryk. Boligen mindede mig om Robinson Crusoes berømte opholdssted; den holdtes i fuldstændig i orden, alt var "bortstuvet" som ombord i en velholdt orlogsmand, og han underrettede mig om, at han "spulede dæk hver morgen og fejede imellem hvert måltid."

Jeg fandt ham siddende udenfor døren, hvor han smøgede sin pibe i den smukke aftenluft. Hans kat sad og spandt på dørtærsklen, og hans papegøje gjorde nogle underlige drejninger i en jernring, der hang ned fra midten af dens bur. Han havde været ude at mede hele dagen og gav mig nu en beskrivelse af udfaldet af fiskeriet med en nøjagtighed, som en general ville tale om et feltslag; navnlig var han særdeles livlig, da han berettede om den måde, på hvilken det var lykkedes ham at fange en stor forel, som havde sat al hans dygtighed og udholdenhed på prøve, og som han havde sendt til værtinden i værtshuset som et sejrstrofæ.

Hvor behageligt er det ikke at være vidne til en munter og tilfreds alderdom og at se en stakkels fyr som ham, efter at være blevet kastet omkring i verden, sikkert fortøjet i en lun og rolig havn på sit livs aften! Hans lykke havde imidlertid sit udspring hos ham selv og var uafhængig af ydre omstændigheder; for

han besad denne uudtømmelige munterhed, som er Himlens kosteligste gave, idet den spreder sig som olie over tankernes urolige vande og holder sjælen i ligevægt i det hårdeste vejr.

Ved at gøre nærmere forespørgsler om ham erfarede jeg, at han var en almindelig yndling i landsbyen og et orakel i skænkestuen, hvor han frydede bønderne med sin sang og, som Sinbad, forbavsede dem med historier om fremmede lande, skibbrud og søtræfninger. Også omegnens jagtelskende herrer lagde mærke til ham; han havde lært adskillige af dem medekunsten og var en privilegeret gæst i deres køkkener. Hele hans liv var roligt og fredeligt, idet han hovedsagelig tilbragte det ved de nærliggende vandløb, når vejret og årstiden var til det; og til andre tider beskæftigede han sig hjemme med at gøre sine mederedskaber i stand til næste felttog, eller forarbejde medestænger, net og fluer til sine beskyttere og elever på egnen.

Han gik regelmæssigt i kirke hver søndag, skønt han i almindelighed faldt i søvn under gudstjenesten. Han havde særligt anmodet om ved sin død at blive begravet på en grøn plet, som han kunne se fra sin plads i kirken, og som han lige fra han var en dreng havde afmærket sig. Ofte, når han var langt fra hjemmet på den stormende sø, i fare for at blive et rov for fiskene, havde han tænkt på den – det var den plet, hvor hans fader og moder lå begravet.

Min lille fortælling er til ende, for jeg frygter, at min læser begynder at trættes; men jeg kunne ikke undlade at tegne billedet af denne prægtige gamle, som har gjort mig endnu langt mere forelsket i teorien om angelfiskeriet, skønt jeg er bange for, at jeg aldrig bliver synderlig dreven i udøvelsen af

hans kunst. Og jeg vil slutte denne simple skitse med den ærlige Izaak Waltons ord, idet jeg nedbeder St. Peters herres velsignelse over min læser "og over enhver, der er en sand elsker af dyden; og tør stole på Forsynet; og være rolig; og gå ud at mede."

Sleepy Hollow

(Fundet blandt den afdøde Diedrich Knickerbockers papirer.)

I en af de store fjorde, der skærer ind i Hudsons østlige bredder ved den store udvidelse af floden, der af de gamle hollandske søfarende benævntes Tappaan Zee, og hvor de altid forsigtigt mindskede sejl og anråbte St. Nicholas om beskyttelse, når de passerede, ligger en lille købstad eller landlig havn, der af nogle kaldes Greensburg, men dér mere almindeligt og bedre kaldes Tarrytown (byen, hvor man nøler). Der fortælles, at byen i tidligere tid fik dette navn af de gode husmødre i den tilgrænsende omegn på grund af den uforbederlige hang, deres mænd havde til at nøle ved landsbyens værtshus på markedsdage. Dette være nu, som det vil, jeg indestår ikke for kendsgerningen, men omtaler den kun for at være nøjagtig og pålidelig. Ikke langt fra denne landsby, måske omtrent tre engelske mil, er der en lille dal, omgivet af høje bjerge, som er et af de roligste steder i hele verden. En lille bæk rinder igennem den og risler netop nok til at lulle en i søvn; og en vagtels tilfældige fløjten eller en træpikkers banken er næsten den eneste lyd, der nogensinde gør et skår i den ensformige stilhed.

Jeg erindrer, at da jeg var en dreng, foretog jeg mit første forsøg på at skyde egern i en lund, der bestod af høje valnøddetræer og beskyggede dalens ene side. Jeg var gået derind ved middagstid, da hele naturen er særligt stille, og jeg skræmtes ved knaldet af min egen bøsse, da den afbrød den sabbatagtige fred rundt om og forlængedes og gengaves af

vrede ekkoer. Hvis jeg nogensinde skulle ønske mig et tilflugtssted, hvor jeg kunne liste mig bort fra verden og dens adspredelser og roligt bortdrømme resten af mit liv, kender jeg intet, der er mere indbydende end denne venlige dal.

Formedelst stedets lydløse ro og den særegne karakter hos dets indbyggere, der er efterkommere af de oprindelige hollandske nybyggere, har denne afsides lille kløft længe været bekendt under navnet Sleepy Hollow, og dens mandlige beboere kaldes Sleepy Hollows drenge overalt i de tilstødende egne. Nogle siger, at stedet blev fortryllet af en højtstående tysk læge i bosættelsernes tidligste tider; andre, at en gammel indiansk høvding, sin stammes profet eller troldmand, holdt sin *pow-wow* der, forinden landet blev opdaget af Henrik Hudson. Vist er det, at landet endnu er under en trolddomsmagts indflydelse, der holder de gode folk i et tryllebånd og får dem til at vandre omkring som i en stadig drøm. De er tilbøjelige til at nære alle slags besynderlig overtro, er udsat for at se forunderlige syn og at høre stemmer og musik i luften. Hele nabolaget vrimler af historier, af ånder befærdede steder og af overtro; der er oftere stjerneskud og luftsyn i dalen end nogen anden del af landet, og nattemarer synes at have udvalgt sig den som deres særlige yndlingstumleplads.

Men den hovedånd, som hærger disse fortryllede steder og synes at være alle luftens magters overgeneral, er en hovedløs skikkelse til hest. Nogle siger, at det er ånden af en hessisk rytter, hvis hoved blev bortskudt af en kanonkugle i et navnløst slag under oprørskrigen, og som nu og da ses hastende af sted i nattens mørke, som om han havde vinger. Hans besøg indskrænker sig imidlertid ikke til dalen, men udvider sig af og

til til de tilstødende veje og navnlig til en kirke, der ikke ligger langt borte. Og det påstås af adskillige af de mest pålidelige forfattere fra den tid, efter at de omhyggeligt har samlet de forskellige kendsgerninger, der har hensyn til dette spøgelse, at rytterens krop ligger begravet på kirkegården, og at han rider ud til valpladsen på en natlig søgen efter sit hoved, og at den flyvende fart, med hvilken han fra tid til anden iler forbi dalen som en midnatsstorm, har sin grund i, at han er kommet for sent og må skynde sig med at komme tilbage til kirkegården før daggry.

Således er den almindelige beretning om denne overtro, der har afgivet stof til mangen besynderlig historie i denne skyggernes egn, og ved alle de landlige arnesteder kendes spøgelset under navnet den hovedløse rytter fra Sleepy Hollow.

Mærkeligt er det, at den hang til at se syner, som jeg har omtalt, ikke udelukkende er indskrænket til dalens indfødte, men at den også uvilkårligt indgives dem, som opholder sig der for en tid. Hvor lysvågne de end kunne have været, førend de træder ind i denne søvnige egn, kan de være sikre på efter en kort tids forløb at have indåndet luftens fortryllende indflydelse og begynder at blive fantastiske – at drømme og se syner. Med al mulig ros omtaler jeg denne fredelige plet; for det er i slige afsides, hollandske dale, der findes indesluttede i den store stat New York, at befolkningens sæder og vaner forbliver uforandrede, mens omvæltningernes og forbedringernes store strøm, der gør så uophørlige forandringer i andre dele af dette rastløse land, løber ubemærket forbi dem. De er lig de små bugter med stille vand, som grænser op til en rivende strøm, hvor vi kan se halmstrå og bobler roligt ligge til ankers eller

langsomt bevæge sig rundt i deres lille havn, uforstyrrede af de forbifarende vandes løb. Skønt mange år er henrundne, siden jeg betrådte Sleepy Hollows søvndyssende skygger, er det dog et spørgsmål, om jeg ikke stadig skulle kunne finde de samme træer og de samme familier levende i dens fredelige barm.

I denne naturens afkrog levede der i en fjern periode af den amerikanske historie, det vil sige for omtrent tredive år siden, en hæderlig mand ved navn Ichabod Crane, der boede, eller, som han udtrykte det, "nølede" i Sleepy Hollow for at undervise nabolagets børn. Han var født i Connecticut, en stat, der forsyner de Forenede Stater med arbejdere til skoven såvel som til ånden, og årligt udsender legioner af brændehuggere og landsbyskolelærere. Han var høj, men særdeles mager, med smalle skuldre, lange arme og ben, hænder, der hang en fjerdingvej ud af ærmerne, fødder, der kunne have været brugt som skuffer, og i det hele taget et meget løst sammensat legeme. Hovedet var lille og fladt foroven; med uhyre øren, store, grønne, glasagtige øjne og en næse som et bekkasinnæb, så at det så ud som en vejrhane, der var sat på hans pind af en hals, for at vise, hvad vej vinden blæste. Når man så ham skride langs hen ad en eng i blæsende vejr, med klæderne flagrende til alle sider om ham, kunne man have antaget ham for hungerens ånd, der var nedstegen på Jorden, eller for et fugleskræmsel, der var undveget fra en kornmark. Hans skolehus var en bygning, som var opført af bjælker; den bestod af ét værelse, og i vinduerne var for en dels vedkommende glas, i andre var bladene af gamle stilebøger proppet i hullerne. Det var ved en snild indretning sikret mod tyve på de tider, hvor han ikke var hjemme; indretningen var således, at tyven let kunne komme

ind, men ikke slippe ud igen. Bygningen stod på et noget ensomt, men smukt sted ved foden af en lille høj; en bæk rislede tæt forbi, og et mægtigt birketræ voksede ved dens ene ende. Der kunne man høre elevernes mumlen, når de læste på deres lektier, som en summen fra en bikube; nu og da afbrødes den af skolelærerens myndige stemme i en truende eller bydende tone; eller måske af birkerisets lyd, når han piskede en efternøler hen ad kundskabens blomstersti. Sandt at sige var han en samvittighedsfuld mand, der altid mindede sig hin gyldne regel: "Spar på riset og fordærv drengen." Ichabod Cranes disciple fordærvedes visselig ikke.

Jeg vil dog ikke have, man skal tro, at han var en af disse grumme skolepotentater, der finder glæde i deres undersåtters lidelser; tværtimod, han udøvede retfærdigheden med skønsomhed snarere end med strenghed, idet han tog byrden fra de svageres skuldre og lagde den på de stærkeres. Den lille spæde glut, som krøb sammen ved blot at se riset, gik han forbi, men retfærdighedens fordringer tilfredsstilledes ved at han gav en dobbelt portion til en eller anden lille, fej, forvorpen, hollandsk knægt, som blev muggen og opsætsig, når han fik prygl. Alt dette kaldte han "at gøre sin pligt mod deres forældre," og han tildelte aldrig nogen straf uden at lade den følges af den for den forpinte unge beroligende forsikring, "at han (drengen) ville erindre den og takke ham for den hele sit liv igennem".

Når skoletiden var omme, var han endog de større drenges ledsager og legekammerat, og på helligdagene fulgte han af og til nogle af de mindre hjem om eftermiddagen, når disse havde smukke søstre eller deres mødre var gode husmødre og kendt for deres velbesatte bord. Det var også til hans fordel at holde

sig gode venner med sine elever. Indtægten af skolen var meget ringe og ville næppe have været tilstrækkelig til at give ham dagligt brød, for han spiste stærkt, og, skønt mager, havde han uhyre fordøjelsesredskaber; men for at hjælpe på hans underhold fik han, ifølge den tids skik, kost og husly hos de landmænd, hvis børn han underviste. Hos dem boede han da på skift en uge ad gangen, idet han således gik på omgang i nabolaget med alle sine verdslige ejendele indbundet i et bomulds-tørklæde.

For at dette ikke skulle blive for ubehageligt for hans landlige beskytteres respektive pengepunge, idet nemlig disse gode folk er tilbøjelige til at betragte skoleomkostningerne som en højst ubehagelig byrde og skolelærerne som rene hanbier, havde han adskillige måder at gøre sig nyttig og velset på. Fra tid til anden hjalp han landmændene i de mindre arbejder på deres gårde; var med at høste hø; gjorde gærderne i stand; vandede heste; drev køerne hjem fra marken og skar brænde til om vinteren. Ligeledes lagde han al sin herskerværdighed og myndighed bort, som han ellers anvendte i sit lille rige, og blev vidunderligt blid og indsmigrende. Han vandt mødrenes gunst ved at kæle for børnene, især for de yngste, og af og til kunne han ses sidde med et barn på knæet, mens han gyngede en vugge med foden i flere timer.

Foruden sine andre bestillinger var han også sanglærer på egnen, og mangen blank daler har han fået ved at lære de unge at synge salmer. Det var en ikke liden kilde til stolthed for ham, når han om søndagen tog plads i kirken med en bande af udvalgte sangere; da fordunklede han efter sin egen mening aldeles præsten. Vist er det, at hans stemme lød højt over hele

menighedens, og der kan endnu høres ejendommelige triller i kirken, ja, de kan endog en stille søndagsmorgen høres en halv fjerdingvej borte, helt over på den anden side af mølledammen, og der siges, at de nedstammer i lige linje fra Ichabod Cranes næse. Således lykkedes det den værdige pædagog på denne snilde måde at komme tåleligt igennem verden, og enhver, der ikke kendte til, hvad det er at arbejde med hovedet, mente, at han havde særdeles magelige dage.

Skolemesteren er i reglen en temmelig vigtig mand på landet blandt den kvindelige del af befolkningen; for han betragtes som en herre, der egentlig ikke har noget at bestille, men som i smag og dannelse står uendeligt over de rå landfolk og kun er præsten underordnet i lærdom. Derfor vækker hans indtræden ved et tebord i almindelighed lidt uro, og fremkalder sædvanligvis en lille tallerken kager eller syltetøj, eller måske endog en sølvtepotte. Vor videnskabsmand var særdeles begunstiget af damernes smil. Hvor kunne han ikke figurere imellem dem om søndagen på kirkegården, plukke vindruer til dem af de vinstokke, der slyngede sig op ad træerne; læse for deres fornøjelse alle indskrifterne på gravstenene eller med et helt følge af dem slentre langs bredderne af mølledammen, mens de mere undselige, bondeagtige, mandlige medlemmer holdt sig tilbage og misundte ham hans overlegne væsen og finhed. På grund af sit halvt omflakkende liv tjente han også som en slags rejsende avis og førte al sladderen fra hus til hus, i hvilken anledning hans komme altid hilstes med tilfredshed. Han ansås endydermere af kvinderne for en mand med overordentlig megen læsning, for han havde læst flere bøger helt igennem, og han var fuldkommen herre over Cotton

Mathers historie om New Englands hekseri, hvilken han for øvrigt i forbigående sagt fuldt og fast troede på.

Han var, kort sagt, en pudsig blanding af fiffighed og lettroenhed. Hans lyst til at høre det vidunderlige og den lethed, hvormed han kunne fordøje det, var lige bemærkelsesværdige, og begge var blevet forøget ved hans ophold på dette fortryllede sted. Ingen fortælling var for plump for hans uhyre svælg. Ofte var det hans vederkvægelse, efter at skoledrengene om eftermiddagen var gået hjem, at strække sig ud på den duftende kløvermark, der begrænsede bækken, som sneg sig forbi skolebygningen, og der studere i gamle Mathers sørgelige fortællinger, indtil aftenskumringen lod det trykte stå som en tåge for hans øjne. Når han da travede igennem sumpe, moradser og skovstrækninger til den bondegård, hvor han tilfældigvis var indkvarteret, ophidsede hver lyd i naturen hans fantasi; den amerikanske aftenbakkes [Note 27)] klagen; uglens sørgelige skrig eller den pludselige bevægelse i buskene af fugle, der var blevet forstyrret i deres hvile. Ligeledes skræmte ildfluerne, der strålede klarest på de mørkeste steder, ham af og til, når et ualmindelig skinnende eksemplar kom over hans sti, og hvis tilfældigvis en stor klodrian af en bille stødte på ham i dens flugt, var den stakkels fyr nær ved at opgive ånden i den tro, at han var blevet slået af en heksestav. Hans eneste tilflugt ved slige lejligheder, enten for at drive onde tanker eller onde ånder på flugt, var at synge salmemelodier; og når de gode folk i Sleepy Hollow sad udenfor deres døre om aftenen, opfyldtes de hyppigt med ærefrygt og gru ved at høre hans sang igennem næsen, båret af vinden fra det fjerne bjerg eller langs den støvede vej.

Han fandt ligeledes en rædsom glæde i at tilbringe lange vinteraftener hos de hollandske koner, som da sad spindende ved ilden, mens en række æbler stegtes og spruttede langs arnen; han lyttede da til deres vidunderlige fortællinger om ånder og spøgelser, og besatte huse, og besatte bække, og plagede broer, og plagede huse, og navnlig om den hovedløse rytter, eller Sleepy Hollows galopperende hesser, som de nogle gange kaldte ham. Han kunne på den anden side også glæde dem med historier om hekseri, og om de varselsfulde syn og lyde i luften, som sporedes i tidligere tider i Connecticut, og han gjorde dem helt forfærdede med gisninger om kometer og stjerneskud og med den forbavsende kendsgerning, at verden virkelig drejede sig rundt, og at de halvdelen af tiden stod på hovedet!

Men, om der end var nogen fornøjelse ved dette, når han sad hyggeligt og godt ved kaminen i et værelse, der var aldeles oplyst af den flammende og knitrende ild, og hvor naturligvis intet spøgelse vovede at vise sit ansigt, var den dog dyrekøbt ved alle rædslerne på hans påfølgende hjemvej. Hvilke frygtelige skikkelser og skygger befolkede ikke hans vej i den snefyldte aftens dunkle og spøgelsesagtige lys! Hvor ofte forfærdedes han ikke ved en eller anden busk, dækket med sne, som lig et genfærd stod foran ham! Hvor ofte gruede han ikke ved lyden af sine egne fodtrin på den frosne ord og var bange for at se tilbage over skulderen, for at han ikke skulle se et uvæsen trampe sig lige i hælene! Og hvor ofte gik han næsten aldeles fra sans og samling, idet en eller anden pibende blæst hylede i træerne og fik ham til at tro, at det var den galopperende hesser på en af sine natlige udflugter!

Alle disse ting var imidlertid lutter natlige rædsler, indbildte billeder, som tanken fremgøglede i mørket, og uagtet han havde set mange spøgelser i sin tid og mere end én gang været besat af Satan i forskellige skikkelser, så endte dagslyset hver gang alle disse onder, og han ville, til trods for Djævelen og alle hans streger, have tilbragt et meget behageligt liv, hvis der ikke havde mødt ham på livets vej et væsen, der påfører dødelige flere forlegenheder end spøgelser, kobolde og alverdens hekse til sammen, og det var – en kvinde.

Blandt de musikalske elever, der en gang om ugen samledes for at nyde hans undervisning i salmesang, var Katrina van Tassel, datter og eneste barn af en velstående hollandsk landmand. Hun var en blomstrende, attenårig glut; fyldig som en agerhøne; moden, smeltende og rødkindet som en af hendes faders ferskner og almindelig berømt, ikke alene for sin skønhed, men også for sine fremtidige udsigter.

Hun var en lille kokette, hvilket let kunne opdages i hendes dragt, som var en blanding af ny og gammel mode, eftersom det bedst passede til at udfolde hendes yndigheder. Hun bar de guldsmykker, som hendes tip-oldemoder havde bragt med over fra Zaardam; de gamle tiders brystsmæk og, hvad der var mest indtagende, korte skørter, for at vise den smukkeste fod og ankel på hele egnen.

Ichabod Crane havde et blødt og tåbeligt hjerte med hensyn til det smukke køn, og man kan ikke undre sig over, at en så fristende mundfuld fandt nåde for hans øjne, især efter at han havde besøgt hende i den faderlige bolig. Gamle Baltus van Tassel var et fuldkomment billede på en trivelig, tilfreds og åbenhjertig landmand. Sjældent sendte han ganske vist sine

øjne eller sine tanker udenfor grænserne af sin egen gård; men indenfor dem var alt hyggeligt, lykkeligt og godt i orden. Han var tilfreds med sin rigdom, men ikke stolt af den, og han satte mere pris på at leve i en vis overflødighed end i egentlig større stil. Hans fæstning lå på Hudsons bredder, i en af de grønne, frugtbare, skjulte kroge, i hvilke de hollandske landmænd holder så meget af at opslå deres reder. Et stort almetræ spredte sine brede grene over den, og ved foden af dette fremsprang en kilde af det klareste og reneste vand i en lille brønd, lavet af en tønde; derpå listede den sig skinnende bort igennem græsset til en nærliggende bæk, der boblede blandt dværgpile og hyld.

Tæt ved huset fandtes en uhyre lade, der gerne kunne have tjent som kirke; ethvert vindue og hver sprække i den syntes at bugne af gårdens skatte; plejlen genlød travlt i den fra morgen til aften; spurve og hussvaler fløj kvidrende om aksene, og rækker af duer, nogle med det ene øje vendt opad, som om de holdt øje med vejret, andre med deres hoveder under vingerne eller begravet i fjerene, og atter andre kurrende og trippende rundt, nød solskinnet på taget. Store, glatte svin gryntede i deres stier, hvorfra af og til horder af smågrise fo'r ud for at få lidt frisk luft. En stadselig eskadre af snehvide gæs sejlede i den tilstødende dam og konvojerede hele flåder af ænder; regimenter af kalkunske høns pludrede rundt i gården, og perlehøns gik knurrende rundt som gnavne husmødre, med deres ærgerlige, utilfredse skrig. Foran ladedøren spankulerede den stolte hane, mønstret på en ægtemand, en kriger og en gentleman; den klappede med de polerede vinger og galede i sit hjertes glæde og stolthed – idet den ind imellem rev jorden op med sine fødder og derpå ædelmodigt kaldte på sin stedse

hungrige familie af koner og børn, for at de skulle nyde den kostelige bid, som den havde fundet.

Pædagogens tænder løb i vand, da han betragtede denne rige udsigt til vinterføde. I sin grådige tanke udmalede han sig hver eneste stegegris løbende rundt med en budding i maven og et æble i munden; duerne blev hyggeligt indbagt i en god postej og begravet under en fed skorpe; gæssene svømmede i deres egen sauce øg ænderne var parret på fade, som gode ægtefolk, med den fornødne løgsauce. I svinene så han flæskesiden udskåret og den fine, velsmagende skinke; der var ikke en kalkun, uden at han så den anrettet med dens kro under vingerne og måske et halsbånd af duftende pølser, og selv den stolte hane lå sprællende på et lille fad på midten af bordet med opløftede ben, som om den anråbte om den nåde, som dens ridderlige ånd foragtede at bede om, mens den levede.

Som den henrykte Ichabod indbildte sig at se alt dette, og som han lod sine grønne øjne løbe over det fede England, de rige hvedemarker, rugmarker, majs- og boghvede-agre og frugttræerne, der bugnede af moden frugt, higede hans hjerte efter den jomfru, som skulle have alle disse ejendomme, og hans fantasi udvidede sig ved tanken om, hvorledes de kunne gøres i rede penge, og disse atter sættes i vilde landstrækninger og steder i ørkenen. Ja, hans travle fantasi virkeliggjorde allerede hans forhåbninger og fremstillede for ham den blomstrende Katrina, siddende med en hel børneflok øverst på en vogn, der var belæsset med husholdningsgenstande, så at potter og pander dinglede under den; og han så sig selv ridende på en skridtende hoppe, med et føl i hælene, til Kentucky, Tennessee, eller Vorherre må vide hvorhen.

Da han trådte ind i huset, var hans hjertes erobring fuldstændiggjort. Det var en af disse rummelige gårde, med højryggede, men jævnt skrånende tage; en bygningsstil, der er gået i lige arv fra de første hollandske kolonister. Det lave, fremspringende tagskæg dannede en dækket gang ved forsiden af huset; denne kunne tillukkes i dårligt vejr. Under denne hang plejle, seletøj, forskellige stykker husgeråd og garn til fiskeri i den nærliggende flod. Bænke var opstillet langs siderne til brug om sommeren, og en stor spinderok i den ene ende af gangen tilligemed en smørkærne i den anden viste til hvilken nytte den kunne være. Fra den omtalte gang trådte den undrende Ichabod ind i forstuen, der dannede husets midtpunkt og var det almindelige opholdssted. Her blændedes hans øjne af lange rader skinnende tintøj, der stod på et stort bord. I den ene krog stod en stor sæk uld klar til at spindes; i en anden en del hvergarn, lige kommet fra væven; majsaks og snore med tørrede æbler og ferskner hang i smukke kranse langs murene, blandet med rød peber, og en dør, der stod på klem tillod ham at kigge ind i stadsstuen, hvor de svære stole og mørke mahogniborde skinnede som spejle; kunstige appelsiner og konkylier prydede kamingesimsen; fugleæg trukket på tråde hang ovenover; et stort strudsæg hang ned fra loftet, og et hjørneskab, der snildt var blevet efterladt åbent, fremviste uhyre skatte af sølv og vel vedligeholdt kinesisk porcelæn.

Fra det øjeblik, Ichabod fæstede sine øjne på disse herligheder, var det forbi med hans sjælsro, og hans eneste tanke var, hvorledes han skulle vinde van Tassels uforlignelige datters kærlighed. I dette foretagende mødte der ham imidlertid flere vanskeligheder end der sædvanligvis plejede at

falde i fortidens vandrende ridderes lod, for de havde sjældent andet end kæmper, troldmænd, ildsprudende drager og slige let overvundne modstandere at kæmpe med, og de behøvede kun at trænge igennem jern- eller messingporte til borgens inderste, hvor deres hjertes dame var indesluttet. Alt dette udførte de med samme lethed, som en mand baner sig vej til midten af en julekage, og så gav damerne dem deres hånd som noget, der fulgte af sig selv. Ichabod skulle derimod bane sig vej til hjertet af en landsbykokette, der var befæstet med luner og indfald, der uafladeligt fremstillede nye vanskeligheder og hindringer; og han måtte møde en hob frygtelige modstandere af virkeligt kød og blod, nemlig de landlige beundrere, som besatte hver indgang til hendes hjerte og holdt et vagtsomt øje med hinanden, skønt de alle var rede til at forene sig i fælles sag mod hver ny rival.

Blandt disse udmærkede sig særligt en svær, støjende, kæk karl ved navn Abraham eller, ifølge den hollandske forkortelsesskik, Brom van Brunt. Han var en helt i hele omegnen, der genlød af beretninger om hans bedrifter og forvovenhed. Han var sværlemmet og bredskuldret, med kort, tykt og krøllet hår, og et råt men ikke ubehageligt ansigt, med et udtryk af lune blandet med hovmod. På grund af sin herkuliske skikkelse og uhyre kraft havde han fået øgenavnet Brom Bones, under hvilket han var almindelig kendt. Han var berømt for sin kundskab og dygtighed i ridekunsten, idet han var så behændig på hesten som en tartar. Han var første mand ved alle væddeløb og hanekampe, og ifølge den overvægt, som legemlig styrke altid giver blandt landfolk, var han voldgiftsmand i alle stridigheder, ved hvilke lejligheder han satte hatten på snur og

tilkendegav sin mening med en mine og stemme, der ikke tillod modsigelse. Han var altid rede til kamp eller lystighed; der var mere en hang til at spille folk puds end egentlig ond vilje i hans karakter, og, uagtet al hans utålelige råhed, var der dog en stor del godmodighed på bunden af hans hjerte. Han havde tre eller fire fortræffelige selskabsbrødre af samme præg; de betragtede ham som deres forbillede, og i spidsen for dem gennemstrejfede han landet og var til stede ved hver en strid eller lystighed i flere miles omkreds. Når vejret var koldt, udmærkede han sig ved en skindhue, i hvis top der sad en struttende rævehale, og, når folk ved et eller andet møde i det fjerne skimtede hans fjerbusk, der flagrede rundt blandt en flok gæve ryttere, stod de altid klar til at modtage en byge. Af og til kunne man høre hans bande fare forbi bondegårdene ved midnat med hujen og skrål som en trop kosakker, og de gamle koner, som skræmtes op af deres søvn, plejede da et øjeblik at lytte, indtil tummelen var forbi, og udbrød derefter: "Å, det var Brom Bones og hans bande". Naboerne betragtede ham med en blanding af frygt, beundring og velvilje, og, når som helst der var begået en eller anden gal streg, eller der havde været et slagsmål, rystede de altid på hovederne og mente, at Brom Bones var årsagen til det.

Denne støjende helt havde allerede i længere tid valgt den blomstrende Katrina til genstand for sin særlige opmærksomhed, og skønt hans elskovsfulde kærtegn havde stor lighed med en bjørns blide ømhed, småsnakkedes der dog om, at hun ikke aldeles nedslog hans forhåbninger. Vist er det, at hans fremskridt var signalet for hans rivaler til at trække sig tilbage, idet de nemlig ikke følte synderlig lyst til at forstyrre en

løve i dens elskov; og, når søndag aften hans hest stod bundet til van Tassels rækværk, et sikkert tegn på, at dens herre var indenfor og gjorde kur, gik alle de andre bejlere forbi i fortvivlelse og førte krigen andre steder hen.

Således var den mægtige rival, som Ichabod Crane skulle kæmpe med. Og, alt vel overvejet, kunne en stærkere mand end han være veget tilbage for kampen, og en klogere mand kunne have fortvivlet. Han havde imidlertid en lykkelig blanding af bøjelighed og udholdenhed i sin karakter; han var i sind og skind som en sej slyngplante – eftergivende, men sej; skønt han bøjede sig, knækkede han aldrig, og skønt han bukkede sig under det ringeste tryk, så i det øjeblik, dette var borte – vips! var han så lige og knejste så stolt som nogensinde. At have draget åbenlyst i felten mod sin rival ville have været vanvid, for denne var ikke en mand, der lettere lod sig bekæmpe i sin kærlighed end hin stormløbende elsker Achilles. Ichabod sneg sig derfor frem på en rolig og snild måde. Under dække af sin egenskab som sanglærer aflagde han hyppige besøg på gården; men det var ikke, fordi han havde noget at frygte af forældrenes indblanding, hvilken ofte er en streg i de elskendes regning. Baltus van Tassel var en godmodig, føjelig mand; han holdt mere af sin datter end selv af sin pibe, og, som en fornuftig mand og fortræffelig fader, lod han hende få sin vilje altid. Hans prægtige lille kone havde nok at gøre med at passe huset og fjerkræene; for, som hun viist bemærkede, ænder og gæs er tåbelige dyr, og der må holdes øje med dem, men piger kan passe på sig selv. Mens således den travle lille kone puslede rundt i huset eller sad for enden af den lange gang og spandt, sad den ærlige Baltus rygende sin aftenpibe i den anden ende

og holdt øje med en lille trækrigers bevægelser, som, bevæbnet med et sværd i den ene hånd, fægtede tappert med vinden på ladens gavl. Imidlertid fortsatte da Ichabod sin belejring af datterens hjerte ved kilden under det store almetræ, eller spadserede med hende i tusmørket, den time, der er så gunstig for elskerens veltalenheds strøm.

Jeg giver mig ikke ud for at vide, hvorledes kvindehjerter vindes. For mig har de altid været gåder og genstande for beundring. Nogle synes kun at have ét sårbart punkt eller én indgangsdør, mens andre har tusind alléer og kan fanges på tusind forskellige måder. Det er en stor sejr for dygtigheden at vinde, når de førstnævnte erobres; men det er et endnu større bevis på feltherre-talent, når de sidste kan holdes, for man må kæmpe for sin fæstning ved hver dør og hvert vindue. Den, som vinder tusinde almindelige hjerter, er derfor værdig til nogen berømmelse; men den, som formår at herske uindskrænket over en kokettes hjerte, er i sandhed en helt.

Vist er det, at sligt var ikke tilfældet med den berømte Brom Bones, og fra det øjeblik, Ichabod Crane begyndte at gøre kur, aftog tydeligt hans magt; hans hest sås ikke mere bundet ved gitteret søndag aften, og et dødeligt fjendskab opstod gradvis imellem ham og skolemesteren i Sleepy Hollow.

Brom, der havde noget råt ridderligt i sin natur, ville gerne have bragt det til åben krig og have afgjort deres fordringer på frøkenen i overensstemmelse med de gamle vandrende ridderes regler, ved kamp mand mod mand; men Ichabod var sig sin modstanders overlegne kraft for vel bevidst, til at han ville stå op mod ham; han havde hørt Brom prale af at "han ville bukke begge ender sammen på skolemesteren og lægge ham på

en hylde"; og han var for snild til at ville give ham en lejlighed. – Der var noget meget pirreligt i dette fredelige system; det efterlod ikke Brom andre hjælpemidler end at trække store veksler på det fond af skælmsstykker, der var i ham, og at lave *practical jokes* på Ichabods bekostning. Denne blev følgelig en genstand for en pudsig forfølgelse af Brom og hans ridende bande. De hærgede hans hidtil fredelige opholdssteder; røg hans skolestuer tomme for elever ved at tilstoppe skorstenen; brød ind i huset om natten til trods for hans forebyggelsesmidler og vendte op og ned på alting, så at den stakkels skolemester begyndte at tro, at alle heksene på hele egnen holdt møder i hans skolestue. Men endnu ærgerligere var det, at Brom greb enhver lejlighed til at gøre ham latterlig i hans tilbedtes øjne, og han havde en slyngelagtig hund, som han lærte at hyle på den mest komiske måde, hvorefter han fremførte den som Ichabods rival, der skulle give hende undervisning i salmesang.

På denne måde gik det i nogen tid, uden at der viste sig nogen særegen virkning på de stridende magter. En smuk efterårsdag sad Ichabod om eftermiddagen, hensunken i tanker på det majestætiske sæde, fra hvilket han plejede at iagttage sit lille litterære rige. I sin hånd svingede han en lineal; retfærdighedens ris hvilede på tre søm bagved tronen som en stadig rædsel for de onde; mens der på pulten foran ham kunne ses adskillige konfiskerede sager og forbudte våben, som var fundet hos nogle usalige unger, såsom halvt fortærede æbler, nøglebøsser, spindekoner og hele legioner af kamphaner af papir. Tilsyneladende var der kort forinden blevet tildelt en forfærdende straf, for alle eleverne var sært beskæftigede med

deres bøger eller hviskede sagte til hinanden bagved dem, mens de holdt det ene øje fæstet på læreren, og en slags summende tavshed herskede overalt i skolestuen. Den afbrødes pludseligt ved synet af en neger, som var klædt i blårlærreds trøje og benklæder, et rundt og spidst brudstykke af en hat, og som kom ridende på en mager, vild, halvtæmmet plag, som han styrede med en grime. Han kom klaprende op til døren med en indbydelse til Ichabod om at være med til en festlighed, der samme aften skulle afholdes hos van Tassel; og, efter at have afgivet budskabet med den vigtige mine og i det udsøgte sprog, som en neger holder af at bruge ved små lejligheder, satte han over bækken og fo'r af sted op i dalen, fuld af sin sendelses vigtighed.

Alt blev nu travlhed og tummel i det før så stille skoleværelse. Eleverne blev i hast overhørt, uden at der standsedes ved ubetydeligheder; de, som var behændige, sprang ustraffet det halve over, og de, som hørte til de større, fik nu og da en venlig påmindelse på den side, der ikke vendte mod Ichabod, for at skynde på dem, eller hjælpe dem over et vanskeligt ord. Bøger kastedes til side uden at blive sat op på hylderne. Blækhuse væltedes. Bænke blev revet om, og hele skolen blev sluppet løs en time før den vante tid, idet de alle fo'r frem som en legion smådjævle, hylende og springende omkring af glæde over deres tidlige løsladelse.

Den bolde Ichabod tilbragte nu mindst en ekstra halv time med sin påklædning og børstede og pudsede sin bedste og eneste rødligsorte dragt, hvorefter han ordnede sine lokker ved en stump spejlglas, der var ophængt i skolestuen. For at han kunne vise sig som sand ridder for sin herskerinde, lånte han

en hest af den landmand, hos hvem han boede, en opfarende, gammel hollænder ved navn Hans van Ripper, og således bereden, begav han sig lig en vandrende ridder ud for at søge eventyr. Men det er ikke mere end billigt, at jeg, i romanens ånd, giver nogle oplysninger om min helt og hans gangers udseende og udstyrelse. Det dyr, hvorpå han sad, var en gammel plovhest, der næsten havde overlevet alt undtagen sin egen ondskab. Det var magert og langhåret, med en fårehals og et hoved som en hammer; dets rødlige manke og hale var filtrede og besat med burrer; i det ene øje var ingen pupil, og det stirrede spøgelsesagtigt på én, men i det andet var der et sandt djævelsk udtryk. Dog må det i sin tid have været en vælig hest, når man skulle dømme efter navnet, der var Gunpowder. Det havde også været et yndlingsdyr for sin herre, den bistre van Ripper, som var en forvoven rytter og sandsynligvis havde indgivet dyret noget af sit eget sind, for, gammelt og udlevet som det var, var der dog en lurende djævel i dets øje, der bød enhver ung hests fyrighed trods i hele egnen.

Ichabod var en påfaldende skikkelse for slig en hest. Han red med korte stigbøjler, hvilket bragte hans knæ næsten op til saddelknappen; hans spidse albuer stak ud som græshopper; han førte pisken lodret i hånden som et scepter, og, når hesten humpede af sted, var hans bevægelser ikke ulig et par vingers flagren. En lille ulden hat hvilede på toppen af hans næse; for således turde den lille strimmel pande kaldes, og skøderne på hans sorte kjole nåede ud til hestens hale. Sådan var Ichabods og hans paradehests udseende, da de kom slæbende ud af van Rippers gård, og de frembød et syn, som man kun sjældent kan møde ved højlys dag.

Det var, som sagt, en smuk efterårsdag. Himlen var lys og klar, og naturen var iført den rige og gyldne dragt, som vi altid i tankerne sætter i forbindelse med overflødighed. Skovene havde klædt sig adstadigt i brunt og gult, mens nogle af de fine træer af frosten havde fået pragtfulde appelsingule, purpur- og skarlagenrøde farver. Skrigende flokke af vildænder begyndte at vise sig højt i luften, man kunne høre egernets skrigen fra bøgelundene øg valnøddetræerne, og vagtlens tankefulde fløjten lød i mellemrummene fra den nærliggende stubbemark.

De små fugle nød deres afskedsgilde. I deres glædesrus flagrede de kvidrende og støjende rundt fra busk til busk og fra træ til træ, lunefulde på grund af den store overflødighed omkring dem. Der var den ærlige rødkælk med sine høje toner, de unge jægeres yndlingsvildt; den gulringede træpikker med sin karmoisinrøde fjerbusk, sin brede, sorte stribe og de pragtfulde fjer; de syngende solsorte og mange andre med glimrende fjerpragt.

Da Ichabod småluntede hen ad vejen, frydedes hans øje, som stedse var åbent for hvert tegn på overflødighed af madvarer, ved beskuelsen af alle efterårets skatte. På alle sider så han store forråd af æbler; nogle hang i mængde på træerne, andre var samlet i kurve og tønder for at føres til markedet, atter andre ophobet i store dynger til æblemostpressen. Længere borte så han anselige majsmarker, hvor de gyldne aks pippede frem fra bladskjulet og gav løfter om kager og buddinger, og de gule græskar, som lå nedenunder dem og vendte deres smukke runde maver op mod solen, lovede de mest velsmagende tærter; ind imellem kom han forbi duftende boghvedeagre, der havde en lugt som bikuber og da han fik øje på dem, sneg blide

forventninger om lækkert brød, velsmurt og belagt med honning eller sirup af Katrina van Tassels lille buttede hånd, sig over ham.

Idet han således nærede sit sind med mange søde tanker, rejste han langs siderne af en række bjerge, der ligger i nogle af de skønneste partier ved Hudson. Solen sænkede gradvis sin brede skive ned i vest. Tappaan Zee's store flade lå ubevægelig og spejlblank, undtagen hvor hist og her en sagte vuggen lod de fjerne bjerges blå skygger bølge hen ad den. Enkelte hurtige skyer flød i luften, uden at der var et vindpust til at sætte dem i bevægelse. Horisonten havde en smuk guldgul farve, der efterhånden forandredes til en ren lysegrøn og derfra til himlens dybe blå. En solstråle dvælede endnu på toppen af de klipper, der hang ud over nogle dele af floden, hvorved deres sider fik et endnu mørkere skær. En slup lå i det fjerne; den drev langsomt med strømmen, idet sejlene hang døde langs masterne, og da genskinnet af himlen kastedes over de stille vande, var det som om skibet hang i luften.

Det var hen imod aften, at Ichabod ankom til mynheer van Tassels borg, som han fandt fyldt af den tilgrænsende egns stolthed og skønhed. Der var gamle landmænd, en sjælden race med læderagtige ansigter, klædt i hjemmelavede frakker og benklæder, blå strømper, uhyre sko og prægtige tinspænder; deres vævre, indtørrede, små koner i tætstrimlede kapper, langlivede, korte kjoler, hjemmegjorte skørter med sakse, nålepuder og spraglede bomuldstøjslommer hængende udenpå; livlige piger, næsten så forældede som deres mødre, undtagen hvor en stråhat, et smukt bånd eller måske en hvid dragt viste spor af byens indflydelse. Sønnerne var i korte,

bredskødede frakker med rækker af uhyre messingknapper, og deres hår var i reglen opsat i en pisk efter datidens skik, især hvis de kunne forskaffe sig et åleskind til det brug, da dette på hele egnen betragtedes som et ufejlbarligt middel til at nære og bevare håret. –

Brom Bones var imidlertid scenens helt, idet han var kommet til selskabet på sin yndlingshest Daredevil, et dyr, der lignede ham, fuldt af ild og fyrighed, og som ingen uden han selv kunne styre. Han var i det hele taget kendt for at foretrække ondskabsfulde heste, der havde hang til alle slags gale streger og holdt rytteren i stadig frygt for at knække halsen, og han anså en besindig, tilreden hest som uværdig for en modig mand.

Gerne dvælede jeg ved den overvældende masse yndigheder, som fremstillede sig for min helts fortryllede blik, da han trådte ind i van Tassels stadsstue. Det var ikke klyngen af kønne unge piger, med deres røde og hvide kinder, han var henrevet af, men af det ægte, hollandske tebords overflødighed, midt i efterårstiden. Sådanne tårne af kager af forskellige og næsten ubeskrivelige arter, der kun kendes af hollandske husmødre! Der var bløde kager og hårde kager, honningkager, peberkager, søde kager, og hele resten af kagefamilien. Desuden var der æbletærte og ferskentærte og græskartærte, foruden skiver af skinke og røget flæsk, endvidere herlige fade med henkogte blommer, ferskner og kvæder, for ikke at tale om røgede sild og stegte kyllinger, tilligemed krus med mælk og fløde, alt blandet imellem hinanden omtrent således, som jeg har nævnt det, med den moderlige tepotte, som opsendte sine velsignede dampe, lige i midten. Det skorter mig både på ånde og på tid til at

omtale dette gæstebud, som det fortjener, og jeg er alt for ivrig efter at fortsætte med min fortælling. Heldigvis havde Ichabod ikke så meget hastværk som hans historieskriver, men ydede enhver af tingene retfærdighed.

Han var et godt og taknemmeligt skumpelskud, hvis hjerte udvidede sig i samme takt som hans bug fyldtes med god mad, og hvis gode humør steg ved at spise, som visse folks gør det, når de drikker. Han kunne ikke lade være at se rundt til alle siderne, mens han spiste, og le indvendig af glæde over den mulighed, at han engang kunne blive herre over denne ubeskrivelige pragt og overflødighed. Så tænkte han, hvorledes han snart ville vende ryggen til det gamle skolehus, knipse Hans van Ripper og enhver anden gnieragtig beskytter i ansigtet og sparke en hvilken som helst omvandrende pædagog, der skulle fordriste sig til at kalde ham kammerat, ud af døren.

Gamle Baltus van Tassel bevægede sig rundt blandt sine gæster med et ansigt, der svulmede af tilfredshed og godt lune; det var rundt og smilende som fuldmånen. Hans gæstfrie velkomster var korte men udtryksfulde, idet de indskrænkede sig til en rysten i hånden, et slag på skulderen og en indtrængende opfordring til "at tage fat og hjælpe sig selv".

Og nu kaldte musikken fra det dagligstuen, eller salen, til dans. Musikanten var en gammel, gråhærdet neger, der i mere end et halvt århundrede havde været nabolagets omvandrende orkester. Hans instrument var lige så gammelt og forslidt som han selv. Den største del af tiden skrabede han på to eller tre strenge og ledsagede hver bevægelse af buen med en bevægelse af hovedet; han bukkede sig næsten til jorden og stampede med foden, hver gang et nyt par skulle ud.

Ichabod var lige så stolt af sin dans som af sin sang. Der var ikke et lem, ikke en trevl i hans legeme, uden at det var i bevægelse, og ved at se hans leddeløse figur i så ivrig bevægelse, skulle man have troet, at det var St. Vitus, denne dansens velsignede skytspatron, der i egen person figurerede på gulvet. Han var beundret af negrene; de havde samlet sig fra alle nabolagets gårde, og man kunne nu se dem i alle aldre og enhver størrelse i alle vinduer og døre med de skinnende sorte ansigter. De stirrede henrykt på optrinet, rullede med øjnene, så det hvide vendte frem, og viste grinende elfenbensrader fra øre til øre. Hvor kunne børnepiskeren være andet end livlig og glad? Hans hjertes dame var hans dansepartner og smilede nådigt til hans elskovsblikke; mens Brom Bones, i en sørgelig blanding af kærlighed og skinsyge, sad alene i en krog.

Da dansen var til ende, begav Ichabod sig hen til en klynge af klogere folk, som, med gamle van Tassel imellem sig, sad og røg deres piber under den overdækkede gang, talte om forgangne tider og fortalte lange historier fra krigen.

Omegnen var på den tid, jeg taler om, et af de steder, der særligt var opfyldt af beretninger og sagn om store mænd. De engelske og amerikanske linjer havde været nær ved den; den havde derfor været scenen for mange plyndringer og var blevet befængt med mange af de ulemper, der følger en hær. Der var netop forløbet så lang tid siden dengang, at enhver fortæller kunne udsmykke sin historie med lidt fantasi og, ved hjælp af sine utydelige erindringer, gøre sig selv til helt i ethvert eventyr.

Der var fortællingen om Doffue Martling, en stor blåskægget hollænder, som næsten havde taget en engelsk fregat med en gammel nipundig kanon fra et brystværn; hvis ikke hans kanon

uheldigvis sprang ved det sjette skud. Og så var der en gammel herre, hvis navn skal forties, for han var for rig en mynheer til, at han letsindigt bør omtales, han parerede i slaget ved Whiteplains en geværkugle med en sabel, for han var en udmærket fægtemester, og det så eftertrykkeligt, at han følte kuglen suse rundt om klingen og støde mod hæftet; til bevis herpå fremviser han, når det forlanges, sværdet, på hvilket hæftet er lidt bøjet. Der var adskillige andre, som havde været lige så store i slaget, men der var ikke en af dem, der ikke mente at have haft en afgørende virkning på krigens lykkelige udfald.

Men dette var dog intet mod de spøgelseshistorier, der senere påfulgte: Omegnen er rig på skatte af den slags. Overtro trives bedst i disse afsides tilflugtssteder, hvorimod den trædes under fode i den myldrende trængsel, der udgør befolkningen i de fleste af vore landsbyer. Desuden er der ingen opmuntring for spøgelser på de steder, for de har næppe haft tid til at få deres første søvn og vende sig i deres grave, før deres overlevende venner er rejst bort fra egnen; så der ingen af deres bekendte er tilbage for dem at hjemsøge, når de står op om natten og går deres runder. Dette er måske årsagen til at vi så sjældent hører om spøgelser, undtagen på de gamle hollandske bosteder.

Grunden til, at overnaturlige historier herskede så meget på de steder, skyldes uden tvivl Sleepy Hollows nærhed. Der var et smittestof i selve luften, som blæste fra de af ånderne besøgte regioner; den udåndede en drømmeatmosfære, som smittede hele landet. Adskillige af Sleepy Hollows folk var til stede hos van Tassel, og som sædvanlig hørte man deres vilde og forunderlige legender. Mange sørgelige historier fortaltes om

jordefærd og om ynkelige skrig og jammerklager, der hørtes ved det store træ, hvor den ulykkelige major André blev taget, og som stod i nærheden. Ligeledes omtaltes den hvidklædte kvinde, som plagede den mørke hule ved Raven Rock, og som ofte hørtes skrige på vinteraftener, lige før en storm kom, idet hun nemlig var omkommet i sneen. Men navnlig drejede samtalen sig om Sleepy Hollows yndlingsånd, den hovedløse rytter, der flere gange i den sidste tid var blevet set i nabolaget, og efter sigende tøjrede sin hest om natten blandt kirkegårdens grave.

Kirkens ensomme beliggenhed synes altid at have gjort den til et yndlingsopholdssted for besværede ånder. Den står på en bakke omgivet af græshoppetræer og store almetræer, og de hvidtede, nette mure skinner beskedent frem mellem disse, ligesom kristelig renhed stråler frem fra sit afsides skjul. En jævn skråning løber ned fra den til en blank vandflade, omkranset af høje træer, gennem hvilke man hist og her kan skimte de blå højder ved Hudsonfloden. Ved at se på dens græsbegroede kirkegård, hvor solstrålerne synes så roligt at sove, skulle man tro, at der kunne de døde vel i det mindste hvile i fred. På kirkens ene side udstrækker sig en lang, skovbegroet dal, langs med hvilken en stor elv bruser blandt afrevne klippestykker og stammerne af faldne træer. Tidligere var der slået en træbro over en dyb, sort del af strømmen, ikke langt fra kirken; vejen, der førte til den og broen selv var tæt beskygget af store træer, der selv om dagen udbredte en dunkelhed over den, men om natten forårsagede et frygteligt mørke. Dette var et af de steder, som den hovedløse rytter hyppigst besøgte, og hvor man oftest kunne møde ham. Der

blev fortalt om gamle Brouwer, en aldeles vantro hvad angik spøgelser, at han mødte rytteren, som vendte tilbage fra sin strejftur i Sleepy Hollow, og blev nødsaget til at sætte sig op bag ved ham; at de galopperede over stok og sten, over bjerg og dal, indtil de nåede broen; da blev rytteren pludselig til et skelet, kastede gamle Brouwer i elven og sprang bort over trætoppene med et tordenskrald.

Denne historie blev øjeblikkelig imødegået af et tre gange så mærkværdigt eventyr af Brom Bones, der lo ad den galopperende hesser og kaldte ham en skamløs jockey. Han påstod, at da han en nat vendte hjem fra den nærliggende landsby Sing-Sing, var han blevet overfaldet af den midnatlige rytter; at han havde tilbudt at ride væddeløb med ham om en bolle punch, og at han nok skulle have vundet den, for Daredevil løb fra spøgelseshesten; men, netop som de kom til kirkebroen, fo'r hesseren bort og forsvandt i en ildstråle.

Alle disse historier, som blev fortalt med denne mumlende stemme, med hvilken folk taler i mørke, idet tilhørernes ansigter kun nu og da fik et glimt af lys ved skinnet af en pibe, sank dybt i Ichabods sjæl. Han betalte dem med store uddrag af sin yndlingsforfatter Cotton Mather og tilføjede mange vidunderlige begivenheder, som var foregået i hans fødeland Connecticut, og frygtelige syn, som han havde set på sine natlige ture i Sleepy Hollow.

Gradvis brød selskabet op. De gamle landmænd samlede deres familier i deres vogne, og i nogen tid hørte man dem rasle af sted langs hulveje og over fjerne bjerge. Nogle af pigerne sad på puder bag deres kærester; deres muntre latter blandede sig med hestenes hovslag, det genlød i bjergene og lød svagere og

svagere, indtil det omsider døde bort – og det sted, der nys havde været opfyldt af lyst og fryd var nu tomt og øde. Kun Ichabod dvælede endnu for ifølge gammel skik at have en *tête-à-tête* med arvingen, idet han var fuldt forvisset om, at han nu var på den sikre vej til lykke. Hvad der foregik ved dette møde kan jeg ikke sige, noget, frygter jeg dog for, må være gået galt, for vist er det, at han efter kort tids forløb begav sig bort med en højst modfalden og bekymret mine. – Oh! Disse kvinder! disse kvinder! Er det muligt, at denne pige kan have spillet ham et puds af bare koketteri? – Var hendes opmuntring til den stakkels pædagog kun bedrag, for at hun kunne sikre sig hans rivals erobring? – Gud ved det kun, jeg ikke. – Lad det være nok at sige, at han listede sig bort med et ansigt, som om han havde ransaget en hønserede og ikke et pigehjerte. Uden at se til højre eller venstre forlod han skuepladsen for den landlige rigdom, som han så ofte grådigt havde beskuet, og med adskillige vrede spark og knubs vækkede han sin hest højst uhøfligt af dens behagelige lur, mens den drømte om havrebjerge og hele dale fyldt af timoté og kløver.

Det var netop i nattens skumleste timer, at Ichabod med tungt hjerte fortsatte sin rejse hjemad langs siderne af de høje bjerge, der hæver sig over Tarrytown, og som han så muntert var redet forbi om eftermiddagen. Dybt nede under ham udbredte Tappaan Zee sine mørke vande, og hist og her sås utydeligt den høje mast af en slup, der mageligt lå til ankers ind under land. I midnattens stilhed kunne han endog høre vagthundens gøen på Hudsons modsatte bred; men den var så svag og ubestemt, at den kun gav ham et tydeligere begreb om hans afstand fra menneskets tro ledsager. Nu og da lød også en

tilfældigt opskræmmet hanes galen langt, langt borte fra en bondegård blandt bjergene – men det var som en drømmende lyd i hans øre. Intet tegn på liv viste sig nær ham, undtagen en enkelt sørgmodig piben af en fårekylling eller den ynkelige kvækken af en frø, som om denne lå ubekvemt og pludselig vendte sig i sengen.

Alle de fortællinger om spøgelser og trolde, han havde hørt i løbet af aftenen, flokkedes nu i hans hukommelse. Natten blev mørkere og mørkere; stjernerne syntes at synke dybere på himlen, og skyer skjulte dem fra tid til anden for hans blik. Aldrig havde han følt sig så ensom og ilde til mode. Desuden nærmede han sig nu det sted, hvor mange af de fortalte spøgelseshistorier skulle være foregået. Midt på vejen stod et uhyre tulipantræ, der som en kæmpe tårnede sig op over alle de nærstående træer og dannede ligesom et landmærke. Dets grene var knudrede og forunderlige, store nok til at de kunne være stammer for almindelige træer; de bøjede sig næsten mod jorden og hævede sig derpå atter op i luften. Det havde forbindelse med den ulykkelige Andrés historie; han, der var blevet taget til fange ikke langt derfra, og det var almindeligt bekendt som *Major Andrés Træ*. Almuen betragtede det med en blanding af ærefrygt og overtro, dels af medfølelse for dets af skæbnen forfulgte navnebroder og dels på grund af de besynderlige syn og ynkelige lyde, der skulle stå i forbindelse med det.

Da Ichabod nærmede sig det frygtelige træ, begyndte han at fløjte; han syntes, at hans fløjten blev besvaret, men det var kun blæsten, som susede igennem de tørre grene. Da han kom lidt nærmere, troede han at se noget hvidt, som hang midt i træet:

Han standsede og holdt op med at fløjte; men ved at se nærmere til opdagede han, at det var et sted, hvor træet var blevet afbarket af lynet, og det hvide træ var følgelig nøgent. Pludselig hørte han et suk – hans tænder klaprede, og hans knæ slog mod sadlen. Det var kun en stor gren, der gned imod en anden, som de førtes frem og tilbage af vinden. Han kom sikkert forbi træet; men nye farer ventede ham.

Omtrent tre hundrede alen fra træet løb en elv over vejen ind i en sumpet og tætbevokset dal, der var kendt under navnet Wiley's Swamp. Nogle få ru træstykker, der var lagt side om side tjente som bro over strømmen. På den side af vejen, hvor elven trådte ind i skoven, kastede en klynge ege og kastanjetræer, overvokset med vildvin, et tykt mørke over den. At komme over denne bro var den hårdeste prøve. Det var netop på denne plet, at den ulykkelige André var blevet fanget, og i ly af disse kastanjer stod de soldater, som overraskede ham. Elven er lige siden blevet betragtet som et plaget sted, og frygtelige er en skoledrengs følelser, når han skal over den, efter at mørket er faldet på.

Da han nærmede sig strømmen, begyndte hans hjerte at banke; han samlede imidlertid alt sit mod, gav sin hest et halvt dusin spark i ribbenene og forsøgte på at sætte rask over broen. Men i stedet for at gå frem, gjorde det stridige gamle dyr en tilbagegående bevægelse og løb lige imod rækværket. Ichabod, hvis frygt steg, halede i tømmen på den anden side og sparkede lystigt med den modsatte fod; det var alt sammen forgæves: Hans hest bevægede sig ganske vist frem med et spring, men det var kun for at dykke ind i et buskads af tjørne på den anden side af vejen. Skolemesteren anvendte nu både pisk og sporer

på gangerens magre ribben; den sprang fnysende og pustende frem, men lige ved broen standsede den så pludseligt, at dens rytter var nær ved at flyve sprællende over hovedet på den. Just i det øjeblik anede Ichabod en plaskende lyd i vandet tæt ved broen. I den mørke skygge så han på elvens bred noget stort, uformeligt og sort. Det rørte sig ikke, men syntes at samle sig tættere sammen i mørket, som et kæmpemæssigt uhyre, der var rede til at fare over den rejsende.

Den forskrækkede pædagogs hår rejste sig på hans hoved. Hvad skulle han gøre? Det var nu for sent at vende sig om og flygte, og hvad mulighed havde han desuden for at undfly spøgelset, hvis det var et sådant, som kunne flyve med vindens vinger? Idet han derfor samlede en skygge af mod, fremstammede han: "Hvem er du?" Han fik intet svar. Han gentog sit spørgsmål i en endnu mere forvirret tone. Stadig samme tavshed. Endnu engang piskede han den stædige Gunpowder i siderne, lukkede sine øjne og udbrød uvilkårligt i en salmemelodi. Netop da satte den skyggeagtige genstand sig i bevægelse; og med et spring stod den midt på vejen. Skønt natten var mørk og uhyggelig, kunne man dog på en vis måde skelne den ubekendtes skikkelse. Det syntes at være en svær rytter, som sad på en sort og meget kraftig hest. Han tilkendegav hverken fjendtlige eller venskabelige hensigter, men han holdt sig på den ene side af vejen og travede på den blinde side af Gunpowder, der nu syntes at have overvundet sin frygt.

Ichabod, der ikke følte sig oplagt til at have denne besynderlige, natlige ledsager, og som mindedes Brom Bones' eventyr med den galopperende hesser, lod nu sin hest trave

stærkere i håb om at tvinge den fremmede til at blive tilbage. Denne bragte imidlertid sin hest til at løbe med samme hast. Ichabod holdt og lod sin skridte, idet han tænkte at ville lade den anden få forspring – men denne gjorde ligeså. Hans hjerte begyndte nu at synke; han bestræbte sig for at begynde på salmemelodien igen, men hans tørre tunge klæbede fast ved ganen, og han kunne ikke frembringe en stavelse. I hans påtrængende ledsagers udholdende tavshed var der noget hemmelighedsfuldt og grueligt. Snart fandt han en frygtelig grund dertil. Ved at ride op ad en skråning, som lod den fremmedes skikkelse tegne sig imod himlen, uhyre i størrelse og indhyllet i en kappe, blev Ichabod slået af rædsel ved at opdage, at han var hovedløs! – men hans rædsel forøgedes endnu mere, da han så, at hovedet, der skulle have siddet på hans skuldre, førtes foran ham på saddelknappen. Hans angst steg til fortvivlelse; han lod en regn af slag og spark falde på Gunpowder, i det håb at han ved en pludselig bevægelse kunne blive af med sin ledsager – men spøgelset red straks til ligesom han. Bort fo'r de da gennem tykt og tyndt. Sten og gnister fløj til alle sider ved hvert spring. Ichabods tynde klæder flagrede i vinden, som han strakte sit lange, magre legeme ud over hestens hoved i sin iver for at flygte.

De havde nu nået vejen, der drejer af til Sleepy Hollow; men Gunpowder, der syntes at være besat af en djævel, fo'r hovedkulds ned ad den modsatte kant i stedet for at blive på vejen. Den førte til en sandet dal, beskygget af træer på en strækning af omtrent en fjerdingvej og gik dernæst over broen, der er kendt i spøgelseshistorien; netop på den anden side hæver sig den høj, hvorpå den hvidkalkede kirke står.

Hidtil havde dyrets forskrækkelse givet dets uduelige rytter en tilsyneladende fordel i jagten; men netop som han var kommet halvvejs gennem dalen, sprang buggjorden, og han følte sadlen glide bort under sig. Han greb fat i saddelknappen og bestræbte sig for at holde fast, men forgæves; og han fik lige tid til at frelse sig ved at slå armene om halsen på gamle Gunpowder, da sadlen faldt til jorden, og han hørte sin forfølger træde den under fode. Et øjeblik fo'r der en frygt for Hans van Rippers vrede igennem hans sjæl, for det var dennes søndagssaddel; men der var ingen tid til at tænke på ubetydeligheder, spøgelset var lige i hælene på ham, og han havde meget besvær med at holde sig på hesten. Af og til dinglede han til den ene side, så til den anden, og til andre tider fløj han i vejret og ned igen på hestens skarpe ryg med en voldsomhed, som om han skulle gå midt over.

En åbning i træerne glædede ham nu med det håb, at kirkebroen var nær ved hånden. En stjernes flakkende genskin i elven sagde ham, at han ikke tog fejl. Han så kirkens mure skinne svagt gennem træerne. Han erindrede sig stedet, hvor Brom Bones' spøgelsesagtige rival var forsvundet. "Hvis jeg blot kan nå den bro," tænkte Ichabod, "er jeg frelst." Netop da hørte han den sorte hest puste og stønne tæt ved sig; han indbildte sig endog at føle dens varme ånde. Endnu et krampagtigt spark i ribbenene, og gamle Gunpowder sprang ind på broen, den dundrede over de genlydende planker; den nåede den modsatte side, og nu kastede Ichabod blikket tilbage for at se, om hans forfølger i henhold til reglen ville forsvinde i et glimt af ild og svovl. Netop i det øjeblik så han genfærdet hæve sig i stigbøjlerne, i begreb med at slynge sit hoved efter ham.

Ichabod søgte at undgå det rædsomme kastevåben, men for sent. Det traf hans pande med et frygteligt brag – han kastedes hovedkulds i støvet, og Gunpowder, den sorte hest og spøgelsesrytteren fo'r forbi ham som en hvirvelvind.

Den næste morgen fandtes det gamle øg uden saddel og med bidslet under fødderne roligt græssende udenfor sin herres port. Ichabod kom ikke til frokost – det blev middag, men der viste sig ingen Ichabod. Drengene samledes ved skolehuset og slentrede langs elvens bredder, men ingen skolemester kom. Hans van Ripper begyndte nu at blive lidt urolig over den stakkels Ichabods og sin saddels skæbne. Der blev foretaget efterspørgsler, og efter flittig søgen fandt man hans spor. På den del af vejen, der fører til kirken, lå sadlen, trådt i støvet; sporene af hestehove, trykket dybt ned i sandet og øjensynligt af heste, der havde været i stærk fart, fandtes indtil broen, på hvis anden side, tæt ved et sted hvor elven var mørk og dyb, den ulykkelige Ichabods hat lå nær ved et ituslået græskar.

Man gennemsøgte elven, men skolemesterens lig kunne ikke findes. Hans van Ripper undersøgte, som eksekutor i hans bo, den bylt, der indeholdt alle hans verdslige ejendele. De bestod af to skjorter og en las; to par flipper; et eller to par uldstrømper; et par gamle skindbukser, en rusten ragekniv, en bog med salmemelodier, fuld af æselører, og en knækket kridtpibe. Hvad bøgerne og bohavet i skolestuen angik, så tilhørte de kommunen, med undtagelse af Cotton Mathers historie om hekseri, en almanak og en drømme- og spåbog, i hvilken sidste man fandt et ark papir, meget tilsmurt og klattet efter adskillige frugtesløse forsøg på at skrive nogle vers til ære for van Tassels datter. Disse spåbøger og digteriske udbrud blev

straks overgivet til flammerne af van Ripper, som fra den tid besluttede aldrig oftere at sende sine børn i nogen skole, idet han bemærkede, at han aldrig havde set, der kom noget godt ud af den smøren og skriven. Hvis skolemesteren besad nogen penge – og han havde dagen før fået sin kvartalsbetaling – må han have haft hos sig på den tid, da han forsvandt.

Denne besynderlige hændelse gav anledning til megen tale i kirken den følgende søndag. Klynger af sladdersøstre stod forsamlet på kirkegården, ved broen og på stedet, hvor man havde fundet hatten og græskarret. Man mindedes historierne om Brom, Brouwer og en hel mængde andre, og da de havde nøjagtigt gennemtænkt dem alle og sammenlignet dem med det nærværende tilfælde, rystede de på hovederne og kom til den slutning, at Ichabod var blevet bortført af den galopperende hesser. Da han var en pebersvend og ikke skyldte noget bort, brød man ikke sit hoved mere med ham. Skolen flyttedes til et andet sted i dalen, og en anden pædagog regerede i hans sted.

En gammel landmand, der havde været på besøg i New York nogle år efter, og fra hvem vi har denne spøgelseshistorie, bragte efterretning om, at Ichabod Crane levede; at han havde forladt egnen, dels af frygt for spøgelset og Hans van Ripper og dels af harme over pludselig af være blevet afvist af arvingen; at han havde forlagt sin bolig til en fjern del af landet; havde holdt skole og studeret jura på samme tid; var blevet prokurator, politiker, havde skrevet for bladene og var omsider blevet dommer. Brom Bones, der snart efter Ichabods forsvinden førte den blomstrende Katrina for alteret, så altid polisk ud, hver gang historien om Ichabod fortaltes, og han brast altid i

hjertelig latter, når græskarret omtaltes, hvilket bragte nogle på den formodning, at han vidste mere om den sag, end han ville sige.

Imidlertid fastholder de gode husmødre, der er de bedste dommere i slige ting, den dag i dag endnu den tro, at Ichabod bortførtes ved overnaturlige midler; og det er en yndlingshistorie, der ofte vinteraftenerne fortælles rundt om arnen. Broen blev mere end før genstand for gru, og det kan måske være årsagen til, at vejen i de senere år er blevet lagt om, så at man kommer til kirken langs mølledammen. Skoleskuret, der forblev urørt, faldt snart sammen, og der sagdes, at det var hjemsøgt af den ulykkelige pædagogs ånd; og hyrdedrengen, der en stille sommeraften slentrer hjemad, har ofte i det fjerne indbildt sig at høre en salmesang sunget i Sleepy Hollows rolige omgivelser. –

Efterskrift til "Sleepy Hollow".

Fundet i mr. Knickerbockers egen håndskrift.

Den foregående fortælling er givet næsten i de selv samme ord, i hvilke den blev mig fortalt ved et offentligt møde i byen New York, hvor mange af byens viseste og berømte borgere var til stede. Fortælleren var en behagelig gråskægget, *gentlemanly* gammel fyr i brune klæder og med et pudsigt ansigt. Jeg havde stærk mistanke om, at han var fattig – han anstrengte sig så meget for at være underholdende. Da hans historie var endt, opstod der megen latter og mange bifaldsytringer, navnlig fra de to-tre oldermænd, der havde sovet den største del af tiden.

Der var imidlertid en alvorlig, tør, gammel herre med fremspringende øjenbryn; han vedligeholdt et alvorligt, næsten strengt ansigt hele tiden; ind imellem lagde han armene over kors, bøjede hovedet og så ned i gulvet, som om han var i beråd med sig selv. Han var en af disse forsigtige folk, der aldrig ler, undtagen når der er grund til det – nemlig når de har fornuften og loven på deres side. Da de andres munterhed havde lagt sig, og der atter var tilvejebragt ro, lænede han den ene arm på sin stoleryg, satte den anden i siden, og spurgte med en let, men inderlig viis bevægelse med hovedet og en sammentrækning af brynene, hvad der var historiens morale, og hvad den skulle bevise.

Fortælleren, der netop var ved at sætte et glas vin op til munden til forfriskning efter sine anstrengelser, standsede et øjeblik, så med særdeles agtelse på spørgeren, og, idet han langsomt satte ned på bordet, bemærkede han, at historien logisk skulle bevise:

– at der ikke er nogen stilling i livet, uden at der i den findes fordele og glæder – forudsat, at vi tager en spøg, som den er

– at den, der rider væddeløb med spøgelsesryttere, derfor let kan få et besværligt ridt ud af det

– ergo, at det er et vist skridt mod forfremmelse for en landsbyskolelærer, når han får nej af en hollandsk arving.

Den forsigtige gamle herre rynkede sine bryn to gange efter denne forklaring, da den logiske slutning satte ham i en ikke så lille forlegenhed, mens det forekom mig, at den brunklædte mand betragtede ham med et lille grin. Omsider bemærkede han, at det jo alt sammen var meget godt, men dog fandt han

historien lidt overdreven – der var et eller to punkter, som han nærede lidt tvivl om.

"Ja, hvad dét angår," svarede fortælleren, "så tror jeg ikke selv på halvdelen af den."

D.K.

L'Envoy

Ved at slutte dette bind af sine *Skitser* må forfatteren udtale sin tak for den overbærenhed, hvormed det første er blevet modtaget, og for den imødekommenhed, man som fremmed har vist ham. Hvad end andre kunne sige om kritikerne, har han endog fundet dem at være en særegen blid og godmodig menneskerace. Rigtignok har hver af dem haft noget imod en eller to artikler, og samlede man disse undtagelser, ville det næsten blive en fuldstændig fordømmelse af hele bogen; men så er han på den anden side blevet trøstet ved at se, at hvad en i særdeleshed har bedømt hårdt, har en anden i særdeleshed rost, og når rosen således sættes op imod dadlen, finder i det hele sit værk fremhævet langt over fortjeneste.

Han er sig bevidst, at han forskertser sig meget af deres gunst ved ikke at følge de råd, der så beredvilligt er givet ham; for hvor der gratis gives overflødighed af gode råd, er det en mands egen fejl, hvis han farer vild. Han kan kun til sin retfærdiggørelse sige, at han besluttede sig til troligt i nogen tid i dette andet bind at lade sig lede af de meninger, der dér var fremsat om det første; men de forskellige og modsatte anskuelser bragte ham snart til at standse. Én rådede ham venligt til at holde sig fra det komiske; en anden at sky det patetiske; en tredje fortalte ham, at i beskrivelser kunne han passere, men han burde lade den fortællende stil fare; mens en fjerde erklærede, at havde megen færdighed i at fortælle en historie, og var underholdende, når han var tankefuld, men han

tog sørgeligt fejl, hvis han bildte sig ind at besidde et glimt af lune.

Således bragt i forlegenhed ved disse råd fra venner, der hver på sin side lukkede en eller anden vej for ham, men i øvrigt gav ham hele verden at fare omkring i, fandt han ud af, at ved at følge alle deres råd, kom han til at stå stille. I nogen tid var han i stor forlegenhed, indtil pludselig den tanke slog ham, at blive ved, som han var begyndt; at, da hans værk var forskelligartet og skrevet for forskellige sindsstemninger, kunne man ikke forvente, at nogen ville finde behag i alt; men, at hvis det indeholdt noget, der behagede enhver læser, havde han fuldstændig nået sit mål.

Få gæster sætter sig ned ved et bord med samme appetit på alle retterne. Én har afsky for en stegt gris; en anden finder en karryret afskyelig; en tredje kan ikke tåle den gamle duft, der er ved vildt eller vilde fugle, og en fjerde, der har en meget mandig mave, ser med dyb foragt ned på de småting, der er beregnet for damerne. Således fordømmes hver ret af en eller anden, og dog er der sjældent en ret som går ud fra bordet, uden at en eller anden gæst har fundet behag i den.

Med disse betragtninger vover han at anrette nærværende bind, idet han blot beder læseren om, at hvis han skulle finde noget, der behager ham, da at tro, at det særligt var skrevet for forstandige læsere som ham selv, men anråber ham om, at hvis han skulle finde noget, han ikke holder af, da at bære over med det som en af de titler, forfatteren har været nødt til at skrive for læsere med en mindre forfinet smag.

For nu at være alvorlig – forfatteren er sig de utallige fejl og ufuldkommenheder ved sit arbejde bevidst, og han ved meget

vel, hvor lidet bevandret han er i forfatterkunsten. Hans vanskeligheder forøges også ved en forlegenhed, der opstår af hans særegne stilling. Han skriver i et fremmed land og træder frem for et publikum, som han fra sin barndom har været vant til at betragte med den yderste beundring og ærefrygt. Han er fuld af begærlighed efter at vinde deres bifald, men føler dog stedse, at denne begærlighed lammer hans kræfter og berøver ham den lethed og tillid til sig selv, som er nødvendige for et heldigt udfald. Dog opmuntrer den venlighed, han er blevet behandlet med, ham til at fortsætte i det håb, at han med tiden må få bedre fodfæste; og således fortsætter han halvt dristigt, halvt bange, forbavset over sit eget held og undrende sig over sin egen forvovenhed. –

Om "Skitser, af Geoffrey Crayon".

Forfatter: Washington Irving (1783-1859).
Org.udgave: *The Sketchbook of Geoffrey Crayon, Gent.* Udgivet i syv hæfter af C. S. van Winkel, New York/Boston/Baltimore/Philadelpha 23. juni 1819 – 13. september 1820; i bogform John Miller, London 1819 (bd.1) og John Murray, London 1821 (bd. 2) .
Denne udgave baseret på: Washington Irving: *Skizzer*, K. Schønberg, København 1858.
Oversætter: William Mariboe (1828-1866).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter George H. Durrie (1820–1863): *Autumn in New England. Cider Making*. Currier & Ives litografi med påført vandfarve. 1866.

ISBN 978-87-7979-851-9

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-068-1, Ølstykke 2004.

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **William Roscoe,** født 8. marts 1753 i Liverpool, død 30. juni 1831 sammesteds. Sagfører, historiker og medlem af Underhuset. Han var en støtte for kulturlivet i Liverpool, hvilket bl.a. gav sig udslag i grundlæggelsen af Liverpool Academy of Art, Athenaeum biblioteket og den botaniske have. Kæmpede for ophævelse af slaveriet. Han gik fallit i 1820 – altså omkring det tidspunkt, hvor Irving besøgte Liverpool – men blev hjulpet så meget på fode, at han kunne fortsætte sine studier. Skrev en del poesi, hvoraf kun digtet *The Butterfly's Ball and the Grasshopper's Feast*, skrevet til hans søn, nok er det mest kendte. *Red.anm.*

Note 2: **Mediciernes berømte historieskriver:** Bogen om Lorenzo de Medici, som Irving omtaler er *The Life of Lorenzo de Medici Called the Magnificent* fra 1795 med flere senere udgaver.

Note 3: George Buchanan (1506-1582): *Rerum Scoticarum historia* (The History of Scotland), 10. bog.

Note 4: Iflg. John Bellendens engelske oversættelse af Hector Boëce/Boëtius: *Historia Gentis Scotorum*, som slutter med James III.s tronbestigelse.

Note 5: Citat fra Shakespeares *Henrik IV, 2. del*.

Note 6: Sir Thomas Browne (1605-1682): *Hydriotaphia*, kap. 5. *Red.anm.*

Note 7: **Julemusikanter:** I England er det skik, at musikanter ("*carolers*") ved juletid trækker rundt i gaderne om natten og spiller. *Overs.anm.*

Note 8: Henry Peacham (ca. 1576 – ca. 1643): Forfatter til *The Compleat Gentleman* (1622), en slags vejledning til opdragelse, idealer og opførsel for hoffolk. *Red.anm.*

Note 9: Misteltenen ophænges endnu i julen i lader og køkkener; og de unge mænd har privilegium på at kysse de unge piger under den, idet de hver gang afplukker et bær af grenen. Når alle bærrene er plukkede, er privilegiet ophørt. *Overs.anm.*

Note 10: **Yule-clog:** Eller *yule-log, christmas log*: Herved forstås en stor træblok, af og til roden af et træ, der med stor højtidelighed bringes ind i huset på juleaften, lægges på arnen, og antændes med et stykke af forrige års blok. Så længe den brændte, blev der drukket, sunget og fortalt historier. Til tider ledsagedes den af julelys, men i hytterne var der kun det røde skær, som den alene udsendte. Den skulle brænde hele natten, gik den ud, betragtedes det som tegn på ulykke. I mange bøndergårde og køkkener i England, navnlig mod nord, brændes endnu denne *yule-clog*, og blandt bønderne fæster en del overtro sig ved den. Når således en skeløjet eller en barfodet person kommer til huset, mens den brænder, anses det som et ondt barsel. Den brand, der til sidst bliver til overs, gemmes omhyggeligt for næste år at bruges til atter at antænde juleilden. *Overs.anm.*

Note 11: En engelsk gentleman lod julemorgen alle sine fæstebønder og naboer træde ind i sin hal ved daggry. Det stærke øl blev stukket an, og kruset gik rundt sammen med ristet brød, sukker, muskatnød og god cheshire-ost. Den store pølse skulle være kogt ved morgengry, ellers måtte to unge mænd tage kokkepigen ved armen og løbe rundt med hende på torvet, til hun skammede sig over sin dovenskab. – Se "*Round about our Sea-Coal Fire, or, Christmas Entertainments*".

Note 12: I gamle dage sattes mere pris på påfuglen ved højtidelige lejligheder. Nogle gange lavedes der en postej af den, ved hvis ene side hovedet af den da viste sig over skorpen i al sin fjerpragt og med næbbet rigt forgyldt, mens halen sås på den modsatte side. Sådanne postejer kom på bordet ved ridderskabets store gilder, når omvandrende riddere forpligtede sig til at udføre et eller andet dristigt vovestykke. Ligeledes var påfuglen en vigtig ret ved julen, og Philip Massinger (1583–1640) giver i sit skuespil *The City Madam* indtryk om den overdådighed, hvormed denne så vel som andre retter, tillavedes til fortidens store gæstebud.

Note 13: **Wassail** er et uoversætteligt ord. Det kommer af det angelsaksiske "wæs-hale", der betyder "Gid du være ved godt helbred". *Overs.anm.*

Note 14: "Wassail"-bollen lavedes af og til af øl i stedet for vin, med muskatnød, sukker, ristet brød, ingefær og stegte krabber, på denne måde tillaves endnu denne nøddebrune drik i nogle gamle familier og hos enkelte velhavende landmænd til julen.

Note 15: Den skik at drikke af samme bæger er siden afløst af den, at hver har sit eget bæger. Når hovmesteren kom til døren med drikkeskålen, skulle han tre gange råbe: "Wassel! Wassel! Wassel!", hvorpå præsten skulle svare med en sang. – Archaeologica.

Note 16: Ved juletid var der i kongens palads i ældre tid en Lord of Misrule, eller Mester for Lystighed

Note 17: Sir John Hawkins (1719-1789) siger, idet han taler om en dans, kaldet pavon, af pavo, en påfugl: Det er en alvorlig og majestætisk dans; i gamle dage dansedes den af herrer med hjelme og sværd, af pairer i deres højtidsdragter og af dommere i deres lange kjoler, mens damerne havde kjoler med lange slæb, hvis bevægelser i dansen lignede en påfugls. – *A General History of the Science and Practice of Music*.

Note 18: Det er klart, at forfatteren til denne interessante lille beretning har indbefattet mange af de små stræder og gyder, der hører til Cloth Fair, under den almindelige betegnelse Lille Brittanien.

Note 19: **Pope:** En udstoppet figur, der brændes til erindring om Krudtsammensværgelsen.

Note 20: **Samuel Ireland (1744-1800):** *Picturesque views on the upper, or Warwickshire Avon*, London 1795. *Red.anm.*

Note 21: I sine "*Letters on Demonology and Witchcraft*" omtaler Walter Scott en hel række af disse arnens indbildte væsener: "Og de har således skræmt os med ånder, hekse, nisser, alfer, troldkvinder, feer, satyrer, paner, fauner, sirener, tritoner, kentaurer, dværge, kæmper, kobolde, troldmænd, nymfer, skiftinge, marer, helvedesvogne, ilddrager, pokker, Tommeliden, spøgelser og andre slige bussemænd, at vi var bange for vore egne skygger".

Note 22: **Stjernekammeret** er en retssal i Westminster, hvis lo t er prydet med guldstjerner, og hvor forhen en af de almindelige love ua hængig kriminalret holdtes. Overs.anm.

Note 23: **Armigero:** I noter til Shakespeares værker ses: "Slender har set dommerens attester undertegnede – "*jurat' coram me Roberto Shallow, armigero.*" Overs.anm.

Note 24: Den amerikanske regering har været utrættelig i sine bestræbelser for at forbedre indianernes tilstand og at indføre civilisation og forskellige kundskaber blandt dem. Det er forbudt at afkøbe en enkelt mand land for derved at beskytte dem mod handlendes bedragerier, ej heller er det tilladt nogen at modtage land som foræring af dem uden med regeringens udtrykkelige indvilligelse. Disse forsigtighedsregler er strengt indskærpede.

Note 25: En henved 65 meter høj bakke ved New Bristol, Rhode Island.

Note 26: Af denne afhandling fremgår det også, at angelfiskeri er en langt mere vindskibelig og gudfrygtig beskæftigelse, end den i reglen har været anset for: – " For når I agter at gå ud at mede, vil I ikke ønske at have mange folk om Jer, for de kunne forstyrre eder i eders foretagende; og I kan, når I er alene, bedre dyrke Gud ved alvorligt at fremsige eders vante bønner. Ved at bære eder således ad, undgår I mange laster, for eksempel lediggang, der som velbekendt er, forleder folk til mange andre laster."

Note 27: Aftenbakke: Den amerikanske aftenbakke eller natravn (Whip-poor-Will) er en fugl, som kun høres om aftenen; dens navn har den fået efter sine toner, som man mente havde lighed som disse ord.